

luceata
mm

mm

GLASUL BISERICII

REVISTA OFICIALĂ A
SFINTEI MITROPOLII A MUNTENIEI ȘI DOBROGEI

Anul LIV nr. 9-12 SEPTEMBRIE – DECEMBRIE 1998

GLASUL BISERICII

REVISTA OFICIALĂ A
SFINTEI MITROPOLII A MUNTENIEI ȘI DOBROGEI

Anul LIV, nr. 9-12
septembrie - decembrie 1998

COMITETUL DE REDACȚIE

Președinte:

Prea Fericitul Părinte
TEOCTIST
Mitropolitul Munteniei și Dobrogei
și
Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

Vicepreședinți:

I.P.S. *Lucian* al Tomisului
I.P.S. *Vasile* al Târgoviștei
P.S. *Epifanie* al Buzăului
P.S. *Calinic* al Argeșului
P.S. *Casian* al Dunării de Jos
P.S. *Nifon* al Sloboziei și Călărașilor
P.S. *Galaction* al Alexandriei și
Teleormanului
P.S. *Teodosie Snagoveanul*

Redactori responsabili:

P.C. Pr. Mihai Hau
P.C. Diac. Gheorghe Pop
Prof. Adrian N. Popescu

CUPRINS

I. EDITORIAL

† TEOCTIST, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române - Apropiere și comunicare interumană Cuvântarea Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, la ceremonia de deschidere a celeia de-a XII-a reuniuni internaționale „Oameni și religii”	5
---	---

II. PASTORALE CHIRIARHALE LA NAȘTEREA DOMNULUI - 1998

† Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române	8
† Lucian, Arhiepiscopul Tomisului	12
† Vasile, Arhiepiscopul Târgoviștei	16
† Epifanie, Episcopul Buzăului	19
† Calinic, Episcopul Argeșului și Muscelului	23
† Casian, Episcopul Dunării de Jos	27
† Nifon, Episcopul Sloboziei și Călărașilor	31
† Galaction, Episcopul Alexandriei și Teleormanului	35

III. PAGINI DE SPIRITUALITATE ORTODOXĂ

Pregătirea omenirii pentru Nașterea Domnului - Cuvânt la Duminica a 28-a după Rusalii Diac. Ioan Caraza	39
Orientarea vieții noastre - † Irineu Bistrițeanul, Episcop-Vicar al Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului și Clujului	42
Gânduri despre suferință - Protos. Sebastian Pașcanu	46

IV. CREDINȚĂ ȘI MĂRTURISIRE

Biserica Mântuitorului Hristos - Temelia și garanția mântuirii Protos. Lector Justinian Cârstoiu	50
Cinstirea Sfintei Cruci - Pr. Prof. Dr. Constantin Galeriu	62
Viața în Hristos în Epistolele Sfântului Apostol Pavel - Pr. Lector Dr. Gheorghe Pufu	76
Tendențe mistice în sec. al XX-lea în Apus - Pr. Drd. Mircea Hlandan	85

V. DOCUMENTARE

La cinci ani de la trecerea în rândul sfinților a Prea Cuviosului Gherman din Dobrogea Pr. Gheorghe I. Cernica	94
Ierusalimul - Cetatea lui David - Pr. Lector Drd. Ioan Stancu	97

VI. BISERICA ȘI NEAMUL

Comemorări bisericești ale anului 1998 - † Teofan Sinaitul, Episcop Vicar Patriarhal 105

VII. VIAȚA BISERICESCĂ ÎN MITROPOLIE

„Oameni și religii“ - Ultima mare întâlnire religioasă a acestui secol Diac. Dr. Mircea Alexă Uță	111
Biserica - spațiul sacru - Sfințirea bisericii parohiei Pantelimon, Protoieria Ilfov Gheorghe Vasilescu	119
Sfințirea unei noi biserici la Schitul Crasna - Gheorghe Vasilescu	126
Din agenda de lucru a Prea Fericitului Părinte TEOCTIST, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, pe perioada 1 septembrie - 30 noiembrie 1998 - Pr. Nicolae Vladu	129
Biserici târnosite, sfințite și resfințite în cuprinsul Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor - 1998 - Ref. Camelușa Ichim	139
Tineri teologi care au primit taina hirotoniei în anul 1998 - Ref. Camelușa Ichim	140
Din istoria Palatului arhiepiscopal din Constanța - Pr. Gheorghe I. Cernica	144

VIII. BISERICA ȘI ȘCOALA

Festivitatea de deschidere a anului școlar 1998-1999 la Seminarul teologic din București Prof. Adrian N. Popescu	147
14 septembrie 1998 - Început binecuvântat pentru școala românească de azi Diac. Drd. Valentin Bădescu	151
Programa analitică pentru predarea religiei la clasele primare și gimnaziale, anul școlar 1998 - 1999	153

IX. MEDALION

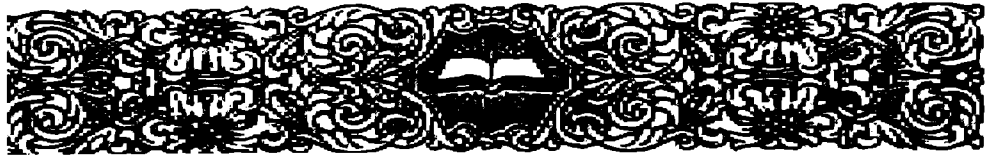
Un preot fără reverendă - Profesorul academician dr. doc. Alexandru Elian - Asist. Univ. Dr. Adrian Gabor	160
--	-----

X. MELOS

„ <i>Sus să avem inimile</i> “ - Lansarea unei noi casete audio a formației corale „PSALMODIA“ Prof. Drd. Al. I. Bădulescu	184
Formația de muzică bizantină „PSALMODIA“ - Sorina Croia	189

XI. SEMNAL

O apariție editorială de excepție: <i>Istoria muzicii bizantine și evoluția ei în spiritualitatea românească</i> - Vasile Vasile - Prof. Drd. Al. I. Bădulescu	191
--	-----

I. EDITORIAL

*APROPIERE ȘI COMUNICARE INTERUMANĂ**

*Excelența Voastră, Doamnă Președinte al României,
Prea Fericiți și Înalt Prea Sfințiți Întâistătători
și delegați ai Bisericilor Ortodoxe Surori,
Eminențele Voastre,
Excelența Voastră, Doamnă Președinte al
Comunității „Sant’ Egidio”,
Distinsă Adunare,*

Alegerea Capitalei României, București, ca loc de desfășurare a celei de a 12-a reuniuni internaționale „Oameni și Religii”, având ca temă „**Pacea este numele lui Dumnezeu. Dumnezeu, omul, popoarele**”, ne oferă prilejul binecuvântat să îndreptăm un frățesc cuvânt de întâmpinare, atât către reprezentanții Comunității Sant’ Egidio, cât și către participanții la această întâlnire: venerabili Întâistătători ai Bisericilor Ortodoxe, înalți reprezentanți ai Bisericii Romano Catolice, ai altor Biserici creștine, ai marilor tradiții religioase ale lumii, prestigioși oameni politici și de cultură, precum și slujitori ai presei.

Vă aflați, așadar, iubiți părinți și frați împlinitori în chip tainic ai vocii lui Dumnezeu pe un pământ sfințit de sângele martirilor și în mijlocul unui popor care a dat istoriei și culturii universale valori și jertfe izvorâte din același veșnic „Cuvânt al vieții” (I Ioan 1, 1) pe Care Îl căutăm împreună și noi în aceste zile. În această nădejde am concelebrat în această dimineață, dumnezeiasca Liturghie beneficiind de comuniunea noastră în Duhul Sfânt și căindu-ne de neputința de a nu fi împărțășit cu toții, cei numiți cu numele lui Hristos, din preacuratul Său Trup și Sânge. Să ne mângâie, însă, convingerea că adâncul păcatelor noastre, prin pocăință, nu va împiedica adâncul milostivirii și iubirii lui Dumnezeu.

În aceste unice clipe, nu pot să nu vă împărțășesc tuturor cât de mult și palpabil am simțit noi, cei din România, cler și credincioși, aparținând tuturor Bisericilor și

---

* Cuvântarea Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, la ceremonia de deschidere a celei de-a XII-a reuniuni internaționale „Oameni și religii”.

comunităților religioase, ocrotirea lui Dumnezeu în timpul deceniilor de dictatură comunistă - deși noi înșine am alunecat uneori. Miile de preoți, ierarhi și profesori de teologie, ca niște prieteni răniți ai Mirelui (Ioan 3, 29) au fost aruncați în temnițele comuniste și deportați în gulaguri de unde mulți nu s-au mai întors. În amintirea lor, vă rog să păstrăm un moment de reculegere și să rostim rugăciunea „*veșnica pomenire*“.

În duhul aceleiași pomeniri, ne amintim acum de Ilie Ilașcu și de însoțitorii săi închiși la Tiraspol, pentru care rugăm mărita adunare să îndrepte cuvânt hotărâtor pentru eliberarea lor.

Faptul că, pentru prima oară, o astfel de reuniune este găzduită de o țară majoritar creștin-ortodoxă, confirmă deschiderea și sensibilitatea Ortodoxiei și a fiilor ei pentru acele probleme și încercări care, astăzi, afectează grav atât omul, „*coroană a fapturii lui Dumnezeu*“, cât și întreaga creație, în ansamblul ei. În aceeași măsură, prezența noastră aici, tâlmăcește conceptul atât de necesar apropierii dintre noi în căutarea păcii lui Dumnezeu, având nevoie ca între noi să sălășluiască iubirea și încrederea.

Înțelegerea acordată de către Biserica Ortodoxă Română inițiativei Domnului Profesor Emil Constantinescu, Președintele României, de a organiza acest important eveniment, dialog de adâncime în Duhul lui Dumnezeu, Cel ce ne luminează cugetele, vorbește de la sine despre dorința Bisericii noastre – inima spirituală a acestei țări, radiind pace, respect și prețuire pentru tot ceea ce ocrotește și înalță viața umană – de a se găsi acele răspunsuri și modalități prin care omului să i se recunoască și să-i fie respectată demnitatea unică în ordinea creației.

Împlinirea acestei sacre doriri pare astăzi mai realizabilă decât oricând căci, prin dezvoltarea comunicațiilor, ca și prin structurile internaționale create, națiunile lumii sunt legate printr-o relație de interdependență tot mai strânsă. Evenimentele sociale majore dintr-o parte a lumii afectează direct sau indirect, pozitiv sau negativ, comunitatea umană de pretutindeni. Multe aspecte ale lumii acestui sfârșit de mileniu ne îngrijorează nepus de mult, obligându-ne să ne încingem mijlocul cu adevărul (Efeseni 6, 14), să aprindem făclia iubirii față de lumea aflată în suferință, să punem *zalele sfinte ca Aaron și să vestim tuturor pacca, frăția și dragostea lui Dumnezeu* (Levitic 8, 7). Fiecare om în parte reprezintă o forță interioară, care lucrează asupra mediului său, și, prin aceasta, asupra lumii întregi. Dumnezeu a dăruit omului libertate și rațiune de a alege singur cum să-și folosească forța lui lăuntrică. Prea adeseori, însă, omul își uită statutul său de ființă creată din materie și spirit, folosindu-și puterea nu pentru a fi copârtaș al lui Dumnezeu la actul ziditor (I Corinteni 3, 9), prin creativitate și iubire, ci pentru a se pretinde el însuși zeu, dominându-și, umilindu-și, jefuindu-și sau chiar ucigându-și semenii, creația devenind prin fiecare gest de nesocotire sau vătămare a fratelui, mai săracă și mai bolnavă.

De aceea, răul care degradează și desfigurează viața umană se retrage doar când puterea sufletească a omului, acest dar dumnezeiesc, devine putere de a iubi, de a simți și prelua, pe cât este cu putință, povara sărăciei, a păcatului și suferința oricărui

om copleșit de acestea. Pentru creștini, Cel care inspiră prefacerea disponibilității omului în capacitate de a iubi și a acționa în spiritul unei dăruiri de bine necondiționată și atotcuprinzătoare este Iisus Hristos, „*Calea, Adevărul și Viața*“ (Ioan 14, 6) noastră.

Așadar, de exercitarea responsabilității omului față de Dumnezeu, fie ea individuală sau colectivă, fie economică sau politică, va depinde întotdeauna și înfăptuirea darului sfânt al păcii, care nu poate dăinui în afara iubirii sincere, a dreptății și a adevărului, care îl fac pe om liber (Ioan 8, 32).

Încredințat că năzuințe și gânduri asemănătoare v-au determinat și pe dumneavoastră, cei de față, să vă asumați ostelile de participare la această reuniune internațională – pildă de apropiere și comunicare interumană – rog pe „*Domnul păcii*“ (Isaia 9, 5) să ne ajute pe toți, prin Duhul Său cel Sfânt, să pătrundem mai bine rosturile vitale ale păcii, pentru a le vesti apoi cu putere multă. În felul acesta ne vom învrednici să fim numiți „*fiii lui Dumnezeu*“ (Matei 5, 9) și vom înțelege că atunci când nu mai este nici o speranță, puterea Sa iubitoare ne va ajuta (Sfântul Grigorie de Nyssa).

Așa să fie!

† TEOCTIST

Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

II. PASTORALE CHIRIARHALE LA NAȘTEREA DOMNULUI - 1998

† TEOCTIST

DIN MILOSTIVIREA LUI DUMNEZEU ARHIEPISCOP AL
BUCUREȘTILOR, MITROPOLIT AL MUNTENIEI ȘI DOBROGEI,
PATRIARH AL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE
*IUBITULUI NOSTRU CLER, CINULUI MONAHAL ȘI DREPTCREDINCIOȘILOR
CREȘTINI, HAR ȘI FACE DE LA DUMNEZEU-TATĂL, IAR DE LA NOI PĂRINTEASCĂ
BINECUVÂNTARE.*

*„Poporul care stătea în întuneric a văzut lumină
mare și celor ce ședeau în latura și în umbra morții
lumină le-a răsărit” (Isaia 9, 1; Matei 4, 16).*

Iubiți frați și surori în Domnul,

În sfânta noastră așteptare a acestor zile sfinte, îngenunchem astăzi, ca și Magii, în fața ieslei sărăcicioase și privim cu ochii inimii icoana Nașterii Fiului lui Dumnezeu și auzim intonându-se de către cetele îngeresti sfintele împliniri ale proorocilor celor de demult. În sfintele noastre biserici și mănăstiri, în pașnicile așezări sătești ca și în zarva orașelor răsună, împletindu-se glasurile îngerilor cu cele ale colindătorilor, adevăririle vestitorilor din Vechiul Testament cu încredințările stăruitoare ale Noului Testament ale „*plinirii vremii*” (Galateni 4, 4), ale izbăvirii omenirii „*din umbra și din latura morții*” din stăpânirea întunericului necunoștinței la lumina cunoștinței, la împărăția harului Duhului Sfânt. Văzătorul de cele dumnezeiești, Sfântul Prooroc Isaia, evanghelistul Vechiului Testament a zugrăvit cu multe secole înainte strălucirea luminii celei neapuse, a cunoștinței și a libertății, peste omenirea răvășită, scriind: „*Poporul care stătea în întuneric a văzut lumină mare și celor ce ședeau în latura și în umbra morții lumină le-a răsărit*” (Isaia 9, 1).

Iubiți Părinți, slujitori ai sfintelor altare, și dreptmăritori creștini,

Pentru a pătrunde, atât cât ne este nouă cu puțință, negrăita taină a Întrupării Mântuitorului nostru Iisus Hristos, din iubirea cea nesfârșită a Tatălui ceresc, să ne oprim privirea cu evlavie la icoana Nașterii Domnului și să descifrăm cu atenție cântările și străbunele noastre colinde. Din primul moment luăm aminte că icoana Nașterii Domnului Îl reprezintă pe Fiul lui Dumnezeu ca pe „Un Prunc înfășat și culcat în iesle”, pe fondul întunecos al peșterii.

Pentru a lumina adâncurile întunecoase ale omenirii căzute sub păcat și pentru a mântui pe toți cei aflați „în latura și în umbra morții”. Fiul lui Dumnezeu „S-a golit pe Sine, luând chip de rob, devenind asemenea oamenilor” (Filipeni 2, 7) și, prin Nașterea Sa, a unit cerul cu pământul. În acea peșteră întunecoasă, prefigurând lumea noastră, zidirea desfigurată, zăcând neputincioasă în chinga fărâdelegilor și înstrăinată de Dumnezeu, Fiul lui Dumnezeu a revărsat lumina cunoștinței și a recreat omul, aducându-l la chipul cel dintâi. De aceea, această zi, numită de Sfântul Grigorie Teologul „sărbătoare a recreerii noastre”, a creării din nou a omului și a cosmosului revărsă în suflete lumină, pace, iubire și bucuria prezenței neîntrerupte a lui Dumnezeu cu noi și năzuința spre asemănarea cu El. Acest adevăr îl tâlmăcește una din cântările Nașterii Domnului, când intonează: „Pe cel potrivit oamenilor, Hristoase, întrupându-Te, amarnic l-ai rușinat. Și bogăție de îndumnezeire ne-ai adus nouă, celor ce nădăjduim, care am căzut de sus în întuneric. Păcatul lumii cel cu totul sălbatic, cel ce se înalță plin de nelegiuire, Tu l-ai nimicit cu puterea Ta cea mare. Și pe cei ținuți de el mai înainte, întrupându-Te, i-ai mântuit ca un bun”⁴¹.

Aceste cântări bisericești slăvesc binecuvântata clipă a cercetării noastre de către Dumnezeu, care din iubire pentru noi L-a dat „pe Fiul Său Cel Unul Născut” (Ioan 3, 16), ca să mântuiască lumea, întrupându-Se în întunericul sufletesc al existenței noastre omenești înstrăinate de El. Dumnezeu nu ne mai strigă, precum făcuse cu Adam în Grădina Raiului, după ce acesta, din pricina călcării poruncii, se ascunsese, de teamă și de rușine. Dumnezeu vine El Însuși și ne caută în ungherele ascunderii noastre, loc aflat departe de lumina și viața pe care ni le menise El. Pruncul dumnezeiesc, pe care lumea L-a întâmpinat, acum 2000 de ani, ca pe Răsăritul răsăriturilor, ca Mântuitor și Lumina cunoștinței, actualizează prin Duhul Sfânt lucrarea Sa de smulgere a omenirii de sub întunericul necunoștinței la lumina Harului, la trăirea iubirii jertfelnice, la continua „creștere în Hristos” (I Cor. 3, 7). E adevărat că venirea Fiului lui Dumnezeu printre oameni nu a transformat lumea într-un Eden, căci mântuirea ne este oferită în dar, iar omul are libertatea de a o primi sau de a o respinge. Însă, de la Nașterea Mântuitorului Iisus Hristos, istoria omenirii, cu toate vicisitudinile ei, a fost neîncetat vegheată de o Lumină pe care nimeni și nimic n-a mai putut să o înăbușe și nici nu o va înăbuși. Ne dăm seama de acest adevăr mai ales la sărbătoarea Nașterii Domnului când, devenind prin puterea sacramentală a cuvântului biblic, contemporani cu cei aflați acum 2000 de ani „în întuneric” și „în latura și în umbra morții” (Isaia 9, 1), înțelegem din ce abis de deznădejde a smuls omenirea iubirea de oameni a lui Dumnezeu, și de câtă îndatorire avem noi cei de astăzi pentru a prețui și folosi belșugul de daruri mântuitoare, oferite nouă de Sfânta Biserică.

Iubiții mei frați,

Asupra acestui simțământ de recunoștință smerită față de noianul iubirii lui Dumnezeu s-ar cădea să zăbovim puțin. În bucuria deplină a oricărei sărbători creștine, cu atât mai mult în cea a unui praznic împărătesc, nu poate intra decât cel ce s-a pregătit prin postire și rugăciune, ca și prin străduința de a pătrunde nu doar

semnificația generală, obștească, a sărbătorii, ci și pe cea personală. Căci, în Biserică, nu se dobândește un folos spiritual comun, acolo unde nu există și un spor duhovnicesc al fiecăruia în parte. Astfel, Întruparea Domnului înseamnă cu adevărat ridicarea și mântuirea noastră, dacă fiecare dintre noi crede cu tărie că din iubire față de noi, păcătoșii, S-a făcut om Fiul lui Dumnezeu, suferind tot din dragoste pentru noi crucea și moartea, dacă ne vom iubi unii pe alții precum ne-a învățat și ne-a arătat El, și dacă ne vom hotărî să împlinim în viața de fiecare zi, poruncile Lui.

Faptul că sărbătoarea Nașterii Domnului se prăznuiește doar cu câteva zile înainte de sfârșitul anului are pentru dreptmăritorii creștini o semnificație aparte. Aceștia nu văd în încheierea curgerii unui an o chezășie în sine a unui alt an mai bun. Căci făgăduința unui răstimp mai blând cu noi nu se află în firescul schimbării unui an cu altul, ci în primirea, cu sufletul primenit și cu conștiința limpezită prin pocăință, a Pruncului Iisus cel ce Se naște, din nespusă iubire pentru noi, la sfârșitul fiecărui an, pentru a rămâne în sălașul inimii noastre (I Corinteni 3, 6-7), împărtășindu-ne astfel propriul Său chip. Cât de important, dar și cât de greu este ca Hristos să ia chip în noi ne spune Sfântul Apostol Pavel: „*O, copiii mei, pentru care sufăr iarăși chinurile nașterii voastre, până ce Hristos va lua chip în voi!*” (Galateni 4, 19). De aceea, călătoria creștinilor se termină, în fiecare an, lângă ieslea Pruncului Iisus, iesle în care renaște, de fiecare dată și la fel de proaspătă, nădejdea izbăvirii noastre, a fiecăruia în parte, dar și a neamului din care am odrăslit. Căci Neamul, cu toți fiii și fiicele lui, alcătuiește Biserica „*Dumnezeului celui viu*” (Matei 16, 16).

După cum bine știți, frații mei, drumul pe care l-am străbătut și în acest an și îl străbatem cu toții nu a fost lipsit de greutate și nici de încercări. Ca fii și slujitori ai Bisericii se cuvine să înălțăm mulțumiri Bunului Dumnezeu pentru toate. Așezarea vieții pe făgașul trainic al valorilor veșnice, aduse în lume de Pruncul Iisus, în ieslea din Betleem, lumina învățaturii Lui și valoarea omului din toate timpurile, chemat a se învrednici prin Har de asemănarea dumnezeiască, trebuie să rămână pentru noi toți o îndatorire sfântă, pentru a avea ce transmite generațiilor viitoare. Fără aceste valori, tot mai mult căutate la acest sfârșit de mileniu, orice întocmire socială poate aluneca pe panta degenerării morale, a destrămării personalității ființei umane, a familiei, a identității neamului și chiar a nimicirii agonisirii spirituale și materiale a omenirii. Pierzând, prin întunericul necunoștinței, demnitatea sa de coronă a naturii cu care l-a investit Dumnezeu, omul secularizat, crezându-se stăpân al ei, din lăcomie o distruge.

Dacă fiecare fiu al Bisericii și al țării ar vedea în semenul său încercat pe Hristos pătîmind, și dacă ar primi în suflet lumina Lui, atunci s-ar naște acea necesară solidaritate prin care multe din rănile sociale de acum s-ar închide. De altfel, în acest timp de cumpănă pentru noi, toți, întărirea unității naționale se vedește a fi unica soluție salvatoare pentru biruirea impasului cu care se confruntă întreaga suflare românească. Cunoșcând frumosele simțăminte pe care le poate insufla societății coeziunea dintre toți membrii ei, Biserica îi cheamă stăruitor pe cei care au răspunderi înalte față de țară să dea tuturor pildă de unitate, în folosul binelui de obște. Aceeași solidaritate întru împlinirea poruncilor sfinte ale lui Hristos ar putea stăvili și nimicitorul torent de imoralitate care se abate nestânjenit – pe căi ce ar

trebui să slujească educației și culturii, nu viciului – asupra copiilor și tinerilor noștri, încercându-se întinarea sufletelor lor nevinovate și șubrezirea pilonului moral al societății de mâine. Pe lângă lipsurile de tot felul, care înăspresc firea omenească și o sălbătesc, își fac apariția și sărăcia sufletească, egoismul, înăsprirea față de semenii, indiferența față de cei în suferință, față de cei sărmani, de orfani, de pruncii părăsiți, către care trebuia să ne îndrepte dragostea ca față de Însuși Hristos. „Oare nu spune Hristos, întreabă scriitorul bisericesc Origen, în secolul III, că în fiecare creștin slab este și El însuși slab, că în aceeași măsură este și Hristos în temniță, gol, străin, flămând, însetat?”

Avem datoria, frați și surori, să fim conștiința trează a lumii, mărturisind pe Hristos nu doar prin cuvânt, ci și prin fapta inspirată de o iubire care nu poate răbda ca semenul să fie vătămat în vreun fel. De o mare și dumnezeiască actualitate sunt cuvintele Sfântului Simeon Noul Teolog, care scrie: „Hristos a primit să ia asupra Sa fața fiecărui om lipsit și să Se unească pe Sine cu fiecare, ca nici unul dintre cei care cred în El să nu se înalțe împotriva fratelui, ci fiecare văzându-l pe fratele și pe aproapele său ca pe Dumnezeuul său să se socotească pe sine atât de preamic față de frate, ca față de Făcătorul său; și să-l cinstească întocmai ca pe Acela și să-și deșerte toate acestea spre slujirea Lui“ (Filocalia, vol. 6, p. 91).

Iubiții mei frați și surori în Domnul,

Oricât am încerca să cuprindem cu mintea noastră limitată taina Întrupării Domnului nostru Iisus Hristos, nu vom izbuti îndeajuns. O cântare iubită de Sfinții Apostoli și de primii creștini, repetată de ei ca pe o mărturisire de credință, auzită deseori și în bisericile noastre, glăsuiește: „*Cu adevărat, mare este taina dreptei credințe: Dumnezeu S-a arătat în trup, S-a îndreptat în Duhul, a fost văzut de îngeri, S-a propovăduit între neamuri, a fost crezut în lume, S-a înălțat în slavă*“ (I Timotei 3, 16). Păstrând și noi în adâncul inimii aceste adevăruri mântuitoare, să lăudăm prin faptele credinței nespusa iubire de oameni și adâncă înțelepciune a lui Dumnezeu, deschizându-ne și nouă calea către Răsăritul răsăriturilor, prin Întruparea Fiului Său și învrednicindu-ne de a fi părtași dumnezeieștii firi (II Petru 1, 4). Ca fii ai luminii lui Hristos și frați ai Lui prin Har, să ne rugăm cu smerenie și căldură în aceste sfinte zile Mântuitorului Hristos, ca să ne ajute a ne întocmi viața de familie și cea a familiei Neamului nostru, pe temelii credinței în Dumnezeu, de iubire, pace și sfântă comuniune. La ospățul bucuriilor noastre, revărsate din îndepărtatul Betleem și din lumina dorului pentru frații români de departe, să ne aducem aminte în rugăciuni de frații români de peste oceane și de cei din jurul țării noastre, scumpi inimilor noastre, ca și de mult pătimitorul, întemnițatul Ilie Ilașcu și de cei împreună cu el pentru izbăvirea lor.

Așezându-le pe acestea la inima bună și curată a dumneavoastră, rog pe Pruncul Iisus să vă binecuvinteze, să vă ocrotească viața și să vă lumineze spre mai multă iubire și spre pilduitoare împliniri. Vă doresc, iubiții mei, sărbători binecuvântate, sănătate și „La mulți ani!“.

Al vostru părinte duhovnicesc, pururea rugător pentru toți,

† TEOCTIST
Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

† LUCIAN

DIN MILA LUI DUMNEZEU ARHIEPISCOP AL TOMISULUI

IUBITULUI NOSTRU CLER, CINULUI MONAHAL ȘI DREPTMĂRITORILOR CREȘTINI DIN ACEASTĂ DE DUMNEZEU PĂZITĂ ARHIEPISCOPIE: HAR, MILĂ ȘI PACE DE LA DUMNEZEU-TATĂL ȘI DE LA DOMNUL NOSTRU IISUS HRISTOS, IAR DE LA SMERENIA NOASTRĂ ARHIEREASCĂ BINECUVÂNTARE.

„Binecuvântat este Cel ce vine...” (Matei 21, 9)

Iubiți fii duhovnicești,

Binecuvântarea lui Dumnezeu pentru lume, pentru om și întreaga Sa creație, este una din lucrările Sale dumnezeiești pe care le revarsă neconținut peste omenire. Ea este harul pe care Creatorul celor văzute și nevăzute îl revarsă continuu și prin care El își arată iubirea Sa lucrătoare în lume.

Omul, simțind prezența harului și binefacerile lui Dumnezeu în viața sa, aduce cuvânt de laudă și cinstire față de proniatorul Său, adresându-se astfel: „Binecuvântat este Domnul, că minunată este mila Sa cu noi” (Psalm 30, 22), și iarăși: „Binecuvintează suflete al meu pe Domnul, și toate cele dinlăuntrul meu, numele cel Sfânt al Lui... și nu uita toate răsplătirile Lui” (Psalm 102, 1-3). În aceste momente de sărbătoare Îl întâmpinăm pe Cel ce vine în lume întru numele Domnului.

Iubiți credincioși,

Trăim astăzi o zi de aleasă bucurie duhovnicească, zi în care ne îmbrăcăm sufletele în haină de sărbătoare, când prăznuim Nașterea Domnului, noi cei care purtăm numele lui Hristos. Nașterea Domnului este viață în duh și adevăr, este viață în Hristos și cu Hristos, „Care a venit în lume ca toți să aibă viață în El”. Ea este prezența vie și permanentă a Fiului lui Dumnezeu venit în lume, prin care Cerul s-a pogorât pe pământ, pentru a-l înălța pe om la cer. Dumnezeu s-a făcut om pentru a îndumnezeii pe om. El este viața veșnică în lume, este unitatea perfectă de credință, de tradiție și de simțire creștină. El este nedespărțit în ființa și lucrarea Sa, unitate pentru care S-a rugat și pe care o cere permanent creștinilor: „Ca toți să fie una, după cum Tu, Părinte, întru Mine și Eu întru Tine, așa și aceștia în Noi să fie una, ca lumea să creadă că Tu M-ai trimis” (Ioan 17, 21).

„Cel ce vine întru numele Domnului” reprezintă egalitatea oamenilor în fața

lui Dumnezeu, indiferent de starea socială. În El se întâlnesc, împreună cu noi, suferinzii, cei lipsiți, cei bolnavi, cei fără sprijin uman, cei robiți, cei fără adăpost, văduvele, cei orfani, cei lipsiți de dragostea părintească. Toți aceștia, însă, sunt sprijiniți și ajutați de Iisus Hristos, care participă la toate încercările oamenilor, pe care-i apropie de Dumnezeu, în dorința Sa ca toți să fie una, pentru că „este un Domn, o credință, un botez“ (Efeseni 4, 5).

Sărbătoarea Crăciunului este viața cea adevărată, pentru că în lumina și bucuria ei se produc schimbări profunde în mentalitatea și învățătura lumii de odinioară, necreștină, schimbând-o prin învățătura cea nouă a dragostei de oameni. De aici, și dumnezeiasca cântare a îngerilor la Betleem: „Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu și pe pământ pace, între oameni bunăvoire“ (Luca 2, 14).

Pătrunși de măreția taină a venirii lui Iisus Hristos în lume, Care a călăuzit și a luminat creștinătatea timp de două milenii, ne revine tuturor creștineasca îndatorire de statornicire în credința cea adevărată, așa cum Hristos Domnul a adus-o în lume. În felul acesta, credința adevărată devine „cetate de apărare“ și „stâncă de scăpare“ a vieții noastre spirituale. Și marele Apostol al neamurilor, Pavel, ne îndeamnă: „Stați neclintiți și țineți predaniile pe care le-ați învățat, fie prin cuvânt, fie prin epistola noastră“ (II Tesaloniceni 2, 15-17); „căci suntem încredințați în Domnul, că cele ce vă îndemnăm, voi le veți face întocmai“ (II Tesaloniceni 3, 4).

Iubiți frați și surori în Domnul,

Venirea lui Iisus Hristos în lume este vremea în care Dumnezeu răspunde omului ajuns în adâncul suferinței pricinuite de păcat. De aici și strigătul din adâncul sufletului său: „Doamne, strigat-am către Tine, auzi-mă...!“ „Până când întorci fața Ta de la mine!“ (Psalmul 12, 1-3). Nașterea Sa aduce împlinirea făgăduinței de veacuri făcută de Dumnezeu primilor oameni (Facere 3, 15). Ea reprezintă „plinirea vremii“ (Galateni 4, 4). În ea se împlinește trimiterea în lume a lui Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu întrupat.

Prin actul întrupării, Iisus Hristos coboară cerurile pe pământ. Prin smerenia Sa, El, bogat fiind, și laudat în slava Sa cerească, de bunăvoie ia chip de rob pentru mântuirea omului, născându-se în peștera Betleemului în chipul cel mai smerit. Crăciunul reprezintă „înlăturarea întunericului, a deznădejdii, a disperării, a tristeții“, a umilirii omului de către om. El este preschimbarea întristării în bucurie și a umilinței în demnitate, a întunericului în lumină, după cum Mântuitorul spune: „Poporul, care stătea în întuneric și suferință, a văzut lumină mare și celor ce ședea în latura și în umbra morții, lumină le-a răsărit“ (Matei 4, 16).

Sărbătoarea Nașterii Domnului împlinește și pentru cei mici starea de încredere, de bucurie și de ocrotire familială. Hristos, născut în Betleem, devine adevăratul pom de Crăciun. El este staulul de liniște și tihnă pentru copii. Din El se revarsă harul, binecuvântarea, iertarea și tot ce decurge din viața Lui, „căci în El trăim și ne mișcăm și ai Lui suntem“.

Cântarea liturgică „Unul-Născut, Fiule și Cuvântul lui Dumnezeu, Cel ce ai primit a Te întrupa pentru mântuirea noastră...“ a uimit și uimește întreaga înțelegere omenească. Prin Nașterea Sa, Iisus Hristos unește divinul cu umanul,

împletește veșnicia cu vremelnicia. Prin această lucrare se comunică mesajul iubirii dumnezeiești. Purtătorul acestui mesaj este omul credincios. Așadar, urmând lui Hristos, avem ușurare și înnoire. De fapt, înnoirea este chemarea lui Iisus Hristos de a ne naște, prin fapte bune, la o nouă viață, făcându-ne vrednici următori Lui. Urmarea lui Hristos înseamnă permanenta renunțare la toată grija cea lumească: „Veniți la Mine – zice Domnul – toți cei osteniți și împovărați și Eu vă voi odihni pe voi“ (Matei 11, 28).

Prin Cel ce a venit în lume, casa noastră, viața noastră, se umple de lumina și bucuria văzută și trăită de păstorii și de îngerii din Betleem, peste care El trimite binecuvântarea Sa, căci „S-a născut azi Mântuitor, Care este Hristos Domnul, în cetatea lui David“ (Luca 2, 11). Nașterea Domnului în Betleem ne încredințează că venirea în lume a Mântuitorului Hristos este o realitate de necontestat, coborâtă în existența omului, din înălțimea cerului, pentru desăvârșirea ei. Taina desăvârșirii înalță ființa umană spre sfințenic, spre îndumnezeire: Legile Vechiului Așezământ devin, prin Iisus Hristos, „legile adevărului, din care izvorăște mila și iubirea lui Dumnezeu“. „Căci Dumnezeu așa a iubit lumea, încât pe Fiul Său Cel Unul-Născut L-a dat ca oricine crede în El să nu piară, ci să aibă viață veșnică“ (Ioan 3, 16). Prin Nașterea lui Iisus Hristos, în peștera Betleemului, cerurile nu ne mai despart de Tatăl, ci rămân de acum deschise. Ea descoperă „taina cea din veac ascunsă și de îngeri neștiută“. „Căci, cu adevărat, mare este taina creștinătății - zice Sfântul Apostol Pavel – Dumnezeu S-a arătat în trup, S-a îndreptat în Duhul, a fost văzut de îngeri, S-a propovăduit între neamuri, a fost crezut în lume, S-a înălțat întru slavă“ (I Timotei 3, 16).

Despre venirea și misiunea Sa în lume, însuși Mântuitorul spune: „Duhul Domnului este peste Mine, pentru care M-a uns să binevestesc săracilor; M-a trimis să vindec pe cei zdrobiți cu inima; să propovăduiesc robilor dezrobirea și celor orbi vederea, să slobozesc pe cei apăsați, și să vestesc anul plăcut Domnului“ (Luca 4, 18-19), începutul mântuirii, anul răscumpărării. Adevărul acesta ne unește în aceste clipe de înaltă trăire spirituală. Câți dintre noi n-am dori ca aceste clipe să devină veșnicie, pentru a trăi în comuniune deplină cu Dumnezeu, cu Biserica Sa, clipe pe care dreptii Vechiului Testament le-au așteptat veacuri de-a rândul și care s-au împlinit astăzi!?

Dreptmăritorilor creștini,

Astăzi s-a împlinit făgăduința de veacuri, dată de Dumnezeu oamenilor. Frumoasele cântări de Crăciun slăvesc întruparea Fiului lui Dumnezeu. Ele învăluie pe Pruncul Iisus, născut în peștera Betleemului. Ele revarsă mereu în lume, în viața noastră, încredere, lumină, iubire, statornicie în comuniunea cu El, „care pentru noi oamenii și pentru a noastră mântuire s-a întrupat de la Duhul Sfânt și din Fecioara Maria și S-a făcut om“.

Zorile mântuirii omenești au cuprins, cu mult timp înainte, cugetele văzătorilor de Dumnezeu, devenite adevărate alăute ale Duhului Sfânt și care au scris cu mult înainte despre „plinirea vremii“. Sfinții Evangheliști folosesc în scrierile lor adevărurile dumnezeieștilor Scripturi ale prorocilor, ca mărturie a Duhului Sfânt pentru vremea potrivită, pentru „ziua mântuirii“ (II Corinteni 6, 2).

În așteptarea întrupării Domnului se adună tot strigătul de veacuri al prorocilor, al dreptilor, al lui Anania din Antiohia, al lui Simon curelaru din Iope, al Evei, al lui Adam, care suspinau, din adâncul ființei lor, după raiul pierdut prin păcatul neascultării.

Mesia, Cel făgăduit de Dumnezeu era așteptat și de Sfântul Apostol Andrei și Sfântul Apostol Ioan, care L-au și găsit la Iordan.

Călători cu inimile arzânde spre Emaus, Luca și Cleopa, însetați după așteptarea lui Mesia, după cum ei înșiși mărturiseau Domnului Hristos pe cale, L-au cunoscut din învățăturile Sale și la „Frângerea Pâinii“. Cu astfel de încredințare în așteptarea Nașterii Domnului, suntem și noi călăuziți de Duhul Sfânt să-L cunoaștem și să-L primim pe Hristos în sufletul și viața noastră.

Frați creștini,

Toate sărbătorile creștine din cursul anului sunt pline de strălucire în conținutul lor liturgic. Toate își au temeiul mântuitor în Cel ce revarsă în sufletele noastre sfințenie. Sărbătoarea Crăciunului prisosește prin chemare la mântuire, la cunoașterea lui Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu, izvorul nădejzii și al vieții de veci.

Câți dintre semenii noștri doresc să-L cunoască pe Mântuitorul lor? Câți îl cunosc prin dumnezeieștile Scripturi date de El? Câți împlinesc învățătura Sfintei Evanghelii? În ajutorul lor stă chiar Iisus Hristos care a venit în lume „ca lumea viață să aibă“ (Ioan 10, 10). El însuși este chezașia vieții pe pământ, căci „toate prin El s-au făcut și fără El nimic nu s-a făcut din ce s-a făcut“ (Ioan 1, 3).

La înălțătorul Praznic al Nașterii Domnului, împreună cu noi se bucură Patriarhul Miron, Episcopul Ilarie Teodorescu al Constanței, Episcopul Grigorie al Aradului, Episcopul Visarion al Hotinului, care au așezat piatra de temelie a Palatului Eparhial din Constanța, la anul 1925. De asemenea, se bucură și vrednicii păstori de la Tomis: Gherontie Nicolau și Chesarie Păunescu, care, începând cu anul 1949, și-a încheiat activitatea păstorească în Palatul Episcopocal de la Tomis, redat acum, după o înstrăinare de 50 de ani, Arhiepiscopiei Tomisului, în noiembrie 1998.

*

* * *

De Praznicul Nașterii Domnului, să-L rugăm pe Iisus Hristos, venit în lume, să binecuvinteze viața noastră cu toate dorințele de împlinire pentru Anul Nou 1999, care stă la poarta mileniului al III-lea. Totodată, facem cele mai bune urări clerului, cinului monahal și tuturor binecredincioșilor creștini din Eparhia noastră.

Suntem încredințați că „Cel ce vine întru numele Domnului“, Iisus Hristos, născut din Sfânta Fecioară, în peștera din Betleem, va fi cu noi, așa cum a fost întotdeauna cu părinții noștri.

Cu părintească dragoste, vă facem urarea:

SĂRBĂTORI FERICITE ȘI LA MULȚI ANI!

† LUCIAN
Arhiepiscopul Tomisului

† VASILE

DIN MILA LUI DUMNEZEU ARHIEPISCOP AL TÂRGOVIȘTEI

*IUBITULUI NOSTRU CLER, CINULUI MONAHAL ȘI DREPTCREDINCIOȘILOR
CREȘTINI, HAR ȘI PACE DE LA DUMNEZEU – TATĂL, IAR DE LA NOI PĂRINTEASCĂ
BINECUVÂNTARE.*

*„Nu vă temeți. Că, iată, vă binevestesc vouă
bucurie mare, care va fi pentru tot poporul. Că în
cetatea lui David vi s-a născut azi Mântuitor,
care este Hristos Domnul” (Luca 2, 10-11).*

Iubiți credincioși,

Lumina lui Hristos luminează adâncurile sufletului omenesc. Cu tot progresul științific, omul rămâne dator față de obligațiile esențiale privitoare la ființa sa, mai ales când este și azi, mai actuală ca oricând, constatarea tristă, dar și întrebarea: „Ce va da omul în schimb pentru sufletul său?”

Altă lumină strălucea acum două mii de ani în peștera din Betleem. Această lumină a dat strălucire cu smerenia Fiului lui Dumnezeu și a luminat întreaga omenire, generații întregi, cu *harul ei dumnezeiesc. În fața ei s-au stins toate opaițele neputincioase ale înțelepciunii omenești, așa cum pălește orice strălucire în fața luminii soarelui.*

„Soarele Dreptății” a nimic zidurile păcatului care despărțeau pe om de Dumnezeu, tocmai când lumea se afla sub stăpânirea celui rău, iar cruzimea stăpâna peste tot în lume.

Creatorul se îmbracă în trup omenesc pentru a înălța zidirea Sa la Dumnezeu. Aceasta este lumina spre care aleargă păstorii săraci, dar cu inimile simple și curate, purtând în sufletele lor darul neprețuit al credinței.

În această zi sufletul creștin se îndreaptă cu evlavie spre lumina peșterii din Betleem, cerând Pruncului Divin, Cel întrupat pentru a noastră mântuire, să dăruiască lumii puterea de a birui răul și pentru a aduce imn de laudă lui Dumnezeu: „Slavă întru cei de sus, lui Dumnezeu și pe pământ pace, între oameni bunăvoire” (Luca 2, 14).

Dreptmăritori creștini,

Semnul dragostei nemărginite a lui Dumnezeu față de oameni, acum se arată din plin: „Iar când bunătatea și iubirea de oameni a Mântuitorului nostru Dumnezeu s-au arătat, El ne-a mântuit, nu din faptele cele întru dreptate, săvârșite de noi, ci după a lui îndurare, prin baia nașterii celei de a doua și prin înnoirea Duhului Sfânt, pe Care L-a vărsat peste noi, din belșug, prin Iisus Hristos Mântuitorul nostru, ca îndreptându-ne prin harul Lui, să ne facem, după nădejde, moștenitorii vieții celei veșnice“ (Tit 3, 4-7).

Iubirea este semnul smereniei Sale nemărginite: „...Dumnezeu fiind în chip, n-a socotit o știrbire a fi El întocmai cu Dumnezeu, ci S-a deșertat pe Sine, chip de rob luând, făcându-Se asemenea oamenilor, și la înfățișare aflându-Se ca un om, S-a smerit pe Sine, ascultător făcându-Se până la moarte, și încă moarte pe cruce“ (Filipeni 2, 6-8).

El S-a făcut om fiind Fiul lui Dumnezeu și lucrând în numele oamenilor, fapta Lui a covârșit vina tuturor oamenilor. El S-a făcut om ca să arate dragostea Lui cea mare față de creație. A vorbit graiul nostru ca să ne învețe cum să bineplăcem înaintea lui Dumnezeu, cum să fim pildă. În sfârșit, Fiul lui Dumnezeu S-a întrupat pentru ca să unească firea noastră cu cea dumnezeiască, și astfel, cea dintâi să nu se mai depărteze de Dumnezeu, ci să fie plină și străbătută de slava lui Dumnezeu. Unind-o cu Sine, firea noastră, El Care era izvorul nescricăciunii, prin firea Sa ne-a zidit împreună cu Hristos.

Iubiți credincioși și credincioase,

Lumea de astăzi trăiește într-o stare greu de înțeles pentru un om care vrea să o înțeleagă cu bună credință și să o aprecieze după criteriile moral creștine.

Suntem un popor binecuvântat de Dumnezeu, iar darurile Sale se revarsă neconținut asupra noastră. Bucuria colindelor se răspândește peste noi din belșug.

„Și acum te las, fii sănătos și vesel de Crăciun, dar nu uita, când ești voios, române să fii bun“, este o poruncă și un îndemn la sfințenie și îngăduință, după legea pe care Cel Atotputernic a statornicit-o în veci.

Este chemarea copiilor colindători nevinovați, care în aceste zile de Crăciun ne îndeamnă să fim curați cu inima în slujirea noastră pe acest pământ.

Iubiților, veștile de războaie și conflictele între pământeni nu mai conțin. Zarvă și neînțelegere chiar între cei ce împărtășesc aceeași soartă pe pământul străbun. Minciuna, înșelătoria și prada fac ravagii între frați. Neîncrederea și suspiciunea otrăvesc încrederea între oameni cinstiți. Respectarea regulilor sfinte ale bunei conviețuirii sunt călcate în picioare. Credem, însă, că Dumnezeu nu ne-a părăsit și adevărul iese la suprafață, mai devreme sau mai târziu, ca untdelemnul la suprafața apei.

Dumnezeu este judecătorul cel nemitarnic și El face dreptatea pe care nici un judecător al acestei lumi n-o poate face, nici cel puțin să o pună la îndoială.

Pruncii sunt părăsiți de mamele lor. Ele și-au uitat menirea de a-i crește și de-ai ocroti. Ce răspuns vor da ele în fața Creatorului neamului omenesc? Ce răspuns vor da cei cu responsabilități înaintea lui Dumnezeu, că nu s-au îngrijit să

asigure condiții minime oamenilor, să crească și să odrăslească fiii, așa cum a poruncit Cel de Sus. Să nu uitați toți că, până la urmă, suntem datori cu un sfârșit și implicit neamul omenesc se va sfârși cândva.

În sânul neamului nostru s-au strecurat căutători de câștig urât, care au uitat că poporul nostru s-a născut creștin. Este necesară renașterea credinței creștine, dar nu reîncreștinarea. Aprofundarea credinței creștine nu înseamnă prozelitism. A reîncreștina un popor deja creștin înseamnă a aduce insultă Duhului Sfânt care a pus deja Pecetea lucrării Sale nemincinoase în opera mântuirii. Legea strămoșească este o garanție că nu ne abatem de la legea lui Dumnezeu, cu toată libertatea care ne învață că a sluji adevărului, înseamnă a fi liber cu adevărat.

Oblăduirea neamului nostru, învederată prin înțelepciunea moșilor și strămoșilor noștri, care au pus religia la temelia păstrării ființei poporului, rămâne mereu un îndrumător și pentru aceea este o permanență sănătoasă și bineplăcută lui Dumnezeu.

Ne apropiem, de aniversarea mileniului creștin, când întreaga creștinătate trebuie să marcheze un pas înainte în trăirea creștină, după legea Domnului, în pace și solidaritate, în toleranță și îngăduință între oameni și popoare.

Iubiți credincioși,

Aniversarea proclamării Republicii Române este un semn al contribuției poporului român în concernul popoarelor pentru o lume mai dreaptă, bazată pe respectul fiecăruia la o viață liberă și independentă. Dorim ca această aniversare să fie pentru toți un imbold pe căile nobile și iubite de toate neamurile pământului.

Dreptmăritori creștini,

Cu toate aceste greutăți care biciuiesc lumea, ne-a fost dat, însă să vedem, spre bucuria noastră, și fapte vrednice de cinstire. S-au năpustit asupra meleagurilor românești urgii care au lăsat în urma lor durere și suferință, persoane sinistre, rămase chiar fără strictul necesar. Sufletele credincioșilor care au fost alături de cei năpăstuiți, au răspuns cu dărnicie, indiferent de regiunile în care cei afectați se aflau. Le răspundem cu mulțumire pentru dragostea creștină și le adresăm cuvântul Sfintei Scripturi, că: „Mai fericit este a da, decât a lua.“

„Hristos Se naște, măriți-L“

Al vostru de tot binele voitor și pururea către Domnul rugător,

† VASILE
Arhiepiscopul Târgoviștei

† EPIFANIE

DIN MILA LUI DUMNEZEU EPISCOP AL BUZĂULUI

„Iată vă binevestesc bucurie mare care va fi pentru tot Ț-șorul. Azi, vi S-a născut Mântuitor, care este Hristos Domnul“ (Luca 2, 10-11).

Iubiți fii sufletești,

Întâmpinăm și în acest an cu deosebită bucurie sufletească praznicul Nașterii Domnului. Bucuria sărbătorii Crăciunului este mărturia credinței în Fiul lui Dumnezeu-Izbăvitorul și Mântuitorul lumii.

De aceea, această mare sărbătoare adună în sfintele biserici un număr mare de credincioși pentru a primi în suflete pe Pruncul Iisus, Care a venit, la plinirea vremii, așa cum spune Sf. Ap. Pavel, „să răscumpere pe cei de sub lege, pentru ca să dobândim înfierea“ (Galateni 4, 5).

Binecredincioși creștini,

Venirea în lume a Fiului lui Dumnezeu, Care a luat trup asemenea nouă în afară de păcat, ne arată ce mare valoare are viața omului înaintea Dumnezeirii și cât de mult ne iubește pe noi Tatăl ceresc: „Căci Dumnezeu așa a iubit lumea, încât pe Fiul Său Cel Unul-Născut L-a dat, ca oricine crede în El să nu piară, ci să aibă viață veșnică“ (Ioan 3, 16).

Așa cum sublinia un mare teolog român, Mântuitorul nostru Iisus Hristos, „deși S-a smerit ca orice om, primind să Se nască într-un grajd de vite, într-o iesle, a fost slăvit de oștile îngeresci deasupra cărora nu e decât Dumnezeu. Îngerii cântau slava Celui ce i-a umplut de lumina unei noi înțelegeri pe ei, cei de sus, și a venit să aducă pace și bunăvoință între oameni. Îngerii au înțeles cei dintâi taina valorii dată de Dumnezeu umanității, căci lumina de care erau înconjurați se îndrepta spre pământ“.

Prin Nașterea după trup a Domnului nostru Iisus Hristos se arată dragostea lui Dumnezeu față de făptura Sa, Care, unind firea Sa cea dumnezeiască cu firea omenească, a îndumnezeit și firea noastră, arătând tuturor calea spre cele de sus, iar „prin smerenie, făcându-Se pe Sine pildă oamenilor“, cum teologhisește Sfântul Grigorie al Tesalonicului, căci, „luând chip de rob, S-a smerit pe Sine“ (Filipeni 2, 7-8), cum spune și marele Apostol al neamurilor. Sfântul Nicodim Agioritul subliniază că „Iisus Hristos, născându-Se, a venit în lume ca să biruiască, cu smerenia Sa, păcătoasa iubire de slavă a oamenilor“.

Însemnătatea iubirii lui Dumnezeu față de oameni este zugrăvită și de Sfântul Ioan Gură de Aur astfel: „Dragostea lui Dumnezeu a unit cerul cu pământul, a pus pe om pe tronul lui Dumnezeu și a adus pe Dumnezeu pe pământ“. Iar Sfântul Antonie cel Mare, tălmăcind minunea Nașterii Domnului, spune: „Nu se putea ca omul, care este cea mai aleasă operă a lui Dumnezeu, să rămână nedesăvârșit“.

Nașterea Domnului, după cum glăsuiește o cântare bisericească, constituie, „începutul unei vieți noi în care cerul se unește cu pământul, iar cele de sus petrec împreună cu cele de jos“.

Într-o mănăstire din Sfântul Munte există o icoană a Nașterii Domnului, în care se arată în chip minunat bucuria de care se împărtășește omenirea întreagă la venirea în lume a Fiului lui Dumnezeu.

Mai întâi, apare chipul Maicii Domnului, care, stând în genunchi înaintea Pruncului Iisus, dezvăluie nu numai smerenia ei, ci și bucuria, liniștea și mulțumirea că s-a învrednicit de o asemenea mare cinste.

Dumnezeiescul Prunc izvorăște o lumină ce se unește cu lumina ce vine de la steaua călăuzitoare a magilor Orientului.

Într-o parte, parcă arătându-se nevrednic de o astfel de cinste, stă Dreptul Iosif, ocrotitorul Sfintei Fecioare Maria.

Păstorii îngenunchează lângă iesle, cei trei magi vin din îndepărtare pentru a aduce daruri Pruncului, iar îngerii din ceruri cântă: „Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu și pe pământ pace, între oameni bunăvoire“ (Luca 2, 14).

Ceea ce înfățișează privirii icoana Nașterii Maicii Domnului, sădește în inimi colinda noastră străbună:

*„Cerul și pământul în cântări răsună,
Îngerii și oamenii cântă împreună;
Hristos Se naște, Domnul coboară,
Îngerii cântă, magii-L adoră,
Păstorii aleargă, ieslea-nconjoară.
Din cer Cuvântul în trup Se arată
Noaptea din lume, zi se face îndată“.*

Iubiți credincioși,

Așa cum mărturisește marele Apostol al neamurilor, „cu adevărat, mare este taina dreptei credințe: Dumnezeu S-a arătat în trup, S-a îndreptat în Duhul, a fost văzut de îngeri, S-a propovăduit între neamuri, a fost crezut în lume, S-a înălțat întru slavă“ (I Timotei 3, 16).

În aceste cuvinte este exprimată întreaga lucrare de mântuire a neamului omenesc prin Hristos Domnul. De aici se vede marea iubire a lui Dumnezeu față de lume.

Taina și minunea întrupării Fiului lui Dumnezeu au fost vestite poporului nostru încă de la începutul formării lui. Nașterea Domnului a fost tălmăcită, de-a lungul veacurilor, în multe și frumoase colinde, pe care le ascultăm în fiecare an de

Sfintele Sărbători. Când auzim colindătorii ne simțim una în credință și trăire românească cu moșii și strămoșii, cu toți fiii Bisericii noastre ortodoxe.

Sentimentul înfrățirii și buneii înțelegeri cu toți oamenii, precum și îndemnul la bucurie și bunătate ne-au fost transmise, prin colinde, din generație în generație:

*„Și acum te las, fii sănătos
Și vesel de Crăciun,
Dar, nu uita, când ești voios,
Creștine, să fi bun!“*

Din vremuri străvechi, colindele au format o școală de virtuți creștinești, de simțăminte umanitare, de frățietate și pace între oameni. Colindătorii le cântă cu convingerea că sunt solii unei lumi mai bune, la a cărei renaștere morală ne îndeamnă Fiul lui Dumnezeu, Care a venit între noi „să Se nască și să crească, să ne mântuiască“.

Dreptmăritorii creștini,

În aceste vremuri cu atâtea tensiuni și incertitudini în țară și în alte zone ale lumii, misiunea noastră creștină trebuie să fie responsabilă, iar strădania fiecăruia dintre noi mai stăruitoare prin iubire, pentru săvârșirea binelui, pentru slujirea semenilor, pentru înnoire spirituală: „Întru aceasta vor cunoaște toți că sunteți ucenicii Mei, dacă veți avea dragoste unii față de alții“ (Ioan 13, 35), ceea ce înseamnă că iubirea semenilor – concretizată în fapte bune – este dovada apartenenței noastre la Hristos.

Pentru a transforma moral societatea din care facem parte, înnoirea sufletească trebuie să înceapă de la fiecare din noi și, astfel, devenind exemple de trăire duhovnicească, să contribuim și la însănătoșirea spirituală a celor din jurul nostru.

De aceea, avem datoria să luptăm împotriva a tot ceea ce este rău, să trăim cu adevărat creștinește, dând mărturie, prin comportarea noastră, de viață curată, de adevăr, de cinste și de statornicie în credință, potrivit principiilor evanghelice și învățăturile Sfinților Părinți.

Să fim în permanentă luare-aminte și la grupările sectare care se infiltrează cu viclenie și agresivitate printre credincioșii parohiilor noastre și care reprezintă un fenomen grav în vremea de acum. Atât preoții cât și credincioșii Bisericii străbune trebuie să acționeze, cu timp și fără timp, pentru respingerea învățăturilor greșite ale celor care încearcă să semene neghina printre grâu.

Stăruind, prin propovăduire și viață curată, întru apărarea adevărilor de credință mărturisite și trăite de înaintașii noștri, dovedim iubirea statornică față de valorile spirituale ale neamului, precum și față de frații noștri întru credință, ferindu-i de minciună și rătăcire.

La această mare sărbătoare care ne aduce în suflete duhul împăcării cu Dumnezeu și al buneii înțelegeri cu semenii, este bine să cugetăm cu mare atenție asupra faptelor noastre, punând temelie tare viețuirii creștinești la care ne îndeamnă cântările bisericesti ale slujbelor și colindelor străbune, păstrându-ne astfel întreaga noastră ființă în Biserica dreptmăritoare. Numai așa vom putea da urmare

îndemnului Sfântului Apostol Pavel, care a zis: „Câte sunt adevărate, câte sunt de cinste, câte sunt drepte, câte sunt curate, câte sunt cu nume bun... la acestea să ne fie gândul“ (Filipeni 4, 8).

Iubiți fil sufletești,

La sfârșitul acestui cuvânt pastoral, vă îndemn părintește ca de Sfintele Sărbători ale Crăciunului, Anului Nou – 1999 și Bobotezei, să participați la sfintele slujbe cu evlavie adâncă și credință puternică, să primiți colindătorii în casele dumneavoastră și să ascultați mesagerii Nașterii Pruncului Iisus, care propovăduiesc adevărul Evangheliei și aduc pacea dumnezeiască cântată de îngeri la peștera Betleemului.

Deci, așa cum ne îndeamnă Sfântul Ioan Damaschin, „astăzi să prăznuim cele de cuviință, să cinstim Nașterea lui Hristos și luminați să strigăm: cu păstorii să ne bucurăm, cu îngerii să cântăm și cu magii să ne închinăm Dumnezeului nostru, Cel ce S-a născut pentru noi“.

Adresându-vă părintească binecuvântare, vă doresc să petreceți Sfintele Sărbători cu deplină sănătate, cu bucurie și pace duhovnicească, iar Anul Nou – 1999 să vă aducă împliniri de suflet ziditoare.

La mulți ani!

† EPIFANIE
Episcopul Buzăului

† CALINIC

DIN MILA DOMNULUI DUMNEZEU ATOATEȚIITORUL,
EPISCOP AL ARGEȘULUI ȘI MUSCELULUI

*MIJLOCEȘTE ÎN RUGĂCIUNE PENTRU SFINȚITUL CLER ȘI PENTRU
DREPTĂRIITORII CREȘTINI DIN ACEASTĂ EPARHIE,
HAR ȘI PACE DE LA DUMNEZEU TATĂL ȘI VEȘNICUL ARHIEREU IISUS HRISTOS!*

*„Căci Dumnezeu așa a iubit lumea, încât pe
Fiul Său cel Unul Născut L-a dat, ca oricine
crede în El să nu piară, și să aibă viață
veșnică“ (Ioan 3, 16).*

Dreptmăritori creștini,

De câte ori am deschis Sfânta Scriptură, Cartea cea dintâi și cea mai prețioasă a lumii, mi-am zis că nu există o nădejde mai mare și o bucurie cu adevărat sfântă, ce-ți cuprinde inima și sufletul, ca atunci când citești mai ales cuvintele Divinului și Veșnicului Învățător și Mântuitor, Iisus Hristos, cuprinse la Sfântul Evanghelist Ioan: *„Căci Dumnezeu așa a iubit lumea, încât pe Fiul Său cel Unul Născut L-a dat, ca oricine crede în El să nu piară, și să aibă viață veșnică“* (Ioan 3, 16).

Într-o lume în care ai crede că totul se prăbușește, să apară ca o rază de lumină, această mângâiere dată de Dumnezeu, prin arătarea iubirii Sale Dumnezeuiești față de zidirea mâinilor Sale, este cea mai mare bucurie și nădejde!

Pentru totdeauna, pentru toate timpurile și pentru toți oamenii, niciodată nu s-a mai scris și nici nu se vor mai scrie cuvinte veșnice de sfântă nădejde, așa cum le avem în Sfânta Scriptură, că: *Dumnezeu iubește lumea!*

Tocmai de aceasta are nevoie lumea! Doar *iubirea* ține întreg Universul în lumină și bucurie în veci de veci!

Ca să dovedești că iubești trebuie să arăți aceasta prin fapte. O mare iubire, o iubire veșnică nu se dovedește prin fapte de mâna a doua. Cum putea arăta Dumnezeu *iubirea* Sa mai lămurit pentru noi oamenii decât prin jertfirea Unicului Său Fiu Iisus Hristos? Numai dacă am sta să cugetăm la acest gând dumnezeiesc, n-am putea să primim decât un singur răspuns: *mai mare iubire nu va mai exista niciodată!*

Doamne Dumnezeu, sufletul nostru este cuprins de bucurie sfântă, dar și de cutremurare!

Tu, Dumnezeu, ne-ai făcut cel mai mare dar și cea mai mare mângâiere pentru totdeauna!

Niciodată nu vom putea pe deplin a-Ți mulțumi și a înțelege cu adevărat ce înseamnă această supremă jertfă pentru noi! Să ne ierți, *Doamne Dumnezeu*, pentru neputința noastră, și să ne ajutați să Te iubim și noi pre Tine cum ne-ai iubit și ne iubești Tu pe noi!

Dreptmăritori creștini,

La începutul capitolului XIV din Sfânta Evanghelie după Ioan, citim Cuvintele Domnului Iisus: „*Să nu se tulbure inima voastră: credeți în Dumnezeu, credeți și în Mine!*”

Să credem în Dumnezeu, să credem și în Iisus, ne-o spune prin Cuvântul Său, arătându-ne fără nici o îndoială că El este: „*Calea, Adevărul și Viața*” (Ioan 16, 6).

Iisus Hristos este Calea adevărului!

Orice cale din lumea aceasta nu poate fi adevărată dacă nu are Stăpân pe Iisus. Toate drumurile noastre nu au finalitate fără binecuvântarea lui Iisus Hristos. De aceea, oricare lucrare am face noi, dacă nu are la temelie învățătura lui Iisus, nu are sorți de izbândă, dar nici de trăinicie.

Fără Iisus noi umblăm pe căi străine și trăim într-o tristă zădărnice în întreaga noastră viață. Cât de jalnic este să constatăm după ani îndelungați de trudă că n-am zidit pe piatră, ci pe nisipul deșertăciunilor lumeste!

Dar cât de mângâietor este să constatăm că după osteneli de ani și ani, lucrarea noastră rodește pentru că am folosit calea adevărului, pe Iisus Cel veșnic și pururea cu noi!

Iisus Hristos osto adevărata Cale!

Nimeni nu s-a jertfit ca preț de răscumpărare ca Iisus, de aceea El ne arată adevărata cale pe care să mergem și numai El are această menire de a cere ca să păzim poruncile Lui: „*Dacă păziți poruncile Mele, veți rămâne întru iubirea Mea, după cum și Eu am păzit poruncile Tatălui Meu și rămân întru iubirea Lui*” (Ioan 15, 10), adică, Iisus a împlinit porunca dată de *Dumnezeu Tatăl*, ca El să vină în lume și să se jertfească pe Sine pentru salvarea noastră din păcat și întuneric.

Care este porunca dată de Iisus Hristos pentru noi, oamenii?

„*Aceasta este porunca Mea: să vă iubiți unul pe altul, precum v-am iubit Eu*”, adică „*Mai mare dragoste decât aceasta nimeni nu are, ca sufletul lui să și-l pună pentru prietenii săi*”, pecetluind pentru totdeauna: „*Voi sunteți prietenii Mei, dacă faceți ceea ce Vă poruncesc!*” (Ioan 15, 12-14).

Prieten al lui Iisus!

Ce poate fi mai sublim și mai mângâietor? Cine poate fi mai fericit decât acel om creștin, călugăr, cleric sau arhiereu care realizează starea de sfântă prietenie cu Iisus Hristos, Domnul și Mântuitorul nostru?

O, Doamne Iisuse, ce stare poate fi aceasta la care Tu ne chemi cu iubirea Ta veșnică? Doamne Dumnezeu, ajută-ne să fim pe veci prietenii lui Iisus Hristos, Fiul Tău, Unul născut din vecie!

Iisus Hristos este viața veșnică!

Iisus Hristos este Calea, Adevărul și Viața! (Ioan 15, 6)

Iisus Hristos este Calea către Împărăția lui Dumnezeu!

Iisus Hristos este Adevărul veșnic de netăgăduit!

Iisus Hristos este viața veșnică pe care ne-a adus-o și la care suntem chemați laolaltă să o moștenim „Căci n-a trimis Dumnezeu pe Fiul Său în lume ca să judece lumea, ci ca să se mântuiască, prin El, lumea“ (Ioan 3, 17).

Noi oamenii, ne judecăm pe acest pământ, fără cruce, unii pe alții, dar e bine de știut de toți și pentru totdeauna, că dacă Iisus „n-a venit să judece lumea, ci ca să se mântuiască prin El“, noi nu avem nici un drept să ne repezim întru judecăți asupra nimănui, cum ne este obiceiul uneori: „Iar aceasta este judecata, că Lumina a venit în lume și oamenii au iubit întunericul mai mult decât lumina“ (Ioan 3, 19).

Așa am făcut și mai facem Doamne, Părinte al Luminilor! Pe Tine, Lumina vieții, nu Te vedem în sufletele noastre întunecate de multe păcate!

Pentru a deveni moștenitori ai vieții veșnice, avem îndatorirea să Te cunoaștem pe Tine, Dumnezeu, și pe Fiul Tău, după cuvântul Scripturii care grăiește: „Și aceasta este viața veșnică: Să Te cunoască pe Tine, singurul Dumnezeu adevărat, și pe Iisus Hristos pe care L-ai trimis“ (Ioan 17, 3).

Fiii omenirii de veacuri se ostenesc să Te cunoască pe Tine, Doamne Dumnezeu, și pe Fiul Tău Unul Născut! Fără ajutorul Tău, Doamne, nu vom putea primi Lumină din Lumină! Rugămu-Te, ajută-ne!

Dreptmăritori creștini,

A primi Lumină din Lumina lui Hristos înseamnă a înțelege taina Întrupării Sale, pentru mântuire și pentru moștenirea vieții veșnice, la care suntem chemați toți și de pretutindeni.

A primi Lumină din Lumina lui Hristos înseamnă a vedea deslușit și dincolo de zările lumii marea dragoste a lui Dumnezeu pentru creatura mâinilor Sale.

A primi Lumină din Lumina lui Hristos înseamnă, de bună-seamă, a vedea în întreg cosmosul, în natură și în fiecare zidire, dragostea lui Dumnezeu pentru bucuria tuturor celor care se împărtășesc, se bucură și mulțumesc din inimă!

A ajuta pe cel ce este în lipsă, a sfătui cu dulci cuvinte din inimă pe cel ce are nevoie, a ierta pe cel ce ne greșește de multe ori și a ne ruga pentru iertarea vrăjmașilor noștri înseamnă să avem Lumină din Lumina lui Hristos!

A sta împotriva ispitelor de tot felul, a nu săvârși răutăți și păcate, a nu risipi timpul, a nu ne ispiti pe noi înșine și pe alții înseamnă să avem Lumină din Lumina lui Hristos!

A ne spovedi sincer, a ne împărtăși cu Iisus Euharisticul, a ne căi de păcatele noastre săvârșite dintru începuturile vieții noastre și a ne ruga sincer lui Dumnezeu cu bucurie și nădejde, înseamnă să avem Lumină din Lumina lui Hristos!

Să credem în mântuirea Neamului nostru din care ne-am născut, ajutându-l să nu se afunde întru greșeli și neștiințe, negreșit, înseamnă că avem Lumină din Lumina lui Hristos!

Dacă nu lăsăm întru părăsire Biserica cea Una, Sfântă, Sobornicească și Apostolească, sau întru grea apăsare din partea hulitorilor, avem, fără doar și poate, Lumină din Lumina lui Hristos!

Dacă ne vom ruga Domnului cu rugăciune fierbinte pentru iertarea tuturor păcatelor lumii, eclipsa de soare din vara anului viitor va fi doar un eveniment astronomic și nu un cataclism, iar noi vom avea Lumină din Lumina lui Hristos!

Lumină din Lumina lui Hristos avem din belșug când cinstim, ca și astăzi, Nașterea lui Iisus printre noi, oamenii, pentru a noastră mântuire!

*Ne rugăm Ție, Doamne Dumnezeule, ca
Nașterea lui Hristos să ne fie de folos!
Acum și în veșnicie!
Amin!*

† CALINIC
Episcopul Argeșului și Muscelului

† CASIAN

DIN DARUL LUI DUMNEZEU, EPISCOP AL DUNĂRII DE JOS

PREA CUVIOȘILOR ȘI PREA CUCERNICILOR SLUJITORI AI SFINTELOR ALTARE, CINULUI MONAHAL ȘI TUTUROR IUBITORILOR DE HRISTOS CREDINCIOȘI ȘI CREDINCIOASE DIN EPARHIA NOASTRĂ, HAR, AJUTOR DE SUS ÎN CELE FOLOSITOARE MĂNTUIRII, PACE DEPLINĂ ȘI COMUNICARE SFÂNTĂ ÎNTRE NOI TOȚI DE LA PĂRINTELE CERESC, IAR DE LA SMERENIA NOASTRĂ ARHIEREASCĂ BINECUVÂNTARE.

Iubiți frați creștini,

Astăzi Cuvântul lui Dumnezeu coboară sărbătorește în sufletele celor credincioși, ca să binecuvânteze lumii „taina cea din veac ascunsă și de îngeri neștiută“ a Întrupării lui Hristos. Astăzi cetele cerești umplu văzduhul de cântări; pe pământ mulțimile colindătorilor preamăresc vestea cea minunată, iar Biserica lui Dumnezeu devine peșteră primitoare întru care Se naște Cel fără de început, cum au spus proorocii. Astăzi Betleemul cântat în imnuri și în colinde devine casă primitoare a lui Hristos Mântuitorul, deschisă și nouă ca să intrăm toți cu credință și cu bucurie și să I ne închinăm Lui, deodată cu magii și cu păstorii. Astăzi și casele noastre și noi înșine devenim, prin credință, peșteră primitoare a Fiului lui Dumnezeu ca „să Se nască și să crească să ne mântuiască“.

Astăzi, de Crăciun, cântarea liturgică e invitație la o participare vie și autentică la marele dar al Întrupării Domnului: „*Veniți, credincioșilor, să ne înălțăm dumnezeiește și să vedem cu adevărat dumnezeiasca pogorâre de sus în Beteelm și curățându-ne mintea prin viață să aducem în loc de mir, fapte bune; să pregătim prin credință intrarea sărbătoririi Nașterii (în inimi – n.n.) și din adâncurile sufletelor să strigăm: Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu, Celui în Treime, prin Care s-a arătat între oameni bunăvoirea!...*“

Astăzi, în ziua mult așteptată a Nașterii Domnului, eveniment consemnat de Sfintele Evanghelii, de istorie și bogatele tradiții și obiceiuri, unele mai dubioase decât altele, se petrece cu fiecare dintre noi o negrăită întoarcere în cadrul familiei, copilăriei, nevinovăției, purității, unde Dumnezeu ne vorbește prin colinde și noi Îl răsplătim cu daruri simple și naturale ca pe propriul nostru părinte. Astăzi mai mult ca în oricare zi, dispar diferențele și distanțele dintre noi ca oameni și frățietatea creștinească ne umple inimile, Dumnezeu oferindu-ne prin darurile Sale, toată bogăția sufletească dintr-o austeră și săracă peșteră.

Dreptmăritori creștini,

Într-o scrisoare de Crăciun așternem, de regulă, mai mult bucuriile și binecuvântările Mântuitorului astăzi prunc înfășat, în iesle, pentru ca și gândirea și sentimentele noastre să se convertească și să revină la starea de pruncie, căci „*de nu vă veți întoarce și nu veți fi ca pruncii, nu veți intra în Împărăția Cerurilor*“ (Matei XVIII, 3).

Simțim cu toții această chemare a propriei pruncii, cu atât mai mult cu cât creșterea noastră nu-i totdeauna după voia și chemarea lui Dumnezeu. Dorim, în același timp, de Crăciun, ceea ce ne lipsește mai mult, puritatea și împăcarea cu noi, cu semenii noștri și cu Dumnezeu, căci El voiește „*ca toți oamenii să se mântuiască*“, iar toți cei osteniți și împovărați cu necazurile și lipsuri să se odihnească sufletește și să recapete puterea de a crede și a spera în biruința binelui, care este darul universal de Crăciun. Sărbătoarea biruie, prin harul ei, toate obstacolele și ne oferă speranță:

„E ger cumplit,

E drumul greu,

D-ai obicei străbun“,

„E sărbătoare și e joc în casa ta acum,

Dar sunt bordeie fără foc și mâine-i Moș Crăciun..

Și-acum te las fii sănătos și vesel de Crăciun

Dar nu uita, când ești voios, române, să fii bun!“

Toate acestea ne vorbesc, parcă, dintr-o altă lume, mai bună decât a noastră și este normal să fie așa, căci numai Nașterea Domnului este începutul „*altei vieți veșnice*“ și numai prin ajutorul lui Dumnezeu ne eliberăm de neputințele noastre omenești.

Privind cu luare aminte lumea noastră, așa cum este ea, regăsim, însă, înlăuntrul ei răni pline de durere, de tristețe și de înstrăinare față de tot ceea ce este sfânt, curat și folositor. Ce-a mai rămas astăzi în sufletele noastre din Peșteră, din ieslea prea frumoasă, din dulceața imnului îngerilor, din fluierașul păstorilor, din darurile magilor? Dar din bucuriile de nedescris ale emoțiilor copilăriei cu Moș Crăciun, cu masa încărcată de voieșie și belșug, unde toți se întreceau în a-și face bucurii.

Pentru mulți, *mai ales în orașe, aceste amintiri doar umezesc discret ochii și slobozesc un ușor oftat, asemenea marelui Eminescu: „Unde ești copilărie, / Cu pădurea ta, cu tot?“*

Trăim, frații noștri, într-o altă lume decât cea a blândului Prunc născut în ieslea Betleemului, legănat cu rugile, cu bună cuviință și cu dragostea față de Dumnezeu și de orice om. Dar aceasta nu înseamnă că nu reapare și astăzi, ca altădată, bucuria sărbătorii Nașterii Domnului, care anunță, fără îndoială, revenirea omului modern la normalitate și echilibru.

Iubiți credincioși,

Am dori să observăm semnele acestei renașteri a speranței și viețuirii creștine, între altele, și prin revenirea educației copiilor și tineretului în duh creștin atât în școli, cât și în familii. După aproape un deceniu de la jertfa sângeroasă a tinerilor pentru neam și țară din Decembrie 1989, se cuvine să reamintim rolul orei de Religie în școli,

care a reaprins lumina Nașterii Domnului în inimile copiilor. Cu ei renasc tradițiile, obiceiurile, pacea și bunătatea care, altfel, erau sistematic evitate de vechea educație materialistă, ale cărei efecte dureroase le suportăm cu greu cu toții în societatea noastră contemporană.

Aflându-ne într-o eparhie cu populație numeric mai mare la orașe decât la sate, se impune o grijă cu totul aparte educației tineretului în aglomerări depărtate de tradiția, liniștea, pacea și calmul patriarhal de odinioară.

Cu toate greutățile acestui început și plin de speranță, să mulțumim Domnului pentru renașterea educației creștine în licee, colegii și universități, care pot deveni adevărate peșteri unde glasurile îngerești și entuziasmul tineresc ne umplu sufletele de bucurie.

Un rol foarte important îl au preoții noștri care, împreună cu profesorii de religie consacrați, fac adevărat apostolat creștin în mijlocul generației ce întinerește și Biserica și societatea, confruntată material cu una dintre cele mai grele perioade din viața noastră românească. Familia și îndeosebi părinții elevilor au înțeles, din fericire, în această parte de țară, că fără educație creștină nu vom ieși prea ușor din încercările ce ne sunt îngăduite de Dumnezeu și le mulțumim prin scrisoarea noastră pastorală de Crăciun pentru a fi oferit fiilor lor cel mai sigur dar al viitorului, credința în Dumnezeu, în neam și în țară, în virtuțile ce au călăuzit înaintașii pe cărările unei dureroase istorii, timp de două mii de ani, fără a-și pierde identitatea, limba, obiceiurile, sărbătorile, bucuriile și speranța. Cu tineri luminați, buni creștini și buni români, trecem mai încrezători în mileniul următor, care doar așa va fi religios, prin oameni încrezători în iubirea lui Dumnezeu și în binele comun. Împreună cu ei, lumina Nașterii lui Hristos împărtășie, ca și steaua Betleemului, norii greutăților uneori prea întunecoși ce se abat adesea asupra noastră. Însă creștinește înțelegem mai bine sacrificiile mari pe care le face poporul român pentru a rămâne unit și încrezător în redresarea vieții sale spirituale și materiale. Întărit în crezul său românul n-a fost niciodată părăsit de Dumnezeu și nici el nu și-a negat credința și atașamentul față de Dumnezeu.

Jubiților,

Știm că pe mulți Crăciunul ultimului an din mileniul doi vă află sănătoși, binecredincioși și plini de nădejde. Nu putem uita, însă, pe frații încercați, triști, descurajați și înstrăinați uneori din cauza lipsurilor, sărăciei și bolilor. Îndeosebi spre cei suferinzi și încercați dorim să îndreptăm gândurile și încurajarea ce ni le oferă Mântuitorul, Cel ce S-a întrupat și cu sărăcia și smerenia Sa ne-a îmbogățit pe toți.

Ne-au bucurat sufletește, în anul greu ce îl încheiem, atât jertfelnicia preoților și credincioșilor la colectarea de bani și alimente pentru sinistrați, cât și deschiderea a patru cantine pentru săraci pe lângă parohii din Galați și Brăila, a unui cabinet medical pentru consultații oferite săracilor gratuit, precum și continuarea lucrărilor la marele centru filantropic, Orfelinatul „Sf. Vasile cel Mare“, de pe lângă Episcopie.

Cu aceste semne ale solidarității creștine față de cei încercați, cu entuziasmul dovedit în educația creștină a tineretului și cu jertfa și rugăciunea zilnică a celor ce vă aflați și în toate momentele în biserici, în marile municipii Galați și Brăila, în nordul

județului Galați sau în câmpia Făureiului, până în cel mai mic cătun, țara și poporul nu pier, iar Dumnezeu, din sacul lui Moș Crăciun, lasă și anul acesta darul credinței curate și al iubirii Sale de oameni în sufletul fiecăruia dintre noi.

Să primim și noi, toți, pe Dumnezeu în casele, în sufletele și în inimile noastre!

Să ne așezăm la masă cu Dumnezeu, așa cum ne îndeamnă strămoșescul colind!

Să nu uităm, de Crăciun, că suntem creștini de două mii de ani, evanghelizați de Sfântul și Întâiul Apostol Andrei, aici la Dunărea de Jos!

Să nu risipim credința, nădejdea și dragostea, virtuțile și treptele prin care Dumnezeu ne trece în mileniul trei!

Să ne reamintim că un popor atât valorează cât a păstrat din Evanghelie, iar Evanghelia ne învață „toate câte voiți să vă facă vouă oamenii faceți și voi lor asemenea” (Matei VII, 12).

De Sfintele Sărbători, vă dorim să fiți cu toții sănătoși. Să aveți parte numai de bucurii. Să ne colindăm unii pe alții și să ne rugăm unii pentru alții, Să ne ajutăm îndeosebi în nevoi și în încercări. Așa să petrecem Sfintele Sărbători ale Crăciunului, Bobotezei și Anului Nou.

La mulți ani!

Al vostru de tot binele rugător către Domnul Hristos,

† CASIAN
Episcopul Dunării de Jos

† NIFON

PRIN HARUL LUI DUMNEZEU,
EPISCOP AL EPARHIEI SLOBOZIEI ȘI CĂLĂRAȘILOR

*IUBITULUI NOSTRU CLER ȘI POPOR DREPTCREDINCIOS
DIN JUDEȚELE CĂLĂRAȘI ȘI IALOMIȚA,
HAR ȘI PACE DE LA DUMNEZEU, IAR DE LA NOI, ARHIPĂSTORUL VOSTRU,
DRAGOSTE PĂRINTEASCĂ ȘI ARHIEREASCĂ BINECUVÂNTARE.*

Iubiții mei fil sufletești,

Slujitori ai altarelor și binecredincioși creștini,

Din an în an întâmpinăm noaptea sfântă a Crăciunului ca să ne aducem aminte și să prăznuim împreună, în rugăciuni de preamărire și de mulțumire, cel mai mare eveniment ce s-a petrecut cândva pe pământ: Nașterea Domnului nostru Iisus Hristos.

Marele praznic al Nașterii este sau trebuie să fie pentru noi toți un prilej de aleasă bucurie, de petrecere duhovnicească, de reculegere, de reinnoire sufletească și de întâlnire frățească a tuturor celor de un neam și de o credință, în rugăciune și în cântec de colind strămoșesc acasă și în bisericile noastre dreptmăritoare.

Poporul nostru prin cultura și spiritualitatea sa creștină cântă în colinde: „Astăzi s-a născut Hristos cel fără-de-nceput“, adică veșnic, „Cel de o ființă cu Tatăl“, „Fiul cel din vecie“, „să se nască, să ne mântuiască“. Și tot din străbunele colinde, de la copil până la cel nins de ani, fiecare mărturisește în zilele acestea, că pe acest „Fiu din vecie Tatăl mi l-a trimis mie“. A fost trimis deci pentru fiecare din noi, „pentru noi și pentru a noastră mântuire“, ca să ne răscumpere din păcatul strămoșesc și să ne învețe despre Tatăl, despre Sine ca Fiu și despre Duhul Sfânt, să ne învețe prin Evanghelia Sa ce trebuie să credem, cum trebuie să trăim ca să fim fericiți aici și pe pământ și cum să dobândim în viața viitoare Împărăția Cerurilor.

Întruparea Fiului, sub chip smerit de prunc omenesc, într-o iesle săracă, deșertându-se de slava Sa cerească (Filipeni II, 5-8), a fost modalitatea lui Dumnezeu de a se face înțeles de oameni, de a comunica și dialoga cu ei, fără a-i copleși prin măreția sa, fără a le limita libertatea pe care le-o dăruise la creație, fără a le anula responsabilitatea, ci dimpotrivă, dăruindu-le posibilitatea de opțiune între bine și rău, puterile personale spre desăvârșire prin credință, evlavie și iubire.

Se împlinesc 2000 de ani, peste un an, de când întreaga creștinătate sărbătorește ziua Nașterii Domnului cu evlavie, bucurie, nădejde și înălțare sufletească. Pe lângă înălțătoarele slujbe din biserici, rânduite pentru aceste zile, poporul românesc și-a

manifestat adâncă credință și iubire pentru Hristos, indiferent de starea socială și puterea de înțelegere, prin datini și obiceiuri de fermecătoare frumusețe, toate închinare marilor sărbători de Crăciun ale Bisericii noastre străbune. Să le păstrăm cu grijire și nobilă trăire lăsându-le celor ce vin după noi, așa cum ni le-au lăsat înaintașii noștri, comori de nobilă simțire și documente ale izvorului simțirii noastre. Să avem mare nădejde în viitorul spiritual al tineretului nostru de astăzi care primește învățătura Mântuitorului Hristos în toate școlile din țara noastră. Cu acești copii vor renaște tradițiile, colindele, frumusețea sufletească, pacea și bunătatea care, erau sistematic evitate de vechea educație materialistă, ale cărei efecte dureroase le simțim și astăzi în societatea noastră contemporană.

Iubiți fii duhovnicești,

Veacuri după veacuri, glasul profeților au ținut trează în sufletele generațiilor de oameni credință și speranța în venirea ca izbăvitor a lui Mesia.

Taina întrupării Fiului lui Dumnezeu a fost descoperită oamenilor treptat, prin sfinții prooroci, dar într-un chip acoperit, după voia lui Dumnezeu. Prin Sfântul Profet Miheia această taină se descoperă prin referirea la locul unde Se naște Mesia: „Și tu, Betleeme Efrata, deși ești mic între miile lui Iuda, din tine va ieși Stăpânitor peste Israel, iar obârșia Lui este dintru început, din zilele veșniciei“ (Miheia V, 1). Prin Sf. Prooroc Isaia ea se arată cel mai clar în cuvintele profetice: „Un Prunc S-a născut nouă, un Fiu S-a dat nouă, a Cărui stăpânire e pe umărul Lui și se cheamă numele Lui: Înger de mare sfat, Sfetnic minunat, Dumnezeu tare, biruitor, Domn al păcii, Părinte al veacului ce va să fie. Și mare va fi stăpânirea Lui și pacea Lui nu va avea hotar“. (Isaia IX, 5-6). Și în alt loc se spune: „Iată, Fecioara va lua în pântece și va naște fiu și vor chema numele Lui Emanuel“ care înseamnă: „Cui noi este Dumnezeu“ (Isaia VII, 14).

Dar de adevărul întrupării Domnului erau adânc și temeinic încredințați Sfinții Apostoli, întrucât ei o adevăresc ca pe un fapt care „noi L-am văzut cu ochii noștri și mărturisesc că Tatăl a trimis pe Fiul, Mântuitor al lumii“ (I Ioan IV, 14).

Arătarea lui Dumnezeu în trup, prin coborârea pe pământ a Fiului Său, Cel Unul-Născut și încredințarea Acestuia cu misiunea de Mântuitor, fac parte din adevărurile mari și sfinte așezate la temelie credinței noastre și îmbracă în veșmânt de strălucitoare lumină sărbătoarea de astăzi. Căci întru aceasta, scrie Sfântul Evanghelist Ioan, „s-a arătat dragostea lui Dumnezeu către noi, că pe Fiul Său L-a trimis Dumnezeu în lume, ca prin El viață să avem“ (I Ioan IV, 9).

Adevărul Întrupării este înscris nu numai în paginile Sfințelor Evanghelii, dar și în operele unor gânditori și istorici, trezește în conștiința noastră, pe de o parte, sentimentul adorației față de Părintele ceresc, pe de altă parte, acela al prețuirii omului, al ființei omenești. În fața ieslei modeste, cugetul creștin cuprinde lesne Chipul în care „Dumnezeu adevărat din Dumnezeu adevărat“, „S-a întrupat și a locuit între noi și am văzut slava Lui, slavă ca a Unuia-Născut din Tatăl, plin de har și de adevăr“ (Ioan I, 14). Din plinătatea aceasta de har și de adevăr ne împărtășim și noi toți deoarece odată cu preaslăvita naștere a lui Iisus, „harul mântuitor al lui Dumnezeu s-a arătat tuturor oamenilor“ (Tit II, 11).

Prin Nașterea Mântuitorului se deschide orizontul larg al învățaturii creștine, către valorile ei nemuritoare ale adevărului și dreptății, ale dragostei și sfințeniei, ale demnității și păcii. Pe acest tărâm al harului ne-a adus întruparea și învierea lui Iisus Fiul lui Dumnezeu, ca „făpturi noi“, ca „fii ai harului“, „sub ceruri noi și pământ nou“ (II Petru III, 13).

Cerurile noi sunt bolțile sfințelor noastre lăcașuri de închinare, biserici și mănăstiri, în care ecourile imnurilor liturgice răsună cu frumusețe îngerească, iar pământul cel nou este dumnezeiescul Altar la care au îngenunchiat și închinat moșii și strămoșii noștri.

Dreptmăritori creștini,

Dacă mărturisim pe Domnul nostru Hristos ca Mântuitor, atunci trebuie să cunoaștem că nu ne mântuim decât urmând învățăturile și poruncile Lui. Fără El nu putem găsi drumul adevărului spre cele ce nu se pot afla prin puterea minții omenești, spre tainele vieții și ale morții, spre rostul nostru pe pământ și soarta noastră de după ce vom părăsi lumea. Despre toate acestea ne poate dezvălui numai Dumnezeu, cum și spune însuși Mântuitorul, când se numește pe Sine: „Omul care v-a spus adevărul“ (Ioan VIII, 40).

Sfântul Pavel, mare învățat și filosof, și-a format propria concepție despre viață numai după întâlnirea cu Mântuitorul și pe aceasta a și propovăduit-o în epistolele și călătoriile sale, precizând peste tot în scrisul său inspirat de har, că și-a însușit-o de la El, de la Hristos, căci numai Hristos a dat „adevărata învățătură despre viață“ (Efes. IV, 21). De aceea, acest uriaș apostol și extraordinar gânditor face din Iisus Hristos premisa oricărei orientări în problemele sufletului și al destinului spiritual al oamenilor, când spune: „Nimeni nu poate pune altă temelie, afară de cea pusă, care este Iisus Hristos“ (I Cor. III, 11). Acesta este un fel de rechizitoriu împotriva tuturor învățăturilor, ideologiilor și concepțiilor greșite, care prin relativismul și lipsa lor de perspectivă nu duc la mântuire. „Căci noi ne mântuim prin credința în El și prin urmarea cu fapta a învățăturilor Sale dumnezeiești“ (Romani II, 6). Pentru a reinnoi sau transforma moral și spiritual societatea noastră, trebuie ca acest proces să înceapă cu fiecare din noi, și, astfel, devenind exemple de trăire duhovnicească, vom contribui la însănătoșirea spirituală a celor din jurul nostru.

Iubiți mei fii duhovnicești,

Prin Nașterea Sa mai presus de fire, prin viața fără prihană, prin minunile pe care le-a săvârșit, prin învățatura Sa sfântă, prin iubirea Lui de oameni, prin jertfa de pe cruce, prin învierea și înălțarea la cer, Mântuitorul Hristos a arătat că este Dumnezeu adevărat din Dumnezeu adevărat, așa precum mărturisim în Simbolul Credinței.

Acesta este marele dar al Crăciunului! Dumnezeu a venit să ne aducă lumina cunoștinței și să ne mântuiască. Nu suntem singuri în viață căci Dumnezeu este cu noi. A venit să surpe puterea vrăjmașului, să ne arate pe Tatăl și chipul viețuirii după voia lui Dumnezeu, după cum însuși a spus: „Eu sunt Calea, Adevărul și Viața. Nimeni nu vine la Tatăl decât prin Mine“ (Ioan XIV, 6).

Sărbătoarea Crăciunului este sărbătoarea bucuriei și a păcii. Ne bucurăm în aceste zile fiindcă în ele avem mai viu și mai puternic sentimentul prezenței lui Dumnezeu în viața noastră:

*„Hristos se naște, măriți-L,
Hristos din ceruri, întâmpinați-L,
Hristos pe pământ, înălțați-vă.“*

Dar este și o sărbătoare a păcii pe care a adus-o Domnul nostru Iisus Hristos. Proorocul Isaia încă din vechime a spus că El este „Domn al păcii“, iar apostolul Pavel scrie efesenilor: „Hristos este pacea noastră“ (Efes. II, 14). Venirea Sa în lume a dus solia păcii launtrice și universale. Grijile și stresul modern, în ciuda greutăților și încercărilor de tot felul, au remediu spiritual în credința, bucuria și pacea aduse de Domnul nostru Iisus Hristos, prin minunata și mărita Sa Întrupare din Sfânta Fecioară Maria.

Nașterea Domnului are și menirea de a ne chema mereu să renaștem duhovnicește. Să ne îndreptăm, să ne curățim și să creștem până la „statura bărbatului desăvârșit“ (II Petru I, 4) și împlinind toată dreptatea și poruncile, „să lucrăm cu frică și cu cutremur la mântuirea noastră“ (Filipeni II, 12).

Pe culmea dintre ani să mulțumim lui Dumnezeu pentru toate darurile pe care ni le-a hărăzit și să-L rugăm să binecuvânteze cu prosperitate și pace „cununa anului“ ce se ivește la orizont și să ne dea sănătate, pace și mântuire.

Să nu uităm în aceste zile sfinte de toți frații și surorile noastre aflați în suferințe și necazuri, de cei aflați în spitale și în închisori, de cei singuri și oropsiți și să le stăm în ajutor, arătându-le dragostea noastră de creștini.

Împărtășindu-vă aceste gânduri și sentimente, vă îmbrățișez pe toți în această Sfântă zi de Crăciun în dragostea mea de părinte suflesc și rog pe Bunul Dumnezeu să vă binecuvânteze viața, familia și munca dumneavoastră și să vă ajute să petreceți cu bine sărbătorile Nașterii Domnului, Anului Nou și Bobotezei cu pace, bucurie și sănătate.

Vă binecuvântează pe toți și mă rog la Hristos Dumnezeu să reverse asupra tuturor, preoți și credincioși, darurile iubirii, iertării, păcii și binecuvântării.

Al vostru de tot binele și stăruitor în rugăciune către Dumnezeu,

† NIFON
Episcopul Sloboziei și Călărașilor

† GALACTION

PRIN HARUL LUI DUMNEZEU EPISCOP AL ALEXANDRIEI ȘI
TELEORMANULUI

*TUTUROR DREPCREDINCIOȘILOR CREȘTINI, CINULUI MONAHAL, PEA
CUCERNICILOR ȘI PEA CUVIOȘILOR PREOȚI DIN EPARHIA NOASTRĂ, HAR, PACE,
SĂNĂTATE ȘI ALESE BUCURII DUHOVNICEȘTI DE LA DUMNEZEU, IAR DE LA NOI
PĂRINTEASCĂ ÎMBRĂȚIȘARE ȘI ARHIEREASCĂ BINECUVÂNTARE.*

*„Vă binevestesc bucurie mare, care va fi
pentru tot poporul: Astăzi, în cetatea lui David
vi s-a născut un Mântuitor, care este Hristos
Domnul” (Luca II, 10-11).*

Iubiții mei fii duhovnicești,

Cu trecerea fiecărui an constatăm cu nostalgie că pomul existenței noastre pământești își scutură mereu frunzele anilor, lăsându-ne în urmă amintirile și roadele faptelor săvârșite, dar și sentimentul îndatoririlor ce urmează să le împlinim. Pentru aceasta, încălzii sufletește de razele „Soarelui Dreptății”, se cuvine să deschidem cu nădejde ferestrele inimilor noastre spre a primi cu dragoste „lumina conștiinței”, care „răsare” prin credința în sfintele adevăruri ale descoperirii dumnezeiești cu prilejul Nașterii Domnului.

În fiecare an, în lumina cea neînserată a Betleemului, trebuie să afundăm ciutura învățăturilor în fântâna acestor adevăruri mântuitoare pentru a scoate „apa cea vie” (Ioan IV, 14) a duhovniceștilor sfaturi pentru viața cea adevărată.

Inomenirea lui Dumnezeu – Fiul, prăznuită în fiecare an, orientează sensul existenței omenești și al întregii creații spre înțelegerea „sfatului voii” lui Dumnezeu Creatorul și Mântuitorul.

Dumnezeu – Fiul, Unul din Sfânta Treime prin Nașterea Sa din Fecioară se face „*asemenea oamenilor, aflându-se la înfățișare ca un om*” (Filipeni II, 7) dar „*fără de păcat*” (Evrei IV, 15) deoarece este Creatorul prin care „*toate s-au făcut*” (Ioan I, 3). Numai un Dumnezeu Creator poate da omului plenitudinea și veșnicia vieții sale, scăpând-o de orice insuficiență și perisabilitate. Sfânta Scriptură ne învață că Dumnezeu Cel în Treime l-a făcut pe om „*după chipul Său*” (Facere I, 27) și spre „*asemănarea*” cu El (Facere I, 26) și că în creație, a cărui coroană este omul, „*toate erau bune foarte*” (Facere I, 31). Fără îndoială că Dumnezeu a creat lumea și pe om ca să se bucure lumea prin om și omul prin împărțășirea de

Dumnezeu. Dumnezeu se bucură și El de lumea pe care o creează din nimic, în timp, dar numai din bunătatea Lui care se bucură de bucuria ei. Bucuria aceasta nu-I este necesară Lui dar în nemărginirea bunătății Lui binevoiește să se bucure și El de bucuria lor și aceasta, Îl face să le-o dăruiască. Pentru aceasta, prin purtarea Sa de grijă, nu vrea s-o piardă sau să se piardă.

Creația înțeleasă ca dar, sensul existenței acesteia și al omului în Dumnezeu au fost întunecate de păcatul primilor oameni slăbindu-se înțelegerea cea adevărată. Prin neascultarea de Dumnezeu, omul „*slujește făpturii în locul Făcătorului*” (Romani I, 25).

Chipul lui Dumnezeu din om nefiind șters definitiv, îi lasă omului speranța salvării împletită însă cu neputința proprie și cu așteptarea.

Așteptarea „*făpturii care împreună suspină și are dureri*” (Romani VIII, 22) ca și aceea a omului în special, în nădejdea „*înfierii*” (Romani VIII, 23) se împlinește prin Inomenirea Fiului lui Dumnezeu. „*Domnul Păcii fără de sfârșit*” (Isaia IX, 6) aduce astfel Pacea dintre Creator și creaturi și a acestora între ele la „*plinirea vremii*” (Galateni IV, 4), vestită de mult de graiurile proorocilor.

„*Plinirea vremii*” este înțeleasă ca durata așteptării lui Dumnezeu între bătaia Sa la poarta inimii omenești și fapta noastră de a-I deschide (Apocalipsa III, 20). Dumnezeu se dăruiește sau Se oferă pe Sine Însuși Creației Sale și așteaptă – în mod paradoxal – în eternitatea Sa, răspunsul voluntar al acesteia. Acest răspuns al creației își atinge punctul culminant în Întrupare. În acest mod Creatorul, care atât de mult „*a iubit lumea*” (Ioan III, 16) cu „*iubire veșnică*” (Ieremia XXXI, 3) o arată pe aceasta pe de o parte opera bunătății libere a Sfintei Treimi iar pe de alta, prin raționalitatea sădită în ea de la creație, aptă să poată fi transfigurată.

Prin Întrupare se pune început, urmând celelalte acte mântuitoare, înlăturării celor trei bariere – firea, voința și moartea – care separau pe om de Dumnezeu. De acum primim fângăduința că din iubirea Tatălui, Fiul – Hristos, în Duhul Sfânt, rămâne cu noi „*până la sfârșitul veacului*” (Matei XXVIII, 20).

Siguranța mântuirii e arătată prin faptul că venirea „*lui Dumnezeu în trup*” (I Timotei III, 16) nu este o închipuire. Dumnezeu – Omul este cu adevărat „*Fiul iubit întru care Tatăl a binevoit*” (Matei III, 16-17) putând astfel și noi să devenim prin har frați ai Fiului și fii ai Tatălui, „*ridicându-ne din mărire în mărire pentru a ajunge la mărirea Lui dumnezeiască*” (II Corinteni III, 18).

Acesta este drumul ascendent al omului și al creației prin om, descoperit și posibil de înfăptuit prin începutul pus de întruparea lui Dumnezeu – Fiul.

Iubiți frați și surori în Hristos Domnul,

Bucuria acestor încredințări ne este sporită și de dumnezeiasca cugetare a Sfinților Părinți ai Bisericii noastre. Astfel, Sfântul Atanasie cel Mare, apologetul inspirat al Întrupării, ne învață că: „*De cine era nevoie pentru readucerea acestui har (de a fi după chipul lui Dumnezeu) dacă nu de Cuvântul lui Dumnezeu care a făcut la început toate din cele ce nu sunt. Căci era propriu Lui să aducă iarăși pe cel stricăcios la nesticăciune și să împlinească pentru toți ceea ce se cuvenea în fața Tatălui, căci numai El avea puterea să creeze din nou toate*” (Despre Întruparea Cuvântului VII).

Sfântul Grigorie Cuvântătorul de Dumnezeu ne explică scopul pentru care „a venit Omul cel Nou în locul omului celui Vechi... s-a făcut o taină nouă Întruparea, din dragoste pentru cel ce a căzut din pricina neascultării. Pentru aceasta Nașterea și Fecioara. Pentru aceasta ieslea și Vitleemul. Nașterea (din nou) pentru cel plăsmuit” (Facere II, 7), Fecioara pentru femeie (Facere II, 21-24; II, 17). Vitleemul pentru Eden, ieslea pentru paradis. Aceste mici și văzute pentru cele mari și nevăzute. Pentru aceasta îngerii slăvesc pe Cel din Ceruri apoi pe Cel de pe pământ (Luca II, 13-14) (Despre Preoție, XXIV).

De asemenea Sfântul Maxim Mărturisitorul ne lămurește că: „Mai întâi a avut loc la Domnul, Întruparea și nașterea trupească din pricina osândirii mele și apoi a urmat nașterea părăsită de noi, prin botez, în Duh, pentru mântuirea și rechemarea mea sau, mai limpede spus, pentru recrearea mea” (Ambigua, 116).

Așadar, suntem încredințați că Nașterea și Botezul lui Hristos au ca scop dezlegarea din robia păți. așa a firii căzute prin care se dobândește adevărata libertate prin iubirea dintre Dumnezeu și Creație.

Tot Sfântul Maxim ne încredințează că: „Rodul cel mai desăvârșit al iubirii și ținta ultimă spre care tinde lucrarea ei este să facă pe om dumnezeu, iar pe Dumnezeu să fie și să se arate om. Deci mare bine este iubirea. Este binele cel dintâi și prin excelență între toate bunătățile, ca una care unește prin sine pe Dumnezeu și pe oameni în jurul Celui ce o are și ca una care face pe Creatorul oamenilor să li se arate ca om pentru asemănarea deplină a celui îndumnezeit cu El (Despre Iubire, P. G. XCI, 401).

Acesta este mesajul profund „din veac ascuns și de îngeri neștiut” adus de fiecare dată omenirii de Nașterea Domnului.

Dreptmăritori creștini,

Mintea omenească – atât cât poate cuprinde – luminată de harul nașterii, trimite de fiecare dată de la înțelegerea acestor adevăruri la trăirea lor, arătând că:

1. În relația omului cu Dumnezeu, creștinul adevărat trăiește cu conștiința existenței sale teonome (după legea lui Dumnezeu), căci „în El ne mișcăm, trăim și suntem” (Fapte XVII, 28).

Astfel, Dumnezeu nu este pentru om un „principiu” exterior de care omul atârnă exterior, ci în mod real și adevărat principiul și țelul său ființial. Fiind după chipul lui Dumnezeu, omul este alcătuit teologic. Și pentru ca să fie om adevărat, el trebuie să existe și să trăiască în fiecare clipă teocentric. Când îl neagă pe Dumnezeu, omul se neagă pe sine însuși și se autodistruge. Când viețuiește în Dumnezeu el se pune în valoare la infinit pe sine însuși, se dezvoltă și se întregeste în veșnicie.

2. În relația cu semenii noștri, mesajul Nașterii înnoiește chemarea la „bună voie între oameni”. El trimite la mai multă pace, frățietate și omenire între fiii Aceluiași Părinte, „încât prin faptele noastre bune să fie slăvit Tatăl nostru Cel din ceruri” (Matei V, 16). Crăciunul ne îndeamnă ca pe fiecare semen de-al nostru

să-l îmbrățișăm cu „*milostivirile îndurării, cu bunătate, cu smerenie, cu blândețe, cu îndelungă răbdare*“ (Coloseni III, 12) spre sporirea comuniunii după chipul Sfintei Treimi și al blândeții după chipul Pruncului Iisus.

3. În relația cu lumea (cosmosul) trebuie să procedăm teocologic. Aceasta pentru că prin coborârea lui Dumnezeu la ea, prin om trebuie să fie înălțată la Dumnezeu. Raționalitatea creației permite energiilor necreate ale Sfintei Treimi ca întreaga creație să fie spiritualizată.

Așa după cum Soarele nu se confundă cu pământul, dar prin lumină și căldură se face posibilă viața, tot așa „*Soarele Dreptății*“ recrează lumea spre a deveni prin Hristos „*un cer nou și un pământ nou*“ (Apoc. XXI, 1) la sfârșitul veacurilor.

Prin om înțeles ca microcosmos (lume mică) și mediator, întregul univers trebuie să se regăsească în unitate și armonie, spre a fi oferit în dar Celui care i l-a dăruit omului.

Iubiți fii și fiice duhovnicești,

În mireasma de bucurie a sfințelor tradiții creștinești și românești, de Crăciun, mai mult ca în alte ocazii, fiecare suflet necăjit și întristat trebuie să primească o rază de iubire, un semn de mângâiere, o clipă de bucurie.

Primind în ieslea sufletelor noastre pe Hristos Cel euharistic să împărțăm la rândul nostru dragostea Lui față de noi și a noastră față de El și celor ce sunt în suferințe, confrunțați cu lipsuri spirituale și materiale. Celor ce suferă pentru că și-au pierdut credința în Dumnezeu sau sunt indiferenți religios sau rătăcesc în mrejele tragice ale celor ce răstălmăcesc Sfânta Scriptură, acestora trebuie să le vestim adevărul mântuitor pe care-l pot găsi în „*trupul tainic al lui Hristos*“ – Biserica ortodoxă „*stâlpul și temelie adevărului*“ (I Timotei III, 15).

Vestea cea sfântă are adevăratul său ecou în inimile noastre, dacă vom oferi daruri materiale și duhovnicești – după posibilitățile noastre – bătrânilor lăsați în voia sorții, familiilor lipsite și dezbinat, copiilor abandonati, tinerilor răpiți de ispita plăcerilor și a păcatelor celor mai grele și tuturor celor față de care trebuie să arătăm dragoste.

Numai în duhul jertfei mântuitoare în semn de adevărată recunoștință față de darul pe care Dumnezeu Tatăl îl face omenirii, adică – propriul Său Fiu – să ne purtăm suferințele și să ne împărțăm bucuriile unii altora, sprijinindu-ne în iubire.

În serile „*florilor dalbe*“ să nu fie casă în care să nu se audă cântare de colinde, deoarece prin ele, sufletul plin de pietate și caldă umilință, bate la ferestrele universului vestind venirea „*singurului lucru nou sub soare*“ – Inomenirea lui Dumnezeu-Fiul.

Așadar creștinul care-și deschide „*urechile inimii*“ să audă și să trăiască mântuitoarele învățături aduse de Nașterea Domnului va fi cu bucurie „*un pom răsădit la izvoarele apelor care rodul său va da la vremea sa și frunza lui nu va cădea și toate câte le va face vor spori*“ (Psalmul I, 3).

Purtând în inimă și în cuget bucuria mesajului sfânt al Nașterii vă doresc tuturor să prăznuiți sărbătorile Nașterii Domnului, Anului Nou și Bobotezei cu pace, sănătate și alese bucurii potrivit datinilor străbune, adresându-vă tradiționalul: La mulți ani!

Al vostru pururea rugător către Domnul și de tot binele voitor,

† GALACTION
Episcopul Alexandriei și Teleormanului

III. PAGINI DE SPIRITUALITATE ORTODOXĂ

PREGĂTIREA OMENIRII PENTRU NAȘTEREA DOMNULUI

Cuvânt la Duminica a 28-a după Rusalii

În această duminică din vremea pregătirii noastre pentru apropiata prăznuire a Nașterii Domnului, Sfânta Biserică a rânduit să facem amintire de felul cum a pregătit Dumnezeu neamul omenesc până la trimiterea Fiului Său în lume, a Domnului nostru Iisus Hristos, pentru ca slăvitul praznic al Nașterii Sale să ne găsească plini de toată simțirea prezenței lui Dumnezeu între noi prin Fiul Său și pentru a ne împărtăși de acea bucurie care a unit cerul cu pământul în preamărirea lui Dumnezeu.

Pentru a-l face pe om părtaș darurilor Sale, pe care le-a pregătit până la „plinirea vremii“, Dumnezeu a cerut oamenilor stăruință în priveghere și mai ales inima plină de toată bunăcuviința și simțirea față de lucrurile lui Dumnezeu, ca să nu ne ostenim în deșert ca acei care în vremea „cercetării“ lor, din cauza altor lucruri lumești, n-au dat urmare chemării la „Nunta Fiului de Împărat“ (Mt. 22, 2-14). Sfânta noastră Biserică pomenește astăzi părinții după trup ai Mântuitorului, ca modele vii de răbdare și de credință în voia și în făgăduințele lui Dumnezeu celui credincios Cuvântului Său.

Iubiți credincioși,

Întruparea Fiului lui Dumnezeu ne arată că nu există o prăpastie între Dumnezeu și oameni, ci prin Hristos noi înțelegem mai bine cuvintele Sfintei Scripturi că „*neam de-al lui Dumnezeu suntem*“ (Faptele Apostolilor 17, 28). Dar, prin Hristos, ni se vedește acum prăpastia între cei ce fac voia Tatălui și cei ce nu fac voia Lui, atât în cer, cât și pe pământ.

Dumnezeu arată în Hristos Cuvântul Său izvorul de viață și de lumină, pe pământ și în cer. Cuvântul Său este în Hristos cea pâine, pe care El o dăruiește ca Tată ceresc, oamenilor: „*Este oare vreunul dintre voi care, când i-ar cere fiul său pâine să-i dea piatră?*“ (Mt. 7, 9) ne învață Mântuitorul despre bunătatea desăvârșită a lui Dumnezeu Tatăl față de oameni, a cărui pâine pentru aceștia era Hristos însuși. Mântuitorul ne-a învățat să corm de la Dumnezeu această pâine a Cuvântului Său, așa cum este ea în Hristos și pentru care noi ne rugăm, zicând: „*Pâinea noastră cea spre ființă dă-ne-o nouă astăzi*“ (Mt. 6, 11).

Cerul și pământul sunt unite în ascultarea de voia lui Dumnezeu, căci Hristos este pâinea îngerilor și a oamenilor. Refacerea acestei legături între cer și pământ i

s-a arătat și lui Iacov la Bethel în viziunea cu scara dintre cer și pământ, pe care îngerii lui Dumnezeu urcau și coborau (Facere 28, 10-12). Dar această viziune, care închipuie legătura cu Dumnezeu în Legea Veche, ne este arătată ca realitate văzută în Hristos, care ne spune: „*De acum înainte veți vedea cerurile urcându-se și coborându-se peste Fiul Omului*” (Ioan 1, 51).

Din lumina lui Hristos înțelegem comuniunea care a existat între Dumnezeu și oameni la creație, prin ascultare și podoaba ce o aveau ei din această comuniune. Vedem, de asemenea, cum odată cu înstrăinarea de Dumnezeu, omul s-a golit de darurile sale sufletești, s-a umplut de sine însuși. După aceea, pentru ca însăși cunoașterea lui Dumnezeu să-i fie omului de folos spre mântuire, Dumnezeu s-a ascuns de la fața omului, pentru ca acesta să nu calce în picioare pâinea vieții sale, care este însuși Dumnezeu, irosindu-și astfel propria sa mântuire. Așa înțelegem și de ce Dumnezeu a pus pază la pomul vieții din rai, pentru ca omul să nu mănânce din el, căci altfel ar muri, rămânând veșnic străin de Dumnezeu și de mântuirea sa.

Înstrăinați de Dumnezeu, ca fiul care și-a luat partea sa de avere și a plecat într-o țară depărtată (Lc. 15, 13), oamenii nu mai puteau primi Cuvântul lui Dumnezeu ca pe o pâine ci ca pe Hristos. De aceea, Israel, poporul lui Dumnezeu, a fost pus sub „blestemul legii”, iar celelalte neamuri au fost lăsate să-și dea seama că omul cu puterea sa, departe de fața lui Dumnezeu, în țară depărtată, nu poate ajunge la inima sa închisă nici prin puterea armelor, nici prin cea a înțelepciunii. Oamenii nu cereau pâinea cerească pe care Tatăl, așa cum îl vedem în parabola despre întoarcerea fiului risipitor, ar fi dat-o, și despre care Hristos a spus: „*Este oare vreunul dintre voi, căruia dacă îi va cere fiul său o pâine, să-i dea piatră?*”

Dumnezeu însă a făgăduit plinirea vremii și a așteptat „foametea” din țara îndepărtată (Lc. 15, 14), unde se afla fiul său, pentru a se întoarce. Cel ce a zidit pe om a lucrat și pentru mântuirea omului ca un Părinte, până la Hristos, și lucrează prin Hristos în Sfânta Sa Biserică până la sfârșitul veacurilor: „*Tatăl Meu până acum lucrează și Eu lucrez*” (Ioan 5, 17). Dumnezeu însuși lucrează ogorul care suntem noi, dar care, neascultători fiind, ne-am umplut de „*spinii și pălămida patimilor*” (Facere 3, 18). Și lucrarea lui Dumnezeu a propășit până acolo încât Mântuitorul a putut spune ucenicilor Săi: „*Ridicați-vă ochii și vedeți că seceriș este mult*” (Ioan 4, 35; Mt. 9, 37, 38) iar altă dată, de asemenea: „*Cele cu neputință la oameni, la Dumnezeu toate sunt cu putință*” (Lc. 18, 29). Astfel, Dumnezeu a făgăduit și a împlinit întru Hristos sădirea vocii Sale în inimile oamenilor, prefacerea Cuvântului lui Dumnezeu din piatră în pâine (Mt. 7, 9), prefacerea apei celei amare a Legii vechi în apa dulce a harului Său (Ieșire 15, 25), preschimbarea noastră din „robi” în „fii” și din „străini” în „oameni de casă” ai lui Dumnezeu (Efes. 2, 19).

Noi preamărim în Hristos la venirea Sa în lume, darul cu care Dumnezeu biruiește împietrirea inimilor noastre și înstrăinarea noastră de El, împlinind făgăduința Sa, anunțată prin prooroci: „*Vă voi da inimi de carne*” (Iez. 19, 19) și „*duh nou*” (Iez. 11, 19). Și astfel, când popoarele însetate de Dumnezeu căutau spre cer ajutor, li se descoperă cerul însuși plecându-se Pruncului în peștera din Betleem și preamărindu-L, căci acolo se află Cel ce binevoise a primi slujirea împărtășirii Cuvântului

lui Dumnezeu ca pâine, zicând : „*Iată vin să fac voia Ta, Dumnezeule, în fruntea cărții este scris despre Mine*“ (Ps. 39, 10-11). El a venit în taina desăvârșită a ascultării de Dumnezeu pentru că numai taina poate străbate până la inima omului, și nu s-a descoperit pe Sine ca Dumnezeu până ce nu a adus dreptatea, dragostea, sfințenia și adevărul lui Dumnezeu la biruință. În peștera de la Betleem, Pruncul Hristos este astfel măsura bunătății desăvârșite a Cuvântului lui Dumnezeu, ca izvor de viață.

Sfinții Evangheliști ne istorisesc cum toată făptura s-a umplut de bucurie la Nașterea Domnului, cum îngerii se fac părtași la bucuria oamenilor pentru darul trimis lor de la Dumnezeu, cum Magii de la răsărit, călăuziți de o stea, se închină în peșteră, aducând daruri. Deși apar ca niște lucruri simple, nici unul dintre aceste evenimente nu este întâmplător, astfel că ele s-au produs nici mai devreme, nici mai târziu, ci „*plinirea vremii*“ (Gal. 4, 4) ca rod al „*dragostei celei plină de râvnă a lui Dumnezeu Savaot*“, după cum a descris-o prorocul Isaia (Is. 9, 7; IV Regi 19, 31).

Iubiți credincioși,

Auzind taina iconomiei lui Dumnezeu și înțelegând lucrurile Sale, preamărim purtarea de grijă a lui Dumnezeu și ne întărim în credința și în nădejdea mântuirii. Pentru aceasta, Sfânta noastră Biserică ne-a pus astăzi înaintea, în Evanghelie, chipurile Părinților după trup ai Mântuitorului, care prin ascultarea, răbdarea, nădejdea și credința lor s-au bucurat de darul desăvârșit al lui Dumnezeu, care, ca un Părinte prea iubitor și înțelept, aduce la îndeplinire făgăduințele Sale, pe care s-a jurat și pe care dragostea Sa cea plină de râvnă le are mereu pregătite, pentru plinirea vremii.

Sfântul Apostol Pavel ne arată pe strămoșii Mântuitorului și pe toți Sfinții Vechiului Testament, ca pe cei care nu au murit întru credință fără să primească făgăduințele, ci doar văzându-le de departe și iubindu-le cu dor și mărturisind că pe pământ ei sunt străini și călători (Evrei 11, 13). Ei s-au învrednicit prin credință de mari faceri de minuni, dar Dumnezeu nu le-a dat desăvârșirea fără noi (Evrei 11, 40), trimițând pe Hristos la plinirea vremii, „*ca să lumineze pe cei ce șed în întuneric și în umbra morții și să îndrepte picioarele noastre pe calea păcii*“ (Lc. 1, 79). Vestind în Hristos „*pacea celor de departe și celor de aproape*“ (Efes. 2, 17), Dumnezeu ne cheamă să ne facem fiii Săi devenind „*făcători de pace*“ (Mt. 5, 9). Cunoscând astfel „*vremea cercetării noastre celei de sus*“, să ne rugăm astfel ca bunul Dumnezeu să ne învrednicească a ne alătura glasul nostru la cântarea Sfinților Îngeri de la Nașterea Sa în peștera Betleemului, în casa pâinii Cuvântului lui Dumnezeu: „*Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu și pre pământ pace, întru oameni bunăvoire*“ (Lc. 2, 14). Amin.

Diac. IOAN CARAZA

ORIENTAREA VIEȚII NOASTRE

Un om care în mod obișnuit dormea cât putea de mult în fiecare dimineață, s-a trezit într-o zi chiar mai târziu ca de obicei. Uitându-se la ceas, a sărit din pat, și-a aruncat apă rece pe față, s-a bărbierit în grabă, și-a repezit pieptenele prin păr, a înghițit un pahar cu lapte, și-a smuls servieta, i-a urat soției sale o zi bună, a ieșit în stradă și a alergat să prindă autobuzul. Abia ajuns în stație, autobuzul oprit s-a pus în mișcare, dar el s-a urcat zorit și lăsând să cadă o monedă în contor, s-a îndreptat clătînându-se către un loc liber. Brusc, a privit în jur și a întrebat: „Apropo, unde merge autobuzul acesta?”

Această povestire ne îndreaptă atenția spre mulți oameni de astăzi, chiar spre noi înșine. Ocupați cu alergătura activităților de fiecare zi, ei neglijează să se asigure dacă se îndreaptă în direcția corectă. Dar va veni ziua în care ei vor fi confrunțați cu realitățile vieții și ale morții. Atunci vor fi constrânși să răspundă la întrebarea: „Încotro merg eu? Am pornit pe calea cea bună? Care este direcția vieții mele?”

Fiecare creștin trebuie să păstreze o direcție principală în viață. Iisus a vorbit mult despre această direcție. El ne indică direcția în viață, când spune: „Fă aceasta și vei trăi” sau „Urmează-mi Mie”, sau „Eu sunt calea”. Prin astfel de chemări și cuvinte, Mântuitorul ne arată ce trebuie să facem pentru a afla principala orientare în viață.

Direcția vieții noastre trebuie să fie spre Hristos. Aceasta este calea adevărată, dar spinoasă pe care ne-o recomandă Evanghelia (Mt. 7, 13-14) și despre care Avva Ammona spune: „Calea strâmtă și îngustă este aceasta: să-și silească cineva gândurile și voile sale pentru Dumnezeu. Și aceasta este ceea ce s-a zis de Apostoli: „*Iată, noi am lăsat toate și am venit după Tine*” (Mt. 19, 27) (Cuvioșii Părinți Egipteni, p. 80).

Într-o zi, unul dintre ucenicii Săi L-a întrebat pe Iisus: „Doamne, de câte ori poate fratele meu să greșească (să păcătuiască împotriva mea) și eu să-l iert? Până de șapte ori?” Iisus i-a răspuns: „Până de șaptezeci de ori câte șapte”. El nu a vrut, desigur, să spună exact de 490 de ori. El afirmă că viața noastră trebuie să se îndrepte către iertare. El mai spunea că nu există o limită până la care trebuie să iertăm.

Într-o altă zi, un om a venit la Domnul ca să-L prindă în cursă și a spus: „Este legal să plătim dajdie Cezarului sau nu?” Iisus i-a arătat o monedă, „Al cui este acest chip?” l-a întrebat. Răspunsul a fost: „Al Cezarului”. „Dați Cezarului cele ce sunt ale Cezarului și lui Dumnezeu cele ce sunt ale lui Dumnezeu”, a răspuns Iisus. Cu alte cuvinte, viața noastră trebuie direcționată spre dăruire.

În predica de pe munte, Domnul a spus: „Ați auzit că s-a zis: Să iubești pe aproapele tău și să urăști pe vrăjmașul tău. Dar Eu vă zic vouă: iubiți pe vrăjmașii voștri, binecuvântați pe cei ce vă blestemă, faceți bine celor ce vă urăsc și rugați-vă pentru cei ce vă vatămă și vă prigonesc“. Cu alte cuvinte, viața noastră trebuie îndreptată spre iubirea de oameni, căci numai iubindu-i pe aceștia pe care-i vedem, Îl putem iubi cu adevărat pe Dumnezeu cel nevăzut (cf. I In. 4, 20).

În noaptea în care Domnul a instituit taina Sfintei Împărtășanii, ucenicii se certau care dintre ei să fie cel mai mare. Atunci Stăpânul s-a încins cu un prosop și le-a spălat picioarele. El le-a spus: „Cel care este mai mare între voi să vă fie vouă slugă“. Din nou vedem că viața noastră trebuie îndreptată spre slujire. Cât de bine vedem acest lucru în evanghelia în care îl auzim pe Iisus spunând: „Întrucât ați făcut unora din cei mai mici frați ai Mei, Mie Mi-ați făcut. Bolnav am fost și M-ați căutat, flămând am fost și Mi-ați dat să mănânc!“

Scriitorul american Oliver Wendel -Holmes (+ 1894) spunea odată: „Am descoperit că cel mai mare lucru din lume este nu atât unde stăm, cât în ce direcție ne mișcăm“. Să facem o pauză și să ne gândim un moment la direcția principală a vieții noastre. Ce drum urmăm? Unde duce acest drum? Ne duce unde vrem să mergem? Ne-ar plăcea să petrecem o veșnicie acolo?

Înainte de a dezvolta vreun obicei, înainte de a apuca vreun drum, înainte de a adopta vreun stil de viață, se cuvine să întrebăm: „Încotro merge acest drum? Unde duce el? Unde voi fi eu peste douăzeci și cinci de ani dacă am să călătoresc pe acest drum? E mai bine să nu pornești niciodată, decât să sosești la o destinație greșită. De aici îndemnul Cuviosului Agaton: „Omul trebuie să ia aminte în tot ceasul la judecata lui Dumnezeu“.

Domnul Iisus a subliniat că există două căi, două drumuri, dintre care putem urma unul: „*Intrați pe poarta cea strâmtă*“ spunea El, „*căci largă este poarta și lată este calea care duce la pieire și nu puțin sunt cei ce intră prin ea. Și strâmtă este poarta și îngustă este calea care duce la viață și puțini sunt cei care o află*“ (Matei 7, 13-14).

Când Domnul Iisus a spus „căci strâmtă este poarta... care duce la viață și puțini sunt cei care o află“, El nu vorbea despre eternitate, El vorbea despre viața pe care o putem trăi din plin pe acest pământ. Îngustă este calea care duce la cea mai bună și mai glorioasă existență în această parte de veșnicie. Aceasta presupune efort care generează spor duhovnicesc fiindcă, „pe cât trupul scade pe atâta sufletul crește“(Avva Agaton).

Renumitul violonist Fritz Kreisler este o minunată ilustrare a adevărului acestui pasaj evanghelic. O dată, după ce a cântat la un concert, două mii de oameni au sărit în picioare, aplaudând, râzând și plângând. Fiecare ochi era fixat asupra violonistului care stătea cu capul plecat.

Așa cum stătea acolo, un prieten din asistență și-a amintit că același Fritz Kreisler spusese cu ani în urmă: „Îngust este drumul care duce spre o viață de violonist. Oră după oră, zi după zi, săptămână după săptămână, ani în șir am trăit cu vioara mea. Erau atât de multe lucruri pe care am dorit să le fac și pe care a trebuit să le las

nefăcute; erau atât de multe locuri în care am dorit să merg și la care a trebuit să renunț, dacă voiam să stăpânesc viața. Drumul pe care am călătorit a fost un drum îngust, iar calea a fost dificilă“.

Despre aceasta a vorbit Domnul Hristos. Nu poți avea pretenția de a te desfășura peste un domeniu vast și de a urma orice cale care te ademenește pentru a ajunge la poziții înalte în viață. Dacă urmărim linia minimei rezistențe, mergând cu mulțimea și uitându-ne obligațiile de creștini, putem pierde ușor locașurile cerești. Există multe lucruri pe care trebuie să le lăsăm nefăcute și există anumite lucruri pe care trebuie să le facem, dacă vrem să descoperim ceea ce Iisus numește viață.

„Nu poate exista un ideal mai înalt pentru un creștin decât urcușul duhovnicesc spre unirea cu Dumnezeu prin iubire. Căzută din starea edenică, ființa omenească poartă veșnic aprinsă în suflet setea de Dumnezeu. Numai prin ascensiunea înfinită spre îndumnezeire, asemenea lui Moise contemplativul, Sfântului Grigorie de Nyssa care e mereu însetat de viață dumnezeiască, urcând muntele Sinai, omul se reîntoarce în Dumnezeu, pentru a muri în El. Prin această revenire „acasă“, în paradisul spiritual, existența omenească se îndumnezeiește și își atinge scopul ultim“ (Fer Nicolae, *Îndumnezeirea omului*, Teză de licență, Sibiu, 1969).

Poarta îngustă care duce la viață duce în final la rai. Poarta largă care duce la (distrugere) pieire, duce inevitabil la iad. Aceasta ne spune Domnul în Evanghelia judecării, unde citim că Dreptul Judecător, așezându-se pe tronul slavei Sale, îi va despărți pe unii de alții precum desparte păstorul oile de capre. Și le va da celor buni mângâierea veșnică a Împărăției Sale, iar pe cei răi îi va trimite la osânda nesfârșită cu diavolii. În această privință poetul Vasile Militaru ne avertizează:

„Înainte-ți stau deschise două căi sub largul hâu:
Una duce către bine, alta duce către rău...
Grea e pururea și suie tot la deal întâia cale;
Cea de-a doua e ușoară: merge pururea la vale:
Și-i de ajuns, puțin s-aluneci pe alunecosu-i prund,
Ca să cazî pe veșnicie în prăpăstii fără fund!“

Ca să mergem pe calea Domnului Hristos și să ajungem la ținta mântuirii avem nevoie de ajutorul Său. Acest ajutor se cade să-l cerem, dimpreună cu Sfântul Paisie cel Mare, încheind: „*Fără puterea și lumina Ta, Hristoase, orice am face, ne paște primejdia de a ne pomeni pe un alt drum decât cel care duce spre Tine*“ (Cuvioși Părinți Egipteni, p. 40).

Dacă eu mă aflu acum pe drumul ce duce la rai, Iisus mă cheamă astăzi să-mi schimb direcția vieții, să mă pocăiesc, să realizez o schimbare majoră în viața mea, asemeni fiului risipitor să mă întorc la Tatăl. Bătrânul stareț Mina spunea că „orice vârstă are nevoie de pocăință, fie a tinereții, fie a bătrâneții, deoarece și una și alta trebuie să se desfășoare de viață veșnică, cu laudă și cu slavă multă. Tinerii, la care poftetele sunt în floare, spre a-și supune grumazul lor înfrânării, iar bătrânii, care din pricina anilor mulți s-au obișnuit în rău, spre a putea să se schimbe“ (*Limonariu*, Alba-Iulia, 1991, p. 153). Sfântul Apostol Pavel ne spune: „*Jar când Iisus Hristos,*

care este viața noastră se va arăta, atunci și voi, împreună cu El, vă veți arăta întru mărire“ (Coloseni 3, 4). Aceasta este direcția vieții noastre. Și Sfântul Apostol Ioan ne asigură, zicându-ne: „Jubiților, acum suntem fii ai lui Dumnezeu; și ce vom fi, încă nu s-a arătat. Ci știm că atunci când El se va arăta, noi vom fi asemenea Lui, fiindcă Îl vom vedea pe El așa cum este“ (I Ioan 3, 2). Aceasta este direcția vieții noastre.

† IRINEU BISTRITĂNUL

Episcop - Vicar al Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului și Clujului

GÂNDURI DESPRE SUFERINȚĂ

La început, ne spune Sfânta Scriptură „Dumnezeu a făcut cerul și pământul“ (Fac. I, 1). Pe acestea tocmindu-le și populându-le, Domnul Dumnezeu potrivit înțelepciunii Sale divine cu toate cele ce a socotit El de cuviință, la urmă de tot l-a făcut și pe om (Fac. I, 27) și l-a așezat în grădina cea din Eden (Fac. II, 8), în intenția de a fi veșnic fericit și a nu cunoaște niciodată suferința.

S-a întâmplat însă ca primii oameni, primind fericirea în dar, să nu fie în stare să prețuiască cinstea ce le fusese încredințată și, ignorând porunca divină a supunerii față de Cel ce le dăruise „totul“, și-au agonisit loru-și suferință: „*Voi înmulți mereu necazurile tale, mai ales în vremea sarcinii tale, în dureri vei naște fii, atrasă vei fi către bărbatul tău, și el te va stăpâni*“; „*Blestemat va fi pământul pentru tine! Cu osteneală să te hrănești din el în toate zilele vieții tale! Spini și pălămidă îți va rodi el și te vei hrăni cu iarba câmpului! În sudoarea feței tale îți vei mânca pâinea ta, până te vei întoarce în pământul din care ești luat*“ (Fac. III, 16-19).

Și toată această suferință în speranța mântuirii (Fac. III, 15), adică a revenirii lor acolo de unde căzuseră pentru neînțelepciune și, aș îndrăzni să spun, pentru „nepregătirea și neinițierea“ caracteristice omului ce nu avea încă experiența „binelui și răului“ (Fac. III, 22).

În felul acesta privind lucrurile, vom înțelege că suferința a fost acordată oamenilor ca o nouă șansă de a putea „rezista“ oarecând în rai, prima cale - adică aceea a „dăruirii din oficiu a fericirii“ - dovedindu-se „ineficientă“ Statormicia pe care nu a putut-o dovedi Adam, așadar, trebuia dobândită acum prin luptă cu tot ce avea să fie potrivnic firii căzute, trebuia plătită cu un preț mult mai scump, acela al suferinței.

Însuși Mântuitorul nostru Iisus Hristos a acordat suferinței acest sens, îmbrățișându-o de bună voie, primind să pătimească și să moară pe cruce, arătându-ne că aceasta este și voința Tatălui (vezi Rugăciunea din grădina Ghetsimani - Mt. XXVI, 39-44).

Schimbând la față pe Tabor (Mt. XVII, 1-8), El știe că Petru ar fi fost în stare să abordeze Împărăția lui Dumnezeu cu aceeași „lipsă de inițiere“ cu care o abordase cândva și Adam, și de aceea refuză să rămână deocamdată acolo. Calea spre fericire era de astădată alta. Mântuirea fără suferință dăduse o dată greș. Nu voia să riște un Tabor fără Golgotă. De aceea, coborând de pe munte, Iisus a început să le vorbească ucenicilor de noua cale către Împărăția Cerurilor, de patimă, adică de suferință (Mt. XVII, 22-23). Și pentru că S-a voit un model al nostru întru toate, a băut El întâi

paharul suferinței „făcându-Se astfel începătură mântuirii“, ca văzând aceasta, să înțelegem și noi care este noul preț al fericirii celei de sus, și astfel să fim gata să suferim asemenea Lui.

Dar, este oare suferința o cale spre cer?

În rugăciunea Acatistului Sfintei Cruci se spune: „De aceea, ne rugăm bunătații Tale celei nemărginite, ca să ne faci și pe noi părtași sfintelor Tale patimi, cinstitelor răni și morții Tale celei de viață făcătoare, pentru ca să ne învrednicim, prin darul Tău, să câștigăm și noi asemenea Ție, pentru dragostea Ta, precum Tu cel milostiv le-ai răbdat pentru mântuirea noastră... De aceea, cum pot eu fugi de Cruce, văzând pe Hristos că este ridicat pe ea? Cum să-mi pară grele chinurile, văzând pe Stăpânul meu că le iubește și le cere și le socotește Lui de mare cinste? Rușine-mi este cu adevărat de mă voi întrista de relele ce-mi pricinuesc oamenii, sau de ispitele ce-mi aduc diavoli, trupul și gândul meu cel rău, sau pentru sărăcia și bolile ce-mi vin din voia lui Dumnezeu pentru păcatele mele, deoarece acestea toate le trimite pentru ca să mă apropii mai mult de El; pentru ca să-L slăvesc și să mă pedepsesc întru această viață pentru binele meu, pentru ca să mă odihnesc cu mai multă mărime întru Împărăția Lui cea veșnică. Și de vreme ce este așa, înmulțește-mi, Doamne, ostenele, ispitele și durerile, dar să-mi înmulțești împreună și să-mi prisoșești și răbdarea și puterea, ca să pot răbda câte mi s-ar întâmpla...“

Și de ce, adică, ar putea fi suferința atât de necesară în actul mântuirii?

Pentru cel puțin trei motive:

- pentru că purifică,
- pentru că înțelepțește,
- pentru că mântuiește.

1. Suferința purifică. Pentru acest motiv a fost necesară și patima Mântuitorului Hristos, ca să curățească „fîrea cea căzută a lui Adam“. Suferința curăță ființa noastră de păcate, precum curăță lacrimile ochii, și focul microbii. În acest sens, suferința (necazuri, boală) este solul lui Dumnezeu trimis spre ispășirea fărădelegilor noastre. Este, de multe ori, negustorul cu care încheiem ultimele socoteli în viața aceasta, plătindu-i ce-i datorăm pentru a ne dărui în schimb Împărăția Cerurilor.

Cineva se plângea de un semen de-al său: Ah! Nu scapă Dumnezeu odată de el! Nu-l ia mai repede la Sine! Atâta necaz și suferință câtă mi-a provocat el mie...! Vezi-ți frate de treabă, i-a vorbit Dumnezeu într-o zi printr-un prieten, că nu-l ia! Ce să facă Dumnezeu cu el? Nu și-a ispășit încă păcatele... Dumnezeu, așadar, va aștepta și pocăința aceluia, se gândi omul nostru. De fapt, de ce n-ar avea răbdare și cu el, după cum, probabil, are răbdare și cu mine... Și, cântărind mai bine faptele semenului său, a înțeles că acela nu era atât de rău încât să nu merite răbdarea lui Dumnezeu. Era și el dintre cei care se străduiau cât de cât să se țină în corabia mântuitoare a Domnului. La vremea potrivită, cugetă acesta, El va pregăti proniator „patul de suferință“ purificator al aceluia. Iar eu? Eu probabil că l-am primit deja pe al meu...“

Se vede că avem de-a face cu doi oameni care meritau purtarea de grijă a lui Dumnezeu căci, altfel, ar fi putut sfârși și unul și altul departe de „cuptorul ispitelor“ curățitoare care lămuresc sufletele asemenea aurului în topire. Dumnezeu avea motivele Sale să iubească și pe unul și pe celălalt. Aveau și partea lor de fapte bune.

Astfel i-ar fi lăsat să petreacă și să sfârșească fără probleme viața aceasta, dar s-ar fi putut trezi în lumea cealaltă „necurățiți“ și „nepregătiți“ pentru ea. Vai de aceia care nu merită o astfel de pronie și răbdare a lui Dumnezeu!

2. Suferința înțelepțește. Stai de vorbă cu omul căruia nu i s-a întâplat nimic, și ascultă și pe cel căruia viața i-a fost în nenumărate rânduri un pedagog intransigent. Cu condiția însă ca și el să fi fost un elev eminent, învățând tot timpul din pățanii. Înțelege că și necazurile, și bolile, și neîmplinirile, toate au mesajul lor pentru cel pe care îl iubește Dumnezeu, de vreme ce toate acestea se petrec cu știrea Lui, alcătuiind planurile Lui cu cei iubiți ai Săi.

O bătrânică foarte credincioasă și-a rupt, într-una din zile, un picior. Și ce ai făcut, mamaie, când ai văzut aceasta, am întrebat-o? Am însemnat cu semnul sfintei cruci osul ieșit de la locul său și am dat slavă lui Dumnezeu râzând de bucurie. Cum așa? Mi-am dat seama imediat că aceasta fusese voia Domnului, răspunse ea, căci lucrul acesta avea să rezolve multe în viața mea. Și arătându-mi bătrâna ce impact a avut faptul acesta asupra fiecărui membru al familiei în care trăia, dar mai ales asupra sa, și cum atâtea și atâtea rele s-au întors în bine prin acest aparent rău, m-am minunat de o înțelepciune ca aceasta.

Mă îngrozesc însă la gândul că noi de multe ori expulzăm pe Dumnezeu din viața noastră intimă, izolându-L adesea în biserică ori numai în dialogul de la rugăciunea de seară. Bătrâna m-a învățat că Dumnezeu se bagă cu „insistență“ până și în lucrurile aparent întâmplătoare din viața noastră, folosind orice prilej de a ne preda o lecție, un mesaj divin, din care noi să învățăm, să tragem niște concluzii folositoare, să ne înțelepțim.

Este și aceasta un soi de ateism, adică, să credem că Dumnezeu ne lasă vreo clipă guvernăți de întâmplare, „fără de El“, chiar și atunci când suferim. Este ca și cum profesorul se străduiește din răspuțeri să te facă să înțelegi lecția, și tu să privești absent pe fereastră. În felul acesta nu vom învăța nimic din suferință, nici de la Dumnezeu, nici de la viață.

3. Suferința mântuiește. V-ați pus vreodată întrebarea de ce sfinții, care nu aveau cine știe ce păcate de ispășit, și nici nu mai aveau nevoie să învețe nimic din suferință, căci căpătaseră deja aura sfințeniei, erau lăsați totuși de către Dumnezeu să se zbată în atâtea ispite, boală, suferință etc.? Întâi, pentru că sfințenia are mai multe trepte și nimeni nu poate urca până la cea mai de sus, pe care se află numai Unul Dumnezeu. Toate ispitele făceau pe sfinți mai sfinți, și Dumnezeu știa aceasta, de aceea le și îngăduia. Pentru a urca o treaptă și mai sus pe scara sfințeniei. Apoi, bucuria sfinților, care aflau har înaintea lui Dumnezeu încă de aici de pe pământ,

era atât de mare, încât, fără suferința care le aducea permanent aminte că sunt totuși oameni, ar fi putut fie să cadă din sfințenia atinsă, fie să le îngăduie să-și „lipească“ inima de lumea de aici - care le oferea destulă fericire - uitând că erau de fapt călători către „fericirea pierdută“ pentru „nepriceperea“ lui Adam.

Vom înțelege mai bine aceasta dacă vom privi mai atent la noi înșine. Cât de mult ne „îndrăgostim“ fiecare dintre noi de lumea aceasta! De bucuriile și plăcerile ei! Parcă nici nu am avea înaintea „o altă viață“. Căci, cine dintre noi primește moartea cu bucuria că pășește în sfârșit în adevărata „viață“, cea veșnică, „unde nu mai este durere, nici întristare, nici suspine“?

Este suferința, așadar, un mijloc de a ne convinge că viața aceasta – întrucât nu este perfectă, căci este amestecată cu suferință – nu este și singura și, mai ales, nu este de fapt „viață“, în adevăratul sens al cuvântului? Aduce, prin urmare, suferința, năzuința mântuirii într-o viață de dincolo? Desigur! Iată deci, de ce spunem că suferința și mântuiește.

Concluzionând, să spunem oare că suferința este un lucru bun? Că am făcut astfel din ea un lucru pozitiv, de unde până acum trecea drept una din umbre negre pentru care rugam adesea pe Dumnezeu să le alunge din viața noastră? Nicidecum! Căci, chiar dacă este necesară, ea nu este totuși și veșnică și, chiar dacă este îngăduită de Dumnezeu, ea nu încetează totuși să fie expresia imperfecțiunii și, deci, a răului. Suferința rămâne doar atât: un rău necesar, considerat ca atare de Dumnezeu însuși, după cum am văzut, un rău ce poate fi folosit cu succes împotriva răului, ca astfel să poată triumfa nestingherit binele.

Necesară aici pe pământ, suferința va lipsi cu desăvârșire din viața viitoare, urmare a păcatului, ea își va înceta existența odată cu acela.

Să mai spunem și că, având în vedere cele scrise mai sus, nu trebuie să disperăm niciodată când Dumnezeu rânduieste să suferim, bine știind că pentru păcatele noastre suferim, și aducându-ne aminte că de fiecare dată când am făcut-o cu bărbăție creștinească, am avut atâtea lucruri de învățat. Apoi, acest soi de „pregătire“, de „călire“ pentru viața de dincolo, ne face demni de a intra în Împărăția Cerurilor, de unde a căzut odinioară „cu nepricepere“ cel ce nu „cunoscuse binele și răul“, pentru că primise fericirea în dar, adică, fără „suferință“.

Protos. SEBASTIAN PAȘCANU

IV. CREDINȚĂ ȘI MĂRTURISIRE

BISERICA MÂNTUITORULUI HRISTOS TEMELIA ȘI GARANȚIA MÂNTUIRII

Biserica, așa cum reiese din învățătura Evanghelici, este expresia Împărăției lui Dumnezeu pe pământ, o realitate spirituală, prinsă într-o formă organizată, socială. Ea este întemeiată de Mântuitorul pe credința mărturisită de Apostoli în mesianitatea și dumnezeirea Lui. Momentul central al întemeierii ei este jertfa de pe cruce și Învierea Domnului, dar ia ființă, propriu-zis, la Cincizecime, prin pogorârea Duhului Sfânt, când intră în istorie. Ființa ei este divino-umană, iar în esența ei Biserica este „har și adevăr“, dogma și credința, viața de iubire și organizare ierarhică. Biserica este viața de comuniune cu Hristos euharistic, și prin El cu Sfânta Treime, realizată prin harul Botezului și prin Trupul și Sângele euharistic al Domnului.

Biserica este singurul mod în care Iisus Hristos s-a prezentat și transmis după El lumii, în continuarea operei mântuitoare, este întruparea și permanența Lui istorică. Biserica nu se poate închipui fără Hristos, iar El nu se poate închipui fără Biserică. Prin persoana, din cuvântul, și din opera lui, Biserica ființează din ființa lui Hristos. El supraviețuiește vieții Sale pământești, vorbește, lucrează și mântuiește prin Biserică. Pe drept cuvânt, Biserica este de aceea „întruparea lui Iisus Hristos“, și totodată „îndumnezeirea firii omenești“.

Noul Testament a consemnat o mulțime de imagini, denumiri și simboluri ce s-au substituit Bisericii în perioada apostolică: „poporul lui Dumnezeu“ (I Petru 2, 10); „Trupul lui Hristos“ (Rom. 12, 4; I Corinteni 12, 13, 27); „preoție împărătească“ (I Petru 2, 9); „mireasa lui Hristos“ (Apocalipsa 21, 2).

„Trupul lui Hristos“ exprimă cel mai bine raportul dintre Hristos și Biserică. Hristos este, după Învierea Sa capul Bisericii pe care a răscumpărat-o cu însuși Sângele Său (Fapte 20, 28). El a înălțat-o în umanitatea Sa la dreapta Tatălui, restaurând întreaga creație (Coloseni 1, 18-19). Biserica prezintă astfel „semnul“ sau sacramentul umanității răscumpărate (Efeseni 1, 23), care trăiește din puterea lui Hristos Cel înviat și așteaptă a doua Sa venire.

Din această perspectivă hristologică, Biserica se află în starea lui Hristos, este hristoforă (Efeseni 5, 25-27), în sensul că există o conformitate ontologică între Hristos și Biserică.

Atunci când vorbește de Biserica lui Dumnezeu (I Corinteni 1, 2; 2, 11; 10, 32), teologia se referă în primul rând la venirea Duhului Sfânt la Cincizecime. De altfel, tradiția eclesiologică răsăriteană preferă descrierea în termeni simbolici folosiți de Apostolul Ioan în Apocalipsă. Aceasta pentru a sublinia faptul că Biserica este o manifestare a „creației noi”, un simbol al Împărăției care se pogoară din cer învăluită de slava lui Dumnezeu, o realitate nouă care nu se poate explica perfect prin imaginile sau analogiile care există în lume: „Am văzut cetatea sfântă, Noul Ierusalim pogorându-se din cer de la Dumnezeu gătită ca o mireasă, împodobită pentru mirele ei... Iată, cortul lui Dumnezeu cu oamenii. El va sălășlui cu ei și vor fi poporul Lui, iar El va fi Dumnezeul care este cu ei” (Apocalipsa 21, 2-3).

Totuși aceasta nu înseamnă că tradiția ortodoxă a neglijat aspectul istoric, uman al Bisericii. Chiar în Apocalipsă găsim mărturie în acest sens: „Iar zidul cetății avea douăsprezece semne ale celor doisprezece Apostoli și Mielul” (Apocalipsa 21, 14).

Din perspectiva pneumatologică, Biserica este „casa” sau „templul” lui Dumnezeu, avându-și originea și modelul de adunare strânsă în jurul Maicii Domnului, și al Apostolilor la Cincizecime (Fapte 2, 1; 2, 42). Duhul Sfânt este martorul prin excelență al lui Iisus Hristos. De aceea, Biserica nu poate mărturisi pe Hristos decât, în și prin Duhul Sfânt (I Corinteni 12, 3), care este principiul existenței și vitalității ei (Fapte 9, 31).

Biserica are și o dimensiune eshatologică (Matei 25, 1; Marcu 2, 1; Apocalipsa 21, 2). Această dimensiune este semnul, parabola și prezența anticipată a Împărăției lui Dumnezeu. Comunitatea de creștini într-un loc dat, adică Biserica pământească (II Timotei 4, 6) este nedespărțită de Biserica cerească sau comuniunea sfinților, fiind astfel un semn profetic al Împărăției. Prefigurată în Vechiul Testament, Biserica este anunțată de către profeți ca poporul Noului Legământ, prin care Dumnezeu va stabili împărăția Sa veșnică ce se va întinde peste tot pământul (Isaia 2, 2; Ieremia 31, 31). Biserica este chemată să cuprindă întreaga creație, toate popoarele și veacurile (Matei 28, 20; Marcu 16, 15; Fapte 1, 8).

Referitor la organizarea, conducerea și unitatea istorică a Bisericii nu se poate stabili un model apostolic unic. În Noul Testament s-au păstrat descrieri ale unor comunități apostolice, ca de pildă comunitatea din Ierusalim, a cărei viață era centrată pe câteva funcții și activități de bază: învățătura Apostolilor (Fapte 2, 42), Botezul (Fapte 8, 16; 10, 18; 19, 5; 12, 16), prezența unui pastor în continuitate cu Apostolii, „frângerea pâinii” și spiritualitatea comuniunii, disciplinei și slujirii (Fapte 4, 32-35; Evrei 10, 20-25).

În cele ce urmează vor fi explicate mai detaliat toate sensurile cuvântului „Biserică” așa cum ni le prezintă Apostolii în scrierile Noului Testament, având ca temelie în primul rând cuvintele Mântuitorului nostru Iisus Hristos. „Mulțumesc Dumnezeului meu, că vorbesc în limbi mai mult decât voi toți; dar în Biserică vreau să grăiesc cinci cuvinte în mintea mea, ca să învăț și pe alții, decât zeci de mii de cuvinte într-o limbă străină” (I Corinteni 14, 18-19).

Termenul și noțiunea de Biserică indică două lucruri sau realități și anume Biserica - locaș de comuniune și închinare și Biserica - comunitate de credincioși ai lui Hristos și împreună cu Hristos, în Biserica locaș. Între aceste două realități fundamentale există o legătură foarte strânsă, în sensul că Biserica - comunitate determină și explică Biserica locaș de închinare.

În înțelesul de comuniune a oamenilor cu Dumnezeu, Biserica apare ca un rezultat al lucrării răscumpărătoare a lui Hristos și ca o prelungire firească a Acestuia. Biserica începe de la întrupare, fiind deci o prelungire a întrupării și este întemeiată obiectiv de Hristos pe cruce în învierea Sa din morți.

Prin Hristos, viața de comuniune a persoanelor Sfintei Treimi coboară în umanitate, și anume în Biserică, constituie Biserica, datorită capului ei Hristos și tinde, desăvârșindu-se spre Sfânta Treime, prin Duhul Sfânt.

În realitatea sa, de comunitate, concretă, văzută, a oamenilor cu Dumnezeu, Biserica intră în istorie la Cincizecime. Ambele înțelesuri ale Bisericii, de comunitate și comuniune a oamenilor cu Dumnezeu, îi conferă acesteia apartenența ei de Hristos și de Duhul Sfânt în același timp. Și aceasta, pentru că unde este Duhul Sfânt, acolo este și Fiul, și unde este Fiul este și Duhul Sfânt. Însuși Mântuitorul, înainte de înălțarea Sa la ceruri, trimițând pe Apostoli la propovăduirea Evangheliei îi asigură pe ei și pe urmașii lor: „Și Eu voi fi cu voi în toate zilele până la sfârșitul veacului“ (Matei 28, 20). Într-adevăr, El este cu noi toți, prin Duhul Său cel Sfânt, pe care-L va trimite Tatăl, în numele Meu. „Acela vă va învăța toate și vă va aduce aminte despre toate cele ce v-am spus Eu“ (Ioan 14, 26).

Duhul Sfânt este Acela care îl face prezent pe Hristos și în care Hristos lucrează mântuirea noastră. Biserica este deci trupul lui Hristos, și plenitudinea Duhului Sfânt (Efeseni 1, 23).

Pogorârea Duhului Sfânt sau Cincizecimea este actul de trecere de la lucrarea mântuitoare a lui Hristos Însuși în umanitatea Sa personală. Duhul lui Hristos a coborât în chipul limbilor de foc peste Apostoli, peste fiecare în parte în mod distinct, umplându-i (Fapte 2, 1, 3, 4), precum și pe cei care ascultând predica Apostolilor, s-au botezat (Fapte 2, 37, 38, 41). Astfel a luat naștere Biserica, comunitate văzută, sacramentală a oamenilor cu Dumnezeu, intrat în istorie.

Fiul și Duhul Sfânt sunt cele două persoane divine care efectuează Revelația în mod solidar. Amândouă revelează pe Tatăl și se revelează una pe alta ca și în viața internă dumnezeiască. Dar Cuvântul și Duhul Sfânt sunt prezenți și ca lucrători împreună în iconomia mântuirii noastre.

Cincizecimea deschide istoria Bisericii, inaugurează parusia și anticipează Împărăția Duhului Sfânt, ne încorporează în trupul lui Hristos, făcându-ne „împreună moștenitori cu Hristos“ (Romani 8, 17).

Biserica este viața de comuniune a oamenilor cu Dumnezeu prin Hristos, în Duhul Sfânt manifestat concret prin acte de credință, prin participarea la aceleași sfinte taine și slujbe săvârșite de cei investiți.

Cel ce coboară viața de comuniune a lui Dumnezeu în umanitate și o extinde în comunitatea oamenilor este Iisus Hristos, Fiul Lui Dumnezeu întrupat: „Și pentru cei ce vor crede în Mine, prin cuvântul lor, Mă rog ca toți să fie una, după cum Tu, Părinte,

întru Mine și Eu întru Tine, așa și aceștia în Noi să fie una și Eu întru ei și Tu întru Mine ca ei să fie desăvârșiți întru unime“ (Ioan 17, 21, 23).

Dar, Hristos Se prelungește sau se extinde personal numai în cei care vin la El, răspunzând chemării Lui la comuniune cu Dumnezeu. Toți sunt chemați să devină mădulare ale Trupului lui Hristos, căci: „El voiește ca toți oamenii să se mântuiască și la cunoștința adevărului să vină“ (I Timotei 2, 4) deoarece „El s-a dat pe Sine preț de răscumpărare pentru toți“ (I Timotei 2, 6). Dar Hristos nu silește pe nimeni să-L urmeze și să fie mădular al trupului Său: „Iată, Eu stau la ușă și bat, de va auzi cineva glasul Meu și va deschide ușa, voi intra la el și voi cina cu el și el cu Mine“ (Apocalipsa 3, 20). Prin aceasta se adeverește cuvântul Mântuitorului din parabola cu lucrătorii trimiși să lucreze în vie: „Că mulți sunt chemați, dar puțini sunt aleși“ (Matei 20, 16).

Ca lucrări ale Duhului Sfânt în Biserică sau ale lui Hristos însuși în Duhul Sfânt, Tainele sunt respirația continuă a Bisericii. Prin Taine, Biserica având pe Duhul Sfânt în ea de la Cincizecime, prin capul ei, Hristos, se umple cu viața dumnezeiască a duhului care vine de sus în ea. În fiecare taină are loc o întâlnire sau o reîntâlnire proaspătă, înnoită a omului cu Hristos, precum și a Bisericii însăși cu Hristos în Duhul Lui. Rezultat al tainelor și condiție a propriilor sale taine, Biserica este deci o comunitate sacramentală. Temeiul și izvorul acesteia este Hristos însuși care își prelungește în Biserică întreita Lui chemare sau slujire prin care ne-a răscumpărat, prin organele vizibile ale preoției Sale nevăzute.

Pentru a înțelege autoritatea Bisericii în cunoașterea adevărului de credință, trebuie reliefată unitatea ei în Hristos și unitatea membrilor ei, pentru a înțelege caracterul unitar al acestei cunoașteri.

Biserica, fiind viața umană a credincioșilor pătrunsă de viața divină, e o taină care nu poate fi niciodată cuprinsă complet într-o definiție. De aceea atât Sfântul Apostol Pavel cât și Sfinții Părinți se folosesc pentru sugerarea caracterului ei de imagini; iar cea mai adecvată imagine a Bisericii este aceea de „trup al lui Hristos“. Ea a fost folosită cu preferință deoarece exprima mai bine ca orice noțiune faptul că în Biserică, suntem uniți strâns atât cu Hristos cât și laolaltă.

Hristos are în Biserică poziția de cap, care cu puterea ce o emană din El, promovează creșterea trupului în extensiune și desăvârșire și unitate tot mai strânsă în sânul Lui (Efeseni 4, 15, 16). Sfinții Părinți consideră că această putere de adunare, a celor ce cred în trupul Său și de modelare a lor după chipul Său, e prezentată în Hristos încă de la întrupare. Astfel, în natura noastră asumată de Hristos prin întrupare e Biserica întreagă. Prin întrupare, zice Sfântul Ioan Gură de Aur, Hristos a luat „trupul Bisericii“ și „Hristos în calitate de cap, are nevoie de membrele Sale“. Aceasta înseamnă că atunci va fi capul complet când trupul Lui va fi complet.

Dar unitatea dintre Hristos și Biserică nu înseamnă totuși o prefacere a Bisericii în Hristos. Umanitatea credincioșilor oricât de îndumnezeită, nu e transformată în Hristos Capul. Raportul între Hristos și Biserică nu se poate asemăna în sens strict, cu raportul între sămânță și planta crescută din ea, căci sămânța își pierde existența devenind pom, pe când Hristos rămâne mereu un izvor necontopit cu Biserica.

Regretatul teolog ortodox Dumitru Stăniloae descria unitatea între Biserică și Hristos într-un mod impresionant, transpunând-o în plan muzical: „Biserica e o simfonie pluripersonală în care fiecare persoană, asemenea unei note e legată de celelalte datorită persoanei lui Hristos care le străbate, le coordonează, le unifică, și le dă direcția întocmai ca un leit-motiv, iar ele contribuie la concretizarea și revărsarea acestui leit-motiv și la valorificarea reciprocă“.

Dacă numele Lui este mai presus de orice nume în cer și pe pământ, iar El e capul trupului, care este Biserica (Efeseni 1, 21 - 23) se înțelege că ea se împărtășește de aceeași autoritate pe care o are El și de aceea o dă ca suprema autoritate pentru cei ce voiesc să se mântuiască (Matei 18, 17). Biserica adevărată, fiind trupul lui Hristos, are capacitatea de a cunoaște adevărul revelat și de a-l păstra, revenindu-i astfel și autoritatea în această privință pe care nu o are nici o formație religioasă care s-a rupt de ea sau nici un individ. Având Duhul lui Hristos, Duhul adevărului, Biserica este singura în stare să cunoască pe Hristos și toată lucrarea Lui mântuitoare. Fiind Biserica Dumnezeuului Celui viu, a Celui ce viază în interiorul ei, ea este „stâlpul și întărirea adevărului“ (I Timotei 3, 15). Ea este „cetatea Dumnezeuului (în parte)“, „pe un munte mare și înalt“, „învăluită în slava lui Dumnezeu“ (Apocalipsa 21, 10-11), iar „neamurile vor umbla în lumina ei“ (Apocalipsa 21, 24).

Dar totuși trebuie observat că Biserica nu se consideră una cu Hristos în cunoașterea și păzirea adevărului. Ea e luminată de Hristos, adică de Duhul Lui, deci ea are conștiința că e călăuzită de altcineva decât de ea însăși, că primește această lumină din adâncul dumnezeirii lui Hristos care o pătrunde.

Autoritatea Bisericii în materie de adevăr, de credință, nu e deci autoritatea ultimului izvor, a unei suveranități absolute, nu e bazată pe conștiința că ea scoate adevărul de credință din sine și că nu-l primește în urma rugăciunii. Limitarea trăită în interior își află o exteriorizare în faptul că Biserica este obligată să țină seama de Revelația dumnezeiască ce a culminat în Hristos și e fixată în Sfânta Scriptură și în Sfânta Tradiție.

Domnul nu-i dă însă Bisericii adevărul nou, ci îi cere să-l păzească pe cel odată dat, care e infinit, limitând-o în exterior.

Autoritatea Bisericii nu înseamnă deci posibilitatea de a spori revelația și dreptul nemărginit de a impune credincioșilor sau lumii învățături despre orice, fără nici o altă fundamentare, ci numai puțința de a păzi fără greșală credința apostolică sau înțelesul autentic al revelației. De aceea episcopii în sinoade dau numai mărturie despre credința de la început. Prin aceasta autoritatea Bisericii este limitată dar și ajutată, reducându-se astfel și infailibilitatea ei.

Desigur, prin aceasta nu spunem că Biserica devine infailibilă în momentele în care se conformează cu adevărul revelat și cade din infailibilitate atunci când nu se află în această conformitate. Biserica este permanent infailibilă pentru că e permanent în adevărul revelat, prin Duhul Sfânt care sălășluiește în ea prin care-L trăiește pe Hristos cu toată comoara Lui de daruri și de învățături, prin care se supune cu smerenie copleșitoarei și minunatei evidențe a acestui adevăr. Cauza infailibilității ei constă în actualitatea permanentă a aceleiași trăiri prin Duhul Sfânt.

Infaibilitatea Bisericii se bazează deci pe sfințenia ei, ține de trăirea fără interval a lui Hristos sau a întâmpinării, contopirii cu El, care constituie însăși ființa Bisericii.

Credința într-o conștiință comună a Bisericii se întemeiază pe faptul că fiind uniți cu Hristos credincioșii sunt uniți și între ei. „Fiind un trup în Hristos unii altora suntem mădulare“ (Romani 12, 5) sau „mădulele sunt multe dar trupul este unul“ (I Corinteni 12, 20) spunea Sfântul Apostol Pavel. Duhul lui Hristos care sălășluiește între ele fiind unul, deși hărăzește fiecărui mădular alt dar, le ține unite pe toate, ca să folosească darurile acordate lor în slujirea armonioasă a trupului și prin aceasta în slujire reciprocă: „Darurile sunt felurite dar Duhul este unul... Fiecăruia i se va da arătarea Duhului spre folos obștească“ (I Corinteni 12, 44).

Biserica e unitatea desăvârșită între credincioși și se înțelege de la sine unitatea în Hristos, singurul în care se poate realiza unitatea deplină. Tatăl ceresc L-a trimis pe Fiul Său în lume ca să readune toate cele dezbinat din nou în El. Căci precum păcatul ca expresie a multor feluri de egoism este dezbinare, sfâșiere și împușinare de viață, așa unitatea este iubire, curăție, creștere neconținută în viață.

Încă de la prima coborâre a harurilor și darurilor Duhului Sfânt la Rusalii când „toți erau într-un cuget adunați la un loc“ (Fapte 2, 1), se arată că darurile Duhului sunt împărțite mădulelor numai în cadrul corpului și folosului lui. După aceea „credincioșii erau toți împreună și aveau toate de obște“ (Fapte 2, 44). Creștinii se ajutau material în așa fel încât nici unul din ei să nu sufere lipsuri (Romani 15, 1). După ce împrejurările au făcut cu neputință folosirea în comun a bunurilor, cum se întâmpla la început în Ierusalim, Sfântul Apostol Pavel i-a îndemnat pe creștini astfel: „Astăzi prisosul vostru să acopere lipsa lor, iar mâine lipsa voastră să fie acoperită de prisosul lor“ (II Corinteni 8, 13-14).

Apoi creștinii se rugau împreună (Fapte 12, 5; Efeseni 6, 18-19). Toți se ajutau reciproc în toate cele spirituale și materiale în special în cele ce priveau progresul Evangheliei prin predica, osteneala și lupta Apostolilor și a celorlalți fruntași și în ce privea mântuirea lor (Filipeni 1, 9).

Întărindu-se unul pe altul în credința aceasta totul devenise un bun comun, era comunitară. Sfântul Apostol Pavel vorbește romanilor despre „credința noastră comună, a voastră și a mea“ (Romani 1, 12). Străduința diferiților slujitori în Biserică, are ca scop să facă pe fiecare să contribuie la zidirea trupului lui Hristos „până când toți vom ajunge să fim una în credință și în cunoașterea Fiului lui Dumnezeu“ (Efeseni 4, 13).

Într-o foarte mare măsură mântuirea unuia este legată de mântuirea altuia, e legată de lucrarea celui care are o slujbă ierarhică în Biserică (I Timotei 4, 10), dar și de a oricărui creștin. Cuvintele Sfântului Iacob sunt edificatoare în acest sens: „Dacă vreunul dintre voi s-a dat de la adevăr, și un altul îl readuce, să știți că cel ce readuce un păcătos din rătăcirea lui va mântui sufletul său și va acoperi mulțime de păcate“.

Sfinții Părinți au exprimat și ei, în forme diferite unitatea celor credincioși ca o condiție necesară pentru creșterea spirituală și mântuirea tuturor. Sfântul Clement Romanul spune că cele mai mici mădulare ale trupului nostru sunt necesare și folositoare întregului trup; sau mai bine zis poate ajuta și slujesc, printr-o subordonare unanimă la

mântuirea întregului trup. Să fie conservat deci în întregimea sa trupul pe care noi îl alcătuim în Hristos; fiecare să se subordoneze vecinului său după darul cu care a fost îmbrăcat.

Sfântul Apostol Pavel vede mijlocul principal pentru crearea și susținerea unității creștine în Euharistie: „Ca o pâine, un trup suntem cei mulți; căci toți ne împărtășim dintr-o pâine“ (I Corinteni 10, 17).

Se înțelege că unitatea credincioșilor cu trupul Domnului, fiind o unitate spirituală de persoane conștiente, ele trebuie să-și dea seama de unitatea lor și să conlucreze la întărirea ei. Iar în viața creștină elementul de temelie fiind oarecum credința, membri Bisericii trebuie să se știe uniți în primul rând în credință și în susținere, și întărirea acestei unități trebuie să fie cea dintâi preocupare. De aceea, unirea cu Biserica prin Taina Botezului a fost condiționată de la început de primirea credinței ei și rămânerea în Biserică, de păstrarea credinței ei. Celui ce se adaugă la Biserică i se cere mai întâi să arate cum crede iar acesta face mărturisirea credinței înaintea Bisericii care include pe toți membrii ei, pornind pe calea unei vieți noi. Dar această nouă viață constă în a păzi toate câte le-a poruncit Dumnezeu. De aceea, Apostolii sunt trimiși să-i învețe toate acestea pe cei ce vin la botez (Matei 28, 20; Ioan 14,12).

Unitatea conștientă în credință e o datorie și o năzuință neconținută a membrilor Bisericii. În timpul Liturghiei care e un mijloc de sporire comună a credinței și de mărturisire a ei, credincioșii cer în repetate rânduri „unitatea credinței“ și ca urmare a ei „împărtășirea Sfântului Duh“. Se arată deci, că unirea cu Hristos și între ei, nu poate avea loc fără această bază de unitate spirituală prin credință și că Duhul care se primește prin Trupul Domnului e Duhul unității și al comuniunii iubitoare între credincioși, nu Duhul dezbinării. Atunci când se apropie momentul prefacerii euharistice, credincioșii primesc îndemnul „Să ne iubim unii pe alții ca într-un gând să mărturisim“, iar ei răspund: „Pe Tatăl, pe Fiul și pe Sfântul Duh, Treimea cea de o ființă și nedespărțită“, apoi mărturisesc Simbolul Credinței, în timp ce și preotul îl rostește în altar. După prefacere și împărtășire, credincioșii declară: „Văzut-am lumina cea adevărată, primit-am Duhul cel ceresc, aflat-am credința cea adevărată, nedespărțitei Sfintei Treimi închinându-ne“.

Prin unitatea în credința cea adevărată ne apropiem de Trupul și Sângele Domnului ca prin împărtășire cu ele această credință și unitate în ea să devină și mai depline. Așa cum și Trupul Domnului e comun, mărturisirea ei se face în comun și credința e comună. Deci, credința răsare în fiecare, se simte, se menține și se întărește din comunitate. Purtătorul credinței este deci, comunitatea, e Biserica și credința ei, care pătrunde în fiecare membru al ei.

Biserica nu e în afară de persoană ci în ele, fiind constituită de unitatea lor în Hristos. Fiecare își datorează credința Bisericii și are în cadrul ei o responsabilitate pentru susținerea credinței Bisericii.

Desigur, responsabilitatea comună pentru păstrarea credinței, nu șterge deosebiri de slujiri în Biserică. Fiecare slujire este obligată la alte lucrări de această responsabilitate. Atunci când credința se mărturisește cu prilejul împărtășirii tainelor, preoții au datoria specială să constate existența credinței și distribuirea tainelor și să pregătească în acest sens pe enoriașii lor care se apropie de ele. Toți credincioșii își

comunică credința și și-o întăresc reciproc, dar preoții trebuie să privegheze în mod special ca acest lucru să se facă exact, să completeze ei ceea ce nu s-a făcut, să controleze cu ocazia împărtășirii tainelor dacă credința s-a însușit.

Adevărul nemărginit al Revelației nu poate fi cuprins și valorificat de indivizii izolați într-o existență scurtă.

Dacă valorile spirituale, pur umane se sesizează, se dezvoltă și se configurează în cadrul unei societăți după legile vieții sociale, valorile revelate sunt captate, înțelese și realizate în Biserică și ele după legile vieții sociale. Învățătura de credință nu se naște și nu-și găsește deci expresie numai într-un raport vertical al insului față de divinitate ci în multiple revelații orizontale din cadrul social al Bisericii.

Misiunea Bisericii este arătată în toată Evanghelia de la un cap la altul fiind deopotrivă religioasă și socială. Această problemă este însă accentuată sub o anumită latură în mod deosebit în marea cuvântare despre Biserică din Evanghelia Sfântului Matei în cap. 18. Se vorbește în această cuvântare atât despre Împărăția Cerurilor cât și despre Biserică (Matei 18, 3-4; 10; 17) în care se exercită puterea spirituală de „a lega și dezlega pe pământ și în cer“. Se observă aici o gradatie între membrii Bisericii între care unii sunt „mici“ iar alții sunt „mari“. Prin cei „mici“ se înțeleg credincioșii în Hristos, iar cei „mari“ îi reprezintă pe Apostolii și conducătorii Bisericii.

Domnul le vorbește mai întâi Apostolilor care au misiunea și harul de a sfinți combătând tendința de întăietate între ei și prezentându-le modelul de viață curată și nevinovată ca a pruncilor, pentru a intra în Împărăția Cerurilor.

După ce îi povățuiește pe ucenici să se ferească de cei care le produc lor sminteală, îi sfătuiește ca nici ei să nu smintească pe cei „mici“ care cred în El fiindcă toți sunt în seama Domnului: căci fiecare membru al Bisericii, aibă el un rol cât de mic, este necesar pentru buna funcționare a organismului bisericesc. Pentru acest îndemn Mântuitorul aduce cele mai puternice temeuri, anume „îngerii în ceruri pururea văd fața Tatălui Meu care este în ceruri“ și apoi, „că a venit Fiul Omului să mântuiască pe cel pierdut“ (Matei 18, 10-11).

Hristos vrea să-i determine pe Apostoli să se poarte ca niște buni păstori cu iubire jertfelnică față de păstoriții lor, care le sunt lăsați în seamă. În acest scop, El le spune pilda păstorului care caută oaia pierdută până ce o găsește scoțând în evidență două idei: existența îngerilor păzitori care mijlocesc pentru ei, pe lângă El și că Fiul a venit să mântuiască prin Jertfa Sa pe cei pierduți și astfel să-i înfrățescă pe toți cu Sine (Matei 25, 40-41), și între ei, făcându-i mădularele Trupului Său Biserica.

Deci, a disprețui sau a defăima pe oricine, din cei pentru care a murit Hristos înseamnă a-L îndepărta pe cel disprețuit de Biserică, și de a-i lua dreptul la mântuire și a păcătui împotriva lui Hristos așa cum mărturisea Sfântul Pavel (I Corinteni 8, 11-12).

Prin aceste temeuri, amintite de Mântuitorul, ni se face cunoscută existența celor două Biserici: „Iisus îi adună pe toți care cred în El, în Biserica pământească, iar îngerii și sfinții fac parte din cea cerească, amândouă Bisericile fiind în neîntreruptă legătură spirituală, în comuniune una cu alta prin Hristos. Biserica cerească este protectoarea și mijlocitoarea pentru Biserica pământească luptătoare

aceasta evidențiindu-se foarte clar chiar și în parabola păstorului care își caută oaia ca să o aducă la celelalte. Dar atunci când păstorul cere să aflat oaia pierdută (Matei 8, 13), nu se bucură singur ci împreună cu El, toată Biserica cerească (Luca 15, 6-7, 10), sfinții și îngerii. Înțelegem prin aceasta că mare bucurie este în împărăția cerurilor când se pocăiește un suflet aici pe pământ. Astfel că îngerii și oamenii apar înfrățiți în Biserica lui Hristos așa cum sublinia și Sfântul Ioan Hrisostom: „Această Biserică, care unește nu numai pe cei vii și pe cei morți, și ierarhiile îngerilor într-un cuvânt toată creatura este invizibilă dar nu necunoscută”.

Mântuitorul încheie parabola cu cuvintele: „Că Tatăl vostru Cel cerec nu voiește să piardă pe nici unul din cei mici” (Matei 18, 14). Se arată aici că Dumnezeu Tatăl este tatăl tuturor ce cred și că, deci, toți sunt frați între ei. De aceea de la parabolă, Mântuitorul trece la aplicarea ei și zice: „De-ți va greși fratele tău mergi și-l mustră, între tine singur și el. De te va asculta ai dobândit pe fratele tău” (Matei 18, 15). Fratele care greșește se aseamănă cu „oaia cea pierdută” cu „fiul cel rătăcit” care nu trebuie lăsat în această rătăcire, în izolare de Biserică, ci trebuie căutat și readus la dreapta credință săvârșitoare de bine. „Frații noștri sunt fiii Bisericii” zice Sfântul Ioan Hrisostom.

Într-un spirit de obște, de comunitate, când cineva greșește și se abate de la linia Bisericii s-a îndepărtat de Dumnezeu, și prin aceasta greșește față de oricare „frate” și „fiu” al Bisericii. Aici este reliefat principiul comunitarist sau sobornic al Trupului tainic al lui Hristos, de care vorbește Sfântul Pavel: „De pătimește un mădular, pătimeșc toate mădularele împreună cu el; iar de se cinstește un mădular toate mădularele se bucură împreună cu el, că voi sunteți Trupul lui Hristos și mădulare în parte” (I Corinteni 12, 26-27).

După prima încercare a metodei individuale, în caz de nereușită, urmează o a doua cale, cea indicată de lege: „De nu te va asculta, mai ia împreună cu tine încă unul sau doi, ca prin gura a doi sau trei martori să se statornicească tot adevărul” (Matei 18, 16; Deuteronom 19, 51). Greșeala săvârșită de cineva nu este una ce-l privește personal ci una care privește credința și obștea și e de natură a-i periclita mântuirea lui și a celorlalți frați. Din aceste motive, se cere stăruință din partea tuturor spre a-l aduce pe calea cea adevărată.

Dacă nu vor reuși însă cei doi-trei, urmează o altă cale, cea a soborului, a Bisericii: „De nu-i va asculta pe ei spune-l Bisericii; și de nu va asculta nici de Biserică, să-ți fie ție ca un păgân și vameș” (Matei 18, 17). Rolul Bisericii apare aici nu numai ca învățătoare, ci și ca mântuitoare, cu misiunea de a îndruma și a readuce pe cei rătăciți în sânul ei și a le acorda iertarea și mântuirea. Acțiunea de îndreptare o face Biserica prin toți membri ei, dar mai ales prin ierarhia bisericească ce o păstorește.

Cuvintele: „Și de nu va asculta nici de Biserică, să-ți fie ție ca un păgân și vameș” desemnează Biserica în autoritate ei de conducătoare. În această calitate, Biserica are grijă de păstrarea adevărului, de credință, și are totodată puterea spirituală specială de a dispune și aplică sancțiuni, până într-atât încât poate exclude pe cei care se abat de la credință sau disciplina Bisericii.

Cuvântarea despre Biserică se încheie cu pilda celor doi datornici (Matei 28, 21-35), în care se arată datorii față de Dumnezeu și de aproape, datorii ce sunt

condiționate una de alta și care-și găsească aplicarea lor deplină în cadrul trăirii în harul și ascultarea Bisericii.

Din învățătura generală a Evangheliei precum și din cuvântarea despre Biserică, reiese, deci, că misiunea Bisericii este de a face din fiii ei adevărați trăitori în Hristos (Ioan 13, 15, 34; Matei 10, 37-38; Marcu 8, 34; Luca 9, 59, 14, 26, 33 etc.) și „fii lui Dumnezeu după har“ (Romani 8, 15; Galateni 4, 6) prin fapte măntuitoare (Ioan 3, 5; Matei 5, 9, 44-48; 6, 9, 14; 25, 24; Luca 15, 10; 20, 36 etc), înfrățiți cu îngerii și asemenea lor (Matei 18, 10; 22, 30; Luca 20, 36) în Biserică triumfătoare sau în împărăția cea veșnică a Tatălui.

De aceea, cunoscând misiunea și puterea divină a Bisericii, Sfântul Ioan Hrisostom îndeamnă călduros pe orice creștin: „Nu te depărta de Biserică ... Nădejdea ta este Biserică, mântuirea ta este Biserică, scăparea ta este Biserică. Ea este mai înaltă decât cerul, și mai întinsă decât pământul. Niciodată nu îmbătrânește, totdeauna înflorește“.

Biserică Mântuitorului este obiect de credință. Credem în așezământul dumnezeiesc întemeiat de Mântuitorul prin Sfinții Apostoli, credem în Biserică mare, menită să se întindă cât lumea, nu într-o adunare de azi sau de mâine. Biserică măntuiește, dar adunarea nu poate măntui ci doar să-și dorească măntuirea și să lupte cu credință în Dumnezeu, pentru ea. Adunarea este Biserică numai dacă face parte din Biserică. În acest sens o parte din Biserică este și o adunare creștină mai restrânsă, cum era Biserică din casa lui Acvila și a Priscillei la Roma (Romani 16, 5) sau la Corint (I Corinteni 16, 19), a lui Nimfas la Colose (Coloseni 4, 15) sau a lui Filimon (Filimon 5, 2). O asemenea Biserică nu se presupune însă separată și independentă de Biserică universală.

Biserică cunoaște păcatele alor săi, dar nimeni nu a putut în afară de Mântuitorul, nici să zică despre sine că este fără de păcat, nici să cunoască toate faptele și cugetele oamenilor. Comunitatea sfinților este Biserică ideală, spre care trebuie să năzuiească toți creștinii, dar Biserică actuală, nu poate fi o societate selectă de sfinți verificați, închisă tuturor celorlalți. Aceasta, pentru că aici nu știu încă bine care sunt cei sfinți pentru a-i alege de restul credincioșilor și pentru că misiunea Bisericii este să-i măntuiască pe păcătoși care suntem, mai mult sau mai puțin noi toți. Biserică nu-i poate măntui pe cei păcătoși prin excluderea din sânul său. Sfântă va fi Biserică numai în ceruri: Biserică aleasă lămurită a celor dreți, buni, Biserică triumfătoare (Evrei 12, 22-23). Pe pământ ea nu poate refuza ajutorul său păcătoșilor care vor să se îndrepte. Ea nu tolerează pe păcătoși necondiționat și nu se dezinteresează de îndreptarea lor, ci face educația lor religios-morală, îi îndeamnă și îi ajută continuu să se îndrepte, îi ceartă și le aplică pedepse duhovnicești. Este adevărat că ea nu reușește să îndrepte și să măntuiască pe toți, că mulți se pierd în nepăsarea lor și se exclud singuri prin părăsirea Bisericii.

Prezența păcătoșilor este justificată nu numai prin misiunea ei de a-i măntui ci și prin condițiile omenești ale existenței ei pământești.

Prin caracterul ei universal, prin doctrina ei largă și binecunoscută, prin cultul ei public și prin participarea ei la toate acțiunile de folos obștești și patriotic,

Biserica a desfășurat încă de la început, o lucrare de proporții pe care nu le poate avea lucrarea niciunei comunități religioase nebisericesti.

Aceasta arată cu evidență că pe lângă temeiul ei biblic dumnezeiesc Biserica are și un temei istoric care justifică existența ei de comunitate religios-morală, legitimă și eficientă. Acest temei este aproape tot atât de important ca și cel biblic și se unește cu el în faptul unic care este existența și acțiunea continuă a Bisericii de la începutul creștinismului și până acum.

Biserica se legitimează astfel în fața lumii nu numai prin texte și fapte biblice, aplicabile direct și exclusiv structurii și misiunii ei, ci prin toată creșterea și desfășurarea sa de aproape 2000 de ani, în mijlocul omenirii rămânând identică și credincioasă sieși, cu toate marile schimbări ce s-au săvârșit în cursul timpului.

Biserica nu este cea a unui preot, a unui episcop, a unui patriarh, a unui stat, oraș, a unui om, loc sau moment. Biserica este cea de la început și de pretutindeni, a tuturor creștinilor care au fost în ea și vor mai fi, a sfinților, a marilor misionari și tâlcuitori ai Sfintei Scripturi, a celor care au luptat pentru binele creștin, a celor îmbunătățiți sufletește în tot timpul și locul: Biserica, una, sfântă, sobornicească și apostolească.

„Trebuie să fie și eresuri între voi“, a zis apostolul „ca să se învedereze între voi cei încercați“ (I Corinteni 11, 19). Ereziiile se țin de Biserică, așa cum umbra se ține de lumină. Ele sunt negarea, micșorarea și critica Bisericii, dar amintesc totodată că ogorul Bisericii nu este bine lucrat, o fac atentă, vigilentă și o stimulează la lucru.

Biserica le cunoaște pe toate, idei și năzuințe omenești. Ea ține seama de cele justificate, și le satisface în dreapta măsură pe toate mai mult decât orice comunitate nebisericască. Biserica vrea și poate să se servească și să mulțumească pe toți oamenii cu cerințe sufletești normale și comune, ea nu poate reține însă fără voie pe cei individualiști, pe excentrici, pe cei cu idei stranii, pe cei cu sentimentul religios denaturat sau pe sfinții închipuiți.

În faptul că Dumnezeu a apărut-o și a izbăvit-o în toate strămtorările ei păstrând-o lumii până acum, avem mărturia mângâietoare că El nu o repudiază ci o ajută să facă lucrul ce i-a încredințat, Biserica fiind trupul întreg și permanent al lui Iisus Hristos.

Mesianismul Evangheliei lui Iisus Hristos constă în aceasta: amintirea morții și învierii Sale și anticiparea Împărăției Sale prin Taina Euharistiei, și comunitatea care o celebrează; Iisus Cel Înviat continuă să fie printre noi prin Euharistie și Biserică.

Protos. Lector JUSTINIAN CÂRSTOIU

BIBLIOGRAFIE

1. *Biblia sau Sfânta Scriptură*, Ed. Inst. Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1992
2. Alexe, Ștefan. *Eclesiologia Părinților Apostolici. Însușirile Bisericii: unitate, sfințenie, sobornicitate și apostolicitate*, în *Studii Teologice*, 1955, nr. 5-6
3. Arion, Leon. *Unitatea și universalitatea Bisericii după epistolele pauline*, în *Studii Teologice*, 1967, nr. 1-2
4. Chițescu, N., *Teologia dogmatică și simbolică*, E.I.B. și de emisiune al B.O.R., București, 1958
5. Idem, *Biserica și Bisericile*, în *Ortodoxia*, 1982, nr. 1
6. Clement Alexandrinul, *Scrieri, Partea Iisus*, Trad. Pr. D. Fecioru, E.I.B. și de misiune al B.O.R., București
7. *Filocalia*, vol. I, trad. Pr. Prof. D. Stăniloae, Ed. Harisma, București, 1993
8. *Filocalia*, vol. II, trad. Pr. Prof. D. Stăniloae, Ed. Harisma, București, 1995
9. *Filocalia*, vol. VII, trad. Pr. Prof. D. Stăniloae, Ed. Harisma, București, 1977
10. *Filocalia*, vol. IX, trad. Pr. Prof. D. Stăniloae, Ed. Harisma, București, 1977
11. Gheorghiu, V., *Ideea de mântuire și împăcare la noi, romano-occidentali și protestanți*, Cernăuți, 1931
12. Idem, *Sf. Apostol Pavel. Viața și activitatea sa*, Cernăuți, 1909
13. Marcu, Pr. Prof. Dr., *Antologia paulină*, Sibiu, 1941
14. Mircea, Pr. Ioan, *Învățătura despre Biserică în Evanghelie privită interconfesional*, în *Ortodoxia*, 1955, nr. 1
15. Mladin, Mitropolit Dr. Nicolae; Bucevski, Prof. Diac. Dr. Orest, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, vol. I și II, E.I.B. și de misiune al B.O.R., București, 1980
16. Origen, *Despre rugăciune*, în *Părinți și Scriitori Bisericești*, vol. II, București, 1982
17. Pietraru, Victoria, *Virtute și păcat în concepția Sf. Apostol Pavel*, în *Studii Teologice*, 1957, nr. 9-10
18. Plămădeală, Dr. Antonie, *Tradiție și libertate în spiritualitatea ortodoxă*, Sibiu, 1983
19. Idem, *Biserica slujitoare*, București, 1972
20. Popescu, Teodor, *Despre Biserică*, în *Ortodoxia*, 1955, nr. 3
21. Radu, Pr. Prof. Dumitru, *Mântuirea în și prin Biserică*, Mitropolia Olteniei, XXXV, 1983, nr. 7-8
22. Rezuș, Pr. Prof. Dr., *Slujirea ca funcție esențială a Bisericii*, *Ortodoxia*, 1966, nr. 4
23. Sf. Maxim Mărturisitorul, *Ambigua*, trad. Pr. Prof. D. Stăniloae, E.I.B. și de misiune al B.O.R., București, 1983
24. Sfântul Ioan Gură de Aur, *Comentariul sau explicarea Epistolei întâia către Tesaloniceni*, Trad. Arhim. Teodosie Atanasiu, București, 1905
25. Sfântul Grigorie de Nyssa, *Despre rugăciunea domnească*, în *Col. Părinți și Scriitori Bisericești*, vol. XXIX, trad. Pr. prof. Dr. D. Stăniloae, București, 1982
26. Stăniloae, Pr. Prof. Dumitru, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, vol. I-III, E.I.B. și de misiune al B.O.R., București, 1978
27. Zăgrean, diac. Prof. Dr., *Biserica universală și sobornicească*, în *Ortodoxia*, 1966, nr. 2
28. Idem, *Desăvârșirea noastră în Hristos după învățătura Bisericii Ortodoxe*, în *Mitropolia Olteniei*, 1980, nr. 1-2.

CINSTIREA SFINTEI CRUCI

Mărturia cea mai simplă și cea mai profundă totodată a creștinului dreptmăritor, unește credința în Prea Sfânta Treime cu crucea. Făcând semnul cinstitei cruci rostim în același timp „În numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh“ și e cuprinsă în acest act de cult întreaga teologie.

O asemenea viziune pune în lumină profunzimea și bogăția de înțelesuri a Sfintei Cruci, pe care se întemeiază cuvenita ei cinstire. Făcând o sinteză, noi vom evidenția înțelesul ei duhovnicesc, culminând în jertfa Fiului lui Dumnezeu Care S-a făcut Om pentru noi și pentru a noastră mântuire; înțelesul crucii ca altar de jertfă al Domnului; înțelesul crucii ca „semn al Fiului Omului“ și al creștinului în același timp, cu care însemnându-se ca și cu o pecete, arătăm participarea noastră la jertfa de pe cruce, la răstignirea păcatului prin Hristos pentru a învia împreună cu El.

Păstrând cu sfințenie acest întreg „dreptar“ (II Tim.1, 13), vom expune pe fiecare din cele trei înțelesuri ale Sfintei Cruci: cel duhovnicesc, cel de altar și cel de semn dumnezeiesc. Ortodoxia este și trebuie să fie întru totul dreaptă credință, plinătate a credinței și unitate a întregii credințe. Domnul ne-a învățat: „Cel ce va strica una din aceste porunci foarte mici, și va învăța așa pe oameni, foarte mic se va chema în împărăția cerurilor“ (Mat. 5, 19). Iar Apostolul previne: „Cine va păzi toată legea, dar va greși într-o singură poruncă, s-a făcut vinovat de toate poruncile“ (Iacob 2, 10). Se înțelege, că e de ajuns greșirea sau călcarea uneia ca să pierd curăția și întregimea adevărului.

Înțelesul duhovnicesc al crucii

Crucea lui Hristos înseamnă iubire; mai profund, descoperă iubirea dumnezeiască față de noi. E o adâncă legătură între iubirea dumnezeiască și cruce. Aici în extrema umilire și suferință a crucii s-a descoperit acea iubire care iubește și pe cruce, sau până la cruce și se roagă pentru iertarea, mântuirea și a celor ce-L răstignesc. Iubire care rămâne „deci“ neschimbată, ca a Tatălui, care „răsare soarele peste cei răi și peste cei buni și trimite ploaie peste cei dreπți și peste cei păcătoși“ (Matei 5, 45); care rămâne aceeași în orice condiție, chiar când e răstignită, iubire care nu încetează nici chiar în moarte, pentru că „iubirea e mai tare ca moartea“. Este iubirea lui Dumnezeu, a unei conștiințe nelimitate, libere și care se dăruiește numai, care nu cere nimic pentru sine, pentru că nu are nevoie de

nimic, așa cum numai Dumnezeu este și poate fi. Dar e și iubirea umană descoperită prin om. Și de aceea aici, în acest „exemplar“ divin - uman, Iisus Hristos Domnul, în viața și jertfa Sa e învins radical și definitiv egocentrismul, sursa păcatului, a răului. Aceasta o arată mai ales crucea.

Cunoșteau și cei vechi iubirea, așa cum o cunoaștem și mulți dintre noi. Era însă vorba de iubirea care-și avea temeiul în iubirea de sine: „Să iubești pe aproapele tău ca pe tine însuși“ (Lev. XVIII, 19). Eul meu e socotit ca model, ca etalon. Dar păcatul aici nu e învins, pentru că atunci când eu păcătuiesc nu mă iubesc pe mine. Pentru aceea Iisus le spune ucenicilor: „Așa să vă iubiți unii pe alții, cum v-am iubit Eu pe voi“ (Ioan 15, 12). În Hristos, modelul, etalonul este Dumnezeu - Omul. Fiul este trimis de Tatăl să descopere această iubire dumnezeiască, care este dăruire de sine pentru împlinirea, pentru salvarea celui alt, care este numai slujire. „Fiul Omului, spune Iisus, n-a venit să I se slujească, ci ca să slujească El și să-și dea viața răscumpărare pentru mulți“ (Matei 20, 28). Aceasta e calitatea dumnezeiască, nouă, a iubirii Lui și pe care o descoperă crucea. Această slujire prin cruce a Domnului este mântuitoare. Sfântul Apostol Petru spune: „El a purtat păcatele noastre în trupul Său pe lemn“ (I Petru 2, 24). El, fără de păcat, poartă, suferă pentru păcate. Arhiereul Legii vechi când aducea jertfă pentru păcat și împăcare, pușca mâna pe capul victimei, pune păcatele asupra ei pentru ispășire (Levitic 4, 4). În acest înțeles biblic, Arhiereul Legii noi, Iisus poartă asupra Sa vinovăția noastră ca victimă, jertfă, ispășire. Spune și Sfântul Apostol Pavel: „Pe Cel ce n-a cunoscut păcat L-a făcut păcat pentru noi... ca și noi să facem dreptatea lui Dumnezeu printr-Însul“. „Cu rănile Lui v-ați vindecat“ adaugă Sfântul Petru. Cum te-ar putea mântui, purifica, sfinți cineva, fiind el însuși sub păcat? Cum te-ai putea vindeca infuzându-ți-se un sânge bolnav? „Cine mă va izbăvi de trupul morții acesteia?“, se întrebă Apostolul, și tot el răspunde: „Mulțumesc lui Dumnezeu prin Iisus Hristos, Domnul nostru“ (Romani 7, 24).

Fiul este trimis la „ai Săi din lume pe care i-a iubit până la capăt“ (Ioan 8, 1), deci, cu iubire până la extrem, până la cruce. De altfel, aici se și descoperă ființa ultimă a iubirii: „Nimeni nu are mai mare dragoste ca aceasta decât ca viața să și-o pună pentru prietenii săi“ spune Iisus (Ioan 15, 13). Aceasta este esența jertfei, a crucii Domnului și rațiunea ei de a fi în același timp iubirea. Prin ea se împlinesc dreptatea dumnezeiască și sfințirea noastră. Pe cruce „mila și adevărul s-au întâmpinat, dreptatea și pacea s-au sărutat“.

Crucea Domnului este mai mult decât o ispășire a Lui în locul nostru, ca „locțiitor“, reprezentant al nostru. Prin însăși întruparea Sa ca Om are loc un schimb de vieți. Fiul lui Dumnezeu ia firea, viața noastră cu tot ce este al ei, cu nevoile sau păcatul ei. Și nu este de conceput să iubești real fără să cunoști, să simți, ca pe ale tale bucuriile, mai ales durerile, încercările celorlalți, sau ceea ce, după Sfânta Scriptură numim păcatul, suferința, moartea. Și cu cât înțelegi mai mult existența, viața, cu atât iubești și suferi mai mult. E de ajuns să ne gândim la părinții care suferă adesea sufletește pentru copii mai mult decât copiii lor înșiși, pentru că înțeleg și văd mai mult din propria lor încercare urmările răului. Conștiinței infinite a lui Iisus îi corespund o iubire și o suferință nesfârșite pentru ai Săi, care este crucea.

Și numai o asemenea cruce poate mântui. Nu pentru că Dumnezeu vrea suferință, jertfă, moarte, pentru Sine, cum vedeau cei vechi, ci pentru că adevărata relație între mine și Tatăl, între mine și semenul meu, este aceea de iubire, de jertfă, de deschidere fără rezervă, de oferire și de comunicare. La Botezul și la Schimbarea la Față a Domnului, când de fiecare dată se anticipau, se pregăteau crucea și învierea, Tatăl rostește: „Acesta este Fiul Meu Cel iubit... Întru Acesta se revelează cu adevărat voia Mea“. „Pe Acesta ascultați-L“ (Matei III, 17; XVII, 5). Cu alte cuvinte fiți ca El, astfel de fii voiesc. Dar acest moment și fapt poate avea loc pentru că acum în fața Tatălui stă cineva, Fiul Său, Dumnezeu și Om Care „plinește toată dreptatea“, Care este sfințenie absolută și Care iubește. Dumnezeu Omul ne împacă real cu Dumnezeu și întreolaltă, iubire atotcuprinzătoare, în toate direcțiile, sensurile: spre Tatăl, spre semeni, spre toată făptura. Această iubire e mântuitoare, sfințitoare.

Domnul sfințește lumea începând cu trupul Său îndumnezeit, în iubirea Sa. În însăși purtarea crucii, în jertfirea Sa, Domnul desființa păcatul și sfințea făptura. Dacă reazemul răului, al păcatului este egocentrismul, atunci iubirea divină, crucea poartă în ea desființarea lui. În Hristos păcatul se mistuie în flacăra, în oceanul iubirii Sale dumnezeiești. „Acolo unde este jertfă, acolo este nimicirea păcatelor, acolo este împăcarea cu stăpânul, acolo este sărbătoare și bucurie“. „Starea de sacrificiu“ e și calea noastră adevărată de mers unii către alții.

Toată viața Domnului este purtare a crucii și desființare a păcatului: întruparea Sa, a Celui care „în chipul lui Dumnezeu fiind, ia chip de rob“ (Fil. II, 7); nașterea în peșteră, în iesle; faptul că El „prin care toate s-au făcut“ viețuind pe pământ „nu are unde să-și plece capul; hulirea din partea fariseilor că „strică legea“ sau „că stă la masă cu vameșii și păcătoșii“, El „plinitorul legii“ și Cel „fără de păcat“ etc.

Părinții Bisericii și teologii observă că Domnul desființează păcatul în înseși însușirile firii: în foamea, în setea, în oboseala, în atitudinea Sa față de suferință, de moarte etc. În nici una din acestea nu lasă firea Sa omenească „să lunece spre păcatul plăcerii“. În toate El împlinește „voia Tatălui“ care în esență e tot iubirea. A cunoscut și Mântuitorul fericire, bucurie. Fericirea Domnului este aceea pe care o propovăduiește, de pildă în Predica de pe munte. Și cum se știe, acestea constă în simplitatea duhului; în plânsul, suspinul față de suferințele oamenilor; în blândețe, în foame și sete de dreptate, de adevăr; în milă și curăție a inimii; în slujirea păcii și acceptarea suferinței pentru alții, a crucii. Bucuria Lui este bucuria de a prăznui Paștile cu ucenicii (Luca XXII, 15), de a-i împărtăși cu trupul și sângele Lui jertfit; este bucuria învierii cu care întâmpină pe mironosițe în dimineața pascală, când le spune: „Bucurați-vă“ (Matei XXVIII, 9); bucurie a Crucii, a Învierii. Către această bucurie tinde întreg cursul vieții Sale; către acest moment suprem, moment pe care El îl numește „ceasul Meu“. E ceasul care înseamnă deodată pătimire și preamărire: „Părinte a venit ceasul! Preamărește pe Fiul Tău, ca și Fiul să Te preamărească...“ (Ioan XVII, 1).

Ca și în întreaga viață a Domnului, la acest ceas suprem toate Persoanele dumnezeiești ale Prea Sfintei Treimi sunt de față, iau parte; „Nu sunt singur“ zice Iisus (Ioan XVI, 32). Mântuirea înseamnă „iubirea Tatălui Care răstignește, iubirea Fiului răstignit, iubirea Sfântului Duh care triumfă în puterea de învins a crucii“, cum tâlcuiește un ierarh ortodox. Tatăl este reazemul fundamental al crucii: „Părinte în mâinile Tale încredințez Duhul Meu“, Fiul este jertfa, Duhul, Porumbelul care rămâne mereu peste Fiul, este pacea crucii lui Hristos și puterea Învierii. Crucea descoperă astfel iubirea Treimii în manifestarea ei concretă, în plinătatea și în întâlnirea ei decisivă cu păcatul.

Mai profund, acesta este și înțelesul, sensul ultim al întrupării: revelarea și împărtășirea iubirii, a vieții Sfintei Treimi în viața noastră și a întregii făpturi. Iisus se roagă înainte de răstignire: „Părinte, după cum Tu ești întru Mine și Eu întru Tine așa și aceștia să fie în Noi, una“ (Ioan 17, 21); întruparea, crucea, învierea înseamnă comunicarea vieții divine. De aceea, Domnul este „Emanuel care se tâlcuiește cu noi este Dumnezeu“. De aceea, El este deodată și Dumnezeu și Om și Păstorul și Mielul „Care ridică păcatul lumii“; și Domnul și slujitorul nostru, și Arhiereul și jertfa noastră. Întru El a binevoit Dumnezeu să sălășluiască toată plinătatea... Să le împace cu Sine, fie cele de pe pământ, fie cele din ceruri, să le cuprindă recapitulând totul în Hristos - Capul Bisericii, făcând pace prin El, prin sângele Crucii Sale și să „ne strămute astfel în împărăția Fiului iubirii Sale“ (Col. I, 13, 19, 20).

Dar crucii, iubirii îi urmează viața. Așa cum viața naște din iubire, din cruce naște o nouă viață, învierea. Crucea descoperă această bogăție de daruri și de înțelesuri. Ea este fundamental descoperire a iubirii dumnezeiești. Dar aceasta fiind, ea poartă în sine și recapitularea, strângerea noastră la umbra și lumina ei; și jertfă, ispășire pentru păcatele noastre, plinirea dreptății dumnezeiești; și sfințire a firii prin biruirea stricăciunii. Și odată cu acestea, încă și mai profund decât acestea, ea poartă prin înviere, sensul ei final și esențial creator; continuarea creației din punctul în care a fost întreruptă de păcat prin oprirea de la pomul vieții; deschiderea către o nouă viață.

Domnul spune: „Cine va căuta să-și scape viața sa o va pierde; iar cine o va pierde o va dobândi“ (Luca XVII, 33). Desigur, nu este vorba aici de pierdere, de desființare a ființei, a conștiinței, a chipului divin din noi, căci „Fiul Omului n-a venit să ne piardă, ci să ne mântuiască“ (Luca 9, 55). Este vorba de lepădare și de pierdere a iubirii pătimase de sine, a răului, a ceea ce a devenit stricăcios în noi, „pentru ca ce este muritor să fie înghițit de viață“ (II Cor. V, 4). E vorba de răstignirea unei lumi și firi vechi pentru a obține în schimb, cum spune Mântuitorul „o dobândă“, un „câștig“, mai multă „viață“, un plus de existență. „A muri este un câștig“, zice Sfântul Apostol Pavel (Fil. I, 21); „Grăuntele de grâu... dacă moare, multă roadă aduce“ (Ioan XII, 24). Învierea este deci o îmbogățire a persoanei, a vieții; este o nouă stare și calitate a ființei, a făpturii, a trupului, care în Hristos Cel înviat devine „duhovnicesc, nesticăcios, nemuritor“ (I Cor. XV, 40-43), iar crucea e calea și ușa spre această nouă viață. De aceea, Biserica o preamărește:

„Bucură-te cruce vistierul vieții; bucură-te cruce, vasul luminii; bucură-te cruce ușa tainelor...“! În timpul răstignirii, Domnul era supus ultimei ispitiri: „Dacă ești Fiul lui Dumnezeu coboară-Te de pe cruce“ (Matei XXVII, 42-43). Dar, „tocmai pentru aceasta nu se coboară de pe cruce pentru că este Fiul lui Dumnezeu“, tâlcuiește Sfântul Ioan Gură de Aur. El pentru cruce a venit! Și, „a învia e cu mult mai mult decât a se coborî de pe cruce“, a coborî și a se întoarce la un trecut depășit. Crucea ca „pom al vieții“ poartă și odrăsleşte viață, iar învierea vestește o nouă dimineață, „a opta zi a creației.“

Sfânta cruce - altarul de jertfă al Mântuitorului

Cuvântul cruce este prezent în Evanghelie, în propovăduirea Mântuitorului încă înainte de răstignirea Sa pe acest vechi instrument de osândă. Iisus le zice ucenicilor Săi: „Dacă vrea cineva să vină după Mine, să se lepede de sine, să-și ia crucea și să-Mi urmeze Mie“ (Matei XVI, 24). E vorba, desigur, în aceste cuvinte ale Domnului de crucea noastră duhovnicească, dar în legătură cu crucea Sa în care e înrădăcinată crucea creștinului. Pentru că înainte de a le adresa această chemare, Mântuitorul arăta „ucenicilor Lui că El trebuie să meargă la Ierusalim și să pătimizească multe de la bătrâni și de la arhierii și de la cărturari și să fie ucis și a treia zi să învieze“ (Matei XVI, 21). Aici Domnul vestește direct pătimirea și moartea Sa de pe cruce, la care prin cuvintele de mai sus îi chema pe ucenici să-L urmeze. Iar la puțină vreme, adică după șase zile, suind pe muntele Taborului să se roage, apar împreună, în slava schimbării la față, Moise și Ilie, care vorbeau cu El despre „sfârșitul Lui pe care avea să-l împlinească în Ierusalim“ (Luca IX, 31); deci, iarăși despre cruce. Și, acolo, pe Tabor, primind de mai înainte, de bunăvoie, răstignirea, jertfa Sa, cunoaște și strălucirea slavei firii omenești ca o arvună a învierii. Astfel, în amândouă aceste mărturii se descoperă încă din timpul propovăduirii Sale, locul și rostul proniator și nu întâmplător, al crucii, în lucrarea mântuirii noastre.

Toate cele patru Evanghelii vorbesc despre crucea Domnului. Primele trei numite și sinoptice, de la Matei, Marcu și Luca o amintesc pe calea spre Golgota: „Și au silit pe un trecător care venea din țarină pe Simon Cirineul, tatăl lui Alexandru și al lui Ruf, să ducă crucea Lui“ (Matei XXVII, 32; Marcu XV, 2; Luca XXIII, 26). Mai direct o evocă Sfântul Ioan în momentul răstignirii: „Și stăteau lângă crucea lui Iisus, mama Lui și sora mamei Lui, Maria lui Cleopa și Maria Magdalena“ (Ioan XIX, 25). Astfel „lemnul“ pe care Sfântul Apostol Petru spune că „Domnul a purtat păcatele noastre“, unealta răstignirii Sale, e numit de ucenicul Domnului „Crucea lui Iisus“.

Urmează limpede de aici că, potrivit Sfintei Scripturi, crucea este altarul pe care S-a jertfit Fiul lui Dumnezeu „pentru a noastră mântuire“. Cel ce este deodată Arhieriu și jertfă, și-a pregătit și altarul Său pe care prăznuiește Paștile Noului Testament. „Paștile nostru, Hristos a fost jertfit pentru noi“, zice Sfântul Apostol Pavel (I Cor. 5, 7). Această jertfă se săvârșea tocmai în timpul când la Templu se sacrificau mieii pascali ai Legii vechi. În acel moment lua ființă noua jertfă, cea a

Noului Testament, și, pe un nou altar, cum ne explică și învață același Apostol, când spune: „Avem altar dintru care nu au dreptul să mănânce cei ce slujesc cortului“ (Evr. XIII, 10).

Toate aceste mărturii arată fără umbră de îndoială că cinstind crucea aducem cinstire altarului de jertfă al Mântuitorului nostru, și Îi aducem această cinstire sfântă luând aminte la însăși cuvintele Mântuitorului Care spune că „Cel ce se jură pe altar se jură pe el și pe toate câte sunt deasupra lui“ (Matei XXIII, 20). Mai ales în taina crucii, altarul este legat inseparabil de jertfă. Iar cinstirea adusă altarului crucii duce la cinstirea Darului suprem, Fiul lui Dumnezeu, care S-a jertfit pe acest altar, și pe care, cum arată tot Sfântul Apostol Pavel, L-a instituit Dumnezeu Însuși. Căci „avem Arhiereu slujitor altarului și cortului celui adevărat, pe care l-a înfipt Dumnezeu și nu omul“ (Evr. VIII, 1-2). Se descoperă, astfel, o atât de adâncă unitatea între Hristos și cruce-altarul Său. Hristos este nedespărțit de crucea Sa, pentru care Apostolul va și spune: „Am judecat să nu știu între voi altceva decât pe Iisus și pe Acela răstignit“ (I Cor. II, 2).

Mai sunt unii care fără o cercetare mai adâncă și în unitate, a cuvintelor Sfintei Scripturi, își zic: totuși crucea este obiectul pe care a fost răstignit Domnul nostru Iisus Hristos, obiect de ocară, tortură, pe care erau osândiți îndeosebi sclavii. De aceea, în Vechiul Testament se socotea a fi un blestem a fi răstignit pe cruce: „Blestemat este înaintea Domnului tot cel spânzurat pe lemn“ (Deut. XXI, 23). Cum să cinstim și să venerăm atunci instrumentul de chin al Mântuitorului?

Ce trebuie să răspundem?

Mai întâi să observăm că în întreg Noul Testament nu găsim nici un loc în care crucea să fie în vreun fel disprețuită, fie de Mântuitorul, fie de Sfinții Apostoli. Dimpotrivă, Mântuitorul, cum arătam, după cuvântul Sfântului Apostol Pavel, n-a ținut seamă de ocară ei. Nu numai că nu s-a rușinat de ea, ci a luat-o asupra Sa, a făcut din ea altar dumnezeiesc; s-a înălțat pe ea ca jertfă, și nu silit, ci de bunăvoie: „Tatăl Mă iubește pentru că Eu îmi pun viața Mea... Nimeni nu o ia de la Mine. Putere am Eu ca să o pun și putere am iarăși să o iau“ (Ioan XX, 18). Domnul potrivit proniei dumnezeiești, liber a acceptat crucea, și așa cum era hulită, blestemată. A acceptat-o pentru El și pentru a ne trage și pe noi la Sine prin ea și implicit la cinstirea ei, cum spune: „Când Mă voi înălța de pe pământ pe toți îi voi trage la Mine. Iar aceasta o zicea arătând cu ce moarte avea să moară“ (Ioan XII, 32-33).

Împreună cu Mântuitorul, se înțelege, și Sfinții Apostoli vor gândi și vor propovădui despre cruce în același duh. Pentru Sfântul Apostol Pavel, de exemplu, crucea este aproape unica cinste, unica lui laudă: „Iar mie să nu-mi fie a mă lăuda decât numai în crucea Domnului nostru Iisus Hristos, prin care lumea e răstignită pentru mine și eu pentru lume“. Nu ignoră nici Sfinții Apostoli, ocară, umilința crucii. Dar pentru ei ca și pentru orice creștin, umilința, implicit umilința crucii, este virtute dumnezeiască și cale a slavei: „Cel ce se smerește va fi înălțat“, a spus Mântuitorul. Și se vede cum chiar din ziua Cincizecimii, luminat de limba de foc a Sfântului Duh

Sfântul Apostol Petru pătrunde acest înțeles al tainei, și vestește credincioșilor veniți la praznic: „Pe acest Iisus pe care voi L-ați răstignit, Dumnezeu L-a făcut Domn și Hristos“ (Fapte II, 36). Umilința răstignirii, a jertfirii poartă în ea puterea și strălucirea slavei lui Hristos. Această înțelegere adâncă precum și legătura între cruce și înălțare o observă și Sfântul Apostol Pavel, când scrie filipenilor: „Hristos Iisus .... S-a smerit pe Sine, ascultător făcându-se până la moarte și încă moarte pe cruce. Dar pentru aceea și Dumnezeu L-a preainălțat și I-a dăruit Lui nume care e mai presus de orice nume“ (Fil. II, 8-9). Este pusă în lumină, astfel, legătura de nedesfăcut între umilire și preamărire și care se face prin cruce. În această unitate vie a contrastelor vor cugeta și Sfinții Părinți. Aducem aici exemplul, cuvântul viguros al Sfântului Ioan Hrisostom, care o întemeiază pe fondul divin al iubirii și zice: „Pentru aceasta Îl numesc împărat pe Hristos, pentru că îl văd răstignit. A se jertfi pentru cei conduși este fapta unui împărat“. Crucea, instrument de osândă odinioară, devine în Hristos mijloc al mântuirii și înălțării noastre.

Pentru o înțelegere însă și mai profundă a cinstirii Sfintei Cruci în Biserică, să reflectăm și asupra acestui fapt: de unde venea pentru cei vechi ocară crucii? Desigur, nu de la cele două drepte încrucișate, din lemn sau alt material. Pentru creștin orice material, lucru sau ființă e în sinea sa bun, ca zidire și dar al lui Dumnezeu. Atunci ocară crucii nu vine de la ea, din natura ei ci din păcat, din întrebuințarea ei ca mijloc de tortură, și mai ales de la cei osândiți pe ea. Blamați, huliți, năpăstuiți pentru vinovății, reale sau uneori inventate, în cazul atâtor sclavi dintr-o societate nedreaptă, crucea se identifica cu ei, cu osândiții pe ea, și purta ocară lor încât din pricina păcatului devine și ea instrumentul ororii.

Dar în Hristos Iisus, pe cruce se răstignește Cel fără de păcat. În chip firesc sfințenia Lui sfințește această cruce, care devine „Crucea lui Iisus“. Ea se sfințește, potrivit Sfintei Scripturi, „prin cuvântul lui Dumnezeu și prin rugăciune“ (I Tim. IV, 5), căci acum Dumnezeu - Cuvântul Însuși se află prin Hristos pe ea; se roagă pe ea, învinge păcatul prin ea și îi dă o nouă destinație și sens. Crucea, în locul instrumentului de păcat, ocară și chin, din pricina celor osândiți pe ea și a unei lumi nedrepte, devine prin Răstignitul dumnezeiesc de pe ea instrumentul de înălțare, *lumină și viață*. Devine simbol și putere de iubire, credință, răbdare, bunătate, bucurie și biruință a răului, din puterea Celui ce a biruit pe ea păcatul și moartea. Acela Care printr-un „lemn“ a schimbat amărăciunea apei de la Mara, în dulceață (Ieșirea V, 3), schimbă acum amărăciunea și „sminteala crucii“ în bucurie și slavă. La această putere de schimbare a crucii, cugeta Solomon când spunea: „Binecuvântat este lemnul care slujește la o trebuință binecuvântată“ (Înțelep. lui Solomon XIV, 7). Această schimbare îl va face și pe Sfântul Pavel să exclame: „Cuvântul Crucii, pentru cei pieritori este o nebunie, dar pentru noi cei ce ne mântuim este puterea lui Dumnezeu“ (I Cor. I, 18), schimbarea săvârșită odată pentru totdeauna.

La cuvântul îndoielnic al altora, dacă cinstim crucea, atunci trebuie să cinstim și cununa de spini, piroanele, pe Pilat și ceilalți care L-au osândit pe Iisus Hristos, se cuvine să răspundem în felul următor: În ce privește persoanele umane,

acestea sunt cinstitute sau nu prin faptele lor, ca ființe conștiente, libere. Obiectele însă își iau cinstea de la Dumnezeu și de la noi, care ne manifestăm prin ele iubirea noastră. Prin tot ce a manifestat Hristos iubirea, tot ce a atins El se sfințește: cununa de spini, piroanele, mormântul Său etc. Nu le vom venera ca pe cruce, dar le vom cinsti ca pe niște obiecte sfințite legate de viața Domnului, prin care, prin toate, El ne-a adus mântuirea. Le cinstim așa cum învață Sfânta Scriptura că erau cinstitute și lucruri, obiecte ale unor bărbați aleși, obiecte care au avut o semnificație deosebită în viața lor. În Vechiul Testament, spre pildă, chiar sabia cu care învinsese David pe Goliat era păstrată la loc de cinstire în cortul sfânt, înveșmântată și așezată după efod (I Regi XXI, 9). Iar Sfântul Apostol Pavel scria și cerea colosenilor, desigur în mod figurat, „să-și aducă aminte de lanțurile lui“ (Col. IV, 18). Celor sfinți, toate ale lor devin curate și sfinte. Prin Hristos făptura revine iarăși la „starea cea dintâi“; mai mult, capătă noi puteri dumnezeiești, căci zice Domnul: Iată, Eu le fac pe toate noi“ (Apoc. XXI, 5).

Crucea Domnului este în același timp îndeplinirea profețiilor. Întreg Vechiul Testament, Legea și Profeții își au plinirea și descoperirea desăvârșită în Noul Testament, cum spunea și Fericitul Augustin: „Noul Testament în cel Vechi se ascunde; acum Vechiul în cel Nou se descoperă“ (P.L. XXXIV, 623). În Iisus Hristos se dezleagă toate tainele profețiilor, „se desfac peceteile“, iar Vechiul Testament este „pedagog“, călăuză spre El, spre Hristos (Gal. III, 24). Și crucea a fost un asemenea antemergător, atât prin înțelesul ei duhovnicesc, cât și prin imagini, prin semne preînchipuitoare.

Înțelesul duhovnicesc al crucii apare puternic, luminos, îndeosebi la profetul Isaia. Profetul descrie patimile și ispășirea Domnului pentru păcatele noastre în accente și imagini atât de vii, ca și când s-ar afla în fața crucii: „...El a luat asupra-Și durerile noastre, spune Isaia, și cu suferințele noastre S-a împovărat ... A fost străpuns pentru păcatele noastre ... pedepsit pentru mântuirea noastră. Și prin rănilor Lui noi toți ne-am vindecat“ (Isaia LIII, 4, 5, 7).

Dar și imaginea crucii este prefigurată, prezisă în Vechiul Testament. Șarpele de aramă înălțat de Moise în pustie este una din aceste clare profeții. Când israeliții străbătând deșertul Sinai, au ajuns într-un ținut lângă muntele Hor, bântuit de șerpi veninoși, mulți mureau mușcați, otrăviți de veninul lor. Atunci la porunca lui Dumnezeu, Moise a făcut un șarpe de aramă pe care l-a atârnat de un stâlp, iar când cineva era mușcat de șarpe, privea la șarpele de aramă trăia, rămânea cu viață (Numeri XXI, 9). Șarpele de aramă preînchipuia crucea cu Mântuitorul răstignit pe ea. Domnul Însuși confirmă când zice: „După cum Moise a înălțat șarpele în pustie, așa trebuie să se înalțe Fiul Omului, ca tot cel ce crede în El să nu piară, ci să aibă viață veșnică“ (Ioan III, 14-15).

S-a observat de către unii credincioși că în Vechiul Testament a fost interzisă cinstirea șarpelui de aramă, după cum citim: „În anul al III-lea al lui Osea, regele lui Israel a început să domnească Iezechia, fiul lui Ahaz, regele lui Iuda. Și când a ajuns rege ... a săvârșit fapte bune ... El a stricat șarpele de aramă pe care îl făcuse Moise, căci până în zilele acelea, fiii lui Israel îl tămăiau și îl numeau Nehuștan“ (IV Regi XVIII, 1-4). De aici reiese că nu trebuie să cinstim crucea.

Adevărul este că într-adevăr, șarpele de aramă devenise cu timpul un fel de idol și i se aducea închinare ca unui obiect îndumnezeit. Dumnezeu nu poruncise să i se aducă un cult. Șarpele înălțat în văzul tuturor, era un semn al Proniei, al milei dumnezeiești. Privind la el, cei mușcați trebuiau să se înalțe cu mintea, cu inima la Dumnezeu de unde le venea puterea să biruie veninul.

Cinstind crucea, creștinul adevărat nu poate credea în greșeala de care s-au făcut vinovați cei din Legea Veche, întrucât pentru el crucea, este crucea lui Hristos pe care S-a înălțat pentru a birui păcatul și moartea; gândind, privind, rugându-ne în fața crucii privim cu ochii duhovnicești pe Hristos Cel jertfit pe ea. Noi nu ne putem închipui pe Hristos fără cruce și nici crucea fără Hristos. Prin ea noi ne închinăm Lui, căci Hristos și crucea Sa sunt nedespărțiți.

O altă icoană preînchipuită a crucii în Vechiul Testament este aceea a lui Moise ținându-și mâinile întinse în timpul luptei cu amalecitiți la Rafidim, lângă Horeb. Și zice Sfânta Scriptură: „Când Moise își ridica mâinile, biruia Israel, iar când lăsa mâinile jos, biruiau amalecitiții. Dar obosind mâinile lui Moise, au luat o lespede și au pus-o sub el și el a șezut pe ea, iar Aaron și Or îi sprijineau mâinile, unul de o parte și altul de alta, astfel că mâinile lui stătură neclintite până la apusul soarelui“ (Ieșirea XVII, 11, 12). Proorocul, cu mâinile ridicate, lua astfel forma crucii. Călăuzit de Duhul Sfânt, el proiecta și profetea imaginea ei, a Mântuitorului răstignit, pentru a cărui venire îi și pregătea pe credincioșii Legii Vechi, când le spunea: „Prooroc din mijlocul tău și din frații tăi ca și mine, îți va ridica Domnul Dumnezeul tău pe Acela să-L ascultați“ (Deut. XVIII, 15).

Și iarăși, o imagine a crucii este prezisă prin „steagul“ de care grăiește Isaia: „Intrați, intrați pe porți! Gătiți cale poporului, gătiți, gătiți drumul, curățiți-l de pietre, înălțați un steag peste neamuri“ (Isaia LXII, 10). Steagul a fost întotdeauna simbol al unui crez, al unității, al biruinței, iar în Sfânta Scriptură un asemenea simbol nu poate fi decât crucea.

Prin aceste imagini preînchipuitoare ca și prin celelalte profeții ale Vechiului Testament se urzea în conștiința credincioșilor Vechiului Testament icoana lui Mesia. Prin acestea a fost El cunoscut. Toate apar ca niște umbre care premerg realității. „Legea avea umbra bunătăților viitoare“, zice Sfântul Apostol Pavel. Erau ca niște chipuri ale Prototipului veșnic, și care-l vesteau întruparea, așa cum zorile vestesc răsăritul soarelui. Fiul prin Duhul le trimitea ca pe niște înaintemergători și Sfântul Ioan Botezătorul și Înaintemergătorul Domnului îl va recunoaște și mărturisi: „Cel ce vine după mine, mai înainte de mine a fost, pentru că mai înainte de mine era“ (Ioan I, 30). „Prin cruce, va zice Sfântul Andrei Criteanul, a fost recunoscut Hristos și Biserica credincioșilor pătrunzând în adâncul Scripturii vede că El este Fiul lui Dumnezeu, Dumnezeu Însuși și Domnul“ (P. G. 97, 128).

Sfânta Cruce - semn al Fiului Omului

Jertfă și altar de jertfă, crucea este în același timp „semnul lui Hristos“ și al creștinismului. Este, după Sfânta Scriptură „semnul Fiului Omului“: „Atunci se va arăta pe cer semnul Fiului Omului“ spune Mântuitorul Însuși (Matei XXIV, 30).

Biserica a văzut în acest semn crucea Domnului. Către această înțelegere ne conduc mărturisirile Sfintei Scripturi, de pildă „semnele săvârșite de Moise prin toiagul lui“ (Ieșirea IV, 8-18) care e o preînchipuire a crucii, sau, semnul din viziunea lui Iezechiel, când proorocul aude: „... Treci prin mijlocul cetății, prin Ierusalim, și însemnează cu semnul tău, adică al crucii (litera "tau" în alfabetul veghi grec avea exact forma crucii), pe frunte, pe oamenii care gem și care plâng din cauza multor ticăloșii care se săvârșesc în mijlocul lor“ (Iez. IX, 4).

În Noul Testament, de asemenea, dreptul Simeon întâmpinând pe Iisus în Templu rostește către Maica Lui, Preasfânta Fecioară, cuvintele: „Acesta este ca un semn care va stârni împotrivire“ (Luca II, 34). „Semn de împotrivire“, adică ceea ce va numi Sfântul Apostol Pavel „Sminteala crucii“. Către același înțeles ne conduc și cuvintele Domnului rostite în sinagoga din Capernaum. La întrebarea mulțimii: „Ce semne ne arăți ca să credem în Tine? Părinții noștri au mâncat mană în pustie...“ Iisus le răspunde: „Eu sunt pâinea vieții. Cel ce mănâncă trupul Meu și bea sângele Meu are viață veșnică...“ (Ioan VI, 30, 31, 54). Hrana Lui era, deci, viața Lui, viață de jertfă, de cruce, împărtășită și nouă prin trupul și sângele Său, în Sfânta Euharistie. În sfârșit, tot atât de evident este „semnul lui Iona“, cum istorisește Sfântul Evanghelist Luca; în drum spre Ierusalim, Iisus se adresează celor de față și zice: „Neamul acesta cere semn; dar semn nu i se va da, decât semnul proorocului Iona. Căci precum a fost Iona semn ninivitenilor, așa va fi și Fiul Omului semn acestui neam“ (Luca XI, 29-30). Trimiterea, încercarea prin care trecuse proorocul și propovăduirea lui erau un „semn“ pentru niniviteni, pentru pocăința lor, cu atât mai mult Fiul Omului, prin tot ceea ce este și înfăptuiește El, este pentru noi un „semn“, și ființă a semnelui, sursă a tuturor semnelor care au călăuzit spre mântuire și care toate duc, ca și către o culme a lor, la cruce și înviere. Căci mai zice Domnul: „Precum a fost Iona în pântecul chitului trei zile și trei nopți, așa va fi și Fiul Omului în inima pământului, trei zile și trei nopți“ (Matei XII, 40).

Astfel, această luminoasă unitate a mărturisirilor Sfintei Scripturi arată crucea drept „Semnul Fiului Omului“, semnul vieții, al iubirii, al slujirii Lui, a strălucirii și puterii Lui creatoare, „căci în puterea crucii“, a jertfei, stă tăria creației și a înnoirii ei.

Tâlcuind împreună cuvintele profetice ale Domnului: „Soarele se va întuneca și luna nu va mai da lumina ei, iar stelele vor cădea. Și atunci se va arăta pe cer semnul Fiului Omului“ (Matei XXIV, 29-30), Sfântul Ioan Gură de Aur observă cu adâncă pătrundere: „Vezi cât de mare este puterea semnelui crucii? Crucea este mai strălucitoare și decât soarele și decât luna... Și să nu te minunezi că Domnul vine purtând crucea! După cum a făcut cu Toma arătându-i semnul cuielei și rănilor, tot astfel și atunci va arăta rănilor și crucea, ca să arate că Acesta a fost Cel răstignit“.

Crucea este, deci, semnul identității lui Hristos după care Îl recunoaștem. Este semnul „Tainei lui Hristos“, cum spune Sfântul Apostol Pavel, prin care ni se descoperă iubirea dumnezeiască în toate sensurile ei, în „lărgimea, lungimea, adâncimea și înălțimea ei“ (Efes. III, 18), care sunt, cum explică Sfântul Grigorie de Nyssa, brațele, dimensiunile cosmice ale chipului plinătății ei, brațele care cuprind

zidirea în obârșia și chemarea ei luminoasă. De aceea, și Sfântul Evanghelist Ioan „vede Mielul jertfit de la întemeierea lumii“ (Apoc. XIII, 2), deci, zidind-o prin jertfa, prin iubirea Sa. Crucea apare, astfel, ca un semn etern al Fiului Omului, și aceasta pentru că este semnul iubirii și al jertfirii pentru viață, care constituie însăși ființa, condiția și sensul creației.

Semn al „Fiului Omului“, crucea este desigur și semn al creștinului. Ea revelând iubirea lui Hristos trebuie să reveleze și iubirea noastră ca chemare și răspuns. Este semnul schimbului de iubire între Dumnezeu și noi. Hristos nu se rușinează de crucea Sa, pentru că ne-a mântuit prin ea, ne-a iertat păcatele, ne-a arătat astfel cea mai înaltă iubire a Sa față de noi, dar prin aceasta ne-a câștigat-o pe a noastră. De aceea, în Sfintele Evanghelii se vorbește deopotrivă de „Crucea lui Iisus“ și de crucea celui care-l urmează pe Iisus. Crucea este semnul și locul în care ne întâlnim cu Iisus.

Purtând și numele lui Hristos, creștinul se însemnează cu semnul crucii ca o pecete a lui Hristos, care arată că face parte din trupul Lui, din Biserică. Și pecetluirea cu acest semn în Biserică începe încă din pruncie. La a opta zi după naștere, când în legea veche se făcea tăierea împrejur, acum preotul merge și binecuvântează pruncul în chipul crucii, rostind asupra lui: „Să se însemneze Doamne lumina feței Tale peste robul Tău acesta ... și să se însemneze crucea Unuia-Născut Fiului Tău în inima și cugetul lui“. La Botez și îndeosebi la ungerea cu Sfântul Mir se însemnează toate simțurile și încheieturile, rostindu-se: „Pecetea darului Sfântului Duh“, a Sfântului Duh care-l pecetluiește pe Hristos în noi, viața, crucea și învierea Sa. „Pune-mă ca o pecete pe inimă“ invocă sufletul în Cântarea Cântărilor (VIII, 6). Împărtășirea însăși cu trupul și sângele Domnului este tot o mărturisire a crucii, a jertfei. De-a lungul întregii vieți, creștinul dreptmărturisitor se însemnează cu acest semn dumnezeiesc; când începe rugăciunea, în timpul ei, și când o termină; la ieșirea din casă, la plecarea în călătorie, ca și la întoarcere; la începutul ca și la sfârșitul lucrului; înainte de culcare, pentru a ne încredința grijii lui Dumnezeu, și la trezirea din somn, spre a ne agonisi binecuvântarea Lui, în toată ziua; când ne așezăm și ne ridicăm de la masă; la vreme de mâhnire, primejdie sau gânduri rele... și în atâtea împrejurări, așa cum făceau cei dintâi creștini, după cum ne dă mărturie scriitorul bisericesc Tertulian (160 - 240) care spune: „Înainte ca și în timpul treburilor, intrând și ieșind, îmbrăcându-ne, înainte de somn, în toate lucrările noastre, la fiecare pas și la fiecare faptă, noi ne însemnăm cu semnul sfintei cruci“ (P.L.I.).

În chipul crucii preotul binecuvântează credincioșii; cu aceasta începe săvârșirea Sfintelor Taine, sfințește darurile aduse la Altar, ca și apa, holdele, zidirea toată. Și tot crucea stă pe altar, ea însăși fiind altar, precum și deasupra sfintelor locașuri, cele mai multe fiind zidite în forma ei. Crucea se zugrăvește pe sfintele vase, pe odăjdii, pe cărțile de cult; se vede ridicată la unele răspântii de drumuri, se așează la căpătâiul celor adormiți întru nădejdea învierii și a vieții de veci. Cuprinde astfel tot orizontul vieții noastre, este semnul prin definiție al creștinismului dreptcredincios și aceasta pentru că esențial este dreptul iubirii.

Spun însă unii dintre credincioși că totuși, nu ar fi cuviincios să ne închinăm Domnului făcând acest semn al crucii, întrucât Mântuitorul a zis către femeia samarineancă: „Vine ceasul și acum este, când adevărații închinători se vor închina Tatălui în duh și în adevăr“ (Ioan IV, 23-24). Iar Apostolul învață că: „Dumnezeu ... nu este slujit de mâini omenești, ca și cum ar avea nevoie de ceva, El dând tuturor viață și suflare și toate“(Fapte XVII, 25).

Aceste cuvinte ale Sfintelor Scripturi nu opresc însă, în nici un chip semnul crucii. Când Mântuitorul spune: „Cei ce se închină lui Dumnezeu trebuie să porceadă din adânc, din inima ființei noastre, din Duh“. În vorbirea cu samarineanca, Domnul îi va avea în vedere, îndeosebi pe acei credincioși din Vechiul Testament a căror închinare se transformase în forme goale, uscate, fără viață; smochinul uscat le era o pildă (Matei XXI, 19). Încă și Profetul spusese: „Milă voiesc, iar nu jertfă și cunoașterea lui Dumnezeu mai mult decât arderile de tot“. Prin Hristos se încheie însă un Nou Testament de care vorbește Sfântul Apostol Pavel când zice: „Acesta este Testamentul pe care îl voi întocmi casei lui Israel; pune-voi legile Mele în cugetul lor și în inima lor le voi scrie..“ (Evrei VIII, 10). Cuvintele Legii vechi fuseseră scrise pe piatră și pecetluite cu sângele animalelor; Legea Noului Testament pecetluită cu sângele lui Hristos trebuie să se înscrie în inimă, în Duhul nostru... Rugăciunea, închinarea, nu au sens și putere dacă nu trec în interiorul conștiinței, în minte, în inimă. Nu există cult adevărat, ziditor, acolo unde conștiința este moartă. Prin duhul comunicăm cu Dumnezeu care este „duh“; el, duhul ne deschide circulației iubirii, harului.

Mântuitorul mai atrage de asemenea atenția femeii samarince că această închinare adevărată nu mai este legată de un anumit loc (templu) sau localitate, nici numai de un anumit neam (iudei sau samarineni). Dumnezeu este pretutindeni, fiind „duh“, și deci, închinarea, slujirea lui nu poate fi mărginită de nimic. Este al tuturor și cu egală iubire se deschide tuturor.

Cât privește învățătura Sfântului Apostol Pavel că „Dumnezeu... nu este slujit de mâini omenești, ca și cum ar avea nevoie de ceva“; apare evident că aceste cuvinte nu au nici o legătură cu facerea semnelor crucii. Înțelesul lor corect este acela că noi nu-I putem oferi lui Dumnezeu ceva, „lucru al mâinilor noastre“, care să-I împlinească cumva „lipsa“, întrucât El este plinătatea, este Absolutul.

Închinarea, cultul extern și intern, sunt însă cu totul altceva; țin de condiția noastră de făptură; și Mântuitorul Însuși S-a rugat, iar această închinare trebuie să fie integrală, să cuprindă făptura noastră în totalitatea ei, cum o arată Sfântul Apostol Pavel: „Duh, suflet și trup“ (I Tes. V, 23), încât așa cum îndeamnă același Apostol: „Să înfățișăm trupurile noastre ca pe o jertfă vie, sfântă, bine plăcută lui Dumnezeu, ca închinarea noastră cea duhovnicească“ (Rom. XII, 1). Deci, întreaga noastră ființă trebuie să participe la actul de adorare.

Pentru a pătrunde încă și mai profund acest înțeles, să observăm că Mântuitorul, în cuvintele rostite către femeia samarineancă, nu cere simplu închinarea în duh, ci „în duh și în adevăr“. Dar adevărul viu este Hristos, este Cuvântul Care s-a făcut trup. Și astfel adevărul ni se descoperă a fi unitatea deplină

între cuvânt și trup, între duh și viață, între credință și faptă, între actele, gesturile, semnele pe care le facem și semnificația, înțelesul lor. Suntem suflet și trup, nu duhuri fără trup: „Preamăriți dar pe Dumnezeu în trupul și în duhul vostru ca unele care sunt ale lui Dumnezeu“, învață Apostolul (I Cor. VI, 20), pentru că toate trebuie să se sfințească. De aceea nu e de conceput cultul intern al inimii, al „duhului“, fără cel extern, al întregii noastre făpturi.

Dealtfel, ne stau pildă al unei astfel de închinări și slujiri, Mântuitorul, profeții, apostolii. Mântuitorul a binecuvântat cu mâinile Sale pe copii: „Și luându-i în brațe i-a binecuvântat punându-și mâinile peste ei“ (Marcu X, 16). Și de asemenea pe Sfinții Apostoli: „I-a dus afară până spre Betania și, ridicându-și mâinile, i-a binecuvântat“ (Luca XXIV, 50).

În Vechiul Testament, patriarhul Iacob a binecuvântat cu mâinile încrucișate pe fiii lui Iosif, așa cum citim: „Și a întins Israel (Iacob) mâna s-a cea dreaptă și a pus-o pe capul lui Manase. Înadins și-a încrucișat mâinile, deși Manase era întâiul-născut. Și i-a binecuvântat...“ (Fac. XLVIII, 14-15). Credincioșii de atunci se rugau și ei cu mâinile ridicate, cum zice Psalmistul: „Să se îndrepteze rugăciunea mea ca tămâia înaintea Ta, ridicarea mâinilor mele jertfa de seară...“ (Ps. CXL, 2).

În Noul Testament, Sfinții Apostoli au hirotonit diaconi, preoți, episcopi, prin punerea mâinilor, deodată cu rugăciunea (Fapte VI, 6; XIV, 23; I Tim. IV, 14). Împărtășirea Sfântului Duh celor botezați se făcea de asemenea prin punerea mâinilor: „Atunci își punea mâinile peste ei și luau Duh Sfânt“ (Fapte VIII, 17; XIX, 5-6). Iar pe credincioși Sfântul Apostol Pavel îi învăța: „Vreau așadar, ca bărbații să se roage în tot locul, ridicând mâini curate, fără de mânie și fără de gâlceavă“ (I Tim II, 8). Iată dar, din Sfânta Scriptură, câteva mărturii ale unei adevărate și depline închinări.

Dar, în sfârșit, să amintim acum puțin și despre semnul însuși al crucii și despre mărturia pe care o dă creștinul prin ea. Știm că semnul sfintei cruci se face astfel: împreună primele trei degete ale mâinii drepte, iar celelalte două le lipim de podul palmei; și așa, cu vârful celor trei degete unite ne însemnăm la frunte, la piept, pe umărul drept și pe cel stâng, rostind: În numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh, Amin; când zicem „în numele Tatălui“ ne însemnăm pe frunte; când zicem „și al Fiului“, ne însemnăm la piept; când zicem „și al Sfântului Duh“, ne însemnăm umărul drept și apoi cel stâng, încheind cu „Amin“.

Săvârșit astfel, se poate spune că semnul crucii concentrează în el, cum s-a spus, esența credinței noastre, „este oarecum o învățătură pe scurt a legii creștine“. Făcându-mi dimineața semnul sfintei cruci, spunea un credincios preotului lui, simt că-mi mărturisesc ceea ce e fundamental în credința noastră ortodoxă și mă simt prins în Hristos, în Biserica Lui ca mlădița în viță.

Aceasta o simte orice creștin dreptmăritor, fie făcându-și semnul crucii, fie când se închină în fața chipului ei. Simte legătura lui cu Hristos; simte că prin Duhul Sfânt se împărtășește din viața, din lumina și iubirea lui Dumnezeu Care în marea-I iubire de lume ne-a dăruit pe Unul Născut Fiul Său (Ioan III, 16); simte surprerea

distanței, a despărțirii de Dumnezeu provocată de păcat și împăcarea cu Cel ce „ne-a împăcat prin cruce“ (Efes. II, 16); simte credinciosul cu o nădejde vie că în el însuși, începând de la botez, de la „nașterea lui din apă și din duh“ și prin voia statornică de a crucifica păcatul, egocentrismul, acesta se biruie. „Cei ce sunt ai lui Hristos Iisus și-au răstignit trupul împreună cu patimile și cu poftetele“ (Gal. V, 24); și se simte totdeauna întărit, păzit de cel rău prin acest semn, după cum și cântă Biserica „Doamne, armă asupra diavolului, crucea Ta ai dat-o nouă“; se simte tot mai mult părtaș Duhului crucii lui Hristos, înnoirii prin ea ca o arvună a învierii, și îndemnat să iubească și el cu iubirea lui Hristos, în chipul Lui; și înălțându-se către Dumnezeu și dăruindu-se îmbrățișând pe semenii, lumea, așa cum îmbrățișează brațele crucii.

Și toate aceste daruri și puteri le simte venind din partea crucii lui Hristos care o sfințește pe a noastră, așa cum se și roagă Biserica la sfințirea chipului crucii: „Caută cu milostivire, Doamne, spre acest semn al crucii pe care credincioșii robii Tăi, au făcut-o spre însemnarea biruinței Fiului Tău... Binecuvintează-o și o sfințește pe ea și umple de puterea și binecuvântarea lemnului aceleia, pe care a fost pironit Preasfântul Trup al Domnului nostru Iisus Hristos, Unul Născut Fiul Tău, prin care puterea diavolului s-a călcat, și noi pământenii slobozenie am dobândit și vieții ne-am învrednicit“.

Pr. Prof. Dr. CONSTANTIN GALERIU

VIAȚA ÎN HRISTOS ÎN EPISTOLELE SFÂNTULUI APOSTOL PAVEL*

Din marea Sa iubire și înțelepciune, Dumnezeu Cel în Treime a creat lumea și omul în șapte zile „din nimic“ (II Macabei 7, 28). Omul, numit de unii Sfinți Părinți „cununa creației“ și „preotul întregului cosmos“, a primit de la Dumnezeu un dar unio, minunat și de mare valoare: viața (I Cor. 15, 45, 47) pe care trebuia să o dezvolte mereu în bine și să se întărească în acest bine. Fiind creat după „chipul și asemănarea“ lui Dumnezeu (Fac. 1, 26-27), omul tinde la comuniunea supremă cu Creatorul său, la desăvârșire, care se obține prin lucrarea în această viață a virtuțiilor, care sunt o concretizare a valorilor morale, prin continuă depășire de sine.

Prin cel mai minunat și mai de preț dar, făptura umană se poate împărtăși de alte daruri dumnezeiești, prin care poate progresa în viața duhovnicească. Adevărata viață este viața în Hristos, în comuniune cu Dumnezeu și cu semenii, izvorând din iubire care înseamnă tendința persoanei purtătoare de valori spre o altă persoană, îmbogățire spirituală reciprocă¹.

Această viață în Hristos este posibilă datorită chipului dumnezeiesc din om care tinde spre relația personală cu Dumnezeu, fiind astfel o persoană dialogică, intercuvântătoare, deci, cu profund caracter comunitar - sobornicesc².

Viața duhovnicească autentică este aceea care se concretizează prin faptele bune care izvorăsc din interiorul omului: „Împărăția lui Dumnezeu este înlăuntrul vostru“ (Luca 17, 21). Iar faptele bune izvorâte din iubire și inimă curată sunt lucrarea virtuțiilor (I Cor. 13, 4-7) care întăresc viața duhovnicească în și prin Hristos. Toate acestea le realizăm fiecare în parte, dar nu separați ci ca mădulare ale Trupului tainic al Mântuitorului Hristos, ale Bisericii, și prin mijloacele pe care ni le oferă aceasta (Sfinte taine, ierurgii, cult etc.), prin acele încheieturi de care vorbește Sfântul Apostol Pavel, așa după cum același Apostol spune că toți oamenii avem o origine comună, din

* Lucrare alcătuită și susținută în cadrul cursurilor pentru pregătirea doctoratului în Teologie la catedra de Studiul biblic al Noului Testament, sub îndrumarea P.C. Pr. prof. dr. Constantin Cornițescu, care a dat și avizul pentru publicare.

1.*** *Teologia Morală Ortodoxă*, Manual pentru Institutele Teologice, vol. II, *Morala specială*, Ed. Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1980, p. 37-38.

2. Pr. prof. Dumitru Radu, *Valoarea vieții umane și apărarea ei*, În *Studii Teologice* (S.T. nr. 7-8), 1983, p. 478.

protopărinții Adam și Eva: „Și a făcut, dintr-un sânge tot neamul omenesc, ca să locuiască peste toată fața pământului“ (Fapt. 17, 26). „Omul e supus păcatului strămoșesc“ (Rom. 1, 18, 3, 4, 5, 18) și urmărilor acestuia adică morții (Rom. 2, 3) și e beneficiar al mântuirii, din veci plănuită de Dumnezeu, în Hristos Iisus (Rom. 3, 28; 5, 18; I Tim. 2, 4; 4, 10; Tit. 2, 10)³, care este chipul lui Dumnezeu (II Cor. 4, 4; Fil. 2, 6).

Prin întruparea Fiului lui Dumnezeu, firea omenească, regenerată, recuperează prin eforturi continui „mărirea“ pe care a pierdut-o prin păcatul strămoșesc. Prin Taina Sfântului Botez, omul cel vechi se îmbracă într-o haină nouă, în Iisus Hristos (Gal. III, 27) care e chipul lui Dumnezeu și astfel chipul dumnezeiesc din om, care prin căderea în păcatul original s-a întunecat și slăbit, a fost restaurat prin Fiul lui Dumnezeu, așa cum subliniază Sfântul Apostol Pavel: „V-ați dezbrăcat de omul cel vechi dimpreună cu faptele lui și v-ați îmbrăcat cu cel nou, care se înnoiește spre deplină cunoștință, după chipul „Celui ce l-a zidit“ (Col. III, 9-10). Dar creștinul, făptura nouă trebuie să crească permanent în virtuți, în asemănarea cu Mântuitorul Hristos: „Ci îmbrăcați-vă în Domnul Iisus Hristos“ (Rom. 13, 14) și „chiar dacă omul nostru cel din afară se trece, cel dinlăuntru se înnoiește din zi în zi“ (II Cor. 4, 16). „Făptura, cea nouă“ se constituie în funcție de pătrunderea ființială a lui Hristos cel mort pe Cruce și înviat (II Cor. 5, 17; Col. 1, 27; Ef. 2, 10) în măsura în care Hristos ia chip în omul botezat (Gal. 4, 19). Luând chipul lui Dumnezeu - Tatăl (II Cor. 4, 4) credinciosul ajunge la asemănarea cu Dumnezeu⁴, la viața adevărată, viața în Hristos, deci la desăvârșire.

După epistolele Sfântului Apostol Pavel, sensul trăirii în Hristos are o dimensiune și un conținut nou, atât pe plan moral-duhovnicesc, cât și pe plan hristologic, soteriologic, comunitar - sobornicesc în iubire și eshatologie.

Dobândirea vieții în Hristos

a) Prin lepădarea omului vechi

Prin căderea în păcatul strămoșesc, toți oamenii au devenit păcătoși, moștenind urmările acestuia, de ordin fizic și de ordin duhovnicesc. Cu alte cuvinte au fost lipsiți de mărirea lui Dumnezeu⁵.

După cum spune Sfântul Apostol Pavel, omul cel vechi e în stare să deosebească binele de rău, știe că acela care făptuiește răul este vrednic de osândă (Rom. 1, 23) vrea să săvârșească binele, dar totuși face răul așa cum a relevat „Apostolul neamurilor“ în Rom. 7, 14 - 23⁶. În omul cel vechi are loc o luptă între omul dinlăuntru și omul din afară sau, cum spune Sfântul Apostol, tendința de a face binele și tendința de a săvârși răul. Omul cel vechi este supus păcatului și nu poate împlini legea care e duhovnicească.

Pentru a ajunge la binele pe care-l voiește datorită chipului dumnezeiesc din el, în locul răului, trebuie anulată influența pe care o exercită păcatul asupra trupului și,

3. A se vedea pe larg. Pr. prof. dr. Grigorie T. Marcu, *Antropologia paulină*, Sibiu, 1941, p. 32.

4. Pr. asistent Vasile Mihoc, *Omul chip și asemănarea lui Dumnezeu deși poartă ranele păcatelor*, în *Mitropolia Ardealului*, nr. 7-9, 1981, p. 557.

5. Pr. prof. dr. Grigorie T. Marcu, *op. cit.*, pag. 170.

6. *Ibidem*, p. 171-172.

prin aceasta, asupra vieții lăuntrice a omului,⁷ căci omul cel vechi umblă în păcat (Ef. 2, 2), este fiu al neascultării (Ef. 2, 2; Col. 3, 5), al nopții și al întunericului.

Faptele lui sunt considerate fapte ale trupului așa cum sunt ele enumerate în Epistolele către Galateni (5, 19 - 21) și către Efeseni (5, 3 - 5)⁸. Dar lupta între cele două feluri de fapte: bune sau rele, cu deciderea de a săvârși pe cele rele în sufletul omului vechi, este anulată, la „plinirea vremii“ (Gal. 4, 4) de Fiul lui Dumnezeu întrupat Iisus Hristos, Dumnezeu - Omul, pentru toți oamenii, din toate timpurile și toate locurile, pentru a-i ridica din robia păcatului și a morții, deci pentru a le reda „frumusețea cea dintâi“ de a restabili dialogul cu Dumnezeu al omului căzut, al omului cel vechi. Acest act, spune Sfântul Apostol Pavel lui Tit, este capodopera bunătății și a dumnezeieștii iubiri de oameni; „Iar când bunătatea și iubirea de oameni a Mântuitorului nostru Dumnezeu s-au arătat, El ne-a mântuit, nu din faptele săvârșite de noi întru îndreptățire, ci după mila Lui“ (Tit. 3, 3-4)⁹.

Prin păcatul protopărinților, toți oamenii erau lipsiți de slava lui Dumnezeu (Rom. 3, 23). Ei nu puteau să-și reia această slavă prin propriile puteri, și de aceea i-a dat-o Dumnezeu în dar cu harul Lui (Rom. 3, 24) dându-L pe Fiul Său ca jertfă de ispășire, ca toți să avem răscumpărare întru El (Rom. 3, 25).

Prin Fiul lui Dumnezeu întrupat universalitatea păcatului în care ne aduseseră protopărinții își regăsește echivalentul: universalitatea posibilității răscumpărării în Hristos, deci, posibilitatea lepădării de omul cel vechi și îmbrăcarea în omul cel nou, bineplăcut lui Dumnezeu. Toți, fără deosebire, ne putem mântui, așa cum ne-a dat posibilitatea Fiul lui Dumnezeu întrupat (Rom. 3, 22, 29-30; 5, 19). Dar întruparea este continuată de jertfa de pe Golgota, prin care toate au fost împăcate (Col. 1, 20; Efes. 2, 13) și prin care au fost anulate puterile păcatului care lucrau din plin asupra omului cel vechi, aducându-ne în maximă apropiere de Dumnezeu, pe noi cei ce eram „departe“ de El (Rom. 5, 10), înfiindu-ne și dăruindu-ne harul Său (Ef. 1, 5-6). Roadele jertfei aduse de Mântuitorul Hristos se rezumă clar în expresia paulină „Domn este Iisus Hristos“ căci pe El Dumnezeu L-a înviat din morți și L-a așezat de-a dreapta Sa în cer mai presus de toată domnia și stăpânia și puterea și dregătoria și decât tot *numele ce se numește nu numai în veacul de acum ci și-n cel viitor*. Toate le-a supus sub picioarele Lui, dar părtași ai roadelor întrupării Sale se fac numai cei ce doresc, așa cum subliniază Sfântul Apostol Pavel: „De vei mărturisi cu gura ta că Iisus Hristos este Domnul și crezi în inima ta că Dumnezeu L-a înviat din morți, te vei mântui. Căci cu inima se crede spre îndreptățire, iar cu gura se mărturisește spre mântuire“ (Rom. 10, 9-19; Filip. 2, 11)¹⁰.

Așadar, dobândirea vieții în Hristos se face prin lepădarea de omul cel vechi aflat sub robia păcatului, și ea nu era posibilă decât prin coborârea lui Dumnezeu ca om și înfierea tuturor prin Fiul Său, Care s-a întrupat, a pățimit, s-a jertfit, a înviat și s-a înălțat la ceruri întru slavă de-a dreapta Tatălui. Prin răscumpărarea adusă de

7. *Ibidem*, p. 175-176.

8. *Ibidem*, p. 179.

9. *Ibidem*, p. 204.

10. *Ibidem*, p. 204-205.

Mântuitorul Hristos, în harul Lui, noi ne împărtășim de roadele acesteia în trupul Său - Biserica, prin Sfintele Taine, manifestări concrete, văzute ale lucrării harice în omul cel nou.

b) Prin Sfintele Taine

Deschiderea de putere, de har a Mântuitorului Hristos și comunicarea Lui cu noi, deci în făptura cea nouă, în trupul Său tainic, se face prin sfintele taine.

Viața lui Dumnezeu ni se comunică în mod special și plenar prin trupul lui Hristos, din care iradiază cu putere, fără să ne topească, duhul lui Hristos¹¹.

Prin Mântuitorul Hristos, sau mai exact prin Duhul Său, sfintele taine sunt centrul întregii vieți creștine, condiția indispensabilă pentru creșterea trupului Bisericii. Tainele sunt „încheieturile și legăturile“ care unesc trupul lui Hristos, pornind din capul lui (Col. 2, 19) și prin aceasta unesc pe credincioși așa încât aceștia sunt ca un singur om, având o singură inimă și un singur suflet (Fapt. 4, 32).

Numai prin împărtășirea cu Sfintele Taine se realizează unitatea pentru care s-a rugat Mântuitorul Hristos în Ghetsimani (Ioan 17, 6-26). Căci ele sunt actele vizibile sau mijloacele prin care ni se comunică viața lui Dumnezeu, coborâtă la starea noastră în Hristos, prin Biserică¹².

Viața de făptură nouă vine prin credință (I Cor. 16, 13; II Cor. 13, 5; I Tim. 2, 15; Evrei 11, 1) după care, actul în care credinciosul se întâlnește cu jertfa mântuitoare a Fiului lui Dumnezeu este Botezul¹³ care nu trebuie separat de credință, fiindcă în sensul paulin este cugetat ca un moment al credinței în Hristos Mântuitorul nostru (Fil. 3, 9)¹⁴.

Prin Botez, spune Sfântul Apostol Pavel, toți cei păcătoși sunt curățiți de păcatele personale, săvârșite până în momentul primirii lui (I Cor. 6, 10 - 11; Tit. 3, 5).

Harul dumnezeiesc ne transformă viața; de la omul cel vechi trecem la omul cel nou. Harul ne ajută nu numai să-l primim lăuntric pe Hristos, ci să avem și puterea de a rămâne în El.

Prin Botez ne-am spălat, ne-am sfințit, ne-am îndreptat (I Cor. 6, 11). Ne înfățișăm înaintea lui Dumnezeu ca din morți vii și măduarele noastre arme de dreptate ale Lui sunt (Rom. 6, 13). Trupul și duhul nostru, sunt ale lui Dumnezeu (I Cor. 6, 20) adică toată ființa noastră (I Cor. 6, 19). Trupul nostru este templu al Duhului Sfânt, pe care Dumnezeu ni l-a împărtășit prin Botez (I Cor. 6, 19)¹⁵.

În cel botezat se produce o schimbare profundă: omul cel vechi s-a răstignit împreună cu Mântuitorul Hristos (Rom. 6, 6). El a fost dezbrăcat de faptele lui și omul cel nou, care se înnoiește după chipul celui ce l-a zidit, i-a luat locul (Col. 3, 9-10) El devine făptură nouă (II Cor. 5, 17; Gal. 6, 15) îmbrăcat întru Hristos (Gal. 3, 27), asociindu-se morții și învierii Lui.¹⁶

11. Pr. prof. dr. Dumitru Radu, *Caracterul ecleziologic al Sfintelor Taine și problema intercomuniunii*, teză de doctorat, Ed. Institutului Biblic..., 1978, p. 19.

12. *Ibidem*.

13. Pr. prof. dr. Grigorie T. Marcu, *op. cit.*, p. 233.

14. *Ibidem*, p. 133-234.

15. *Ibidem*, p. 237-238.

16. *Ibidem*, p. 238.

Sfântul Apostol Pavel, arată că înnoirea vieții în Hristos prin Botez este opera tuturor persoanelor Sfintei Treimi, drept dovadă fiind două versete pauline (I Cor. 6, 11; Tit. 3, 4-6)¹⁷.

Relația personală a omului cel nou cu persoanele Sfintei Treimi are drept consecință eliberarea omului din robia păcatului și renașterea lui la o viață nouă de comuniune cu Dumnezeu și cu semenii în Biserică, pătrunderea și sălășluirea lui Hristos în adâncul ființei noastre înnoite și creșterea noastră în Hristos prin Duhul Lui.

Încorporându-ne în Paștile lui Hristos, Botezul ne eliberează de supunerea zilnică și totală a păcatului și a stricăciunii: „Căci acolo unde s-a înmulțit păcatul, a prisosit harul; astfel precum păcatul a împărățit prin moarte, tot așa harul să împărățească prin dreptate, spre viață veșnică, prin Iisus Hristos, Domnul nostru“ (Rom. 5, 20-21)¹⁸. Botezul făcând lucrătoare acțiunea Persoanelor Sfintei Treimi, desființează și pedeapsa și pornirea spre rău și lucrarea harului pătrunde până în adâncul ființei înseși a păcătosului¹⁹.

Omul cel vechi, adică omul păcatului, a încetat sau s-a înnoit total, a devenit un om îmbrăcat într-o haină de o frumusețe neîntrecută²⁰ care este Mântuitorul Hristos (Gal. 3, 27). Viața lui Hristos mijește în măduarele noastre, căci El se naște în noi prin Botez și odată cu El ne naștem și noi prin Duhul pe care ni-l împărtășește în adâncul ființei noastre prin Botez. Neofitul primește în ființa sa pe însuși principii vieții²¹.

Așadar, Sfântul Apostol Pavel arată în scrierile sale că Botezul și credința sunt două realități distincte cu funcțiuni complementare în procesul de îndreptare a omului în fața lui Dumnezeu. Omul nu este pus în situația de a alege între credință și sfințele taine, ca mijloace de mântuire. Credința este incompletă fără Botez, iar Botezul presupune credință și este el însuși un act de credință²².

Din unirea cu Mântuitorul Hristos prin Botez, decurge strânsa unire a celor botezați întreolaltă.

Din apa Botezului se ridică o omenire nouă, reconciliată, restaurată în unitatea voită de Dumnezeu, iar diferențele dintre oameni, care caracterizau omenirea dinainte de Hristos nu mai există (I Cor. 12, 13; Efes. 2, 15; Col. 3, 11)²³.

Omul trupesc și omul duhovnicesc

a) Semnificația termenilor

Omenirea este împărțită, în scrierile Apostolului neamurilor, în două părți distincte: cei ce săvârșesc voia lui Dumnezeu, deci practică binele, și cei ce o încalcă, deci fac răul. Primii l-au primit pe Mântuitorul Hristos și s-au îmbrăcat cu Duhul Său, de aceea

17. *Ibidem*, p. 239.

18. Pr. prof. dr. Dumitru Radu, *op. cit.*, p. 182.

19. Nicolae Cabasila, *Despre viața în Hristos*, la Pr. prof. dr. Dumitru Radu, *op. cit.*, p. 183.

20. *Ibidem*, p. 42.

21. *Ibidem*, p. 42.

22. Pr. dr. asistent Vasile Mihoc, *Epistola Sfântului Apostol Pavel către Galateni*, Studiu introductiv, Traducere și comentariu, teză de doctorat, Ed. Institutului Biblic..., 1983, p. 140.

23. *Ibidem*.

Sfântul Apostol Pavel îi numește oameni duhovnicești (I Cor. 2, 15; 3, 1; Gal. 6, 1; I Cor. 14, 37).

Ceilalți sunt supuși păcatului cărnii, adică trupului, supus urmărilor păcatului strămoșesc și care nu se poate opri de la săvârșirea răului, prin impunerea voinței în bine, și de aceea apostolul îi numește *oameni trupești* (Rom 7, 14; I Cor. 3, 1; I Cor. 3, 3)²⁴.

b) Omul trupesc: omul păcatului și plăcerilor

În scrierile pauline, omul trupesc este, deci, om al păcatului, supus legii trupului, care l-a absorbit aproape cu totul. Trupul nu este rău în sine, căci este creat de Dumnezeu în același timp cu sufletul, făptura umană având o constituție dihotomică. De aceea, are puțință chiar după căderea în păcatul strămoșesc să redevină templu al Duhului Sfânt (I Cor. 6, 19) și de aceea nu se poate confunda cu păcatul ca formă particulară de manifestare a răului în lume. Trupul și sufletul au aceeași valoare în fața Creatorului, dar sufletul are o chemare specială, mai ales după căderea în păcatul strămoșesc și anume aceea de a opri pomirile spre rău ale trupului. Dovada cea mai concludentă o avem prin Întruparea Fiului lui Dumnezeu Care a viețuit în trup omenesc fără să aibă un păcat. Chiar prin căderea în păcatul originar, omul trupesc nu este cu desăvârșire corupt, deoarece are posibilitatea să cunoască voia și legea lui Dumnezeu, pe care ar vrea s-o împlinească, dar nu poate pentru că vede în mădularele lui altă lege care-l face rob păcatului (Rom. 7, 23). Unul ca acesta este de carne, trupesc, pământesc, care descinde din Adam; mai exact moștenind păcatul lui, Sfântul Apostol Pavel spune că omul trupesc nu este bineplăcut lui Dumnezeu și nu se inspiră din înțelepciunea dumnezeiască pentru a le săvârși pe cele bune, ci din înțelepciunea trupească supusă păcatului (II Cor. 1, 12)²⁵.

Manifestările antagoniste ale trupului le prezintă Sfântul Apostol Pavel în Epistola către Galateni, dar și în alte epistole, sub forma a două liste, una de păcate sau fărădelegi (faptele trupului) și una de virtuți („rodul Duhului“). De pildă, liste de vicii sau păcate ale omului trupesc apar în următoarele locuri: Rom. 1, 29-31; 13, 13; I Cor. 5, 10-11; 6, 9-10; II Cor. 12, 20-21; Ef. 4, 31; 5, 3-5; I Tim. 1, 9-10; II Tim. 3, 2-7. Dar nici unul din aceste locuri pauline nu are pretenția de a epuiza întunecatele manifestări ale omului trupesc; la sfârșitul listei din Gal. 5, 19, Sfântul Apostol Pavel adaugă: „și cele asemenea acestora“²⁶, lăsând să se înțeleagă că formele de manifestare ale răului sunt mult mai numeroase²⁷. Cel ce stăruie în „faptele trupului“ se face nedemn de moștenirea Împărăției lui Dumnezeu.

Sfântul Apostol Pavel atrage atenția credincioșilor asupra acestui lucru înainte de a fi prea târziu (II Cor. 13, 2; I Tes. 3, 4)²⁸.

24. Pr. prof. dr. Grigorie T. Marcu, *op. cit.*, p. 98.

25. *Ibidem*, p. 99-100.

26. Pr. dr. asistent Vasile Mihoc, *op. cit.*, p. 207-208.

27. *Ibidem*, p. 211.

28. *Ibidem*.

c) *Omul duhovnicesc: încorporarea în Hristos și omul care crește în Hristos, omul virtuții*

În antiteză cu omul trupesc, Sfântul Apostol Pavel ne face portretul omului duhovnicesc, omul capabil să înțeleagă prin puterea harului dumnezeiesc, a celor duhovnicești (I Cor. 2, 13) pe care toate le judecă în modul cel mai corect cu putință (I Cor. 2, 15). Dar omul duhovnicesc nu este perfect; apostolul neamurilor a accentuat caracterul de perfecțiune relativă a omului duhovnicesc (Gal. 6, 1).

Faptele săvârșite de omul duhovnicesc se numesc „rodul Duhului”. Cuvântul „rod” exprimă mai bine caracterul sinergic al virtuții creștine, dar totodată și creșterea armonioasă a unei făpturi, desigur pe linie duhovnicească. În scrierile pauline, se află contrast între „fapte” și „rod” evidențiat în Efeseni 5, 9-11: „Pentru că rodul luminii e în orice bunătate, dreptate și adevăr ...Și nu fiți părtași la faptele cele fără de rod ale întunericului”²⁹.

Omul duhovnicesc e omul încorporat în Hristos prin Taine și care crește armonios prin săvârșirea virtuțiilor. Sfântul Apostol Pavel ne prezintă în scrierile sale liste de virtuți în contrast cu cele de păcate sau fărădelegi (II Cor. 6, 6; Efes. 4, 2-3, 32; 5, 9; Filip. 4, 8; Col. 3, 12). Virtuțile impropriate și săvârșite de omul duhovnicesc nu pot fi despărțite; cel ce umblă „după Duh” posedă *virtutea* ca pe un tot³⁰.

În Epistola către Galateni cele nouă virtuți creștine pe care Sfântul Apostol Pavel le rânduieste sub titlu generic de „rodul Duhului” sunt reprezentative (5, 21) pentru gama nesfârșită de manifestări practice, ale vieții omului duhovnicesc³¹. Faptul că așează în fruntea lor iubirea creștină are o deosebită semnificație³². Ea le cuprinde în sine pe toate celelalte, este esența lor (Gal. 5, 14). Toate virtuțiile de fapt sunt manifestări concrete ale iubirii (I Cor. 13, 4) căreia apostolul neamurilor i-a consacrat celebrul capitol al XIII-lea din Epistola I către Corinteni.

d) *Omul duhovnicesc este templu al Duhului Sfânt*

Așadar, în concepția Sf. Apostol Pavel, omul duhovnicesc are o conduită creștină „în duh” deci devine templu al Sfântului Duh. Cel ce este templul Duhului Sfânt nu mai săvârșește faptele trupului, deoarece el „și-a răstignit” trupul împreună cu faptele și cu poftetele, adică și-a omorât, prin unirea cu Hristos, dorințele păcătoase. Temelul vieții creștine este „duhul” adică harul dumnezeiesc revărsat în ființa credinciosului prin sfintele taine: „Dar voi, zice Sfântul Apostol Pavel, nu sunteți în carne ci în duh, pentru că duhul lui Dumnezeu locuiește în voi” (Rom. 8, 9). Expresia „trăim în Duhul” este echivalentă cu „Hristos trăiește în mine” (Gal. 2, 20). Ambele expresii definesc viața cea nouă a credinciosului creștin care nu-și mai are punctul de sprijin în Lege, ci în puterea și în harul lui Dumnezeu (Gal. 2, 19-20; 3, 11-12; Filip. 1, 21)³³.

29. *Ibidem*.

30. *Ibidem*.

31. *Ibidem*, p. 211-212.

32. Pr. prof. dr. Grigorie T. Marcu, *Posibilitatea desăvârșirii morale la Sfântul Apostol Pavel*, în „M.A.”, nr. 9-10, 1960, p. 675.

33. Pr. dr. asistent Vasile Mihoc, *op. cit.*, p. 261.

Omul duhovnicesc este transformat astfel de lucrarea Duhului Sfânt care s-a sălășluit în el redându-i posibilitatea obținerii „frumuseții celei dintâi“ în raport cu Dumnezeu și cu semenii.

Trăirea în Hristos și cu Hristos

a) Starea înaintea lui Hristos

Rodul eshatologic al umblării creștinului „după trup“ este stricăciunea, iar cel al umblării „după duh“ este viața veșnică.

Ceea ce exprimă în mod metaforic Sfântul Apostol Pavel la Gal. 6, 8 afirmă în mod direct la Rom. 6, 23: „Pentru că plata păcatului este moartea, iar harul lui Dumnezeu este viața veșnică, în Hristos Iisus, Domnul nostru“³⁴.

Starea în care trebuie să se prezinte omul în fața Mântuitorului Hristos trebuie să fie o stare curată din punct de vedere moral-duhovnicesc, deci virtuoaasă: „Căci dacă viețuiești după trup, zice Apostolul neamurilor, veți muri, iar dacă ucideți cu duhul faptele trupului „veți fi vii“ (Rom. 8, 13).

Ținta vieții religios-morale a celui ce viețuiește în Hristos este viața veșnică. Expresia apare în câteva locuri și în scrierile Sfântului Apostol Pavel (Rom. 2, 7; 5, 21; 6, 22, 23; I. Tim. 1, 16; 6, 12; Tit. 1, 3; 3, 7). Prin Hristos credinciosul este încă în timpul vieții sale pământești „viu“ duhovnicește, deci într-o stare virtuoaasă, concretizată prin toate faptele bune, care astfel devin criterii ale judecării pe care o face Fiul lui Dumnezeu. În Hristos „cel ce crede în El umblă deja întru „înnoirea vieții“ (Rom 6, 4); 7, 10; 8, 2-6) și participă la „viața lui Iisus“ (II Cor. 4, 10). Conform textului de la Gal. 6, 8, viața veșnică este răsplata semnării „în Duh“ adică a conlucrării cu harul mântuitor al jertfei de pe cruce³⁵.

Așadar cel ce crede în Hristos trebuie să se prezinte în fața lui cu roadele vrednice ale faptelor bune, care, săvârșite mereu, devin virtuți.

Din Gal. 9, 6, reiese că „a semăna în duh“ înseamnă de fapt a practica mereu binele, în raport cu Dumnezeu și cu semenii, a-l sluji pe aproapele în iubire (Gal. 5, 23), a purta sarcinile celor slabi (Gal. 6, 2) într-ajutorare frățească (Gal. 6, 10): „Iar voi, fraților, nu ne pregețați să faceți ce e bine“ (II Tes. 3, 13).

b) Creștinul - purtător și trăitor al lui Hristos

Practicând binele creștinul devine purtător și trăitor al Învățăturii Sale de viață dătătoare. Botezul a izbăvit trupul de legea păcatului și a morții și a sădit în mădularile lui, altă lege, cea a duhului vieții în Hristos (Rom. 8, 2).

Păcatul nu-i mai stăpânește pe trădătorii în Hristos (Rom. 8, 12-14) căci Sfântul Apostol Pavel spune că ei nu se mai află sub Lege ci sub har (Rom. 8, 14)³⁶.

Efortul personal pentru păstrarea curăției moral-duhovnicești dobândită prin Botez este absolut necesar pentru a arăta semnificația și slujirea nouă de care s-a învrednicit trupul.

El îi aparține lui Hristos, ca mădular al Său (I Cor. 6, 15), e templu al Duhului Sfânt care s-a sălășluit întru El și pe care de la Dumnezeu îl are (I Cor. 6, 19). Trupul nu este pentru păcate ci pentru Domnul (I Cor. 6, 13). Consecințele morale sunt evidențiate: „Preamăriți, dar, pe Dumnezeu în trupul vostru și în duhul vostru care sunt

34. *Ibidem*, p. 228.

35. *Ibidem*, p. 228-229.

36. Pr. dr. asistent Vasile Mihoc, *op. cit.*, p. 261.

ale lui Dumnezeu (I Cor. 6, 20). Cu alte cuvinte, creștinii adevărați sunt cei ce trăiesc învățăturile și faptele pilduitoare ale Mântuitorului Hristos, care s-a făcut pentru noi „înțelepciune de la Dumnezeu și dreptate și sfințire și răscumpărare (I Cor. 1, 30).

Sfântul Apostol Pavel scoate în relief aspectul comunitar-sobornicesc al vieții în Hristos. De aceea, se adresează în scrierile sale, la plural, deci colectivității, nu insului, caracterizând dorința Apostolului, „ca toți să fie una în Hristos“ (Gal. 3, 28), căci „Hristos este în voi“ (Col. 1, 26-27). Creștinii sunt mădulare ale Mântuitorului Hristos dar și întreolaltă. Cu toții formează un întreg, un trup, Trupul tainic al Mântuitorului Hristos, unde pulsează harul, adică Biserica. Dumnezeu-Tatăl „toate le-a supus sub picioarele lui (Hristos) și pe El l-a dat mai presus de toate cap Bisericii, care este trupul Lui“ (Ef. 1, 22-23; Col. 1, 18) și Biserica, trupul Său tainic i se supuse întru toate³⁷. Ea este mediul unde toți creștinii se împărtășesc de bunurile duhovnicești prin puterea Duhului Sfânt. Mântuitorul Hristos, capul Bisericii, este viața adevărată (Filip. 1, 21; Gal. 2, 20) care se cere împropriată de toți creștinii. Viața cea nouă din trupul tainic al Mântuitorului Hristos este în aceeași măsură, darul Său, dar și rezultatul înfrâuririi Duhului Sfânt. Viața de făptură nouă, creșterea ei armonioasă și continuă în Hristos, nu se poate realiza decât prin puterea Duhului Sfânt în comunitatea teandrică a trupului tainic al Mântuitorului Hristos, Biserica.

c) Dragostea de Dumnezeu duce pe omul duhovnicesc să dorească și el ceea ce dorește Dumnezeu

Ținta vieții omului duhovnicesc este să ajungă „la starea bărbatului desăvârșit, la măsura vârstei deplinătății lui Hristos“ (Efes. 4, 13). El trebuie să exceleze în practicarea virtuților care le arată pe toate cele care sunt adevărate, câte sunt cinstite, câte sunt drepte, câte sunt curate, câte sunt iubite, câte sunt cu nume bun“ (Filip. 4, 8). În buchetul virtuțiilor practicate de omul duhovnicesc trebuie să exceleze *dragostea creștină* care se manifestă în viața moral-duhovnicească pe două dimensiuni, în relație cu Dumnezeu și cu semenii: „Urmăriți dragostea cu toată lumea“ (I Cor. 14, 1), căci ea este „plinirea legii“ (II Rom. 13, 10).

Sfântul Apostol Pavel îi îndeamnă pe toți creștinii să devină sfinți, să lucreze binele, adevărul, frumosul, (Ef. 4, 11-16; 3, 18-19; II. Cor. 13, 9; Col 1, 9-11).

Mântuitorul Hristos este modelul după care omul duhovnicesc trebuie să-și întocmească și să-și coordoneze viața pământească. Sfântul Apostol Pavel recomandă insistent urmarea Lui, deoarece în El locuiește toată plinătatea dumnezeirii și în afara Lui, care este cap a toată domnia și stăpânirea, nu poate fi nimeni deplin (Col. 2, 10)³⁸.

Urmarea învățăturilor pilduitoare ale Mântuitorului Hristos se face în iubire față de Dumnezeu care este mai mare decât toate (I Cor. 13) și izvorăște de la El. Fiind în iubire, omul duhovnicesc cunoaște voia lui Dumnezeu și, deci, pe Dumnezeu. Iar mântuirea omului duhovnicesc apare atunci când există un acord, o simfonie, o armonie între voia lui Dumnezeu și voia sa, teandrie care-l ajută să ajungă la vârsta deplinătății lui Hristos, la statura bărbatului desăvârșit.

37. *Ibidem*, p. 247-248.

38. *Ibidem*, p. 271-272.

TENDINȚE MISTICE ÎN SECOLUL AL XX-LEA ÎN APUS

Secătuită de „sacru“ prin secularizare și privată de prezența lui Dumnezeu datorită ateismului, scientismului și deismului, societatea apuseană a încercat să se acomodeze noilor condiții, recurgând la surrogate și diverse paleative; a importat credințe străine, exotice, mai ales din sfera Orientului, sau a încercat, sub imperiul atotputernicei *experiențe*, preluată după tiparul științei, să ajungă la cunoașterea a ceea ce secularizarea îi refuza: *Divinul*. Așa se face că, în pofida accentului deosebit pus pe bunăstarea materială și pe știință, asistăm la apariția unor tendințe care, deși inadecvat numite mistice, încearcă să acopere golul creat prin refuzul secularizat al Proniei divine.

În cele ce urmează vom încerca o scurtă schiță a principalelor tendințe mistice apărute în Apus, urmând apoi a detalia și a lua atitudine doar față de acele mișcări ce se fac simțite și la noi în țară¹.

Vom începe enumerarea noastră cu misticismul esoteric.

1. Misticismul esoteric sau teozofia² este o moștenire a secolului al XIX-lea. Începuturile acestei mișcări se leagă de înființarea, în 1875, a Societății teozofice de către *H.B. Blavatsky* și *H.S. Ollcot*. Activitatea acestora a fost continuată în secolul nostru de Annie Besant, C.W. Leadbeater, Ernest Wood și alții. Deși la început adept fervent al teozofiei, Rudolf Steiner va părăsi grupul ocult al teozofilor și își va întemeia o societate proprie, *Societatea antropozofică*³. Urmându-i exemplul, alți corifei teozofi își vor întemeia societăți proprii: *Dion Fortune* și *Alice Bailey* - prima este inițiatoarea unei școli esoterice, iar cea de-a doua a Școlii arcanе, care predica iminența celei de a doua veniri a lui Hristos. La fel și Jiddu Krishnamurti⁴ se va rupe de teozofie, racolând un mare număr de adepți.

1. În enumerarea de față ne vom baza mai ales pe informațiile furnizate de Richard Kirby, *The mission of Mysticism*, S.P.C.K., London, 1979, pp. 26 - 42.

2. H.P. Blavatsky, *The Secret Doctrine*, 1888; H.S. Ollcot, *Theosophy, Religion and the Occult Science*, 1885; Annie Besant, *The Ancient Wisdom. An Outline of Theosophical Teachings*, 1097; C.W. Leadbeater, *An Outline of Theosophy*, 1902 etc.

3. J. Hembeben, ed., *Rudolf Steiner in Selbstzeugnissen und Bilddokumenten*, 1963; A.P. Shepherd, *A Scientist of the Invisible*, 1954; Rudolf Steiner, *Universul, Pământul și Omul*, Univers Enciclopedic, București, 1995 etc. În limba română au apărut deja o mulțime din lucrările sectar - eretice ale lui Steiner. Atragem atenția publicului cititor împotriva unei astfel de literaturi nocive.

4. Acesta este considerat de către teozofi ca fiind o reîntrupare a lui Hristos. De altfel această pretenție l-a determinat pe Rudolf Steiner să se rupă de societatea teozofilor. Se pare că și el aspira la un astfel de rang.

Teozofii europeni și americani vor pretinde că învățătura lor le este transmisă ocult de către diverși Mahatmas - Suflete Mari a căror reședință se află în Tibet. Într-o oarecare măsură, învățătura teozofică nu este altceva decât o preluare amatoricească de doctrine metafizice hinduse și budiste, formând o ideologie panteistă, care susține teoria reîncarnării, fraternitatea tuturor oamenilor și neagă existența unui Dumnezeu personal și nemurirea personală. Hristos este o ființă omenească și în consecință revelația creștină nu este validă. Valide rămân doar transmițerile oculte ale Marilor Învățători din Tibet și India, cum ar fi „Scrisorile lui Mahatma“, transmise în mod ocult lui A.P. Sinnett și păstrate în original la Muzeul Britanic.

Antropozofia, ca excrescență a teozofiei, face un pas mai departe, punându-l pe om în locul Divinității - personale sau impersonale. Doctrina antropozofică cuprinde o serie de învățături fanteziste și extrem de elaborate despre originea lumii, despre diverse epoci ale omenirii, despre Hristos Ființă - Soare (Sonnenwesen Christus), despre reîntropare și Karma. Adepții teozofi și antropozofi se găsesc, din nefericire, și în țara noastră, mai ales în unele cercuri intelectuale, care se consideră rafinate.

2. A doua grupare, tot de sorginte orientală, este reprezentată de budiștii și hindușii apusenizați⁵ mai exact popularizatori ai doctrinelor budiste și hinduse printre care Christmas Humphrey, Allan Wats, Aldous Huxley cu lucrarea sa *The Perennial Philosophy*, Douglas Harding, Richard Alpert etc. Aceștia li se adaugă o serie de falși misionari hinduși, veniți din India în America și Europa, ca de exemplu: Shri Ramana Maharishi, Maharishi Mahesh Yogi, mentorul grupului de muzică pop Beatles, Paramahansa Yogananda (1893 - 1952), care întemeiază comunitatea Autorealizării (Self-Realisation Fellowship) din California, Hari Prasad Shastri și alții. Ei susțin că ținta vieții de aici este „realizarea lui Dumnezeu“ sau „pacea lui Dumnezeu“. În aceeași grupare pot fi incluși o serie de gânditori creștini care au introdus elemente de misticism oriental, hindus sau chinez, în viața și în învățătura creștină. Reținem ca titlu informativ pe Revd. Herbert Slade din Societatea Sf. Ioan Evanghelistul, cu lucrarea sa: *Intimitate contemplativă*. La noi în țară îl avem pe Mario Vasilescu, practicant de yoga, care susține că în centrul practicilor yoghine se află Hristos și că nu ar exista yoga autentică fără Hristos.

3. A treia grupare mistică, *ocultiștii populari*, include nume de scriitori ca: Gurdjieff, Ouspensky, J.G. Barrett, Kenneth Walker și alții. Tot aici îi întâlnim pe practicanții magiei înalte a *Ordinului Hermetic al Zorilor de Aur*. Este vorba de un ordin cu pretenții absurde și senzaționale, care întreprinde vaste activități misionare în America, nu fără rezultate.

4. Urmează apoi așa-numiții *traficantii ai misticismului instantaneu*, printre care John Lilly și Oscar Ichazo ocupă un loc de seamă nu numai ca practicantți ci mai ales ca teoreticieni. John Lilly a experimentat toate tehnicile moderne cuprinse în

5. T. Kashima, *Budism in America*, 1977; Namu Dai Bosa, *The Transmission of Zen, Buddhism to the West*, 1977; H. Cox, *Turning East*, 1977; C. Prebish, *American Buddhism*, 1979 etc.

misticismul instantaneu. El își descrie⁶ experiențele sale personale cu droguri psihedelice și alte practici ca privațiunea senzorială, exercițiile *Arica*, exerciții aduse din aceeași localitate din America de Sud de către Oscar Ichazo (este vorba de o gimnastică ce angajează exerciții psiho-fizice în vederea menținerii unei siluete ideale a trupului), toate tehnicile de grup vizând terapia psihică umanistă care au ca scop „deschiderea centrilor de bucurie”. În realitate aici este vorba de spălarea creierului. Acest misticism instantaneu se suprapune întrucâtva cu „mișcarea americană pentru potențialul uman” condusă de Abraham Maslow. Mișcarea lui Maslow se concentrează asupra posibilității omului de a experimenta stări de bucurie și alte culmi de trăire, pornind de la tehnicile și practicile americane. Este vorba aici nu numai de o deviere absurdă de la ceea ce este îndeobște cunoscut ca experiență mistică, care îl are în centrul ei pe Dumnezeu, dar și de manipulare a conștiințelor umane prin ruperea și îndepărtarea omului de Dumnezeu și absolutizarea ființei umane. Ținta supremă a acestui gen de misticism, lipsit de orice element moral, este realizarea personalității pragmatice americane, care îl pune pe Dumnezeu pe teigheaua societăților comerciale.

5. O tendință specială în misticismul apusean al secolului al XX-lea o reprezintă misticii evoluționiști, al căror reprezentat de seamă este iezuitul Teilhard de Chardin, arheolog, paleontolog, om de știință și teolog romano-catolic (1881 - 1955)⁷. Pentru Chardin universul se află într-un proces evolutiv spre sisteme din ce în ce mai înalte. Omul, ca ființă rațională, participă la aceste procese și contribuie la asumarea cosmosului întreg în Dumnezeu. Datorită Întropării lui Hristos, materia însăși are un caracter sacramental și de aceea întregul univers se află într-un proces de hristificare.

Alături de Pierre Teilhard de Chardin îi găsim pe Julian Huxley, care propune un umanism evolutiv ca fiind religia adevărată a omului și pe Colin Wilson, care adaugă misticismului evolutiv o dimensiune fenomenologică existențialist-romantică, susținând că omul reprezintă un caz biologic unic care, prin depășirea condiției, prin selecția naturală, a devenit stăpân pe propria-i soartă. Ambeie tendințe reprezintă un misticism ateist.

Venind din tradiția indiană, Sri Aurobindo Gosh prezice, în cartea sa *The Future of Man: The Divine Life of Earth*, că evoluția miinții umane îl va duce pe acesta la o stare de iluminare perpetuă. Curentul mistic sau mai exact curentele mistice la care ne-am referit angajează pe lângă procesul evolutiv în cunoaștere și o creștere sau evoluție în plan moral.

6. Alături de misticii evoluționiști îi regăsim și pe misticii filozofici. Ludwig Wittgenstein încearcă, în *Tractatus logico - Philosophicus*, să îmbine logica cu mistica, iar Alfred North Whitehead include elemente mistice în *Adventures of Ideas*. Înainte de ei, Soren Kierkegaard postulează o apropiere între gândirea existențialistă și misticism pe care, la prima vedere, îl contrazice. Totuși misticismul filosofic nu devine popular deoarece nu era în ton cu spiritul vremii, el promovând o cunoaștere meta- sau supra-filosofică.

6. În lucrarea sa, *The Center of the Cyclone - Centrul Ciclonului*.

7. Din lucrările sale care au importanță pentru tema noastră reținem: *Le Phénomene humain*, 1955; *Le Millieu Divin*, 1957.

7. De o popularitate neînțeles de mare se bucură misticismul science-fiction.

Incapabili sau mai degrabă nedorind să pătrundă cu adevărat dimensiunile revelației divine, o serie de scriitori și-au formulat idei fantastice proprii asupra naturii universului și a omului în perspectiva evoluției viitoare. Clasici ai acestui gen de literatură sunt W. Olaf Stapledon (1886-1950)⁸, H.G.Wells (1866-1946)⁹, Arthur Clarke¹⁰.

Olaf Stapledon descrie o istorie viitoare a omenirii de-a lungul a două miliarde de ani, care se desfășoară pe mai multe planete în cadrul a 18 specii de făpturi ciudate. H.G.Wells postulează omul invizibil, eliberat de cătușele materiei și analizează mai apoi natura amfibiană a omului, jumătate animal și jumătate zeu, încercând să descopere căile prin care această făptură amfibie ar putea să se dezvolte fără a mai fi obligată să se reîntoarcă din timp în timp la „apa animalității“ și să rămână în sfera și confortul permanent al „ținutului uscat al spiritului“¹¹.

Arthur C. Clarke explorează în *2001* originile și viitorul posibil al omului paralel cu dezvoltarea computerelor simțitoare, sub oblăduirea unor ființe extraterestre binevoitoare față de om. În *The City and the Stars* el vorbește despre o epocă în care omul nu își va lăsa urmași alte ființe umane ci „o mentalitate pură eliberată de sub tirania materiei“.

Literatura S.F. actuală este pur și simplu obsedată de extraterestri, de instrumente fantastice de distrugere, de OZN-uri și de mutații a căror înfățișare pare a se desprinde din cele mai îngrozitoare coșmaruri și viziuni apocaliptice. Acest gen literar a circulat și mai circulă și în țara noastră. În perioada comunistă a fost folosit ca mijloc de combatere a credinței în Dumnezeu, iar în prezent, dacă avem în vedere cercurile care o promovează (de nuanță cripto-comunistă și atee) scopul este cam același.

8. Deși înrudit cu misticismul SF, misticismul științific este mai sobru și mai puțin înrădăcinat în fantezie. El încearcă, pe baza unor experiențe științifice, să dovedească, pe de o parte, existența unei legături între știință și religie, postulând, pe de altă parte, realitatea percepției extra-senzoriale. Prof. John G. Taylor, fizician și matematician, crede în existența puterilor extrasenzoriale și a scris o serie de lucrări care dezvoltă o teorie evasimilologică, cu nuanțe mistice, privind implicațiile gaurilor negre pentru experiența umană. Omul de știință american Fritjof Capra susține, în cartea sa *The Tao of Physics*¹², că ar exista compatibilitate între mecanica cuantică și cosmologia indiană.

În cadrul misticismului științific există două tendințe. Prima, ilustrată de Sir Arthur Eddington, Sir James Jeans, Alfred North Whitehead și Albert Einstein care au încercat să facă legături între fizica modernă și cosmologia și metafizica timpului lor, și a doua,

8. *Star Maker: Last and First Men* etc.

9. *Omul invizibil* (1897); *Războiul lumilor* (1898); *Știința și rațiunea mondială: Cucerirea timpului. Perspectivele lui Homo Sapiens* (1942).

10. *Childhood's End; The City and Stars* etc.

11. Cf. R. Kirby, *op. cit.*, p. 32.

12. În limba română Fritjof Capra, *Taofizica*, trad. de Doina Țimpău, Ed. Tehnica, București 1995.

reprezentată de A. Nichols Maxwell, filosof al științei englez, care demonstrează, în lucrarea sa *What's Wrong With Science?*, că științei îi lipsește presupusa obiectivitate, deoarece teoriile științifice nu sunt niciodată obiective, ci dau răspunsuri unui postulat aprioric, care a fost ales nu pentru rațiuni obiective, ci pentru evaluare. Din acest motiv, filosofia lui Maxwell este considerată ca „o confirmare a strigătului marelui filosof grec Protagoras că *omul este măsura tuturor lucrurilor*”¹³.

Deși încă nu se poate vorbi de un sistem definitiv, sesizăm în cazul lui Maxwell încercarea de a anula distincția dintre obiectiv și subiectiv sau dihotomia pur/aplicat din știință, ceea ce duce la suspendarea dihotomiei logice a lui Bertrand Russell și a structurii misticismului propus de el.

9. Nici literatura apuseană nu a rămas în afara iureșului mistic care a cuprins secolul nostru. O serie de literați au abordat diverse teme mistice de la cele de sorginte orientală (Herman Hesse, Siddhartha) și până la misticismul sexual promovat de D.H. Lawrence (*Lady Chatterly's Lover*).

10. La rândul lor psihologii și psihiatrii nu s-au lăsat mai prejos și au abordat și ei teme mistice.

Dintre aceștia Carl Gustav Jung (1875-1961) ocupă cel mai important loc. În scrierile sale, el tratează diverse teme mistice sau oculte, de la făruriile zburătoare și până la alchimie, sondând inconștientul colectiv al omenirii. El îl înfruntă pe Freud care pune complexul oedipian și tendințele sexuale la originea vieții religioase. Pe lângă aceștia, o serie de psihologi moderni și contemporani susțin necesitatea includerii experienței religioase și mistice în cercetarea psihologică.¹⁴

11. În contextul tradiției creștine apusene s-au făcut simțite o serie de mișcări cu tendințe evasimistice. Este vorba în special de nenumerate secte care s-au rupt din marile grupări creștine din Apus. Mark Collier publică în 1975 la Londra un ghid al acestor mișcări enumerând nu mai puțin de 38 grupuri, printre care reținem: Meditația contemplativă creștină, Casele de rugăciune ecumenică (Hope); Institutul de studii hristice; Pax Christi; Grupul de dans liturgic etc.¹⁵ În același context creștin se întâlnesc o serie de gânditori care susțin că sunt creștini și care încearcă o acomodare a tradiției creștine la diverse tradiții orientale: Raymond Panikkar, Dechanet - încearcă o apropiere dintre creștinism și hinduism, iar Thomas Merton (1915-1968) se aplică asupra creștinismului și budismului cu diversele lui tendințe.

12. Mai există apoi un grup de specialiști, cercetători în domeniul misticii care încearcă o evaluare de ansamblu a fenomenului mistic. Este vorba în primul rând de Evelyn Underhill¹⁶; Margaret Smith¹⁷; R.C. Zaehner¹⁸.

Sesizând setea de spiritualitate în lumea apuseană, mai mulți scriitori neocreștini, evrei, mahomedani, hinduși, budiști sau taoiști au încercat să promoveze o literatură

13. Kirby, *op. cit.*, pag. 34.

14. Gordon Allport, Leslie Hearshaw, R. M. Burke și alții.

15. The London Ecumenical Centre, Londra, 1975.

16. *Mysticism*, 1911. Lucrarea a apărut și în limba română sub titlul *Mistica*. Traducerea de Laura Pavel, postfață de Marta Petreu. Biblioteca Apostrof, Cluj, 1995. Aceasta cuprinde doar prima parte a lucrării originale și anume *Fenomenul mistic*.

17. *An Introduction to Mysticism*, 1931; *Way of the Mystics*, 1931

18. *Mysticism Sacred and Profane*, 1957; *At Sundry Times*, 1964; *Hindu and Muslim Mysticism*, 1960.

mistică cu scopuri informative, dar și misionare. Dintre aceștia îi menționăm pe Hari Prasad Shastri, Paramahansa Yogananda (hinduși); Zev Ben Shimon Halevi; Sayyed Idries Shah și alții.

13. Cea de a 13-a grupare sau tendință mistică ne readuce în sfera literaturii S.F. Este vorba de misticii ufolatri, adică adoratorii obiectelor zburătoare neidentificate. George King, fondatorul Societății Aetherius, conduce o comunitate ce susține că se află în contact cu Iisus, care locuiește pe planeta Venus. Lumea acestora este împânzită de farfurii zburătoare, de alieni - străini veniți de pe alte planete împotriva cărora trebuie dus un război nimicitor. Ca să adune puterea necesară pentru a-i înfrânge, George King a descoperit „o cutie a puterii de rugăciune“, care depozitează o putere spirituală necesară confruntării cu alienii. Întrucât, datorită deselor confruntări, această putere se epuizează, pentru a acumula o nouă putere, adepții săi se adună pe vârfuri de dealuri sau munți, unde rostesc cu repeziune mantra budistă „Om mani padme hum“ (Bucură-te giuvaer din lotus !) și fac exerciții calistenice. În acest timp, conducătorul lor adună, ca într-un acumulator, în cutia puterii de rugăciune, toată puterea care se produce prin aceste practici.

Mult mai pragmatic decât King, L. Ron Hubbard, membru al acestei grupări și scriitor SF, întemeiază o religie, prima religie numită *scientologie*. El a îmbinat idei SF cu esoterismul teozofic. În aceeași ordine de idei îl menționăm pe Rex Dutta, comentatorul *Doctrinei Secrete* a lui Blavatsky, care crede în realitatea obiectelor zburătoare și propune o doctrină esoterică pe care o numește *Viewpoint Aquarius*.

Dintre ufolatrii cel mai cunoscut rămâne Erich von Deniken, autor al unui număr restrâns de lucrări, dar care a avut o audiență nespuse de mare. Cărțile sale s-au vândut într-un tiraj de peste 30 de milioane de exemplare¹⁹ și au fost transpuse în filme. El susține în esență că oamenii primitivi i-au confundat pe extraterestri cu diverși zei care au intervenit în dezvoltarea umană în perioada preistorică. Această idee propusă de von Daniken a fost transpusă pe peliculă. Filmul SF 2001, *Odisee Spațială*, prezintă un grup de extraterestri educând o maimuță, care devine în consecință homo sapiens. Impactul acestor idei a fost deosebit de mare, cu rezultate distructive, menite să ducă la dezorientare spirituală și la devalorizarea totală a ființei umane, creată după „chipul și asemănarea lui Dumnezeu“, prin promovarea ideii că omul nu este altceva decât un animal dresat.

14. În acest grup vom include o serie de mistici care nu pot fi clasați cu ușurință sub nici una din tendințele menționate mai sus, deși unele nuanțe comune pot fi sesizate. Un prim nume pe care îl reținem este al lui Carlos Castaneda, autorul unei serii de cărți despre practicile vrăjitoarești mexicane în care a fost inițiat de indianul yaqui, Don Juan. La temelia experiențelor mistice propuse de Castaneda se află experiența provocată de întrebuițarea plantei halucinogene peyot, în folosirea căreia a fost inițiat de Don Juan.²⁰

19. În limba română a apărut lucrarea sa *Amintiri despre viitor*.

20. Vezi Carlos Castaneda, *The Teaching of Don Juan: A Yaqui Way of Knowledge*, Berkeley, 1970; *A Separate Reality: Further Conversations with Don Juan*, New York, 1971; *Journey to Ixtlan*, New York, 1972. În limba română a fost tradusă și publicată lucrarea: *Învățăturile lui Don Juan. O cale de cunoaștere yaqui*, traducere Lidia Iancu, Editura Univers Enciclopedic, București, 1995.

Un alt teoretician inclus în acest grup este Benjamin Creme. El aparține tendinței teozofice moderne care are ca întemeietor pe Alice A. Bailey (1880 - 1945), scriitoare care s-a rupt din mișcarea clasică teozofică și a pus bazele Școlii arcanе. Pretinzând a fi inspirată de un guru tibetan, A.A. Bailey a produs o serie de tratate oculte printre care un loc de seamă îl ocupă *Tratatul despre Focul cosmic* și *Tratatul despre magia albă*. Printre multele „descoperiri“ făcute de ea se află și faptul că Iisus din Nazaret a fost un învățător manipulat de o puternică ființă cosmică, și anume, Hristos, care a trăit acum 2000 de ani. Tot ea a anunțat că Hristos urma să vină în anul 1977. Bazat pe această profeție a lui Alice Bailey, Norman Cohen încearcă să justifice aspirațiile grupurilor milenariste care ar avea ca temei o neliniște metafizică și dorința de reactualizare a unor învățături esoterice antice²¹. În concepția ocultiştilor teozofi, trăim în perioada activității Zodiei Aquarius când are loc deschiderea celui de-al treilea ochi al omenirii²². Atunci nu numai Hristos, ci și toți Marii Maeștri ai Înțelepciunii se vor „externaliza“, se vor arăta lumii!²³

15. În ultima grupare este inclus numele unei singure persoane, Ernest Wood (1883 - 1965)²⁴, unul dintre cei mai mari orientaliști din Anglia, cunoscut însă, nu în cercurile academice, ci în cele teozofice și oculte. E. Wood este autorul a peste 30 de cărți. A petrecut mulți ani în India, unde a ocupat un post important în Societatea teozofică, colaborând cu Annie Besant și C.W. Leadbeater. Interesul său major s-a îndreptat spre filosofia vedantină și practica yoga, subliniind cu precădere ideea că prin autocunoaștere sau cunoașterea de sine se poate ajunge la dezvoltare spirituală autentică; aceasta fiind o stare cognitivă cumulativă, prin care omul devine domn al luminii, stăpân al lumii, fără lăcaș și triumfător. Și în cazul lui Ernest Wood avem de-a face cu antropocentrismul clasic promovat de toate mișcările teozofice, antropozofice și oculte.

Nu putem încheia aici enumerarea tendințelor mistice din lumea actuală apuseană fără a reține contribuția americană la acest domeniu, manifestată cu precădere prin diverse forme muzicale: jazz, muzica pop, rhythm and blues, rock and folk, elemente constitutive ale unei puternice manipulări gregare mai ales a tinerilor. La aceste forme trebuie să mai adăugăm mișcările sataniste, de magie neagră și cele sincretiste, printre care New Age ocupă un loc de frunte. Fondul doctrinar nociv, anihilant, distructiv și antisocial nu le recomandă decât unei respingeri în bloc, fără vreo analiză care să atragă atenția asupra lor.

Privind în retrospectivă asupra celor 15 tendințe mistice pe care le-am menționat, ne simțim constrânși a ne exprima nedumerirea în fața mării dezorientări în care se află lumea apuseană. Droguri, doctrine mistificate, practici oculte fantasmagorice, credințe păgâne și practici magice ridicate la rang de valori supreme.

21. Vezi: *The Pursuit of the Millennium*.

22. Vezi: Vera Stanley Adler, *The Initiation of the World, passim*.

23. Alice Bailey, *The Externalisation of the Hierarchy, passim*.

24. Principalele ei lucrări sunt: *Practical Yoga: Ancient and Modern*, London and New York; *The Glorious Presence*, London; *The Dancing Shiva*, Madras; *The Bhagavad Gita Explained*, Los Angeles; *Great Systems of New York, Yoga Dictionary*, New York; *Occult Training of the Hindus*, Madras; *Mind and Memory*, New York; *Intuition of the Will*, Madras; *Concentration. A Practical course*, Madras etc.

Peste toate acestea asistăm la zeificarea sau satanizarea omului, la anularea lui ca persoană rațională unică sau la reducerea lui la starea de animal. Care este scopul acestor mișcări, dacă au un scop, nu este greu de sesizat. Se observă, de la prima vedere, că toate aceste tendințe cvasimistice sunt acțiuni concertate menite să dezorienteze, să îndepărteze tineretul și nu numai, de la tradițiile clasice ale credinței creștine, aruncându-l în animalitate perversă și înrobindu-l prin manipulare. Se încearcă, putem spune, scoaterea definitivă a omului din sfera religiosului autentic, înțelegând prin aceasta credința în Dumnezeu și într-o ordine divină superioară și proiectarea lui într-o lume secularizată fără Dumnezeu. Este vorba de ceea ce Marcel Gauchet numea *religia ieșirii din religie*²⁵, adică „înțelegerea religiosului în lumina epuizării sale terminale, a acelui moment posibil când nu se va mai recunoaște în el mai nimic din ceea ce vreme atât de îndelungată l-a făcut să aibă ecou în noi”.²⁶

Dacă privim cu atenție curentele mistice mai sus menționate vom observa că ele nu au nimic în comun cu tradiția mistică creștină, fie ea ortodoxă, catolică sau protestantă. În linii mari, ele se întâlnesc într-un singur element: omul, ceea ce ne face să le considerăm ca tendințe cvasi-mistice antropocentrice sau umaniste. Dimensiunea divină, concepută în sensul teismului personalist sau chiar a panteismului, lipsește cu desăvârșire sau este proiectată într-un panenhensim ontologic în care există doar o singură dimensiune existențială, redusă la universul material. Este vorba aici de o revenire la vechile structuri religioase păgâne, care circumscriu întreaga existență, devenire și desăvârșire a omului în perspectiva unidimensională a universului material, cu ceea ce el conține vizibil sau tainic, misterios, ascuns. Îndepărtatele planete, odinioară zeificate, sunt lăcașuri ale unor ființe corporale - extraterestrii, alieni - mai inteligente decât noi sau mai puternice, care ne direcționează existența sau ne-o amenință. Zborul mistic al lui Castaneda este doar un vagabondaj iluzoriu peste creste de munți, prin păduri sau pajiști, în căutarea de izvoare de apă pentru a alina setea cauzată de suculele plantelor halucinogene. Drogurile, cum a fost cazul mescalinei lui Aldous Huxley care l-a dus la identificarea sinistră cu un picior de masă sau cu o pereche de pantaloni de catifea raiată²⁷, te aruncă în fantasticul penibil al unor situații puerile, fără a mai adăuga primejdia adicțiunii. În nici una din curentele mistice menționate mai sus nu este vorba de virtuți, de creșterea în virtute și promovarea unei vieți echilibrate sau despre despățimire. Ba mai mult, chiar sexul devine singura cale de extaz mistic (D. H. Laurence).

Charles Tart schițează în cele două antologii ale sale²⁸ o listă cu 150 de „stări de conștiință” rezultate ale diverselor experiențe mistice actuale și deci implicit ale celor menționate de noi. În toată această listă găsim doar o singură denumire creștină, dar nici această autentic creștină ci nuanțată cu sensuri hinduse, mai exact expresia „Christ-Consciousness” - *Conștiința Hristică*, la nr. 20. Acest lucru nu trebuie să ne inducă

25. *Dezvrăjbirea lumii. O istorie politică a religiei*, traducere și postfață de Vasile Tonoiu, Editura Științifică, București, 1995, p. 147.

26. *Idem*, p. 150.

27. Vezi R. C. Zaehner, *Mysticism Sacred And Profane*, p. 1 et passim.

28. *States of Consciousness și Altered States of Consciousness*, New York, Wiley, 1969.

în eroare. Aici nu este vorba de tradiția creștină, ci de unul din surrogatele teozofice sau de elucubrațiile paranoice ale lui George King, care crede că se află în legătură telepatică cu Hristos cel ce locuiește în prezent pe planeta Venus, și nicidecum cu Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu cel Întrupat.

Toate celelalte stări de conștiință sunt expresii ale unor credințe în majoritate orientale și păgâne primitive și practici șamanice sau magice. Nu mai este nevoie să participăm la Jertfa Euharistică. Este suficient să facem un pelerinaj la Stonehenge în Anglia, pentru a ne încărca cu energie cosmică și astfel să purcedem mai departe pe calea luciferismului antropocentric; calea omului înrobitor de patimi, de droguri, răzvrătit împotriva iubirii și a credinței în Iisus Hristos, Cel ce s-a întrupat, a pățimit și a înviat pentru ca omul să se poată îndumnezei.

Preferăm să luptăm cu extraterestrii, decât să dezrădăcinăm patimile din noi. În această luptă crâncenă stărnim ura și cruzimea din om, în loc să dăm frâu liber iubirii de semeni și, mai presus de toate, de vrăjmași.

Pr. Drd. MIRCEA HLANDAN

V. DOCUMENTARE

LA CINCI ANI DE LA TRECERA ÎN RÂNDUL SFINŢILOR A PREA CUVIOSULUI GHERMAN DIN DOBROGEA

În decursul istoriei, Biserica Ortodoxă Română a cunoscut mulți slujitori, trăitori, mărturisitori și apărători ai credinței în Dumnezeu, pe care Biserica i-a trecut pentru meritele lor, pe unii dintre aceștia, în rândul sfinților. Biserica le-a rânduit slujbe de cinstire și pomenire prin canonizare, așa cum a făcut-o în anii 1950-1956.

Prin purtarea de grijă a Prea Fericitului Părinte Patriarh TEOCTIST, începând cu anul 1992, Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, s-a hotărât trecerea în rândul sfinților și a altor nevoitori și plăcuți lui Dumnezeu, printre care se numără și *Sfântul Gherman din Dobrogea*.

Slujba de trecere în rândul sfinților a Prea Cuviosului Gherman din Dobrogea a avut loc în data de 13 iulie 1993, în cadrul Sfintei Liturghii săvârșită în catedrala Sfinților Apostoli Petru și Pavel din Constanța. Sfânta Liturghie și actul de canonizare a Prea Cuviosului Gherman din Dobrogea au fost săvârșite de Prea Fericitul Părinte Patriarh TEOCTIST, înconjurat de 7 ierarhi, mai mulți preoți slujitori, în prezența unui număr mare de credincioși. Cu acel prilej s-a sfințit și icoana Sfântului Cuvios Gherman din Dobrogea și a ucenicului său, Sfântul Ioan Casian Dobrogeanul, care a consemnat fapte de sfințenie, de cuvioșie a Sfântului Gherman.

Cinstind și cunoscând viața împreună cu ostenitorul său de pustie, Sfântul Ioan Casian, încă din secolul al IV-lea l-a dat la iveală pe bunul său prieten Gherman, făcându-i cunoscută viața sa, când zice: „... cu Sfântul Gherman am avut sălăș nedespărțit încă din timpul trăirii noastre duhovnicești...”. Tot el, adică Sfântul Ioan Casian, a fost cel dintâi care l-a numit pe Gherman „sfânt” - Sfântul Gherman.

E. Pichery, în lucrarea *Conlațiunea I-a*, P.L. 49, col. 483 A (Ed. Du Cerf, Paris, 1955), de asemenea îl numește pe Gherman: Sfântul German.

Părintele profesor Ioan G. Coman, în lucrarea „Scriitori bisericești din epoca străromână”, scrie despre cele relatate de Sfântul Ioan Casian, astfel: „Cu Sfântul Părinte Gherman am avut sălăș nedespărțit din timpul noviciatului...”.

Părintele profesor Dumitru Stăniloae, în vol. I din Filocalie, de asemenea scrie despre mărturia făcută de Sfântul Ioan Casian când zice: „În Palestina m-am stabilit cu Gherman“, pe care mai târziu îl va numi Sfântul Gherman. În Filocalie, vol. I, vorbește de asemenea despre Sfântul Ioan Casian, când spune: „În pustia Sketică m-am dus împreună cu Sfântul Gherman ...“.

Părintele Marcu Bănescu, în lucrarea „Sfinți români și apărători ai legii strămoșești“, București, 1987, la pag. 224 scrie și el despre ceea ce Sfântul Ioan Casian a relatat despre Sfântul Gherman, spunând: „În Palestina m-am stabilit la Betleem împreună cu Gherman“, pe care mai târziu îl va numi „Sfântul German“.

Înalt Prea Sfințitul Arhiepiscop LUCIAN, într-o lucrare de seminar susținută în perioada specializării la Academia Teologică din Zagorsk (1956 - 1960), a prezentat, la propunerea profesorului de istorie universală, viața celor doi sfinți, Sfântul Ioan Casian și Sfântul Gherman din Dobrogea.

În perioada anilor 1974-1980, pe când era Episcop-Vicar al Arhiepiscopiei Ortodoxe Române pentru Europa Centrală și Occidentală, cu sediul la Paris, Înalt Prea Sfințitul Arhiepiscop LUCIAN, printre multe alte prelegeri, a susținut referat și despre cei doi sfinți români din Dobrogea, Sfântul Ioan Casian și Sfântul Gherman, la Institutul Sfântul Serghie din Paris.

Deci, Biserica Ortodoxă Română nu i-a trecut cu vederea sau „în neuitare“ pe Sfântul Ioan Casian și pe Sfântul Gherman, împreună viețuitori în peșterile din pădurea Șeremet din apropierea satului Casian, județul Constanța, înainte de plecarea lor în Palestina și Egipt.

Ca dovadă a „neuitării“, în prefața volumului „Părinți și Scriitori Bisericești“, nr. 57/1990, domnul profesor universitar Nicolae Chițescu amintește și el de mai multe ori de Părintele nostru Gherman, numindu-l Sfântul Gherman. Deci, sfințenia acestora a fost cunoscută și neuitată de Biserică și credincioși.

Propuneri de canonizare s-au făcut de Biserica Ortodoxă Română tot timpul până în zilele noastre, chiar din anul 1990.

Astăzi, în satul Casian, în care pe vremea arheologului Vasile Pârvan existau peste 80 de case, au mai rămas în zilele noastre puține dintre ele. La vreo sută de metri spre nord de sat, se văd, de departe, câmpiile mănoase și peștera Sfântului Ioan Casian, care a rămas până astăzi hotarul satului care îi poartă numele. În apropierea peșterii se află șirul de munți golași, cu resturi de păduri și cu piatra scrisă, care amintește de hotarul casienilor.

Pe locul de origine și de pustie unde au viețuit Sfântul Ioan Casian și Sfântul Gherman, s-a ridicat o cruce, monument pe care se află scris numele celor doi sfinți români, marcând locul de etnogeneză a cărturarilor dobrogeni, care s-au adăpat de la izvorul cel nesecat al învățturii Evangheliei lui Hristos, adusă de întâiul chemat la slujba Apostoliei, Sfântul Apostol Andrei, trăitorii Sfântul Ioan Casian și Sfântul Gherman, care au lăsat Bisericii adevărata Filocalie românească.

Pe acest loc Arhiepiscopia Tomisului este preocupată să înalțe un metoc, un schit, sau chiar o mânăstire.

Ca cinstire a Sfântului Cuvios Gherman și la propunerea Sfântului Sinod, Arhiepiscopia Tomisului, sub directa îndrumare a Înalt Prea Sfințitului Arhiepiscop LUCIAN a alcătuit *Acatistul Sfântului, Troparul, Condacul, Icosul și Viața Sfântului Gherman din Dobrogea* cât și rugăciunea adresată Sfântului, toate aprobate de Sfântul Sinod, inclusiv icoana. Ca o încununare a vieții și activității Sfinților Ioan Casian și Gherman Dobrogeanul, cu vrerea și ajutorului bunului Dumnezeu, s-a întocmit în comun slujba închinată Sfinților dobrogeni Casian și Gherman, slujbă ce a fost înaintată spre aprobare Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, pentru a se putea înscrie în cărțile tipiconale, respectiv Mineiul ce va cuprinde Slujba Sfinților Români.

Pr. GHEORGHE I. CERNICA

IERUSALIMUL - CETATEA LUI DAVID

1. Prezența lui Dumnezeu în timpul lui David

În timpul celor 160 sau 180 de ani cât a durat perioada judecătorilor (aprox. 1220-1040 î.d.Hr.) chivotul legii se găsea la Bethel (Jud. XX. 27) și nu se observa vreo preocupare deosebită a israeliților și judecătorilor, în ceea ce privește viitorul locaș al chivotului. Încă nu exista idealul unui templu unic și nu va exista încă multă vreme¹. Va fi consultat Jahve; Jahve intervine² și va fi Cel care se va lupta pentru Israel și-i va aduce succesul³. Se observau aici valori militante, mai mult decât religios-culturale. Noua denumire de „Duhul lui Iahve“ pe care o vedem că apare, este la fel de poruncitoare; este vorba de o forță care înlănțuie pe neașteptate o persoană făcând-o instrumentul puterii sale, într-un scop militant, lăsându-i habitatul moral și libertatea exprimării, care trebuie să fie în armonie cu legile pe care Jahve le stabilește. Duhul lui Dumnezeu, care se pogoară peste persoana desemnată să lucreze și să conducă poporul la victorie, i se descoperă nu în intimitate și în comuniune, ci îl sfătuiește, prin îngerul său, să ducă la îndeplinire planul Său dumnezeiesc. Această situație va continua, cu atenție sub Saul, ultimul judecător și primul rege al lui Israel. Duhul lui Dumnezeu s-a coborât peste el, dar puterea ce i se da nu este într-un scop militant, ci este în legătură cu fenomenul profetic. Din nou este consultat Jahve, care va da decizia finală, în ceea ce privește alegerea lui Saul ca rege⁴. Este surprinzător faptul că sub Saul, chivotul legii va juca un rol minor. Legătura directă se făcea cu Jahve, Cel care conducea de fapt poporul lui Israel.

Chivotul legii va intra triumfal în tabăra israelită, va fi primit cu strigăte de bucurie, încât filistenii s-au cutremurat la uzul prezenței *Dumnezeului Cel puternic*, în mijlocul evreilor, dar va cădea în mâinile filistenilor și va fi dus ca trofeu în templul lui Dagon: „S-a dus slava lui *Dumnezeu*“ (I Regi 4, 22).

În templul lui Dagon, în țara filistenilor, chivotul se descoperă a fi o sursă permanentă de nenorociri: la începutul lunii a șaptea, este trimis israeliților într-un car nou, împreună cu ofrandele necesare jertfelor pentru păcat. Sosit la Bet-Șemeș, apoi la Quiriati-Yarim, va rămâne aici mai mult timp, fără să apară cineva, care să

1. Judecători VI, 24; 18, 30; II Regi V; I Regi IV; I Regi VII, 1; II Regi VI, 2-3.

2. A.A.KOOLHAAS, *Theocratic en Monarchie în Israel*, Wageningen, 1957, p. 10; vezi și Judec. I, 1; IV, 8; XVIII, 5; XX 18-23.

3. vezi YVES CONGAR, *Le mystere du Temple*, Paris, 1958, 36-37; vezi Jud. II, 1; VI, 11; IX 22; J. DANIELOU, *La Symbolique du Temple de Jerusalem chez Philon et Josephe*, SOS (Serie Orientale Roma), Roma XIV, 1957, p. 83-90; Jud. IV, 8; V; (vezi cântările Debrei); VII, 16; VII, 18).

4. Jud. III, 10; VI, 34; II, 29; XIII, 25; XIV, 6; XV, 14.

se preocupe de el. Însuși Samuel, a cărui vocație este născută aproape de Chivot (I Regi 3, 3) nu s-a arătat neliniștit; sentimentul său religios i-l va trezi și-l va însufleți, după douăzeci de ani, prorocul Natan, care trimis de Dumnezeu fiind, va cere casă pentru chivotul legii. Cu atât mai puțin Saul, care nu a arătat nici un moment îngrijorare pentru chivot. Războinic și liberator, în maniera iudeilor, fondul lui Saul este mai puțin religios și sensul religiei lui este mai mult o problemă de lege, fiind puțin preocupat de *Dumnezeu însuși*⁵.

Lucrurile se vor schimba prin ungerea lui David ca rege (anul 1010 î.d.Hr.), care ancorat în lege în sens politic și animat de un profund sentiment religios, se va preocupa de chivotul legii, hotărând construirea Templului. Prin sens politic nu înțelegem un sens meschin, ci providențial, care va asculta de voia lui *Dumnezeu* și va acorda poporului său o nouă etapă, superioară de gândire și de viață. David, după ce a fost ales rege la Hebron și recunoscut de cele 12 seminții, va porni cucerirea Urusalemului – cetății iebusite.

2. Urusalem⁶ – cetate iebusită și regele David

Ierusalimul se înalță în inima bătrânilor munți iudaici, pe colina mărginită la apus de Valea Tyropoeon⁷, iar la răsărit de valea Cedronului, vale uscată mai tot timpul anului, numită și Valea lui Iosafat, de care vorbește prorocul Ioil (4, 12). În urma săpăturilor arheologice s-a descoperit că această așezare era locuită încă din anul 3000 î.d.Hr. Astăzi pe această colină numită Ofel, ce se apleacă spre Valea Cedronului⁸, este un sat ce poartă același nume. El se află dincolo de zidul sudic al cetății vechi. Valea Cedronului se întinde dinspre nord spre sud pe o lungime de 500 m având în partea sudică o lărgime de 100 m. Aici, unde valea își găsește lărgimea potrivită, pe colina Ofel a luat naștere Ierusalimul. În partea nordică, pe o ridicătură ușor accesibilă, a fost vechiul Urusalem, cetate iebusită.

5. I. Regi X, 10; Comp. XI, 6 cu 19, 20, 21, 23, Duhul Domnului se va retrage de la Saul și va fi înlocuit cu un duh rău, trimis de Domnul (I Regi XVI, 14); vezi și J. PEDERSEN, *Israel. Its life and Culture III-IV*, Londra-Copenhaga, 1940, p. 43-46, spune că Saul se situează mai degrabă în ciclul judecătorilor, decât în regalitatea nou instituită: A. PARROT, *Le temple de Solomon*, Paris, 1954; I Regi X, 22; XIV, 18; Consultarea lui Jahve continua și cu David; II Regi II, 1; v. 19; I Cronici XIV, 10, 14; M. NOTH, *Das System der wolf Stamme*, Stuttgart, 1930, p. 29; J.L. LEUBA, *La dualisme Israel luda. Expose historique et theologique*, în *Verbum Caro*, 1947, p. 172-189; P.D. VAUX, *Israel*, în *Dict. de la Bible*, supl. t. IV, col. 745.

6. Urusalem – cetatea iebusită este menționată în scrisorile de la El-Amarna (sec. 14, î.d.Hr.), vezi Knudtzon, *Die El-Amarna-Tafeln*, nr. 285-290).

7. Tyropoeon; acest nume îl găsim consemnat de Iosif Flaviu (Bell Jud. 4.1. p. 140).

8. Acest nume vine din V. Test. II Regi XV, 23; și a plâns toată țara cu glas mare și poporul a trecut pârâul Cedron ...", III Regi XV, 1. 3. Această vale a primit în sec. IV î.d.Hr. numele de „valea lui Iosafat“, probabil și-a luat numele de la Iosafat (Dumnezeu judecă), al cărui mormânt se afla în acest loc. Aici va fi locul de judecată, de aceea aici se află o uriașă necropolă, în care atât evreii, cât și musulmanii doresc să fie aproape de locul de judecată (vezi și DR. IRINEU POP BISTRITĂNUL, *Țara Sfântă, arena operei mântuitoare*, București, 1995, p. 210-211; KOSMALA, *op. cit.*, art. KIDRON, p. 947). Încă în V.T. exista în această vale, un cimitir (IV Regi XXIII, 6) și tot aici se găsește mormântul lui Abesalon și al lui Zaharia, amândouă datează din sec. I î.d.Hr. (vezi C. WATZINGER, *Denkmaler Palestinas*, II, Leipzig, 1935, p. 63. Ultimele săpături arheologice în Valea Cedronului le-a făcut H.E.STUTCHBURY, *Excavations in the Kindron Valley*, PEQ, 93, 1961, p. 101-113.

Despre această veche așezare, nu avem mărturii scrise – sunt puține cazurile în vechea Palestină, ca un oraș să fie înscris, menționat – dar de multă vreme, exista o părere unanimă a cercetătorilor asupra acestei așezări. În cartea II Regi V, 7 și I Cronici XI, 5, cetatea este numită Sion, iar după cucerirea ei de către David, va primi numele de Cetatea lui David⁹.

La poalele colinei Ofel, pe partea estică, în adâncul unei grote curge izvorul Gihon și existența acestei surse de apă – singurul izvor lângă vechea cetate a Ierusalimului – întărește convingerea că această colină a fost locuită cu mult înainte de sosirea lui David și cucerirea cetății¹⁰. După datele istorice pe care le avem, împrejmuirea cetății Urusalem, precum și consolidarea ei împotriva atacurilor, datează din jurul anului 1800 î.d.Hr. și se întindea pe o lungime destul de mare¹¹.

În partea de nord a cetății, unde colina se înalță lin, fiind ușor accesibilă, stânca muntelui forma granița naturală a cetății, la fel și Valea Tyropoeon, în partea vestică, care coboară ușor spre sud, unde întâlnește Valea Hion și Valea Cedrilor¹².

Pe pantele estice ale colinei, Macalister și Duncan în 1923-1925, au scos la lumină bogate resturi ale zidurilor vechii ierusalimite, care în urma prezentării istorice și demonstrării însemnătății lor, au fost declarate monumente naționale, de către Departamentul Antichităților, pe atunci în Iordania¹³. Este vorba de un zid lung de peste 122 m, iar în partea nordică, a unui turn mic. Imediat spre sud, unde podișul stâncos înclina spre vest, s-a descoperit un bastion dintr-un conglomerat masiv de pietre, al cărui picior coboară în trepte spre poalele colinei. Această stâncă în trepte poartă numele de „panta, urcușul ierusalimit¹⁴”.

Despre istoria cetății ierusalimite, înainte de cucerirea ei de către David, avem puține date. În Vechiul Testament, Geneza XIV, 18, cetatea este numită Salem; la Iosua XV, 8 cetatea ierusalimite; Jud. XIX, 10 – Iebus; I Regi V, 7 – Sion.

Denumirea de Urusalem apare pentru prima dată în scrisorile descoperite la tel el-amarna (sec. î.d.Hr.). Cercetătorii sunt în general de acord cu etimologia cuvântului; partea a doua, Salem, este numele zeității orașului, cetății, respectiv

9. vezi KOSMALA, op. cit. p. 283; Etimologia și semnificația cuv. Sion este nesigură. După G.DALMAN, Sijon = pământ dur, uscat (Jerusalem und sein Gelände, Gutersloh 1930, p. 126; VINCENT - „ariditate, secetos“ (Dict. de la Bible, Suppl. XII, 1948, p. 914); cuv. Sion înseamnă însoțit (loc însoțit, munte însoțit, luminos) noi suntem de părere că Sionul, era socotit „muntele însoțit“ pe care a fost construit templul de Solomon.

10. Astăzi această fântână se numește „fântâna Mariei“, unde Maica Domnului a spălat scutecele Pruncului Iisus (vezi DALMAN, op. cit., p. 20).

11. DALMAN stabilește în 1933 (Denmaller I, p. 87) lungimea cetății de 390 x 105 lățime, ca suprafață 4 ha. În urma săpăturilor arheologice conduse de Miss Kenyons și mai târziu de Pere R. De Vaux, s-a ajuns la concluzia că DOLMAN a stabilit suprafața cea mai apropiată (3,6-4 ha).

12. Valea Hion, în evreiește Gehena, sau Gehinom; în lb. siriană = iad. Aici au fost sacrificii pruncii nevinovați, aduși jertfă crudului zeu al amonițiilor – Molah; Valea Cedrilor – Valea lacrimilor. Regele David a plâns amarnic când traversa pârâul cedrilor, prin aceasta prefigurează pe Iisus Hristos – care va plânge pentru păcatele lumii.

13. R.A.S. MACALISTER and J.G. DUNCAN, *Excavations on the Hill of Ophel*, PEF Ann IV, 1923-1925; vezi și J.W.CROWFOOT – G.H. FITZGERALD, *Excavations in the Tyropoeon Valley*, Jerusalem, 1927; K.M. Kenyon, *Excavations in Jerusalem*, 1964, PEQ 1965, p. 11, cu Plan și Figuri;

zeului Salem sau Salaim¹⁴. După F.M.TH. LIAGRE BOHL., aceasta este cea mai verosimilă explicație a numelui¹⁵. În Geneza XIV, 18-20, Salem este locul unde era adorat el aljon, Dumnezeu cel preainalt, preisraelitean, Dumnezeu adevărat al Ierusalimul. MELCHISEDEC, acest personaj misterios și simbolic, era preotul zeului el aljon și regele Salemului. Acestui preot-rege, îi vor urma la tron sute de ani regii iudei, care vor fi păstrat probabil în minte binecuvântarea pe care Avraam a primit-o de la el.

MAISLER este de părere că, locașul sfânt al zeului el aljon, ar fi fost pe locul unde mai târziu va fi fost construit Templul lui Solomon și s-ar fi situat alături de palatul regal din cetatea iebusită.

Nu putem spune, că pe locul unde David a primit porunca de la Gad – proorocul să ridice altar Domnului – pe aria lui Aravna Iebuseul și mai târziu Solomon a construit Templul, n-ar fi putut exista un locaș de cult.

G.W.AHLSTROM, crede că este posibil, ca aria lui Aravna să fi fost un loc de cult (V.T. XI, 1961, P. 113-127, 115). Aici oare s-a preaslăvit dumnezeul Salem, după care Solomon își poartă numele¹⁶, se întrebă Alt.

MAISLER subliniază că, consemnarea Jerusalimului în textele originale, explică rolul important pe care l-a ocupat cetatea în viața politică a Palestinei, încă din cele mai vechi timpuri¹⁷. În noul regat, auzim de Ierusalim, cum am menționat, în scrisorile de la el - Amarna. În munți, la nord de Ierusalim, până în Valea Jisreel, au existat formațiuni politice sub conducerea lui Amenophis III și al IV (V. ALT). Ierusalimul, spune ALT, se pare că ar fi fost singurul oraș stat din ținuturile Iudeei și Samariei, care nu s-a străduit să-și asigure puterea pe o bază teritorială mai întinsă¹⁸.

Aceasta nu înseamnă că Urusalemul s-a limitat numai la cetatea dintre zidurile care o împrejmuiiau, așa cum ne-ar sugera termenul de oraș-stat (cetate-stat). Din

14. W. HELCK, *Die Beziehungen Agyptiens zu Vorderasien im 3 und 2 Jahrtausend vor Christus*, V, Wiesbaden, 1962, p. 52; K. SETHE, *Die Achtung feindlicher Frusten. Volker und Dinge auf altaegyptischen Tongefesscherben des Mittleren Reiches*, vol. IV, Hildesheim - Zurich - New York, 1926, p. 53; vezi și L.H. Vincent, în *Dict. de la Bible*, Supl. XXI, 1948, p. 908; E. NIELSEN, *Shechem*, Copenhaga, 1955, p. 324. A JIRKU respinge atât etimologia. cât și așezarea (cetatea), în „Die Megalith-Kultur in Palastina”. *Archiv. Oriental (Ar. Or.)* 17/1, 1946, p. 340-344.

16. F.M.TH.LIAGRE BOHL., în *Act Orient*, I, 1923, p. 78; comp. Cu VINCENT *op. cit.*, p. 898. S. KRAUSS, în *PEQ*, 77, 1945, p. 21, susține că Salem – nu este numele unei zeități, ci al unui „human founder”, p. 26 KOSMALA. *op. cit.*, p. 821 „URU, poate fi rădăcina unui cuvânt canaanean, impropriat de Acadeeni”.

16. Zeul Salem, poate oare fi identificat cu el aljon? Vezi GEO WIDENGREN, *Sakrales Konigtum im Alten Test und im Judentum*, Stuttgart, 1955, p. 47. Ca numele lui Solomon are vreo legătură cu zeitatea Salem, este puțin probabil spune J.J. STAMM (*Der Name des Kongis Salomo*, ThZ. 16, 1960, 285-297, p. 290).

17. JPOS, 1930, p. 182.

18. KNUDTZON, Nr. 290, z 14-18 „Bit-Ninib. făcea parte din Urusalem”, GALLING, *Textbuch zur Geschichte Israels*, Tubingen, 1950, p. 28; confirma existența unui oraș al ținutului Urusalem. cu numele Bit-Ninib: ALBRIGHT socotește Betleemul cetatea Bitt-Ninib; vezi NOTH *Gesichte Israels*, Gottingen, 1956, p. 56; GALLING, *op. cit.*, p. 28, sugerează altă denumire: Bit-Lahama, „Casa zeiței Lachama”, care ar fi identic cu beth-lahm (Betleem) – Abdichepa a fost probabil un hitit (JIRKU. *Geschichte Palestinas – Syriens im Orient*. Altertum, Aalen, 1963, p. 83.

scrisorile lui Abdichepa, sub imperiul lui Amenophis IV, știm că în ținutul Urusalem, s-a situat cetatea Bitt-Ninib 112, care a căzut sub dominația dușmanilor lui Faraon.

Profesorul Dr. F.M.TH. LIAGRE BOHL a arătat că, în ceea ce privește clima și poziția geografică, puține localități ale Palestinei sunt atât de neadecvate spre a fi capitala țării, ca Ierusalimul¹⁹. Capitala naturală nu a fost alta decât Sichemul. A. ALT a numit Sichemul „regina neincoronată a Palestinei”²⁰.

Că Iersualimul a devenit metropolă, a fost urmarea relațiilor politice din timpul lui David. La început, David a avut reședința în Hebron, la 38 km sud de Ierusalim, unde după moartea lui Saul, a fost ales rege al regatului de sud. După ce, tot în Hebron, a devenit rege și al regatului de nord, unindu-se două coroane într-o singură persoană, a simțit nevoia capitalei mai spre nord.

Departa de Iuda, Sichemul era nepotrivit, din motive politice, pentru a fi ales capitala celor două regate. Mult mai la îndemână îi era poziția vechii așezări ieusite, situată în ținutul lui Benjamin, și destul de aproape de ținutul semințiilor nordice. În afară de aceasta n-ar fi fost ușor realizabilă uniunea celor două regate, dacă reședința s-ar fi aflat în vreunul din orașele celor două părți. Ierusalimul era la mijloc și mai mult decât atât încă nu aparținea celor două regate. Alegerea vechiului Urusalem ca reședință era importantă și pentru existența dumnezeului el aljon, preamărit în el, al cărui nume va deveni mai târziu un epitat al lui Jahve.

Descrierea ocupării cetății de către David (II Regi V, 6-8) și explicația drumului prin stâncă, care duce spre izvorul Ghihon, din interiorul zidurilor cetății, după cum știm, ne lasă și astăzi cu o imagine mai puțin clară asupra desfășurării luptei și cuceririi, în final a cetății. Cu majoritatea specialiștilor în domeniu, acceptăm că prin evocarea sinnor, trebuie să înțelegem – drumul prin stâncă.

Că Iacob și luptătorii lui s-au furișat prin tunel (și înălțimea grottei era de 13 m), iar alimentarea cu apă a cetății, a fost oprită printr-o oarecare metodă, sau minune, nu ne este relatată și nu poate fi explicată²¹.

Poate iebușii văzând-se împresurați de atâta armată, au deschis porțile cetății, existând deci, a doua și cea mai plauzibilă alternativă.

„Apoi s-a mutat David în cetate și a făcut întărituri de la Milo până înăuntru, iar cetatea s-a numit Cetatea lui David” (cf. II Regi V, 9). Asupra conținutului muncii sale de început, nu avem prea multe date. MACALISTER și DUNCAN, au crezut multă vreme că au descoperit în partea de nord a cetății, zidul nordic cu porțile construite de David²²; interpretarea lor s-a dovedit însă fără fundament. Asupra poziției și caracterului textului biblic (II Regi V, 9; III Regi IX, 15; 24, 11), cu privire la așezarea Milo, părerile specialiștilor sunt foarte diferite; asupra etimologiei cuvântului domnește unanimitatea. Derivă din male sau mela = plin, umplut. Părerea generală este că Milo a avut ceva comun cu „umplere”. MACALISTER și DUNCAN, cred că ar fi descoperit în zidul nordic al cetății ieusite sigiliul cu stema, care s-ar fi aplicat de David pe zid la ocuparea cetății.

19. I. BOHL, *op. cit.*, p.3.

20. A.ALT, *Jerusalems Aufstieg*, ZDMG, NF, 4, 1925.

21. H.J.STOEBE, *Die Einnahme Jerusalems und der Sinnor*, în ZDPV, 73, 1957, p. 99.

22. PEF Ann, IV, 1923-1925, p. 79.

Tot aici s-a găsit și o movilă din pietre, pe care s-a constatat existența unor resturi dintr-un turn de apărare. Arheologii sunt convingși că, în aceste resturi și pietre adunate laolaltă, alcătuind turnul de apărare pe versantul nordic al cetății, trebuie văzut Milo²³.

SIMONS a studiat profund etimologia cuvântului Milo, (1925) și din descrierile vetero-testamentare asupra lui Milo și legătura sa cu Ierusalimul (a existat un Milo și un Sichem), a putut forma trei ipoteze:

- a) Milo aparținea orașului lui David;
- b) era o structură deosebită a zidului orașului;
- c) s-a construit pe un loc, unde zidul era străpuns.

Urmând fidel linia mai multor specialiști și Simons a îmbrățișat ideea că Solomon este cel care a construit Milo. Textul II Regi V, 9, ar fi o aluzie proleptică a ținutului, a locului în care David și-a început lucrările de construcție.

Noile săpături arheologice efectuate de un grup de cercetători și arheologi englezi, au clarificat istoricul misteriosului Milo; imensele substructuri, terasamentele construite în partea estică a orașului lui David, sunt într-adevăr adăugate de-a lungul timpului. „Va fi foarte rezonabilă descrierea teraselor... începute de iebusiți și continuate de israeliți“, concluzionează Miss KENYON, referitor la Milo, în urma descoperirilor făcute sub conducerea sa (PEQ, 95, 1966, p. 14; 18, 1966, p. 78).

Este posibil ca, la ocuparea cetății iebusite de către David, să fi suferit lovituri și construcțiile, precum și terasamentele, iar lucrările de restaurare să fi început chiar în timpul lui David.

Având în față rezultatele descoperirilor arheologice, putem afirma că Milo, nu a fost construit de Solomon, ci conform textului biblic, II Regi V, 9, David a făcut întărituri de jur-împrejur de la Milo și până înăuntru, deci găsim explicația adecvată, că aceste vechi terase au fost întărite și consolidate, iar pe platou, respectiv terase, David a făcut anumite construcții. Noile săpături efectuate pe colina Ofel, au scos la iveală fragmentul unui zid de cazemată pe care Miss KENYON o considera din timpul lui Solomon (PEQ, 95, 1963, p. 17).

După ce David cucerește cetatea și îi pune numele său, este înconjurat de comportamentul curtenilor al regilor vecini; *rogolo Hiram al Tirului îi trimite solii săi* do pace și materiale de construcție; lemn de cedru, pe care ei îl aveau în nord din belșug, precum și maeștri tâmplari, dulgheri, zidari și pietrari, care-i vor face casa lui David (II Regi V, 11). Acest comportament de vecinătate cordială, sau poate de recunoașterea întemeierii în apropiere a unei puteri, este accentuată la Hiram, regele Tirului, care din proprie inițiativă, nesolicitat fiind de David, își oferă serviciile sale.

23. R.A.S. MACALISTER and J.G.Duncan, Excavations of the Hill Ophel, PEF Ann, IV, 1923-1925, p. 79-80; „Solomon filled the vbreach with a Strong fortification“ (p. 84); VINCENT, la fel și-a închipuit Milo ca pe un „ouvrage fortifie“. ei îl localizează însă în alt loc, și anume pe partea vestică a Tyropoeonului, aproape de colțul sud-vestic al cetății lui Solomon (vezi în Dict. de la Bible, suppl. XXI, 1948, p. 917). Părerea lui ALT este că a existat o umplere secundară cu apa (un bazin) în partea de nord a cetății iebusite; GALLING este de părere că, cuvântul Milo nu înseamnă în V.T. todeauna același loc, (aceeași localizare); el a fost în partea nord-vestică a cetății, pe locul palatului, iar Milo, din timpul lui Solomon, este Akropolis, orașul vechi, care s-a atașat orașului lui David.

David vede în acest gest prietenesc mâna lui Dumnezeu, care l-a întărit rege peste Israel și a îndăruit regatul său din pricina poporului său Israel (II Regi V, 12). Faptul că Hiram trimite lui David meșteri și fâuritori de case, nu înseamnă că între canaanii și israeliteni nu era cunoscut meșteșugul construcțiilor. Casele care au fost construite, încă din epoca timpurie a fierului, dovedesc măiestria în construcții a locuitorilor Canaanului²⁴.

În descrierile construcțiilor lui Solomon, constructorii lui sunt menționați alături de cei ai lui Hiram și cei din Biblos (III Regi V, 18). După cum am spus, Hiram dorea o bună vecinătate cu israeliții, întrevăzând în ei un vecin puternic.

F.C. MOVERS, a arătat deja acum un secol, că: „Toată Siria și Palestina, cu excepția Coastei nordice, aparținea regatului lui Israel, și Fenicia, din partea continentală era cuprinsă în regat. Toate drumurile comerciale, drumurile caravelor, care veneau din Eufrat, Arabia și Egipt erau sub stăpânirea israeliților și după cucerirea țării edomiților, au trecut sub stăpânirea lor și toate porturile comerciale ale Marii Roșii. În aceste condiții se străduiau fenicienii să-și întărească relațiile de prietenie cu puternicul vecin.

Asupra fundațiilor și mărimii palatului lui David, nu avem date nici în Vechiul Testament și nici săpăturile arheologice nu au scos la iveală până acum, nimic.

Săpăturile arheologice de la tel el-farah (Tirza) și alte localități unde s-au găsit multe urme de case din epoca timpurie a fierului, ne permit cu oarecare aproximație, să presupunem, că o curte împrejmuită din trei părți de locuințe, forma gospodăria²⁵.

• Casele nu erau construite numai din lemn de cedru (cf. II Regi VII, 2), ci materialul de construcție era piatra bine cioplită, iar lemnul de cedru se folosea la acoperiș, tâmplării și pardoseli. Încăperile haremului se găseau lângă palatul regal formând o parte de legătură a palatului (cf. II Regi XI, 27); mai târziu David a construit o casă deosebită pentru cele zece concubine și le purta de grijă, ele rămânând și îngrijind casa până la moarte (II Regi XX, 3).

Încă nu știm sigur unde a fost construit palatul, pe terase, sau pe platou; este posibil ca el să fi fost pe terase, știind că zidul cetății se află la pealele colinei: „Atunci fiica lui Faraon a trecut din cetatea lui David în casa zidită de Solomon pentru ea. Apoi a zidit el Milo“ (III Regi IX, 24). Se pare, conform descrierii biblice, că vechiul palat Milo s-a situat pe o terasă, care desori a avut nevoie de renovări. Și Neemia 12, 37, pare să descrie poziția estică a casei lui David, prin care se urcau treptele scării, de la Poarta Izvorului, care duceau pe zidul de deasupra casei, până la Poarta Apelor. Este exclusă idee că, pe vremea lui Neemia, după întoarcerea din exilul babilonean, mai exista palatul, ci poate mai puteau fi văzute ruine și resturi ale zidurilor. După toate părerile se crede că a existat o tradiție, care localiza palatul lui

24. Vezi Miss KENYON, PEQ, 98, Fig. 2, p. 79; cele mai cunoscute clădiri ale canaaneilor, sunt cele descoperite la tel el-farah (RB, 59, 1952, p. 538).

25. După părerile arhit. RITH AMIRAN și I.DUNAYEVSKY, clădirile cu curte interioară în Palestina, ar fi o influență asiro-babiloneană (The Assyrian Open-Court Building and its Palestinian Derivates, Basor, 149, 1958, p. 25-32).

David pe terasa estică a cetății „coboară în casa ta...“, îi spune David nevinovatului Urie, înainte de a-i fi dată sentința la moarte și du-te în casa ta (II Regi, XI, 8); prin acest verb, coboară, noi putem înțelege că palatul' era pe terasă, iar celelalte locuințe erau la poalele colinei, poate chiar la intrarea în cetate.

David a fost „regele Ierusalimului, rege peste semințiile lui Iuda și Israel, regele Armonului, stăpânitorul provinciilor anexate, Aram (Damasc) și Edom și domnul regatului vasal al Moabului, și după nume, probabil și suveran peste Hadad din Țoba.

Palatul acestui mare rege, trebuie deci să ni-l închipuim ca pe o somptuoasă locuință regală. Mult mai important decât construirea palatului și făurirea regatului, era pentru el, locul pe care Ierusalimul îl ocupa în istoria lumii și chivotul legii; scoaterea lui din casa lui Aminabad și instalarea în cetatea Ierusalimului (cf. II Regi VI, 2).

După unii specialiști, chivotul, care în ultima vreme se găsea în Șilo, era vechiul obiect sacru de cult, în jurul căruia se adunau cele 12 seminții ale lui Israel, în comuniune sacră. Intervenția nelegitimă a lui David în transferarea chivotului, așa cum spune și istoricul NOTH, a fost un act de mare curaj; David deși rege al celor două regate, cu puteri politice nelimitate, în problemele cultice, sacre ale poporului, nu avea aceeași putere și aceleași atribuții²⁶. Trebuia mai întâi, consultat Jahve, poporul și mai marii preoților.

Prin aducerea chivotului, el dorea să ofere capitalei sale „prestigiul celor 12 seminții, pe care să le unească în tradiția sacră, având în mijlocul lor chivotul legii“.

De fapt, plasarea Ierusalimului în istoria lumii se bazează pe acest fapt, săvârșit de David, acum trei mii de ani²⁷. Și în jurul chivotului, iar mai târziu a templului, care-l va adăposti, se vor derula evenimentele istorice ale poporului evreu, pe o perioadă destul de îndelungată.

Pr. Lector Dr. IOAN STANCU

26. *Idem*, Jerusalem und die israelitische Tradition, OTS, VII, 1950, p. 32.

27. *Idem*, Geschilchte Israels, 1956, p. 176; NOTH rămâne aici, din păcate numai la aceeași părere, nereluând idee, în descrierea marii însemnătăți a templului lui Solomon.

VI. BISERICA ȘI NEAMUL

COMEMORĂRI BISERICEȘTI ALE ANULUI 1998

După cum se cunoaște, Biserica Ortodoxă Română, a comemorat anul acesta 130 de ani de la nașterea patriarhului *Miron Cristea* (20 iulie 1868), 50 de ani de la trecerea la cele veșnice a patriarhului *Nicodim Munteanu* (27 februarie 1948) și 50 de ani de la intronizarea patriarhului *Justinian Marina* (6 iunie 1948), precum și 125 de ani de la moartea mitropolitului *Andrei Șaguna* al Transilvaniei (28 iunie 1873).

Patriarhii Miron, Nicodim și Justinian și mitropolitul Andrei Șaguna și-au avut fiecare viața lor proprie. Ei au trăit în epoci diferite și au slujit Biserica și neamul fiecare în felul său. Totuși ei stau în aceeași ceată, pentru că, alături de trăsăturile care-i deosebesc unul de altul, toți au fost legați de glia românească, și-au iubit cu ardoare țara și neamul, iar în viața Bisericii noastre s-au dovedit, deopotrivă, statornici în apărarea Ortodoxiei.

* *
*

Luptător neînfricat pentru unitatea națională și om de aleasă cultură, cu o teză de doctorat despre Mihai Eminescu, *Miron Cristea*, episcop al Caransebeșului (1910-1919), mitropolit primat (1919-1925) și primul patriarh

al Bisericii Ortodoxe Române (1925-1939), s-a afirmat prin întocmirea unor rânduieli și așezăminte bisericești fundamentale.

Dintre acestea menționăm în mod deosebit: unificarea bisericească a tuturor românilor ortodocși, pe baza principiilor statutului șagunian, care a dat laicilor un loc și un rol important în administrația treburilor bisericești; înființarea de noi eparhii, la Bălți și Ismail, în Basarabia, și a Episcopiei Armatei și reînființarea vechilor centre eparhiale de la Tomis (Constanța), Oradea și Cluj, alegând pentru ele episcopi; întocmirea de noi așezăminte monahale, între care se numără mănăstirea Toplița, cu hramul „Sf. Ilie“, ctitoria sa, de la a cărei sfințire s-au împlinit 70 de ani (20 iulie 1928).

Cunoscând valoarea culturii, patriarhul Miron Cristea a fost și un convins răspânditor al ei, inițiind un întreg program în acest domeniu. A înființat Institutul Biblic, existent până azi, cu editură și tipografie; a revigorat revista „Biserica Ortodoxă Română“ și a înființat publicația eparhială „Apostolul“; a stăruit pentru publicarea unor părți din Sfânta Scriptură, cu explicații pentru credincioși și a insistat pentru intensificarea învățământului religios în școlile secundare. Pentru pregătirea clerului, a reînființat vechile seminarii și a pus bazele altora noi, iar pentru monahi, a ctitorit seminarul liceal monahal de la mănăstirea Cernica.

Dar înaltul ierarh a intrat în legături mai strânse și cu celelalte Biserici Ortodoxe surori, asigurând Bisericii noastre o mare vază. Prin delegațiile trimise la conferințele interortodoxe de la Constantinopol (1923) și de la Muntele Athos (1930), ca și la întrunirile ecumenice, prin călătoriile sale în Orient, până la Locurile Sfinte (1927), în Anglia (1936) și Polonia (1938), prin intervenția sa la Patriarhia Ecumenică pentru ridicarea așa-zisei „Schisme bulgare“ și pentru recunoașterea autocefaliei Bisericii Ortodoxe Albaneze, prin edificarea a două biserici românești la Ierusalim și Iordan și înființarea Episcopiei Ortodoxe Române din America și Canada (1934), prin vizitele ce i le-au făcut la București, ierarhi și reprezentanți ortodocși și neortodocși, prin legăturile și corespondența sa cu străinii, patriarhul Miron a extins fără îndoială influența și prestigiul Bisericii noastre peste hotare.

Răspunzând cu abnegație și entuziasm la chemarea țării, ca senator, regent și, în cei din urmă ani ai vieții, ca prim – ministru al guvernului, patriarhul

Miron Cristea a depus multă osteneală pentru depășirea unor împrejurări deosebit de grele, fără a mai pomeni de alte fapte pe care le-a săvârșit.

* *
*

Cel de-al doilea patriarh, *Nicodim Munteanu*, a ajuns la această înaltă slujire la o vârstă înaintată, după ce a fost pe rând episcop la Huși (1912-1923); ca stareț la mănăstirea Neamț (1923-1935) și Mitropolit al Moldovei și Sucevei (1935-1939), a condus corabia Bisericii în toiul unor transformări nemaicunoscute până atunci în viața neamului nostru. În zilele de cumplită frământare, pricinuite de război, și în vremuri de răsturnări sociale, vlădica Nicodim a avut înțelepciunea de a găsi mijloacele care să asigure Bisericii nu numai supraviețuirea, ci și o lucrare normală și mai ales un rost în noua ordine care se năștea.

În vârtoarea vremurilor și în asprimea zilelor, patriarhul Nicodim a știut să găsească și răgazul pentru a continua lucrarea de răspândire a învățăturilor ziditoare de suflet, începută pe vremea stăreției sale la Neamț, talmăcind și tipărind broșuri religioase, predici, cuvântări pastorale, îndemnuri pentru credincioși, peste care însă tronează ediția sinodală a Bibliei din 1944, unde a tradus 24 de cărți din Vechiul Testament și toate cele 27 de cărți ale Noului Testament.

Dar Patriarhul Nicodim a căutat să întărească și Ortodoxia, cum sublinia Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, în cuvântarea rostită după slujba de pomenire, oficiată duminică 1 martie 1998, la mormântul său din Catedrala patriarhală, conducând în toamna anului 1946 o delegație sinodală română într-o vizită la Moscova, în scopul de a înnoda legăturile tradiționale între cele două Biserici surori, întrerupte o vreme.

* *
*

Succesorul său, patriarhul *Justinian Marina*, intronizat la 6 iunie 1948, după o scurtă păstorire ca mitropolit la Iași a pus în aplicare un vast program, ce a îngăduit Bisericii să rămână la rosturile ei și să-și îndeplinească misiunea, în

acele vremuri grele și de răspundere covârșitoare, cum s-a arătat în cuvântările rostite la Adunarea comemorativă din 5 iunie, din Aula Palatului Patriarhal și la slujba de pomenire din 6 iunie 1998, oficiată în biserica mănăstirii Radu Vodă.

Pentru aceasta, patriarhul Justinian Marina a purces la crearea unei noi legislații, ale cărei principii fundamentale sunt valabile și astăzi: sinodalitatea, autocefalia, autonomia, participarea largă a credincioșilor la viața bisericească și altele.

Totodată, patriarhul Justinian și-a îndreptat atenția asupra clerului care avea nevoie de îndrumare în problemele religioase.

De aceea, începând cu luna ianuarie 1949, clerul a fost chemat la cursurile de îndrumare misionară și pastorală și la conferințele preoțești pentru reîmprospătarea cunoștințelor teologice de care avea nevoie pastorația. Iar pentru formarea viitorilor preoți, patriarhul Justinian a purces în reorganizarea învățământului teologic, aducându-l sub ascultarea Bisericii, la tipărirea de manuale pentru elevii și studenții teologi și la trimiterea de tineri pentru studii peste hotare.

Înnoitor de viață bisericească, patriarhul Justinian a fost, în același timp, deschizător de drumuri în teologie. Pusă în slujba Bisericii, teologia a fost adusă și în slujba vieții. Revistele și publicațiile bisericești judicios organizate și editate au fost sporite și îmbunătățite. Tipărituri ca Biblia, Noul Testament, Mica Biblie, Învățătura de credință, Cazania, Carte de rugăciuni, calendare bisericești, apoi icoane și obiecte de colportaj, toate ieșite din Tipografia și atelierile Bisericii, au fost puse la îndemâna credincioșilor. Predica și catecheza, cântarea în comun, cointeresarea la chivernisirea bunurilor bisericești au avut același scop: să-l lege pe credincios de Biserică, să-l educe spre a fi un bun fiu al ei.

În timpul păstoririi patriarhului Justinian, spiritualitatea românească s-a afirmat prin actul reîntregirii Bisericii Ortodoxe Române din Ardeal de la 21 octombrie 1948 și prin canonizarea, în 1955, a unor sfinți autohtoni și generalizarea sfinților cu moaște pe pământul țării noastre venerate de credincioși.

La cele de mai sus, se adaugă: înființarea Episcopiei Alba Iuliei și a unui Vicariat cu episcop rezident la Constanța, restaurări de mănăstiri, construcții de biserici, organizarea Fondului central misionar; înființarea Casei de Pensii și ajutoare pentru salariații Bisericii, a caselor de odihnă și tratament și multe altele.

Una din cele mai frumoase laturi ale lucrării Bisericii noastre în vremea păstoririi patriarhului Justinian a fost activitatea externă. Aceasta a cuprins toate aspectele posibile ale raporturilor dintre Biserici: contacte personale, schimburi de vizite la toate nivelele, colaborarea în cadrul organizațiilor ecumenice internaționale etc.

Îndeosebi trebuie subliniată purtarea de grijă a patriarhului Justinian pentru comunitățile românești de peste hotare, atât din țările europene, cât și din America, Canada, Australia și Noua Zeelandă.

Lista înfăptuirilor sale este impresionantă și nu poate fi cuprinsă în rândurile de față.

Păstorind în secolul trecut, în Transilvania, mitropolitul *Andrei Șaguna* s-a afirmat, între altele, prin elaborarea Statutului Organic al Bisericii Ortodoxe Române din Transilvania (sanționat de autoritatea de stat la 28 mai 1869), după care s-a condus Biserica transilvăneană până în 1925. Principiile fundamentale ale acestui statut – autonomia față de stat, sinodalitatea, adică participarea laicilor (2/3) alături de clerici (1/3) la conducerea treburilor bisericești - au stat la baza Statutului de organizare a întregii Biserici Ortodoxe Române din 1925 și a celui din 1948.

Pe tărâm cultural, a organizat învățământul elementar și mediu ortodox românesc din Transilvania, punându-l sub îndrumarea Bisericii; a înființat un Institut pedagogic teologic cu două secții la Sibiu; pentru studenții teologi și preoți a tipărit o serie de manuale didactice, lucrate de el însuși sau de profesorii Institutului; a trimis numeroși tineri la studii de specializare la Universitățile din Austria și Germania cu burse oferite din fondurile și fundațiile create de el; a avut un rol însemnat în întemeierea și organizarea Asociațiunii transilvane pentru literatura română și cultura poporului român (ASTRA), fiind primul ei președinte. A inițiat ziarul: „Telegraful român“ (1853) care apare și astăzi.

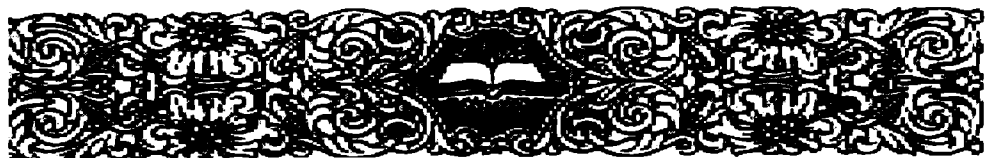
De asemenea, menționăm că a îndeplinit un rol de seamă în anii 1848-1849: președinte al Marii Adunări naționale românești de pe Câmpia Libertății de la Blaj din 3-15 mai 1848; delegat de adunare să prezinte revendicările românești împăratului german la Innsbruck, Olmütz și Viena, apoi guvernului din Pesta, precum și alte acțiuni menite să apere drepturile naționale ale poporului român transilvănean.

Parcurgând, pe scurt, etapele împlinirilor celor trei patriarhi *Miron*, *Nicodim* și *Justinian* și ale mitropolitului *Andrei Șaguna*, comemorați anul acesta, săvârșim un act necesar și, mai ales, le aducem un pios omagiu care mărturisește respectul și recunoștința noastră.

Dincolo de ceea ce timpul șterge, schimbă sau îmbunătățește, ei și-au înscris cu demnitate numele în Istoria Bisericii pe care au slujit-o, a țării, care au iubit-o, a neamului căruia i-au dăruit tot ce au avut mai bun.

† TEOFAN SINAITUL
Episcop Vicar Patriarhal

VII. VIAȚA BISERICESCĂ ÎN MITROPOLIE

„OAMENI ȘI RELIGII”

ULTIMA MARE ÎNTÂLNIRE RELIGIOASĂ A ACESTUI SECOL

Capitala României, București, a găzduit în perioada 30 august - 1 septembrie 1998, lucrările celei de-a XII-a Întâlniri Internaționale „Oameni și Religii”, organizată de Comunitatea Sant’Egidio, în colaborare cu Președenția României și Patriarhia Română.

Tema întâlnirii „*Pacea este numele lui Dumnezeu, omul, popoarele*” a fost dezbătută de către cei prezenți pe parcursul a trei zile, în conferințe publice și mese rotunde.

I. Participare de excepție

La această întâlnire au participat 193 de personalități religioase, conducători și reprezentanți ai marilor religii ale lumii, din mai bine de 40 de țări.

Aflați la sfârșitul celui de-al doilea mileniu, caracterizat prin atâtea frământări, neînțelegeri și intoleranță, reprezentanții Ortodoxiei, ai Catolicismului, ai celorlalte Biserici creștine, ai iudaismului, ai islamismului, precum și ai altor religii orientale asiatice, s-au arătat preocupați de viitorul păcii în Europa și în întreaga lume.

Ortodoxia a fost reprezentată de un important număr de patriarhi și ierarhi, precum: P.F.Sa *Petros VII*, papă și patriarh al Alexandriei și a toată Africa; P.F.Sa *Ignatie IV*, patriarhul Antiohiei; S.Sa *Maxim*, patriarhul Bulgariei; P.F.Sa *Chrysostom*, arhiepiscopul Ciprului; P.F.Sa *Dorotei*, arhiepiscop de Praga și mitropolit a toată Cehia și Slovacia; P.S. *Emanuel*, episcop de Reggium, delegat al S.Sale *Bartolomeu I*, patriarhul ecumenic al Constantinopolului; Î.P.S.Sa *Timotei de Vastra*, delegat al P.F.Sale, *Diodor*, patriarhul Ierusalimului; Î.P.S.Sa *Pitirim* de Volokolamsk și *Yuriev*, delegat al S.Sale *Alexei*, patriarhul Moscovei și a toată Rusia; P.S.Sa *Lucian*, episcop de Slovacia, delegat al P.S.Sale *Pavle*, patriarhul Serbiei; P.S. episcop *Miron*, delegat al P.F. Sale *Vasile*, noul mitropolit al Varșoviei și a toată Polonia și Î.P.S.Sa *Nikodim*, mitropolit de Harkov, delegat al Î.P.S. mitropolit *Filaret* al Ucrainei. Bisericile Ortodoxe Orientale au fost reprezentate de S.Sa *Aram I*, patriarhul catolicos Armean al Ciliciei și S.Sa *Abbuna Paulos*, patriarhul Bisericii Ortodoxe Etiopiene.

Biserica romano-catolică a fost reprezentată de șapte cardinali: Em.Sa card. *Roger Etchegaray*, președintele Comitetului Marelui Jubileu al anului 2000; Em.Sa card. *Achille Silvestrini*, prefectul Congregației pentru Bisericele Orientale; Em.Sa card. *Francis Arinze*, președintele Consiliului Pontifical pentru dialog interreligios; Em.Sa card. *Edward Idris Cassidy*, președintele Consiliului Pontifical pentru Unitatea creștinilor; Em.Sa card. *James Francis Stafford*, președintele Consiliului Pontifical pentru Laici; Em.Sa card. *Josef Glemp*, arhiepiscop de Varșovia; Em.Sa card. *Alexandre José Maria dos Santos*, arhiepiscop de Maputo.

Au mai participat reprezentanți ai Bisericilor Anglicane, Luterane și Reformate, ai Consiliului Mondial al Bisericilor, ai Conferinței Bisericilor, ai Conferinței Bisericilor Europene, rabinul-șef al Israelului și muftiul orașului Sarajevo.

Din România, alături de membri Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, au participat membri Conferinței Episcopale Române (care reunește ierarhii catolici și greco-catolici), reprezentanți ai celorlalte culte religioase recunoscute de statul român, precum și personalități ale culturii românești.

II. Sfânta Liturghie panortodoxă

Duminică, 30 august, începând cu orele 9,30, a fost săvârșită Sfânta Liturghie de către Întâistătătorii Bisericilor Ortodoxe surori, pe un podium special amenajat între Catedrala patriarhală și clopotniță.

Prezența la București a atâtor personalități religioase a făcut ca moaștele Sfântului Dimitrie Basarabov, ce sunt păstrate în Catedrala Patriarhală, să fie scoase și așezate spre venerare sub noul baldachin, special construit în dreptul clopotniței, la fel ca în ziua Sfântului, din ziua de 27 octombrie.

Din Palatul patriarhal, soborul ierarhilor ortodocși, s-a îndreptat, în procesiune, spre racla Sfântului Dimitrie, iar după închinare, a urcat pe podiumul ridicat în partea de răsărit a sfântului altar. Procesiunii i s-au alăturat cei șapte cardinali, ierarhii români catolici și greco-catolici și reprezentanții celorlalte Biserici creștine.

În prezența Președintelui României, a Președintelui Camerei Deputaților, a vicepreședintelui Senatului, a altor oameni politici, a corpului diplomatic acreditat la București, precum și a unui mare număr de credincioși, format mai ales din ortodocși și catolici, s-a oficiat Sfânta Liturghie solemnă, prezidată de către Prea Fericitul *Petros VII*, papă și patriarh al Alexandriei și a toată Africa.

Prea Fericitul Părinte *Teoctist*, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, în cuvântul rostit, a adresat un călduros „bun venit” oaspeților și a arătat importanța deosebită pe care o trăiește Bucureștiul și întreaga Românie, găzduind o manifestare de o asemenea amploare.

La sfârșitul Sfintei Liturghii, Em.Sa card. *Edward Idris Cassidy*, președintele Consiliului Pontifical pentru Unitatea Creștinilor, a adresat un mesaj de felicitare Patriarhului României și întregului popor român. „În ectenia cea mare cu care se începe Sfânta Liturghie ortodoxă, a arătat Eminentă Sa, ne rugăm întotdeauna pentru pacea (care vine) de sus. Aceasta este pacea pe care dorim să o invocăm, participând, pe cât ne este cu putință, la slujba de astăzi”.

III. Deschiderea oficială

Duminică, 30 august, la orele 17,00, a avut loc în sala Cuza a Centrului Internațional de Conferințe din Palatul Parlamentului, deschiderea oficială a Întâlnirii Internaționale „Oameni și Religii”, ceremonia fiind prezidată de Prea Fericitul Petros VII, papă și patriarh al Alexandriei și a toată Africa.

În cuvântul rostit, Președintele României, dl. *Emil Constantinescu*, a ținut să arate că „prezența Dvs. (la București - n.n.) demonstrează că la aproape un deceniu de la prăbușirea comunismului, Europa de Est nu mai este un teritoriu „închis în sine” și nici un spațiu pe care restul lumii îl izolează sau îl ignoră. România dorește să-și proclame - inclusiv prin intermediul acestui important forum al dialogului interreligios, voința de a coopera, în mod sincer și consecvent cu toți cei dispuși să cunoască și să prețuiască alte culturi, alte tradiții, alte destine istorice și alte sensibilități. Pentru societatea românească, majoritar ortodoxă, reuniunea „Oameni și Religii” de la București este un excelent prilej de a sublinia *necesitatea unei Europe unite*, care nu cunoaște clivaje economice, politice sau profesionale insurmontabile și care dorește să stabilească relații consistente cu toate celelalte arii de civilizații”.

Luând cuvântul, Prea Fericitul Părinte Patriarh *Teoctist* a subliniat *necesitatea* găsirii unei căi noi a dialogului și iubirii frățești, singurele în măsură să aducă pacea într-o lume atât de fărâmițată de neînțelegeri și intoleranță. Prea Fericirea Sa a accentuat *ideea* că Biserica noastră, prin deschiderea atentă față de problemele lumii contemporane, se implică activ în lupta pentru pace: „Faptul că, pentru prima oară, o astfel de reuniune este găzduită de o țară majoritar creștin-ortodoxă, confirmă deschiderea și sensibilitatea Ortodoxiei și a fiilor ei, pentru acele probleme și încercări care, astăzi, afectează grav atât omul, comoră a făpturii lui Dumnezeu, cât și întreaga creație, în ansamblul ei. În aceeași măsură, prezența noastră aici, tâlmăcește conceptul atât de necesar al apropierii dintre noi în căutarea păcii lui Dumnezeu, având nevoie ca între noi să se sălășluiască iubirea și încrederea”.

Cuprins de emoție, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, i-a amintit pe episcopii, preoții, profesorii de teologie, credincioșii și credincioasele aparținând diferitelor Biserici, care „au fost aruncați în temnițele comuniste și deportați în gulaguri, de unde mulți nu s-au mai întors”. În amintirea acestora, cei prezenți au păstrat un moment de reculegere și s-a cântat „Veșnica pomenire”.

„În duhul aceleiași pomeniri - a mai spus Prea Fericirea Sa - ne amintim acum de Ilie Ilașcu și de însoțitorii săi închiși la Tiraspol, pentru care rugăm mărita adunare să îndrepte cuvânt hotărâtor pentru eliberarea lor”.

La rândul său, prof. Andrea Riccardi, președintele Comunității Sant'Egidio, a arătat că „pacea și dialogul interreligios parcurg străzi mănate de nedreptate, de război, de violență și de dezechilibru ecologic. Toate acestea sunt factori care schițează un tablou de dezordine mondială alarmantă. Cum să facem mai puțin tragică viața omului?”, s-a întrebat Andrea Riccardi. În fața acestui scenariu de dezordine mondială, religiile reprezintă o importantă resursă. „Acum este timpul - a arătat Riccardi - unei mai mari cutezanțe a religiilor în a propovădui pacea, dincolo de apărarea intereselor minore”.

IV. Mesele rotunde

Luni și marți au fost organizate la Palatul Parlamentului, în Centrul Internațional de Conferințe, mese rotunde în care s-au dezbătut o serie de teme, precum: *România în contextul istoric, social-politic, economic și religios al Europei; Umanismul mileniului III; Drepturile omului și abrogarea pedepsei cu moartea; Dialogul cu „necreștinii“*.

În cadrul mesei rotunde cu titlul „*Umanismul în mileniul III; Religiiile în confruntare*“, prezidată de Prea Fericirea Sa Ignatie IV, patriarhul Antiohiei și al Țintregului Orient, Î.P.S.Sa Daniel, mitropolitul Moldovei și Bucovinei, după ce a trecut în revistă evoluția gândirii umaniste de la Renaștere încoace, a opinat: „Se pare din ce în ce mai mult că umanismul închis în sine al filozofilor s-a apropiat de sfârșit... Civilizația occidentală bazată pe umanismul secularizat are nevoie mai mult decât orice de reînnoire spirituală. Trebuie să redescoperim acum umanismul sfinților. Nu este suficient să ai idei frumoase; avem nevoie și de forța spirituală de a trăi ca ființe create după chipul lui Dumnezeu“. „Comuniunea cu Dumnezeu, a mai spus Înalt Prea Sfinția Sa, nu trebuie marginalizată. Aceasta trebuie să devină centrul vieții particulare și sociale. Întreaga viață umană este chemată să se hrănească cu prezența și iubirea lui Dumnezeu, prin rugăciunea - respirație a sufletului și printr-o viziune divino-umană a umanității și a creației“.

Rolul ecumenic al României a fost evidențiat de către Î.P.S.Sa Bartolomeu, arhiepiscopul Vadului, Feleacului și Clujului, în cadrul conferinței cu tema „*România și Europa*“, prezidată de către cardinalul Achille Silvestrini, prefectul Congregației pentru Bisericile Orientale. „Ideologia comunistă, cortina de fier și războiul rece - a spus Înalt Prea Sfinția Sa - au contribuit la lărgirea prăpastiei dintre România și Occident. Astăzi, România, în actualul context istoric, economic și social, își revine după perioada comunistă, în timp ce Occidentul suferă din cauza postmodernității, o boală caracterizată prin secularism“.

Î.P.S.Sa Serafim, mitropolitul Germaniei și Europei Centrale, în cadrul mesei rotunde cu tema „*Ecumenismul*“, a arătat cauzele crizei dialogului ecumenic contemporan și sensul pe care acesta este necesar să-l ia în viitor, pentru a fi eficient. „Dialogul ecumenic este acum mai necesar ca oricând - a arătat Înalt Prea Sfinția Sa. Oare, noi creștinii, trebuie să învățăm de la cei din afara Bisericii că dialogul este singura cale de rezolvare a diferendelor și că numai împreună putem înfrunta marile ispite care atacă temeliile înseși ale credinței? Nimeni nu se poate închide în autosuficiența sa, fiecare creștin, fiecare confesiune are nevoie de toți ceilalți creștini și de toți oamenii, chiar dacă în Biserica sa mărturisește plenitudinea adevărului. Sau, mai degrabă, tocmai pentru că trăiește în Adevăr, se simte responsabil față de toți semenii săi, în umanitate. Dacă un membru suferă, suferă toate celelalte mădulare. Nimeni nu se mântuiește singur, ci numai în comuniunea semenilor săi, pentru care este dator să-și pună viața ca și Hristos“.

Părintele Arhimandrit Sofian Boghiu, starețul Mănăstirii Antim, în cadrul mesei rotunde cu titlul „*Monahismul între Orient și Occident*“ a vorbit despre bucuriile „*vieții îngerești*“ a călugărilor și despre misiunea sfântă, de mare folos sufletesc pe

care o au mănăstirile în lumea de astăzi: „Asemenea oameni, senini la chip, curați la inimă și luminați la minte, a spus părintele Sofian, dovedesc prin însăși viața lor, că Evanghelia poate fi trăită nu numai de monahi, ci și de mireni, și că ea este o bună călăuză pentru viața aceasta pământească și, de asemenea, o sfântă călăuză către împărăția lui Dumnezeu“.

V. *Rugăciunea mondială pentru pace*

Cu gânduri de pace, de iertare și de dragoste frățească, reprezentanții marilor religii ale lumii s-au rugat în după-amiaza zilei de marți, 1 septembrie, în diferite locuri, conform tradiției religioase a fiecăruia.

Creștinii s-au unit în rugăciune în fața bisericii Sfântul Gheorghe Nou. Asistența, formată în mare parte din ortodocși, catolici, uniți sau protestanți, bucureșteni sau din alte zone ale țării, toți animați de aceleași sentimente de toleranță și frățietate, s-au rugat împreună timp de mai bine de două ore, ascultând cererile scurte, dar pline de trăire duhovnicească, pe care reprezentanții confesiunilor creștine le adresau în diferite limbi lui Dumnezeu.

Către orele 18,30, reprezentanții confesiunilor creștine, înconjurați de un număr mare de credincioși, s-au îndreptat, în procesiune, spre Piața Universității, loc cu adânci semnificații istorice, unde urma să se desfășoare ceremonia finală.

VI. *Ceremonia finală*

În acordurile unui „Adagio“ de Albini, prezentați de vocea puternică a crainicului, conducătorii și reprezentanții marilor religii ale lumii au urcat pe un mare podium amplasat în fața Teatrului Național. Erau de față oameni politici, membri Corpului diplomatic acreditați la București, ziariști, un numeros public.

Rolul fundamental, de adevărate laboratoare ale păcii și înțelegerii între popoare, pe care îl pot juca religiile în actualul context politic internațional, a fost una dintre temele abordate de către Președintele României, Dl. *Emil Constantinescu*, în alocuțiunea sa rostită la ceremonia de închidere. „Religiile nu sunt numai rezervoarele memoriei umane – a spus Domnia sa. Sunt școli ale speranței și compasiunii, precum și surse ale curajului de a crede că existența are un sens superior. Modernitatea a agresat însă, în prea multe feluri diferitele tradiții religioase pentru ca ele să nu privească cu temere invitația de a concilia cu „lumea seculară“. Numai dialogul poate depăși încet-încet orice rezerve. Numai dialogul poate convinge religiile lumii că reversul extremismului nu este mediocritatea lipsită de orizont și că toleranța nu este sinonimă cu slăbiciunea sau cu infidelitatea față de propriul crez“.

În cuvântul său, Prea Fericitul Părinte *Teoctist*, a subliniat necesitatea rugăciunii și a dialogului ca premise ale păcii interioare. „Nu putem constitui pacea în lume dacă nu vom dobândi mai întâi de la Dumnezeu darul cel minunat al păcii interioare; cele trăite de noi în acest scurt răstimp, a spus Prea Fericirea Sa, ne-au arătat că pacea și dreptatea sunt cu puțință. În această strădanie, credința în Dumnezeu, manifestată în spiritul de jertfă întru slujirea aproapelui și în viața de rugăciune, devine piatra cea din capul unghiului fără de care nimic nu se poate zidi.

Fără rugăciune continuă către Dumnezeu (Isaia 9, 5) și fără pacea în Dumnezeu nu putem exprima acest dar sfânt al păcii între oameni. În acest înțeles, un mare grăitor de Dumnezeu spune: „Nu poți dobândi experiența păcii lui Dumnezeu, numai pentru faptul că vorbești sau te gândești la ea“. Pacea lui Dumnezeu o trăim în ființa noastră și de aici ea se răspândește în familie, în comunitatea națiunii proprii și a întregii umanități. „Sfințește-te pe tine însuși și mulți se vor mântui în jurul tău, a conchis Prea Fericirea Sa“.

A urmat un cuvânt de mulțumire de către prof. *Andrea Riccardi*, președintele Comunității San'Edigio, în numele a celor peste 800 membri ai acesteia veniți din Italia la București, precum și în numele întregii comunități, către toți participanții, pentru experiențele trăite în cadrul acestei întâlniri, al cărui popas a fost anul acesta Bucureștiul.

Em. Sa card. *Edward Idris Cassidy*, președintele Consiliului Pontifical pentru Unitatea Creștinilor, a citit apoi mesajul trimis de către Papa Ioan Paul II participanților la această întâlnire. „Marea manifestare de rugăciune pentru pace – se arată în mesaj – se înregistrează perfect vocației deosebite a României de a fi punte între Orient și Occident, pentru a oferi o sinteză originală de culturi și de tradiții europene“ [...]. Prezența (atâtor personalități religioase la această Întâlnire, exact în pragul celui de-al treilea mileniu, ne îndeamnă să ridicăm rugăciunea noastră către Dumnezeu cu o încredere deosebită pentru ca lumea să-i vadă pe creștini „mai puțin divizați“. Calea va fi cu atât mai ușoară, cu cât noi ne vom întâlni și ne vom iubi mai mult, arătându-ne astfel bucuria care ne leagă. [...] Avem nevoie să ne reamintim, pentru noi înșine și pentru lumea întreagă, că ceea ce ne unește este mai puternic decât ce ne desparte“.

A XII-a întâlnire Internațională „Oameni și Religii“ s-a bucurat, de asemenea de mesajul Sanctității Sale *Bartolomeu I*, patriarhul ecumenic al Constantinopolului. Mesajul face o prezentare a viziunii despre pace a Vechiului Testament, a Noului Testament, precum și a unor texte religioase aparținând altor religii. „Nu trebuie să aruncăm responsabilitatea pentru războaiele noastre pe umerii lui Dumnezeu – se arată în mesaj. Dumnezeu este Dumnezeul păcii și singurul război pe care îl binecuvântează este războiul nostru fauntric, dus împotriva răului din noi, care provoacă războaiele sângeroase. El îngăduie numai lupta de apărare și pentru restabilirea dreptății“.

A urmat citirea „*Apelului pentru pace 1998*“, care a fost înmânat, apoi, în mod simbolic de către doi copii, tuturor reprezentanților religiilor prezenți la această întâlnire și a ambasadurilor acreditați la București, aceștia urmând să înainteze „*Apelul*“ guvernelor țărilor pe care le reprezintă.

În aplauzele prelungite ale oamenilor adunați în Piața Universității, ceremonia finală s-a încheiat cu un moment deosebit de emoționat: semnarea *Apelului pentru pace* de către reprezentanții marilor religii prezenți și aprinderea de lumânări, într-un sfeșnic cu mai multe brațe, simbol al concordanței dintre toți oamenii. Conducătorii și reprezentanții marilor religii și-au strâns mâinile și s-au îmbrățișat unii pe alții, într-o adevărată bucurie pascală.

VII. *Ecouri în presă*

Desigur, „ultima mare întâlnire religioasă a mileniului al II-lea“, cum a fost denumită a XII-a Întâlnire internațională pentru pace „Oameni și Religii“, organizată pentru prima dată într-o țară majoritar-ortodoxă, a fost reflectată în mod pozitiv de presa românească și internațională.

Vom evoca, în încheiere, doar două materiale publicate în presa românească, pe care le considerăm interesante. Astfel, în opinia domnului Dan Ciachir, Întâlnirea de la București a fost „un succes diplomatic al ierarhiei noastre“. „Iată că propunerea Bisericii Ortodoxe, veche de mai bine de 8 ani și repetată într-una – scrie dl. Ciachir – potrivit căreia problemele patrimoniale dintre pravoslavnici și uniți să fie rezolvate pe baza dialogului, devine din dorință realitate. Sub gârbaciul Vaticanului, evident, care ține morțiș ca Suveranul Pontif să calce pe pământ ortodox“. Sensul diplomatic al Bisericii Ortodoxe Române, este justificat în viziunea dlui Ciachir, de trei argumente: „1. Contenciosul patrimonial cu greco-catolicii va fi reglat prin dialog [...]; 2. Biserica Ortodoxă arată că poate discuta cu Vaticanul peste capetele uniților și impune temperarea lor [...]; 3. Biserica Ortodoxă îi arată stăpânirii că îi poate ajuta la capitolul – atât de drag ei – „imagine“, la fel de mult ca și vizita lui Clinton“.

La rândul său, dl Teodor Baconsky, ambasadorul României pe lângă Sfântul Scaun este de părere că Întâlnirea de la București a fost „un succes ecumenic, dar și unul politic, și diplomatic. Acest succes ar putea fi „o șansă“ ca preconizata vizită a Papei din mai 1999, să devină realitate: s-au creat deja premisele unui culoar de expresie românească în contextul continental. Există, desigur, și riscul de a irosi ce am câștigat. Dacă „Bisericile românești“ (Ortodoxă și Greco-Catolică) vor eșua în proiectul lor de reconciliere și se vor întoarce la penibilul punct de plecare pe care tocmai l-au lăsat în urmă, Ioan Paul al II-lea nu va face vizita pe care o evocăm de un deceniu, fără să o putem realiza. Dacă politicienii noștri nu vor fructifica – printr-o atentă monitorizare instituțională – memoria internațională a reuniunii de la București, aceasta se va estompa rapid“.

„Pe plan ecumenic, opinează dl. Baconsky, reuniunea a prilejuit cea mai vastă și elocventă întâlnire între ierarhia marilor confesiuni creștine europene, care au dialogat, firește și cu reprezentanții asiatici ai religiilor necreștine. În raporturile dintre ortodocși și catolici, „au avut loc scene istorice, greu de imaginat cu puțin timp în urmă: Patriarhul Teotist a participat (pentru prima dată n.n.) la o mesă catolică la catedrala Sf. Iosif. Cardinalii au vorbit fratern cu mitropoliții ortodocși, s-au îmbrățișat, au accentuat – oficial – ideea că patrimoniul comun al celor două Biserici depășește divergențele existente (și istoria polemică a receptării lor). Biserica Ortodoxă Română și-a afirmat autocefalia cât și capacitatea – dar mai ales voința – de a sprijini efectiv interesele României“.

Succesul ecumenic este dublat de cel politic „Mesajul Președintelui Clinton și acela transmis de către Suveranul Pontif au fost intens mediatizate în Occident. România a fost văzută altfel: ca punte între cele două Europe, eliberându-se, fie și

temporar, din legenda sa neagră [...]. Pentru prima dată Ortodoxia – acuzată că ne ține în afara Europei – devine un factor de integrare, un operator de imagine externă pozitivă“.

Mai presus de implicațiile ecumenice, politice sau diplomatice, putem considera întâlnirea internațională „Oameni și Religii“ de la București un succes al Bisericii și al țării noastre, în încercarea de a se implica în evaluarea stabilității păcii în lumea contemporană și a individualiza perspectivele acesteia la începutul mileniului trei.

Diac. Dr. MIRCEA ALEXĂ UȚĂ

BISERICA - SPAȚIUL SACRU - SFINȚIREA BISERICII PAROHIEI PANTELIMON, PROTOIERIA ILFOV

La mică depărtare de București, în partea de răsărit a orașului, peste apa Colentinei și la stânga șoselei ce duce la Călărași, în vecinătatea comunelor Dobroești, Mărcuța, Cernica și Moara Domnească, se află comuna Pantelimon, datată de la jumătatea secolului al XVII-lea.

Nu se cunoaște întemeietorul. Se știe că, înainte de 1700, pe movila din apropiere, înconjurată din trei părți de apa Colentinei, se mai vedeau ruinele unui castru roman, unde își făcuseră sălaș câțiva pribegi, care amenajaseră și o fântână, numită „Fântâna Babei“, în amintirea babei Ana, spune tradiția, o bătrână sărmană care îi tămăduia pe cei suferinzi de boli cronice cu ierburi de leac. La această fântână, localnicii și sătenii din împrejurimi își adăpau vitele bolnave, crezând că apa este tămăduitoare. Cu vremea, „Fântâna Babei“ s-a năruit, dar izvorul există și astăzi, așa cum a fost odinioară.

Movila, cu grădiștea dimprejur, făcea parte din moșia Obilești, aparținând Mănăstirii Cernica, și a fost pusă la dispoziția domnitorului Grigorie II Ghica (care a urcat de două ori pe tronul Țării Românești, între 1733-1735 și 1748-1752, și o dată pe tronul Moldovei, între 1735-1748) de mitropolitul Ștefan al Ungrovlahiei (1731-1738), pentru a clădi o mănăstire, cu biserică, clopotniță și chilii, și un spital (bolniță) pentru îngrijirea celor săraci, atinși de boli cronice.

Construcția așezământului, ridicat lângă „Fântâna Babei“, a început la 12 octombrie 1735 și a durat 15 ani, iar când totul a fost gata, ctitorul, dorind să aibă în biserică moaștele unui sfânt tămăduitor, a obținut brațul drept al Sfântului Pantelimon, pe care l-a așezat într-un relicvar de argint și l-a închinat mănăstirii, la 23 septembrie 1750. De atunci, mănăstirea și spitalul s-au numit Sf. Pantelimon.

Unii din bolnavii tămăduiți în spitalul Mănăstirii Sf. Pantelimon nu s-au mai întors în locurile de unde veniseră, ci s-au stabilit în apropiere, construindu-și case și întemeindu-și gospodării.

Aceștia, împreună cu primii localnici, au pus bazele satului, care, pe atunci, nu avea mai mult de 50 de familii, cu 240 de suflete. Cu vremea, așezarea s-a extins și s-a dezvoltat. În 1930, de pildă, satul avea 2.000 de locuitori, în 1940, numărul lor atingea 6.000, iar astăzi este una din cele mai mari comune din jurul Capitalei.

La început, satul s-a numit Florești, după îndeletnicirea locuitorilor, care cultivau flori și le vindeau în târgul București. Treptat, pe măsură ce unii din cei tătăduiți în spitalul de alături s-au stabilit aici, satul și-a luat numele Pantelimon, de la ctitoria lui Grigorie II Ghica. La aceasta, a mai contribuit și faptul că, de ziua Sf. Pantelimon, hramul mănăstirii, se organiza aici un mare târg, care ținea o săptămână, unde veneau mulți săteni din împrejurimi și chiar târgoveți din București.

Pe un pînten de deal, spre marginea de sud a satului, în stînga șoselei, s-a construit o biserică de lemn, cu hramul „Sf. Nicolae“, care a ars în 1880, din neglijența oamenilor, rămânând în picioare doar clopotnița, tot de lemn. Ea se ridicase odată cu satul, folosindu-se lemnul provenit din pădurea izolată de alături, dispărută astăzi, ce făcuse cândva parte din vestitul codru al Vlăsiei. Dintre slujitorii acestei biserici, documentele au consemnat doar numele preoților Voicu și Nae.

Pe temelia vechii biserici de lemn s-a clădit alta de cărămidă cu temelie de piatră, fixată cu mortar de ciment, prin strădania și cheltuiala lui Ioan Lăzărescu, locuitor și proprietar în comună, căruia i s-au asociat Hristache Carusso, cu soția sa Ana, născută Sachelarie, Elena Constantinescu, Anghel Badea și Ion Ungureanu – cum spune pisania – precum și alți binevoitori creștini. Construcția noii biserici, în formă de cruce, cu două turle, a început în ziua Sf. Pantelimon, la 27 iulie 1880, și s-a încheiat la 29 mai 1883, când a fost sfințită. Pe lângă hramul „Sf. Nicolae“ i s-au mai adăugat altele două hramuri: „Sf. Ioan Botezătorul“, după dorința ctitorului Ioan Lăzărescu și „Sf. Ștefan“, la stăruința Elenei Constantinescu. Șirul preoților slujitori la noua biserică începe cu Constantin Cristescu (1883-1890), urmat de Constantin Popescu (1890-1935).

Din cauza terenului alunecos și fără o fundație solidă, biserică n-a rezistat vicisitudinilor timpului. Încât, în 1903 și 1937, i s-au făcut reparații radicale. Cutremurul din 10 noiembrie 1940 a provocat, însă, avarii grave, punând în pericol însăși stabilitatea edificiului. Enoriașii, în frunte cu preotul paroh Vasile Ionescu, numit aici în 1936, au depus eforturi mari pentru refacerea bisericii. Lucrările, care au început în 1942 și au durat mai mulți ani, au constat din: scoaterea igrasiei; legarea pereților cu o centură de beton și adăugarea pridvorului existent, susținut de stâlpi cilindrici; înlocuirea ferestrelor de lemn cu altele din fier; refacerea turlelor și învelirea cu tablă nouă. Tot acum, s-a făcut un trotuar de beton împrejurul bisericii, s-a nivelat curtea și s-au amenajat trepte de piatră de la poartă până la intrarea în sfântul lăcaș. În sfârșit, între anii 1958-1959, s-a retencuit interiorul, s-a reparat acoperișul și s-au vopsit turlele, apoi, biserică a fost pictată din nou, de către pictorul Ion Taflan. În anul 1960, când biserică din incinta spitalului de alături, ctitorită de domnitorul Grigorie II Ghica, a fost închisă de autorități, relicvarul cu moaștele Sf. Pantelimon a fost strămutat, spre cinstire și închinare, în biserică „Sf. Nicolae“ din comuna Pantelimon. După încheierea lucrărilor de reparații și a celor de pictură, biserică a fost resfințită, la 6 decembrie 1965, de către episcopul Antim Târgovișteanul, vicar patriarhal, delegat de patriarhul Justinian. Acum, bisericii i s-au adăugat hramul „Sf. Pantelimon“, ca cel de-al patrulea hram.

Cutremurul din 4 martie 1977 a provocat bisericii stricăciuni, cerând noi lucrări de reparații, realizate însă după anul 1978, când s-a transferat aici, ca preot paroh, părintele Nicolae Tănăsioiu, care cu sprijinul Consiliului parohial și contribuția credincioșilor, a remediat avariile interioare și exterioare, a adăugat o clopotniță nouă, de zid, în locul celei vechi, din lemn, precum și capelă în cimitir, pe lângă alte lucrări de întreținere în incinta sfântului lăcaș. Terminându-se toate aceste lucrări, biserica a fost sfințită, în 1979, de către PS Episcop Vicar-Patriarhal Vasile Târgovișteanul, delegat al patriarhului Iustin.

Constatând că, din cauza instabilității terenului pe care a fost construită, un pinten de deal cu relief sinuos, și fără o fundație trainică, menită să-i asigure stabilitate la șocuri puternice, biserica este permanent expusă la avarii și stricăciuni, cum s-a întâmplat și la cutremurul din 31 august 1986, și chiar pericolului de prăbușire, vrednicul preot Nicolae Tănăsioiu, deși antrenat într-o serie de activități și la Centrul Eparhial din București, în postul de inspector eparhial, ajutat însă și de preoții conslujitori Coman Dumitru și Tănăsioiu Adrian, în înțelegere cu membrii epitropiei, având și sprijinul Primăriei comunei Pantelimon și beneficiind de obolul darnic al enoriașilor și al unor binevoitori creștini, a purces la punerea în aplicare a unui plan de consolidare și restaurare integrală a sfântului lăcaș, fundamentat pe calculele de rezistență, întocmite de arhitecți și ingineri pricepuți. Lucrările, în valoare de peste un miliard de lei, încredințate spre executare unei firme specializate, au început în anul 1994 și au durat cinci ani, constând, în principal din: consolidarea fundației și a zidurilor, restaurarea turelor, refacerea acoperișului, precum și în ample remedieri interioare, de la retencuirea pereților până la reparația catapetesmei și a mobilierului. Acestora li s-a adăugat pictarea din nou a bisericii, realizată de pictorii Marcel Codrescu și Gogu Dan.

Biserica astfel restaurată, consolidată și împodobită cu pictură nouă și frumoasă, a fost sfințită în ziua de 6 septembrie 1998, de însuși Întâistătătorul Bisericii Ortodoxe Române, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, înconjurat de un ales și impresionant sobor de preoți și diaconi, din care au mai făcut parte, pe lângă preoții slujitori ai parohiei și unii preoți de la parohiile vecine, Prea Cuviosul Arhimandrit Grigore Băbuș, de la Catedrala Patriarhală, Prea Cucernicii preoți Ion Șurubaru, Mihai Hau, Nicolae Aurel și Mihai Petrescu, consilieri la centrul Eparhial București, precum și Prea Cucernicii preoți Ștefan Popa, protoiereul județului Ilfov și Lazăr Gheorghe, protoiereul protoieriei Ploiești.

Încă din ajun, în cadrul serviciului de seară, Prea Sfințitul Episcop-Vicar Teodosie Snagoveanul al Arhiepiscopiei Bucureștilor, delegat de Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, înconjurat de un sobor de preoți și diaconi, a săvârșit slujba vecerniei, litiei și acatistului, în prezența a numeroși credincioși din parohie și a rostit un ziditor cuvânt duhovnicesc despre însemnătatea bisericii și rostul ei în viața credincioșilor. Arătând cât de frumoasă și bine primită e rugăciunea într-o biserică îngrijită și împodobită, ce prezintă o jertfă adusă lui Dumnezeu, Prea Sfinția Sa a felicitat pe preoții și organele parohiale pentru munca depusă și realizările lor.

A doua zi, dis-de-dimineată, pe o vreme frumoasă de toamnă, credincioșii parohiei, între care mulți tineri și copii, cu buchete de flori în mâini, în frunte cu cei trei preoți ai lor, care pregătiseră toate cele necesare, s-au adunat în jurul bisericii pentru a întâmpina după cuviință pe Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist și a participa la ceremonia de sfințire.

După sfințirea apei, ocolirea bisericii și ungerea ei, pe dinafară, cu Sfântul și Marele Mir, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a rostit rugăciunile de sfințire, rânduite de praviță, apoi urmat de soborul slujitorilor, a intrat în sfântul lăcaș, iar de aici, în Sfântul Altar, pentru a săvârși spălarea, acoperirea și îmbrăcarea Sfintei Mese, ungerea cu Sfântul și Marele Mir a Sfântului Prestol, a bisericii pe dinăuntru și a picturii.

În continuare, Prea Cucernicul preot Mihai Hau, consilier eparhial, a dat citire următorului hrisov, care a fost așezat în piciorul Sfintei Mese, cu prilejul sfințirii:

„Cu vrea Tatălui, cu ajutorul Fiului și cu desăvârșirea Sfântului Duh, Treimea cea de o ființă și nedespărțită, ziditu-s-a acest sfânt lăcaș, cu hramul „Sf. Ierarh Nicolae“, în anul 1880, pe temelia unei alte biserici, datând din secolul al XVII-lea.

În urma cutremurului din anul 1940, biserica a suferit mari stricăciuni, dar, prin osteneala preotului Vasile Ionescu, s-a reparat și pictat în perioada anilor 1960-1965.

Biserica „Sf. Pantelimon“, ctitoria domnitorilor Ghiculești, din incinta spitalului Pantelimon, fiind închisă în anul 1960, moaștele Sf. Pantelimon s-au strămutat în biserica parohială „Sf. Ierarh Nicolae“, constituind pentru toți credincioșii un dar de mare preț, de cinstire și de închinare, cu evlavie și cu folos pentru fiecare dintre noi.

Cutremurul din 4 martie 1977 a provocat stricăciuni bisericii noastre, așa încât, în 1978, după ce s-a transferat la această biserică părintele Nicolae Tănăsioiu, paroh, și părintele Coman Dumitru, conslujitor, s-au început lucrările de restaurare și de reparații a bisericii „Sf. Ierarh Nicoale“. I s-au adăugat, în această perioadă, clopotnița și o cancelarie, precum și o capelă în cimitir. Biserica a fost resfințită, după terminarea lucrărilor, de către Prea Sfințitul Episcop Vicar Patriarhal Vasile Târgovișteanul, în anul 1979.

Poziția acestui sfânt lăcaș, pe care-l vedeți, pe un teren cu sinuozități, și fără fundații adecvate, au făcut ca vicisitudinile timpului să o pună în pericol de prăbușire. Sub această amenințare, s-a întocmit o documentație tehnică de rezistență, de către domnul inginer Ticulescu, verificată prin Serv. Tehnic al Sf. Arhiepiscopiei a Bucureștilor, având girul domnului arhitect Pavelescu, încredințându-se spre executare firmei Panconstruct, în anul 1994. Lucrările de consolidare și restaurare au continuat sub supravegherea domnilor ingineri Miclea și Apostu Ioan.

Cu sprijinul dumneavoastră, al credincioșilor din parohie, și al unor binevoitori creștini, după întocmirea devizului de pictură din nou, s-au executat cu multă artă, de către domnii pictori Codrescu Marcel și Gogu Dan, lucrările de pictură din acest sfânt lăcaș.

Valoarea lucrărilor, investită în cinci ani de muncă la sfântul lăcaș, a depășit suma de un miliard de lei.

Ziua de astăzi, 6 septembrie, zi istorică pentru biserica „Sfântului Nicolae“ din comuna Pantelimon, a făcut ca Întăistătătorul Bisericii Ortodoxe Române, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, împreună cu un ales sobor de preoți și diaconi, să săvârșească slujba de tâmosire a sfântului lăcaș din parohie.

Acest moment festiv va rămâne, iubiți credincioși, mult timp în amintirea noastră, a tuturor celor ce am participat, cu evlavie și cu dragoste, la acest eveniment, exprimându-ne, prin prezența noastră, recunoștința față de Întăistătătorul Bisericii noastre și dragostea noastră față de Dumnezeu, Cel ce ne-a binecuvântat cu această zi

Binecuvântează. Doamne, și sfințește podoaba Casei Tale, în veci. Amin!“.

A urmat Sfânta Liturghie, care s-a oficiat afară, pe un podium anume amenajat, dat fiind numărul mare de credincioși prezenți la slujbă, câteva mii, pentru care biserica s-a dovedit neîncăpătoare. Răspunsurile liturgice au fost date de un grup de elevi de la Seminarul Teologic din București.

După citirea Evangheliei zilei (Matei XXI, 33-44), despre Pilda lucrătorilor celor răi ai viei, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a rostit cuvânt de zidire sufletească, spunând între altele:

„Ne aflăm astăzi în fața unei biserici frumoase, așezată la poarta Capitalei noastre, în comuna Pantelimon, și suntem ca o vie a lui Dumnezeu și El din cer ne cercetează. El cercetează via aceasta prin slujitorii Săi. Noi, slujitorii Altarului, suntem primii lucrători ai viei, iar dumnezevoastră, credincioșii, constituiți via lui Dumnezeu, sădită aici, în această minunată grădină a Maicii Domnului, cum a fost numită țara noastră, pentru numeroasele și frumoasele ei mănăstiri și biserici.

Văzându-ne ca lucrători ai viei Mântuitorului Iisus Hristos, să ne întrebăm fiecare din noi ce fel de lucrători suntem, buni sau răi. Desigur, este foarte greu de răspuns la această întrebare. De aceea, să căutăm fiecare, cu inima curată și conștiința dreaptă, să înțelegem cele spuse de Mântuitorul Hristos în Sfânta Evanghelie, citită astăzi, pentru viața și mântuirea noastră.

Aș vrea să știți că, în afara Bisericii, noi nu putem înțelege minunatele învățături ale Mântuitorului Iisus Hristos. Fără să ne ostenim, să venim la biserică, să contribuim la împodobirea ei, noi nu vom fi lucrători buni ai viei lui Dumnezeu, prin înțelesurile ei bogate, pentru că noi am sfințit lucrările de la biserică aceasta, care a fost consolidată, întregită și înfrumusețată cu pictură nouă, ca de la început, prin munca și contribuția dumnezevoastră.

Dar Biserica nu înseamnă numai lăcașul acesta făcut de mâini omenești, pe care l-am sfințit noi, astăzi, ci și credința din sufletul nostru. Fiecare păstrați în dumnezevoastră câte o biserică, iubiți credincioși, și sunteți liturghisitorii ei. Din visteria inimii pornesc cele rele, ca și cele bune. De multe ori, omul este atras spre cele rele și își aduce rar aminte de biserică din sufletul său, ca să-și amintească și de biserică aceasta de zid, cu icoane, cu preoți, care ne aparține tot nouă, și în care ne găsim împlinirea.

Biserica din inimă, fără biserică aceasta, ca chip văzut, nu poate aduce roade mântuitoare. Atât ca învățătură, cât și ca lucrare de artă, de frumusețe negrăită, sfântul lăcaș ne împărtășește sfințenia, prin Sfintele Taine. Iată pentru ce, greșit gândesc anumite

persoane, că-i de ajuns să aibă credință în sufletul lor și nu mai au nevoie să vină la biserică să se spovedească și să se împărtășească. N-au dreptate, iubii mei, pentru că biserica este cea care ne sfințește pe noi, atât cu învățătura, cât și cu lucrarea Mântuitorului Hristos. Biserica, via lui Dumnezeu, ne primește și ne cheamă să ne îndreptăm, să fim curați și cinstiți, să ne iubim unii pe alții. De aici, ajungem la Biserica cerească. Cine n-a luat legătură cu biserica aceasta, nu poate să nădăjduiască la Biserica cea din ceruri.

Așadar, suntem lucrători a trei Biserici. Două pe pământ și una în cer. O biserică în suflet, care trebuie să fie curată și demnă a primi pe Mântuitorul Hristos, cea în care ne adunăm și aducem jertfa cea măntuitoare și, avându-le pe acestea, putem nădăjdi la Împărăția lui Dumnezeu, la Biserica din ceruri, hărăzită tuturor acelora care, din neam în neam, au crezut și au mărturisit credința noastră sfântă ortodoxă.”

După această cuvântare, plină de învățăminte duhovnicești, a Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, care a fost ascultată cu viu interes de către toți cei prezenți, soborul slujitorilor a continuat Sfânta Liturghie, la sfârșitul căreia s-a oficiat un Polihroniu, apoi un parastas pentru slujitorii, ctitorii și binefăcătorii sfântului lăcaș, trecuți la cele veșnice.

În continuare, Prea Cucernicul preot paroh Nicolae Tănăsioiu, în cuvinte emoționante, a mulțumit cu recunoștință Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist pentru participarea la slujba de sfințire și a prezentat o scurtă dare de seamă asupra lucrărilor realizate, spunând următoarele:

„Nu vrem să spunem prea multe despre cât ne-am trudit cu biserica noastră, la care lucrăm de cinci ani, pentru că cutremurele și solul pe care este clădită, fiind din nisip argilos și fără o fundație corespunzătoare, au făcut, în cei 130 de ani de existență să o aducă într-o stare de prăbușire. Și de cinci ani, împreună cu Consiliul parohial, cu preotul coleg Coman Dumitru și preotul adăugat de trei ani Tănăsioiu Adrian, ne-am străduit să o consolidăm și să o reparăm, iar pictura să fie realizată de cei mai buni pictori pe care-i are Comisia de Pictură Bisericească.

Într-adevăr, a fost greu, dar jertfa credincioșilor a fost neprecupețită, căci ne-au ajutat permanent, în tot ce am făcut, ca să avem această biserică frumoasă, în care ei să se boteze, să se cunună și apoi să plece fiecare pe drumul veșniciei, când va rândui Bunul Dumnezeu.

Prea Fericirea Voastră, vă asigurăm, noi, preoții, slujitori, dimpreună cu credincioșii acestei parohii, că vom ridica o nouă biserică, care să fie la dispoziția tuturor celor care au nevoie, de dimineața și până seara târziu, precum și o capelă mortuară. De asemenea, vom înmulți activitatea noastră misionară și pastorală, așa cum ne îndeamnă Sfântul Sinod, Prea Fericirea Voastră și Centrul Eparhial, vom ajuta pe cei săraci, ca și până acum, pe bătrâni și pe toți cei care au nevoie de deschidere. Și nu vrem să uităm, că noi, cei prezenți astăzi, ne apărăm credința ortodoxă, cu tot ce ne este dat de legile țării. Și nu permitem nimănui să ne agrezeze sau să ne fure credincioșii, pe care noi i-am botezat, i-am cununat și i-am binecuvântat.

Dumnezeu să vă dăruiască zile îndelungate, Prea Fericirea Voastră, să fiți mereu în mijlocul credincioșilor, care vă iubesc, vă prețuiesc și vă cunosc activitatea și cât vă osteniți pentru binele Bisericii, al patriei noastre și unității neamului românesc“.

Calde mulțumiri a mai adresat Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, pentru participarea la această sărbătoare duhovnicească, și Prea Cucernicul preot Ștefan Popa, protoiereul județului Ilfov, care a pus în evidență și activitatea laudabilă a enoriașilor acestei parohii, în frunte cu vrednicul lor preot paroh Nicolae Tănăsioiu, precum și râvna celorlalți doi conslujitori și mai ales spiritul lor de colaborare în toate domeniile.

Cu bucurie și emoție, scurte cuvântări au mai rostit Prea Cucernicul preot Coman Dumitru, domnul inginer Gh. Popescu, primarul comunei Pantelimon și Prea Cucernicul preot Lazăr Gheorghe, protoiereul protoieriei Ploiești.

În încheiere, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a mulțumit pentru cuvintele frumoase ce i-au fost adresate și, adresându-se credincioșilor, între altele, a spus:

„Ne găsim la sfârșitul acestei frumoase slujbe de sfințire a bisericii „Sfântul Nicolae“ din comuna Pantelimon, din care toți am folosit foarte mult astăzi. Cine nu participă la o sfințire de biserică, la un hram de mănăstire, la Sf. Liturghie, cum am participat noi astăzi, acela nu știe ce înseamnă credința ortodoxă și poate să fie ușor înșelat și atras la adunările sectante. De aceea, este foarte important pentru credincioși, pentru tineri mai ales, să învețe credința ortodoxă, să o cunoască, pentru că Ortodoxia este una cu neamul nostru românesc, cu istoria noastră națională.

Credința ortodoxă se învață cel mai bine venind la biserică, iar înstrăinarea de biserică duce la izolarea de lume, la îndepărtarea de bine, de adevăr, și de frumos. Omul este făcut de Dumnezeu ca să se bucure de lumea aceasta, să trăiască în iubire cu frații săi, aici, pe pământ. Acolo, unde lipsește iubirea creștină, locul ei îl ia sălbăticiunea, ura, dușmănia și alte păcate din lumea aceasta. Iată de ce trebuie să ne găsim permanent în viața Bisericii, pentru că Biserica, credința, ne duce la împărăția lui Dumnezeu.

Cu acest gând vă doresc să petreceți viața, să aveți totdeauna în inimă pe Dumnezeu, pe Mântuitorul Iisus Hristos, păstrând legătura cu Biserica. Să aveți credință în Dumnezeu, să vă iubiți unii pe alții, să vă iubiți copiii, să fiți demni în viață, ca să se cunoască oriunde că sunteți fiii Bisericii noastre strămoșești“.

Ziua sfințirii lucrărilor de reînnoire a bisericii „Sfântul Nicolae“ din comuna Pantelimon, de către Întâistătătorul Bisericii Ortodoxe Române, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, a constituit un moment de înaltă trăire duhovnicească pentru toți credincioșii parohiei, lăsând în inimile lor pecetea unei amintiri de neuitat. Momentul sărbătorec s-a încheiat cu o agapă frățească, oferită de Consiliul parohial, la complexul turistic „Lebăda“, unde au participat soborul slujitorilor, membri organelor parohiale și alți credincioși.

GHEORGHE VASILESCU

SFINȚIREA UNEI NOI BISERICI LA SCHITUL CRASNA

Pe valea Crasnei, în județul Prahova, la 8 km depărtare de comuna Izvoarele și la 5 km de comuna Schiulești, într-o poiană deschisă, izolat de așezările omenști, se află Schitul Crasna. Este o veche chinovie, întemeiată în veacul a XVIII-lea, cu o biserică de lemn, menționată la 1745, înlocuită în 1824 cu altă din cărămidă și piatră, cu hramul „Sfinții Împărați Constantin și Elena“, ctitorie a postelnicului Constantin Potlogea, din Izvoarele, care a fost și stareț al schitului cu numele ieroschimonahul Chesarie.

Cuvioșii părinți, ajutați de binevoitorii creștini, au socotit de bine să adauge vechii biserici a schitului, una nouă, cu hramul „Acoperământul Maicii Domnului“. Construcția noii biserici, cu trei turlle și pridvor larg, sprijinit pe stâlpi cilindrici, tencuită în alb pe dinafară și frumos împodobită în interior cu pictură în frescă, realizată de pictorii Ion și Daniela Moldoveanu din București, a început în 1992 și a fost gata pentru sfințire duminică 18 octombrie 1998.

În această zi de toamnă însorită, obștea schitului și mulțimea credincioșilor, veniți de prin satele și comunele văii Teleajenului, au trăit clipe de aleasă bucurie și înălțarea sufletească, prilejuite de întâlnirea cu Întâistătorul Bisericii Ortodoxe Române, Prea Fericitul Părinte Patriarh *Teoctist*, care a poposit în mijlocul lor, pentru a săvârși slujba de sfințire, împreună cu P.S. Episcop *Galaction* al Alexandriei și Teleormanului, până de curând stareț al acestei chinovii și ostenitor la noua biserică, și P.S. Episcop Vicar Patriarhal *Teofan Sinaitul*, înconjurați de un impunător sobor de preoți, diaconi și monahi.

Pregătirile pentru sfințire au început sâmbătă seara când s-a oficiat, după datină, Vecernia, Privegherea și Litia, de către un sobor de slujitori, în prezența credincioșilor, care au dorit să marcheze prin participarea lor, încă din ajun, importanța acestei sărbători.

Ceremonia sfințirii a avut loc a doua zi de dimineață și a constat din sfințirea apei, ocolirea sfântului lăcaș și stropirea cu aghiasmă și ungerea cu Sfântul și Marele Mir a bisericii în exterior, cu rostirea rugăciunilor tipiconale, după care soborul arhierilor și clericilor a intrat în Sfântul Altar.

În timpul spălării și pregătirii Sfântului Prestol, P.S. Episcop *Galaction* a dat citire documentului de sfințire, cu următorul conținut:

„Cu vrerea Tatălui, cu ajutorul Fiului și cu desăvârșirea Sfântul Duh, ridicatu-s-a acest sfânt lăcaș, cu hramul Adormirea Maicii Domnului, prin osteneala și jertfa părinților și fraților de la Schitul Crasna, avându-i în frunte pe P. Cuv. ieromonah Nicodim Dimulescu, P. Cuv. arhimandrit Galaction Stângă, în prezent episcop al Alexandriei și Teleormanului, și P. Cuv. ieromonah Sebastian Pașcanu, beneficiind și de sprijinul binecredincioșilor închinători, miluitori și binefăcători.

Lucrările de construcție au fost efectuate între anii 1992-1998, pictura în frescă fiind executată de Ion și Daniela Moldoveanu din București.

Slujba de târnosire a avut loc în ziua de 18 octombrie, anul mântuirii 1998 și a fost oficiată de Întâistătătorul Bisericii Ortodoxe Române, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, înconjurat de un ales sobor de arhieriei, diaconi și monahi, în prezența unui însemnat număr de credincioși.

Binecuvintează, Doamne și sfințește pe cei ce iubesc bunăcuviința Casei Tale!“

Acest document, scris pe pergament, în două exemplare, spre a rămâne mărturie peste veacuri despre întemeierea acestui sfânt lăcaș, a fost semnat de Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, de PP. SS. Episcopi Galaction și Teofan și de toți clericii slujitori. Un exemplar a fost depus spre păstrare în arhiva schitului, iar celălalt a fost așezat în piciorul Sfintei Mese, dimpreună cu Sfintele Moaște, pecetluindu-se cu târnoseală, după care Sfânta Masă a primit ungere cu Sfântul și Marele Mir și a fost acoperită cu un guilgiu curat de in și cu alte acoperăminte frumos brodate și împodobite cu cruci și simboluri creștine, apoi s-a săvârșit ungerea cu Sfântul și Marele Mir a Sfântului Altar, a icoanelor de pe catapeteasmă și a picturii interioare.

După ceremonia sfințirii, în timp ce credincioșii treceau pe rând prin Sfântul Altar și sărutau cu evlavie Sfântul Prestol, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist și soborul arhieriei și clericilor au oficiat Sfânta Liturghie, afară, pe un podium, căci biserica s-a dovedit neîncăpătoare pentru mulțimea celor prezenți la slujbă. Răspunsurile de la strană au fost date de monahii schitului, de un grup de maici de la Mănăstirea Suzana și de credincioși.

La sfârșitul slujbei a luat cuvântul P.S. Episcop Galaction al Alexandriei și Teleormanului, care, după ce a scos în evidență rostul sfintelor biserici în viața creștinilor, ca loc de sălășluire a lui Dumnezeu pe pământ și întru oameni, unde noi intrăm în legătură cu Dumnezeu prin rugăciune, aducându-i slavă, spre binele și mântuirea noastră, a spus: „De aceea și noi aici avem acum două biserici una lângă alta și trebuie să știți că, cu cât sunt mai multe sfinte biserici pe fața pământului și în țara noastră, dar mai ales cu cât sunt mai pline, cu atât rămân mai goale pușcăriile, pentru că acolo unde nu este credință, unde omul se depărtează de Dumnezeu, nu mai știe nici de frica lui Dumnezeu și nici de rușine de Dumnezeu, acolo intervine diavolul, îndemnul spre păcat și fărădelege și spre alte fapte înfricoșătoare, care îl fac pe om să decadă din cinstea dată lui de Dumnezeu și să se coboare mai jos decât dobitoacele“. Totodată Prea Sfinția Sa a arătat că ctitorii noii

biserici sunt Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, care a acordat toată binecuvântarea și sprijinul trebuitor acestei lucrări, părinții și frații mănăstirii, cu jertfa lor depusă pe parcursul mai multor ani și, desigur, credincioșii, a căror contribuție a fost însemnată.

În continuare, scurte cuvântări au mai rostit P. Cuv. ieromonah Sebastian Pașcanu, starețul schitului Crasna și exarhul mănăstirilor din cuprinsul Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor, P. Cuv. ieromonah Nicodim Dimulescu, care au mulțumit lui Dumnezeu pentru încheierea lucrărilor la noua biserică, Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, pentru săvârșirea slujbei de sfințire, Prea Sfințișilor Episcopi, preoților, monahilor și tuturor celor prezenți la această sărbătoare.

În încheiere, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, adresându-se credincioșilor, între altele, a spus: „V-am văzut astăzi înscrisă bucuria în suflete, căci, în viața noastră atât de zbuciumată, mai ales acum, singura mângâiere pe care o avem este sfințenia. La sfințirea unei biserici, ca și într-o mănăstire, totul se clădește pe lucrarea Duhului Sfânt. De aceea, sfintele noastre mănăstiri, ca și cea de aici, au avut un rol însemnat în viața țării și poporului nostru, pentru că, de-a lungul timpului, ele au dat rugători către Dumnezeu, iar meleagurile județului Prahova sunt binecuvântate de Dumnezeu cu multe mănăstiri și schituri“. De asemenea, Prea Fericitul Sa a chemat pe credincioși la un spor de credință, la luptă mai hotărâtă contra păcatului, a urii, minciunii, îndemnându-i să se spovedească și să se împărtășească mai des, astfel încât viața lor să fie întemeiată pe Sfintele Taine ale Bisericii.

Ca întotdeauna, cuvântul Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, împodobit cu parfumul gândirii Sfinților Părinți a înmiresmat sufletele credincioșilor, aducând în inimile lor alese bucurii duhovnicești.

La sfârșit, Prea Fericitul Sa a acordat P. Cuv. ieromonah Nicodim Dimulescu, ca o recunoaștere a muncii depuse, rangul de arhimandrit, iar P. Cuv. ieromonah Sebastian Pașcanu, pe cel de protosinghel.

Cu aceasta, solemnitatea sfințirii noii biserici a Schitului Crasna a luat sfârșit, lăsând în suflet participanților o amintire de neuitat.

GHEORGHE VASILESCU

DIN AGENDA DE LUCRU

A

**PREA FERICITULUI PĂRINTE TEOCTIST,
PATRIARHUL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE,
PE PERIOADA 1 SEPTEMBRIE - 30 NOIEMBRIE 1998**

- **Marți, 1 septembrie a.c.:**

- în cursul dimineții, a primit pe Prea Fericitul Părinte *Anastasios*, Arhiepiscopul Albaniei;

- a participat, la Centrul Internațional de Conferințe de la Palatul Parlamentului, la lucrările secțiunii *Monahismul între Orient și Occident*;

- a acordat interviuri postului de televiziune RAI Uno (Italia), Agenției de presă KAI, cotidianului L'Unita (Italia) și postului de televiziune ANTENA 1;

- a avut discuții cu I.P.S. *Mar-Gregorios Ibrahim*, Mitropolit siro-iacobit din Siria;

- a participat, împreună cu Înalț Prea Sfințiii Mitropoliți, la un dejun oferit de dl *Ion Diaconescu*, președintele Camerei Deputaților, luând cuvântul în numele Bisericii Ortodoxe Române;

- a participat la rugăciunea ecumenică săvârșită în fața bisericii *Sfântul Gheorghe Nou* din București și la procesiunea desfășurată până în Piața Universității, unde a rostit mesajul Bisericii Ortodoxe Române la încheierea întâlnirii internaționale „*Oameni și Religii*”;

- a primit oaspeții la recepția oferită de către Patriarhia Română, la Hotelul „București”, în onoarea participanților la întâlnirea internațională „*Oameni și Religii*”;

- **Miercuri, 2 septembrie a.c.:**

- a primit la Reședința Patriarhală și s-a întreținut cu: P.P.F.F. *Petru*, Patriarh și Papă al Alexandriei și al întregii Africi, *Ignatie* al Antiohiei, *Hrisostom* al Ciprului, *Ioan* al Finlandei, I.P.S. Mitropolit *Nicodim* de Harkov (Biserica Ortodoxă din Ucraina – Patriarhia Moscovei) și cu S.S. *Aram I*, Catolicosul Ciliciei;

- A primit oficial în Paraclisul Patriarhal pe S.S. *Abuna Paulos*, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Etiopiene;

- în cursul după amiezii a condus la Aeroportul Internațional Otopeni pe Prea Fericitul Părinte *Petru al VII-lea*, Patriarh și Papă al Alexandriei și a întregii Africi;

- Joi, 3 septembrie a.c.:

- a primit pe dl *Andrea Riccardi*, președintele Comunității Sant'Egidio și pe dl dr. *Keith Clements*, secretar general al Conferinței Bisericilor Europene;
- a participat la recepția oferită de Ambasada Federației Ruse la București;
- după săvârșirea unui *Te-Deum* în Paraclisul Patriarhal – cu ocazia onomasticii
- a primit felicitările P.P.F.F. *Petru*, Patriarh și Papă al Alexandriei și a întregii Africi, *Ignatie* al Antiohiei, *Hrisostom* al Ciprului, ale altor reprezentanți ai Bisericilor Ortodoxe prezenți la București, precum și ale ierarhilor Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române și ale colaboratorilor, din cadrul Administrației Patriarhale și Arhiepiscopiei Bucureștilor. În numele tuturor a vorbit Prea Fericitul Părinte *Ignatie* al IV – lea;
- a primit pe P.C. Pr. *Gheorghe Vasilescu*, parohul comunității ortodoxe române din Torino, Italia, împreună cu familia;
- în cursul după-amiezei a condus la Aeroportul Internațional Otopeni pe Prea Fericitul Părinte *Hrisostom*, Arhiepiscopul Ciprului;

Vineri, 4 septembrie a.c.:

Primiri:

- Sanctitatea Sa *Abuna Paulos*, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Etiopiene;
- P.S. Episcop *Grigori* (Patriarhia Georgiei);
- P.S. Episcop *Miron* (Biserica Ortodoxă a Poloniei);

Duminică, 6 septembrie a.c.:

- a săvârșit slujba de tânosire a bisericii parohiei Pantelimon, com. Pantelimon, și Sfânta Liturghie, adresând cuvânt de învățătură și binecuvântare credincioșilor;

Luni, 7 septembrie, a.c.:

- a primit pe P.C. Pr. Dr. *Aurel Grigoraș*, parohul comunității ortodoxe române din Paris;

Miercuri, 9 septembrie a.c.:

- a primit pe dl col. *Chrystos Militis*, noul atașat militar al Republicii Elene în România, în vizită de prezentare;

Joi, 10 septembrie a.c.:

- a prezidat o consfătuire de lucru pe probleme de învățământ, cu Prea Cucernicii Părinți și profesori de religie din Protoieria Ploiești;
- a vizitat noua mănăstire Turnu și Mănăstirea Ghighiu;

Vineri, 11 septembrie a.c.:

- a primit pe dl *Radu Preda*, doctorand al Facultății de Teologie din Heidelberg, Germania;

- a adresat părintească binecuvântare elevilor din întreaga țară, cu ocazia începerii noului an școlar, prin intermediul postului de radio „Antena Bucureștilui“;

Sâmbătă, 12 septembrie a.c.:

- a vizitat Schitul Sfânta Maria – Cricov și Mănăstirea Zamfira din jud. Prahova;

Duminică, 13 septembrie a.c.:

- a săvârșit slujba de tânosire a bisericii *Sfântul Ioan* din Vălenii de Munte, jud. Prahova, și Sfânta Liturghie, și a adresat cuvânt de învățătură și binecuvântare. A hirotesit pe P.C. Pr. *Gheorghe Șupeală*, „iconom stavrofor“;
- a vizitat mănăstirile Suzana și Cheia, jud. Prahova;

Luni, 14 septembrie a.c.:

- a asistat la Sfânta Liturghie săvârșită în biserica parohiei Mâneciu – Ungureni, Protoieria Vălenii de Munte, jud. Prahova, și a adresat cuvânt de învățătură la praznicul *Înălțării Sfintei Cruci*;

- a binecuvântat pe elevii școlii generale și ai liceului industrial din Mâneciu – Ungureni, jud. Prahova, cu ocazia începerii noului an școlar;

Marți, 15 septembrie a.c.:

- a primit pe P. Cuv. Arhim. *Justinian Dalea*, preot misionar în Statele Unite ale Americii, care a exprimat Prea Fericirii Sale dorința de a se întoarce la mănăstirea de metanie;

Miercuri, 16 septembrie a.c.:

- a primit pe P.S. Episcop *Ioachim* al Hușilor, în legătura cu sfințirea Catedralei episcopale;

- a primit pe dl prof. univ. dr. *Ion Munteanu*, prorector al Universității București;

Joi, 17 septembrie a.c.:

- a asistat la Sfânta Liturghie, săvârșită în biserica *Radu – Vodă* de P.S. Episcop Vicar *Teodosie Snagoveanu*, cu ocazia începerii anului școlar, și a adresat profesorilor și elevilor seminariști pămîntească binecuvântare;

- a primit pe dl prof. univ. dr. *Mihail Diaconescu* de la Universitatea București;

Vineri, 18 septembrie a.c.:

Primiri:

- P.S. Episcop *Casian* al Dunării de Jos, însoțit de dl prof. *Ionel Cîndea*, membru al *Adunării eparhiale* a Episcopiei;

- P.S. Episcop *Galaction* al Alexandriei și Teleormanului;

- dl magistrat *Gheorghe Bălășoiu*, directorul Penitenciarului Colibaș – Argeș, cu invitația de a participa la târnosirea bisericii din penitenciar;

- în cursul după – amiezei, a plecat spre Mănăstirea Sinaia;

Duminică, 20 septembrie a.c.:

- a săvârșit Sfânta Liturghie în biserica mare a Mănăstirii Sinaia, adresând credincioșilor prezenți cuvânt de învățătură;

Luni, 21 septembrie a.c.:

- a primit pe P.C. Pr. *Mihai Cazacu* din Toronto, Canada;

Marți, 22 septembrie a.c.:

Primiri:

- P.S. *Irineu Slătineanu*, Arhiereu – Vicar al Episcopiei Râmnicului;

- dl *Gheorghe Tinca*;

- grupul de redactori de la posturi de radio din străinătate care transmit în limba română, participanți la Seminarul internațional „*Limba română – mijloc de comunicare și informare radiofonică*”, ediția a VII-a, răspunzând întrebărilor acestora despre implicarea Bisericii noastre în problemele actuale ale societății românești;

Miercuri, 23 septembrie a.c.:

- a prezidat ședința de lucru a *Permanenței Consiliului eparhial* al Arhiepiscopiei Bucureștilor;

- a primit pe I.P.S. Mitropolit *Nicodimos* de Ierissos, Sfântul Munte Athos și Ardamerion, Grecia;

Joi, 24 septembrie a.c.:

- a primit pe Excelența Sa, Monseniorul *Janusz Bolonek*, nunțul apostolic în România, la încheierea misiunii diplomatice în România;
- a primit o delegație militară a Forțelor Aeriene ale Republicii Elene, condusă de dl general – locotenent *George Antonetsis*;

Vineri, 25 septembrie a.c.:

- a primit pe I.P.S. Mitropolit *Panteleimon* de Beroia, împreună cu un grup de pelerini, preoți și credincioși din Grecia;

Sâmbătă, 26 septembrie a.c. – 2 octombrie a.c.:

- însoțit de I.P.S. Mitropolit *Daniel* al Moldovei și Bucovinei și de I.P.S. Arhiepiscop *Bartolomeu* al Vadului, Feleacului și Clujului, a fost oaspetele Sanctității Sale, *Bartolomeu I*, Patriarhul ecumenic al Constantinopolului. În cursul zilei de sâmbătă, 26 septembrie, după sosirea la Istanbul și cazarea la Hotel Canaan, Prea Fericirea Sa și delegația Patriarhiei Române au fost oaspeții Sanctității Sale;

Duminică, 27 septembrie a.c.:

- s-a săvârșit slujba de târnosire a bisericii *Sfânta Cuvioasă Parascheva – Pikridion (Haskioi)* din Istanbul și Sfânta Liturghie. Cu această ocazie, Prea Fericitul Părinte Patriarh *Teoctist* a acordat ctitorului la reînnoirea acestui sfânt lăcaș, dl *Tsakos Panaghiotis*, distincția Patriarhiei române, „*Crucea Patriarhală*”, mulțumindu-i pentru dragostea și jertfa creștinească de a reface această ctitorie, rezidită din temelie, la 1692, de către Sfântul Constantin Brâncoveanu. În cursul după – amiezii s-a plecat cu vaporul spre insula Halki;

Luni, 28 septembrie a.c.:

- a fost vizitată insula Halki, Facultatea de teologie de aici și Mănăstirea *Sfânta Treime*;

Miercuri, 30 septembrie – joi, 1 octombrie a.c.:

- împreună cu Sanctitatea Sa, *Bartolomeu I*, Patriarhul ecumenic al Constantinopolului și cu alți Întâistătători de Biserici naționale, Prea Fericitul Părinte Patriarh *Teoctist* a participat la un Sinod panortodox extraordinar, desfășurat în Catedrala *Alexandr Nevski* din Sofia. În legătură cu criza creată de schisma din interiorul Bisericii Ortodoxe Bulgare. Delegația Patriarhiei Române a avut un rol activ în timpul desfășurării lucrărilor Sinodului, prin cuvântul și intervențiile Prea Fericitul Părinte Patriarh *Teoctist* și ale I.I.P.P.S.S. *Daniel* și *Bartolomeu*, ajungându-se în final la ridicarea schismei, la pocăință și împăcare;

Vineri, 2 octombrie a.c.:

- delegația Patriarhiei Române, în frunte cu Prea Fericitul Părinte Patriarh *Teoctist*, s-a întors la Constantinopol, de unde, în cursul serii, a revenit la București.

Duminică, 4 octombrie a.c.:

- a asistat la Sfânta Liturghie săvârșită în Catedrala Patriarhală de către Î.P.S. Mitropolit Dr. *Serafim Joantă* al Germaniei;
- a oferit o recepție în onoarea membrilor Comisiei mixte de dialog teologic dintre Biserica Ortodoxă Română și Biserica Evanghelică din Germania (E.K.D.), desfășurată la Palatul Patriarhiei Române între 3 - 8 octombrie;

Luni, 5 octombrie a.c.:

- a participat împreună cu P.S. Episcop Vicar *Vinčențiu Ploieșteanul*, la Sfânta Liturghie săvârșită în Catedrala Patriarhală și a binecuvântat începutul lucrărilor simpozionului *Serile filocalice*, organizat cu prilejul împlinirii a cinci ani de la trecerea la cele veșnice a Părintelui profesor Dumitru Stăniloae;

- a primit pe Dl. Acad. *Răzvan Teodorescu*;

Marți, 6 octombrie a.c.:

- a asistat la Sfânta Liturghie săvârșită în Paraclisul Sfânta Ecaterina al Facultății de Teologie din București de un sobor de ierarhi - P.P.S.S. Episcopi *Epifanie* al Buzăului, *Casian* al Dunării de Jos și *Nifon* al Sloboziei și Călărașilor - și profesori, și a adresat cuvânt de binecuvântare studenților cu ocazia începerii noului an universitar. De asemenea s-a întâlnit cu studenții anului I al Secției de Teologie Pastorală, cărora le-a vorbit despre frumusețea dar și greutatea misiunii profețești în zilele noastre;

Miercuri, 7 octombrie a.c.:

- a primit pe Eminentă Sa *Ikrama Sabri*, șef Muftiu al Moscheilor de Aur și de Argint de la Ierusalim și al Palestinei, Dl. *Ibrahim Kandalajt*, viceministru al Cultelor în Guvernul Autorității Naționale a Palestinei și pe Dl. *Said Handan*, secretar al Muftiatului, însoțiți de P. Cuv. Arhim. *Ieronim Creșu*, superiorul Așezământului Românesc de la Ierusalim în legătură cu construirea unui cămin pentru pelerini la Ierihon;

- a primit pe P. Cuv. Ierom. *Ioachim* de la Schitul Sfântul Nicolae din Sfântul Munte Athos, aflat în pelerinaj în țara noastră împreună cu mai mulți călugări din Sfântul Munte;

Joi, 8 octombrie a.c.:

- a prezidat ședința de constituire și de lucru a Consiliului Național Bisericesc;

Vineri, 9 octombrie a.c.:

Primiri:

- D-na Prof. univ. dr. *Sanda Toma*;

- Dl. Prof. *Ioan Toacă*, directorul Liceului "Aurel Vlaicu" din București;

Duminică, 11 octombrie a.c.:

- a săvârșit Sfânta Liturghie în Catedrala Patriarhală și a rostit cuvânt de învățătură la Duminica a XXI - a după Rusalii;

Luni, 12 octombrie a.c.:

- a prezidat în Aula mare a Facultății de Teologie - o întâlnire cu profesorii de religie de la școlile din cadrul Arhiepiscopiei Bucureștilor;

- a primit pe P.C.Pr. prof. univ. dr. *Viorel Ioniță*, secretar de studii în cadrul Conferinței Bisericilor Europene;

Marți, 13 octombrie a.c.:

- a primit pe Dl. Ing. *Victor Surdu*, vicepreședinte al Lukoil;

Miercuri, 14 octombrie a.c.:

- la prăznuirea Cuvioasei Parascheva a săvârșit Sfânta Liturghie în Catedrala Patriarhală și a rostit cuvânt de învățătură;

Joi, 15 octombrie a.c.:**Primiri:**

- I.P.S. Mitropolit *Damaschinos* al Elveției;
- P.S. Episcop Vicar *Vasile Someșanul*;
- P.C. Pr. *Eugen Pentiu* și P.C.Pr. *Cornel Todeasa* din Statele Unite ale

Americii;

Sâmbătă, 17 octombrie a.c.:

- a vizitat biserica cu hramul Nașterea Domnului și Sfântul Apostol Andrei din Ploiești, aflată în construcție, și a binecuvântat o tânără familie, adresând mirilor și celor prezenți la Taina Cununiei, cuvânt de învățătură;

Duminică, 18 octombrie a.c.:

- a săvârșit slujba de târnosire a bisericii noi a Schitului Crasna și Sfânta Liturghie împreună cu P.P.S.S. Episcopi *Galaction* al Alexandriei și Teleormanului și *Teofan Sinaitul*. Cu acest prilej a rostit cuvânt de învățătură și a hirotesit arhimandrit pe P. Cuv. *Nicodim Dimulescu* și protosinghel pe P. Cuv. Ierom. *Sebastian Pașcanu*, starețul Schitului Crasna și Exarh al mănăstirilor din Arhiepiscopia Bucureștilor;

Miercuri, 21 octombrie a.c.:

- Cu ocazia prăznuirii Zilei Sfinților Ardeleni a săvârșit Sfânta Liturghie în Catedrala Reîntregirii din Alba Iulia, înconjurat de ierarhii Mitropoliei Ardealului, vorbind în fața mulțimii de credincioși despre jertfele românești pentru unitatea de credință și de neam;

Joi, 22 octombrie a.c.:

- a prezidat Permanența Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Bucureștilor;

Vineri, 23 octombrie a.c.:

- a primit pe Dl. *Dimitrios Mihalopoulos*, directorul Muzeului orașului Atena și pe D-na Prof. *Panaghiota Atsave*, directoarea Liceului Arsakia din Atena;

- a primit pe Dl. *Petre Roman*, președintele Senatului României și pe Dl. *Alexandru Sassu*, ministru pentru relația cu Parlamentul;

Luni, 26 octombrie a.c.:

- a săvârșit Sfânta Liturghie în Catedrala Patriarhală împreună cu P.P.S.S. Episcopi Vicari *Teofan Sinaitul*, *Vincențiu Ploieșteanul* și *Teodosie Snagoveanul* și a adresat cuvânt de învățătură;

- a săvârșit Slujba Privegherii a Sfântului Cuvios Părinte Dimitrie cel Nou din Basarabi și a rostit cuvânt de binecuvântare;

Marți, 27 octombrie a.c.:

- a săvârșit Sfânta Liturghie împreună cu ÎPS Mitropolit *Daniel* al Moldovei și Bucovinei, ÎPS Arhiepiscop *Andrei* al Alba-Iuliei și PPSS Episcopi *Timotei* ai Aradului, Ienopolei și Hălmeagului, *Nifon* al Sloboziei și Călărașilor, *Teofan Sinaitul* și *Teodosie Snagoveanul* și a adresat cuvânt de învățătură și binecuvântare miilor de credincioși;

Miercuri, 28 octombrie a.c.:

- a primit pe membrii celor două Comisii de dialog între Biserica Ortodoxă Română și Biserica Română Unită cu Roma, Greco - Catholică din România, cu ocazia începerii dialogului între Biserica Ortodoxă Română și Biserica Catholică de rit bizantin;

- a primit pe Dl. Prof. Univ. dr *Gheorghe Zgura*, rectorul Universității Politehnica și pe P. C. Pr. lect. univ. dr. *Constantin Coman*, cu invitația de a participa la ședința solemnă a Senatului acestei universități prilejuită de aniversarea a 180 de ani de cursuri de inginerie în București;

Joi, 29 octombrie a.c.:

- a primit pe Eminența Sa *Robert Weis*, Episcopul Comunității Episcopale Evanghelice din Anglia și pe canonicul *Larkin Sean*;

- a prezidat ședința de lucru a Consiliului Eparhial al Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor;

- a acordat un interviu radiofonic și binecuvântări ascultătorilor Societății Naționale de Radiodifuziune, cu ocazia aniversării a 70 de ani de radiofonie în România;

Vineri, 30 octombrie a.c.:

- a participat la ședința festivă a Senatului Universității Politehnica prilejuită de aniversarea a 180 de ani de cursuri de inginerie în București. Cu această ocazie a vizitat Biserica Sfântul Grigore Palama din incinta campusului de la Politehnica;

- a participat la Studioul „Mihai Jora“ la concertul extraordinar al Orchestrei Naționale Radio cu ocazia Zilelor Muzicale ale Radioului, prilejuite de aniversarea a 70 de ani de radiofonie;

Sâmbătă, 31 octombrie a.c.:

Primiri:

- Dl. Prof. *Paul Caravia*;

- Dl. Av. *Niculae Cerveni*;

Duminică, 1 noiembrie a.c.:

- a săvârșit slujba de resfințire și Sfânta Liturghie în biserica Înălțarea Sfintei Cruci, Protoieria II Capitală, și a rostit cuvânt de învățătură. A acordat P.C.Pr. *Alexandru Stan* distincția „*Crucea patriarhală*“;

Luni, 2 noiembrie a.c.:

- a prezidat la Cabinetul Patriarhal întâlnirea de lucru cu președinții Conferințelor preoțești ce se vor desfășura la protoieriiile din cadrul Arhiepiscopiei Bucureștilor, cu tema „1698-1948-1998, în istoria și conștiința Bisericii românești“;

- a primit pe dl. prof. univ. dr. *Enrique Perez Olivares* de la Universitatea din Caracas, Venezuela, pe dl. prof. univ. dr. *Francesco Russo* de la Universitatea din Trieste, Italia, membri ai Institutului internațional Jacques Maritain din Franța, însoțiți de scriitorul *Corneliu Leu*;

Marți, 3 noiembrie a.c.:

- a participat la Conferința preoțească în biserica Sfântul Elefterie din București cu prea cucernicii preoți din Protoieria I Capitală;

- a primit în vizită de prezentare pe Excelența Sa dl. *Fokion Fotiadis*, noul ambasador al Comisiei Europene la București;

Miercuri, 4 noiembrie a.c.:

- a primit pe P.S. dr. *Kallistos Ware*, episcop de Diocleia, din cadrul Arhiepiscopiei Tvateirei și Marii Britanii, aflat în țara noastră cu ocazia decernării de către Facultatea de Teologie a Universității din Cluj-Napoca a titlului de Doctor honoris causa;

Joi, 5 noiembrie a.c.:

- a deschis și prezidat examenul de selecționare a preoților pentru Capitală și orașe, desfășurat la Facultatea de Teologie din București;

- a primit pe P.S. Episcop *Calinic* al Argeșului și Muscelului;

Vineri, 6 noiembrie a.c.:

- a primit vizita Eminenței Sale Dr. *Gusztav Bolcskei*, prim Episcop și președinte al Sinodului Bisericii Reformate din Ungaria, însoțit de E.P. Episcopul auxiliar *Laszlo Nagy* și de pastor *Bertalan Tamas*. La primire au fost prezenți Prea Sfințiții Episcopi de la Patriarhie și Prea Cucernicii Părinți Consilieri;

Sâmbătă, 7 noiembrie a.c.:

- în cursul după amiezei a participat la o recepție organizată de Ambasada Republicii Ungare la București în onoarea E.S. dr. *Gusztav Bolcskei*, prim Episcop și președinte al Sinodului Bisericii Reformate din Ungaria, luând cuvântul în numele Bisericii Ortodoxe Române;

Duminică, 8 noiembrie a.c.:

- a săvârșit Sfânta Liturghie în Catedrala Patriarhală și a rostit cuvânt de învățătură;

Marți, 10 noiembrie a.c.:

- a prezidat Conferința preoțească la Protoieria Câmpina;

- a prezidat deschiderea „Conferinței preoților capelani de penitenciar din România“, desfășurată în Aula mare a Palatului Patriarhiei Române și a rostit cuvânt de binecuvântare;

- a primit pe I.P.S. dr. *Panteleimon Rodopoulos*, mitropolit de Tyroloi și Serention, Biserica Greciei, aflat în țara noastră cu ocazia decernării de către Facultatea de Teologie „Andrei Șaguna“ a Universității „Lucian Blaga“ din Sibiu a titlului de Doctor honoris causa;

Miercuri, 11 noiembrie a.c.:

- a primit pe dl. *Dominique Donzelot*, consilier în cadrul „Societăților Biblice Unite“ din Marea Britanie;

Joi, 12 noiembrie a.c.:

- a primit pe dl. *Radu Ciuceanu*, directorul „Institutului Român pentru Studiul Totalitarismului“;

Vineri, 13 noiembrie a.c.:

- a primit pe dl. *Dominique Bernard*, director regional în cadrul Biroului European al SCOUT-iștilor („Cercetașilor“), dl. *Christian Larcher*, comisar internațional al organizației „Scouts de France“ și pe dl. *Ion Călinescu*, vicepreședinte al organizației „Cercetașii României“;

Sâmbătă, 14 noiembrie a.c.:

- a asistat la Sfânta Liturghie în biserica Sf. Grigore Palama din Complexul Universității Politehnica, de către P.S. Episcop Vicar *Vincentiu Ploieșteanul* și a vorbit tinerilor despre teologia Sf. Grigore Palama;

Duminică, 15 noiembrie a.c.:

- a săvârșit Sfânta Liturghie în Catedrala Patriarhală împreună cu I.P.S. *Pantelimon* de Tyroloi și Serention;

Luni, 16 noiembrie a.c.:

- a participat la vernisajul expoziției de tuș cu acuarele „Biserici din București“ a maestrului grafician *Dumitru Roșu* ce a avut loc la Seminarul Teologic din București;

- a participat la slujba Polihronului din Paraclisul reședinței cu prilejul împlinirii a 12 ani de la întronizare în prezența colaboratorilor de la Patriarhie și Arhiepiscopie;

Marți, 17 noiembrie a.c.:

Primiri:

- dl. *Emanuel Jimbachian*, director pentru traduceri în cadrul Societăților Biblice Unite;

- dl. *Nicolae Noica*, ministrul Lucrărilor Publice și Amenajării Teritoriului, în legătură cu amplasamentul „Catedralei Mântuirii Neamului“;

- participanții la Seminarul internațional „Libertatea religioasă și a convingerilor într-o societate democrată“, desfășurat la București, în perioada 16-18 noiembrie a.c.;

Miercuri, 18 noiembrie a.c.:

Primiri:

- P.C.Pr. *Casian Fetea*, parohul bisericii „Sf. Maria-Elmhurst“ - New York;

- dl. *Semjen Szolț*, secretar de Stat la Secretariatul de Stat pentru Culte al Republicii Ungaria, însoțit de Excelența sa dl. *Szcocs Ferenc*, ambasadorul Republicii Ungaria la București. La discuții a participat Prea Sfințitul Episcop Vicar *Teofan Sinaitul*;

- P.C. Pr. prof. univ. dr. *Constantin Galeriu* și d-na *Irina Drăgoi*, președintele Asociației „Sf. Stelian“, cu invitație de a participa la sfințirea Policlinicii „Sf. Silvestru“ și „Sf. Stelian“ din București;

Joi, 19 noiembrie a.c.:

Primiri:

- Înalt Prea Sfințitul Mitropolit *Daniel* al Moldovei și Bucovinei;

- P.C. Pr. *Dumitru Viezuianu*, parohul bisericii ortodoxe române din Salzburg, Austria, cu prilejul proclamării sale Doctor în Teologie al Universității din București;

- noile conduceri ale asociațiilor tinerilor ortodocși din România: *Tudor Popescu* și *Sarmis Iancu*, președinții „Comunității tinerilor ortodocși“, *Ionuț Corduncanu*, președintele „ASCOR“, *Mihai Stoian* și *Ștefan Bănculescu*, vicepreședinți ai „ASCOR“, *Daniel Dijmărescu*, președintele Ligii Tineretului Ortodox Român și *Gabriel Rusu*, vicepreședinte LTOR;

Vineri, 20 noiembrie a.c.:

Primiri:

- dl. *Boris Buzilă*, în legătură cu participarea sa la simpozionul Mitropoliei Basarabilor Chișinău;

- dl. prof. univ. dr. *Nicolae Dumitru* însoțit de un grup de ofițeri de la Academia de Înalte Studii Militare;

- a prezidat conferința „Copiii în pragul mileniului trei“, desfășurată în Aula Palatului Patriarhiei Române, organizată de Biserică și alte foruri de binefacere;

Sâmbătă, 21 noiembrie a.c.:

- a săvârșit Sf. Liturghie în biserica „Doamnei“ din București, cu hramul „Intrarea în Biserică a Maicii Domnului“ și a rostit cuvânt de binecuvântare;

Duminică, 22 noiembrie a.c.:

- a asistat la Sfânta Liturghie săvârșită la Catedrala Patriarhală de Prea Sfințitul Episcop Vicar *Vincentiu Ploieșteanul*;

Marti, 24 noiembrie a.c.:

- a prezidat Permanența Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Bucureștilor;

Miercuri, 25 noiembrie a.c.:

- a primit o delegație parlamentară din Cipru, formată din: dl. *Tassos Papadopoulos*, președintele comisiei de politică externă a Camerei Reprezentanților, dl. *Demetris Syllouris*, președintele comisiei pentru comerț și industrie, dl. *Doros Christodoulides*, dl. *Doros Theodoru* și dna *Androula Vassilou*, membri ai comisiei de politică externă și dl. *Yiannis Gheorgiades*, directorul Direcție de Relații Internaționale a Camerei Reprezentanților;

- a participat la Conferința de presă de la Ministerul Lucrărilor Publice și Amenajării Teritoriului, organizată în legătură cu anunțarea amplasamentului „Catedralei Mântuirii Neamului“;

Joi, 26 noiembrie a.c.:

Primiri:

- Excelența Sa, Mons. *Vicenzo Paglia*, din Italia;

- P.C. Pr. *Nicolae Dură*, parohul bisericii ortodoxe române din Viena;

- P.C. Pr. *Vasile Palade*, parohul bisericii ortodoxe din Bruxelles, ce și-a susținut doctoratul în Sociologie la Facultatea de Sociologie a Universității din București;

Vineri, 27 noiembrie a.c.:

Primiri:

- Excelența Sa, dl. *Michel Van Troien*, ambasadorul Belgiei la București, a fost prezent Prea Sfințitul Episcop Vicar *Teofan Sinaitul*;

- dl. *Radu Câmpeanu*, în legătură cu o donație de teren pentru Mănăstirea Dealu;

Duminică, 29 noiembrie a.c.:

- a săvârșit Sfânta Liturghie în Catedrala patriarhală și a rostit cuvânt de învățătură;

Luni, 30 noiembrie a.c.:

- a asistat la Sfânta Liturghie, săvârșită în biserica Sfântul Andrei din cartierul Chitila de Prea Sfințitul Episcop Vicar *Teofan Sinaitul* și a rostit cuvânt de învățătură și de binecuvântare;

- a participat, însoțit de Înalț Prea Sfințitul Mitropolit dr. *Nestor Vornicescu* al Olteniei, la recepția de la Palatul Cotroceni, cu ocazia Zilei Naționale a României și aniversării a 80 de ani de la Marea Unire.

Pr. NICOLAE VLADU

BISERICI TÂRNOSITE, SFINȚITE ȘI RESFINȚITE ÎN CUPRINSUL SFINTEI ARHIEPISCOPII A BUCUREȘTILOR -1998

Târnosirea *Capelui Sfântul Pantelimon* – Spitalul N.G. Lupu – Colentina, pe data de 25 martie 1998 de către Prea Fericitul Părinte Patriarh TEOCTIST.

Resfințirea bisericii *parohiei Aricești Rahtivani*, Protoieria Câmpina, pe data de 10 mai 1998 de către Prea Sfințitul Episcop Teofan Sinaitul.

Sfințirea bisericii *parohiei Sfinții Împărați – Zănoaga*, Protoieria Urlați, pe data de 24 mai 1998 de către Prea Fericitul Părinte Patriarh TEOCTIST.

Târnosirea capelei *parohiei Buna Vestire – Giulești*, Protoieria I Capitală, pe data de 14 iunie 1998 de către Prea Sfințitul Episcop Vincențiu Ploieșteanul.

Sfințirea bisericii *parohiei Bumbăcari*, Protoieria I Capitală, pe data de 14 iunie 1998 de către Prea Sfințitul Episcop Teodosie Snagoveanul.

Sfințirea bisericii *parohiei Filip-Văleni*, Protoieria Vălenii de Munte, pe data de 29 iunie 1998 de către Prea Sfințitul Episcop Vincențiu Ploieșteanul.

Târnosirea bisericii *parohiei Măneciu Pământeni*, Protoieria Vălenii de Munte, pe data de 12 iulie 1998 de către Prea Fericitul Părinte Patriarh TEOCTIST.

Târnosirea bisericii *parohiei Bordenii Mari*, Protoieria Câmpina, pe data de 23 august 1998 de către Prea Fericitul Părinte Patriarh TEOCTIST.

Târnosirea bisericii *parohiei Sfântul Pantelimon Sat*, Protoieria Ilfov, pe data de 6 septembrie 1998 de către Prea Fericitul Părinte Patriarh TEOCTIST.

Târnosirea bisericii *parohiei Sfântul Ioan – Văleni*, Protoieria Vălenii de Munte, pe data de 13 septembrie 1998 de către Prea Fericitul Părinte Patriarh TEOCTIST.

Resfințirea bisericii *parohiei Sângeru*, Protoieria Vălenii de Munte, pe data de 27 septembrie 1998 de către Prea Sfințitul Episcop Teofan Sinaitul.

Târnosirea bisericii *parohiei Dimieni*, Protoieria Ilfov, pe data de 27 septembrie 1998 de către Prea Sfințitul Părinte Episcop Vincențiu Ploieșteanul.

Resfințirea bisericii *parohiei Scorțeni*, Protoieria Câmpina, pe data de 31 octombrie 1998 de către Prea Cucerimicul Părinte Protoiereu Costică Dumitru.

Resfințirea bisericii *parohiei Înălțarea Sfintei Cruci*, Protoieria II Capitală, pe data de 1 noiembrie 1998 de către Prea Fericitul Părinte Patriarh TEOCTIST.

Resfințirea bisericii *parohiei Vlad Tepeș*, Protoieria Giurgiu Sud, pe data 1 noiembrie 1998 de către Prea Sfințitul Episcop Teofan Sinaitul.

Sfințirea bisericii *parohiei Românești*, Protoieria Ploiești, pe data de 1 noiembrie 1998 de către Prea Sfințitul Episcop Teodosie Snagoveanul.

Sfințirea bisericii *parohiei Vărăști*, Protoieria Giurgiu Sud, pe data 8 noiembrie 1998 de către Prea Sfințitul Episcop Teofan Sinaitul.

- Târnosirea bisericii *parohiei Goruna*, Protoieria Câmpina, pe data de 8 noiembrie 1998 de către Prea Sfințitul Episcop Vincențiu Ploieșteanul.
- Târnosirea bisericii *parohiei Sinaia II*, Protoieria Câmpina, pe data de 8 noiembrie 1998 de către Prea Sfințitul Episcop Teodosie Snagoveanul.
- Resfințirea bisericii *parohiei Sfântul Haralambie*, Protoieria Giurgiu Sud, pe data de 22 noiembrie 1998 de către Prea Sfințitul Episcop Teodosie Snagoveanul.
- Târnosirea bisericii *parohiei Sfinții Voievozi - Cartier*, Protoieria Câmpina, pe data de 30 noiembrie 1998 de către Prea Sfințitul Episcop Teodosie Snagoveanul.
- Târnosirea bisericii *parohiei Sfântul Nicolae Vechi*, Protoieria Ploiești, pe data de 13 decembrie 1998 de către Prea Sfințitul Episcop Vincențiu Ploieșteanul.

Ref. CAMELUȘA ICHIM

TINERI TEOLOGI CARE AU PRIMIT TAINA HIROTONIEI ÎN ANUL 1998

- RADU NICOLAE** - Spitalul din orașul Câmpina.
- hirotonit diacon: 30 ianuarie 1998;
  - hirotonit preot: 1 februarie 1998, de către Prea Sfințitul Episcop *Teodosie Snagoveanul*.
- Diac. VLADU NICOLAE** - Parohia Popa Soare, Protoieria II Capitală.
- hirotonit preot: 2 februarie 1998, de către Prea Sfințitul Episcop *Teodosie Snagoveanul*.
- PANTOFARU FLORIN** – Parohia Radu Vodă, Protoieria Giurgiu Sud.
- hirotonit diacon: 7 decembrie 1997 de către Prea Fericitul Părinte Patriarh TEOCTIST;
  - hirotonit preot: 21 decembrie 1997, de către Prea Sfințitul Episcop *Teofan Sinaitul*.
- PÎRLOAGĂ VICTORAȘ COSTEL** – Parohia Goleasca, Protoieria Giurgiu Nord.
- hirotonit diacon: 12 decembrie 1997;
  - hirotonit preot: 18 ianuarie 1998, de către Prea Sfințitul Episcop *Teodosie Snagoveanul*.
- OPREA ROBERTINO ARISTIDE** – Parohia Crețești, Protoieria Giurgiu Nord.
- hirotonit diacon: 11 ianuarie 1998;
  - hirotonit preot: 17 ianuarie 1998, de către Prea Sfințitul Episcop *Teodosie Snagoveanul*.
- ANDREI IONEL** - Parohia Cartojani, Protoieria Giurgiu Nord.
- hirotonit diacon: 1 februarie 1998;
  - hirotonit preot: 8 februarie 1998, de către Prea Sfințitul Episcop *Teodosie Snagoveanul*.
- LEPĂDATU LICĂ** - Parohia Copăcenii de Jos, Protoieria Giurgiu Nord.
- hirotonit diacon: 2 februarie 1998;
  - hirotonit preot: 15 februarie 1998, de către Prea Sfințitul Episcop *Teodosie Snagoveanul*.
- NICOLAE DORIN GHEORGHE** - Parohia Schitu, Protoieria Giurgiu Sud.
- hirotonit diacon: 8 februarie 1998, de către Prea Sfințitul Episcop *Teofan Sinaitul*;
  - hirotonit preot: 21 februarie 1998, de către Prea Sfințitul Episcop *Teodosie Snagoveanul*.
- GEONEA ORLANDO STELIAN** – Parohia Valea Plopilor, Protoieria Giurgiu Nord.
- hirotonit diacon: 10 februarie 1998;
  - hirotonit preot: 20 februarie 1998, de către Prea Sfințitul Episcop *Teodosie Snagoveanul*.

VASILE GH. NICOLAE – Parohia Gruiu, Protoieria Ilfov.

- hirotont diacon: 8 februarie 1998, de către Prea Fericitul Părinte Patriarh TEOCTIST;
- hirotont preot: 25 februarie 1998, de către Prea Sfințitul Episcop *Teofan Sinaitul*.

BLOGOȘ VIOREL TRAIAN - Parohia Râsucenii de Jos, Protoieria Giurgiu Sud.

- hirotont diacon: 8 februarie 1998, de către Prea Sfințitul Episcop *Galaction Stângă*;
- hirotont preot: 10 februarie 1998, de către Prea Sfințitul Episcop *Teodosie Snagoveanul*.

CRISTEA ȘTEFAN CIPRIAN - Parohia Stănești II, Protoieria Giurgiu Sud.

- hirotont diacon: 15 februarie 1998;
- hirotont preot: 22 februarie 1998, de către Prea Sfințitul Episcop *Vincentiu Ploieșteanul*.

ROTARU IONUȚ – Parohia Tâtaru, Protoieria Vălenii de Munte.

- hirotont diacon: 7 martie 1998;
- hirotont preot: 22 martie 1998, de către Prea Sfințitul Episcop *Teodosie Snagoveanul*.

ANTON TIBERIU LAURENȚIU - Parohia Izvoarele, Protoieria Vălenii de Munte.

- hirotont diacon: 16 aprilie 1998;
- hirotont preot: 20 aprilie 1998, de către Prea Sfințitul Episcop *Teodosie Snagoveanul*.

MOLDOVEANU DUMITRU – Parohia Sirna, Protoieria Câmpina.

- hirotont diacon: 29 martie 1998;
- hirotont preot: 5 aprilie 1998, de către Prea Sfințitul Episcop *Teodosie Snagoveanul*.

Diac. MARIN BRUNO EUGEN – Parohia Iancu Nou – Bălăneanu, Protoieria II Capitală.

- hirotont preot: 5 aprilie 1998, de către Prea Sfințitul Episcop *Teodosie Snagoveanul*.

MARIN ADRIAN - Parohia Lipănești, Protoieria Vălenii de Munte.

- hirotont diacon: 29 martie 1998;
- hirotont preot: 4 aprilie 1998, de către Prea Sfințitul Episcop *Teodosie Snagoveanul*.

Diac. TULPAN CONSTANTIN - Parohia Dudești Cioplea I, Protoieria III Capitală.

- hirotont preot: 16 aprilie 1998, de către Prea Sfințitul Episcop *Teodosie Snagoveanul*.

ENESCU ADRIAN - Parohia Podgoria, Protoieria Vălenii de Munte.

- hirotont diacon: 8 aprilie 1998;
- hirotont preot: 12 aprilie 1998, de către Prea Sfințitul Episcop *Teodosie Snagoveanul*.

UȚĂ MIRCEA ALEXĂ - Parohia Apărătorii Patriei I, Protoieria III Capitală.

- hirotont diacon: 5 aprilie 1998, de către Prea Sfințitul Episcop *Teofan Sinaitul*.

JINARU ADAM - Parohia Ghizdaru, Protoieria Giurgiu Sud.

- hirotont diacon: 5 aprilie 1998;
- hirotont preot: 11 aprilie 1998, de către Prea Sfințitul Episcop *Teodosie Snagoveanul*.

STROE VASILE - Parohia Sadina, Protoieria Giurgiu Nord.

- hirotont diacon: 2 februarie 1998;
- hirotont preot: 26 februarie 1998, de către Prea Sfințitul Episcop *Teodosie Snagoveanul*.

CRISTEA CONSTANTIN - Parohia Hodivoaia, Protoieria Giurgiu Sud.

- hirotont diacon: 1 aprilie 1998;
- hirotont preot: 18 aprilie 1998, de către Prea Sfințitul Episcop *Teodosie Snagoveanul*.

LUPU JEAN - Parohia Militari I, Protoieria I Capitală.

- hirotont diacon onorific: 3 mai 1998, de către Prea Fericitul Părinte Patriarh TEOCTIST.

MANOLESCU MIHAIL BOGDAN - Parohia Epurești, Protoieria Giurgiu Nord.

- hirotont diacon: 22 februarie 1998;
- hirotont preot: 8 martie 1998, de către Prea Sfințitul Episcop *Teodosie Snagoveanul*.

GĂINĂ VASILE CRISTINEL - Parohia Ioan Botezătorul, Protoieria II Capitală.

- hirotonit diacon: 12 aprilie 1998, de către Prea Sfințitul Episcop *Teodosie Snagoveanul*.

SILAGHI GEORGE MIRCEA – Parohia Malamuc, Protoieria Ploiești.

- hirotonit diacon: 21 iunie 1998;

- hirotonit preot: 24 iunie 1998, de către Prea Sfințitul Episcop *Teodosie Snagoveanul*.

IORDACHI DRAGOȘ – Mănăstirea Plumbuita.

- hirotonit diacon: 21 iulie 1998, de către Prea Fericitul Părinte Patriarh TEOCTIST.

ALDEA MIHAI ANDREI – Paraclisul Sfântul Apostol Andrei.

- hirotonit diacon: 24 iunie 1998, de către Prea Sfințitul Episcop *Teodosie Snagoveanul*.

NENEA ADRIAN ȘTEFAN – Parohia Vârteju, Protoieria Ilfov.

- hirotonit diacon: 21 iunie 1998;

- hirotonit preot: 29 iunie 1998, de către Prea Sfințitul Episcop *Teofan Sinaitul*.

DRAGOMIR VÎLCEA ION - Parohia Provița de Sus, Protoieria Câmpina.

- hirotonit diacon: 19 iulie 1998;

- hirotonit preot: 20 iulie 1998, de către Prea Sfințitul Episcop *Teofan Sinaitul*.

ȘERBAN JUSTINIAN - Parohia Fundeni, Protoieria Vălenii de Munte.

- hirotonit diacon: 20 iulie 1998, de către Prea Sfințitul Episcop *Teofan Sinaitul*;

- hirotonit preot: 26 iulie 1998, de către Prea Sfințitul Episcop *Vinčențiu Ploieșteanul*.

VOICU VASILE - Parohia Zalhana, Protoieria Câmpina.

- hirotonit diacon: 27 iulie 1998, de către Prea Sfințitul Episcop *Teodosie Snagoveanul*;

- hirotonit preot: 2 august 1998, de către Prea Sfințitul Episcop *Teofan Sinaitul*.

CHIȘCARI ION - Parohia Stoienești, Protoieria Giurgiu Sud.

- hirotonit diacon: 26 iulie 1998, de către Prea Sfințitul Episcop *Vinčențiu Ploieșteanul*;

- hirotonit preot: 2 august 1998, de către Prea Sfințitul Episcop *Teofan Sinaitul*.

ALEXANDRESCU ION ADRIAN - Parohia Buda, Protoieria Câmpina.

- hirotonit diacon: 26 iulie 1998;

- hirotonit preot: 27 iulie 1998, de către Prea Sfințitul Episcop *Teodosie Snagoveanul*.

MIHAI ADRIAN – Parohia Făget, Protoieria Vălenii de Munte.

- hirotonit diacon: 10 mai 1998;

- hirotonit preot: 17 mai 1998, de către Prea Sfințitul Episcop *Teofan Sinaitul*.

OPROIU ȘTEFAN – Spitalul Clinic Sfântul Pantelimon – București.

- hirotonit diacon: 15 august 1998, de către Prea Sfințitul Episcop *Teofan Sinaitul*;

- hirotonit preot: 23 august 1998, de către Prea Sfințitul Episcop *Teodosie Snagoveanul*.

OLTEANU VALERIAN - Parohia Costinu, Protoieria Giurgiu Sud.

- hirotonit diacon: 23 august 1998, de către Prea Sfințitul Episcop *Teodosie Snagoveanul*;

- hirotonit preot: 29 august 1998, de către Prea Fericitul Părinte Patriarh PETRU al VII-lea.

PUIU GEORGE LAURENȚIU – Parohia Vâlcelele, Protoieria Urlați.

- hirotonit diacon: 29 august 1998;

- hirotonit preot: 6 septembrie 1998, de către Prea Sfințitul Episcop

Teodosie Snagoveanul.

MIHĂIȚĂ CONSTANTIN - Parohia Popești, Protoieria Giurgiu Nord.

- hirotonit diacon: 13 septembrie 1998;

- hirotonit preot: 14 septembrie 1998, de către Prea Sfințitul Episcop

Teodosie Snagoveanul.

COROMELCEA MARIAN CONSTANTIN - Parohia Biserica Galbenă, Protoieria Urlați.

- hirotonit diacon: 9 iunie 1998;

- hirotonit preot: 14 iunie 1998, de către Prea Sfințitul Episcop *Teodosie Snagoveanul*.

BURCEA CRISTIAN MIHAI - Parohia Săftica, Protoieria Ilfov.

- hirotonit diacon: 8 noiembrie 1998;

- hirotonit preot: 15 noiembrie 1998, de către Prea Sfințitul Episcop

Teodosie Snagoveanul.

DOBRE GHEORGHE - Parohia Bobolia, Protoieria Câmpina.

- hirotonit diacon: 8 noiembrie 1998, de către Prea Sfințitul Episcop

Vincentiu Ploieșteanul;

- hirotonit preot: 11 noiembrie 1998, de către Prea Sfințitul Episcop

Teodosie Snagoveanul.

Diac. CORNIȚESCU IANCU DAN - Parohia Domneștii de Sus, Protoieria Ilfov.

- hirotonit preot: 8 octombrie 1998, de către Prea Fericitul Părinte Patriarh TEOCTIST.

DIMA ADRIAN - Parohia Scărișoara, Protoieria Giurgiu Sud.

- hirotonit diacon: 1 noiembrie 1998;

- hirotonit preot: 8 noiembrie 1998, de către Prea Sfințitul Episcop *Teodosie Snagoveanul*.

RADU GHEORGHE - Parohia Cocorăștii Capli, Protoieria Câmpina.

- hirotonit diacon: 10 noiembrie 1998;

- hirotonit preot: 13 noiembrie 1998, de către Prea Sfințitul Episcop

Teodosie Snagoveanul.

VALENTIN BĂDESCU - Maternitatea Bucur - București.

- hirotonit diacon: 13 decembrie 1998, de către Prea Fericitul Părinte Patriarh TEOCTIST.

Ref. CAMELUȘA ICHIM

DIN ISTORIA PALATULUI ARHIEPISCOPAL DIN CONSTANȚA

La data de 24 mai 1925, s-a pus piatra de temelie a Palatului arhiepiscopal din Constanța, pentru „o mai mare afirmare a Ortodoxiei și românismului în Dobrogea“. Prezentăm, fragmentar, conținutul „Actului de fundație“ al Palatului Episcopal din Constanța.

„Cu bunăvoința Tatălui, cu ajutorul Fiului și împreună cu lucrarea Duhului Sfânt, Treimea cea de o ființă și nedespărțită;

Astăzi, 24 mai, anul 1925 de la Nașterea Mântuitorului lumii în al XI-lea an al domniei M. S. Regelui Ferdinand I, Regină fiind prea grațioasa Sa soție Doamna Maria, în al III-lea al păstoriei primului Episcop de Constanța D. D. Ilarie Teodorescu...

Pusu-s'a, cu obișnuita sărbătoare, piatra fundamentală a reședinței episcopale în curtea bisericii – Catedrale cu patronul „Sf. Ap. Petru și Pavel“.

Planurile construcției au fost alcătuite de dl arhitect Ioan Enescu, iar lucrarea se va executa cu domnii ingineri C. M. Vasilescu și Gh. Popescu...“

Sfințirea locului și a pietrei de temelie a fost săvârșită de însuși Prea Fericitul Părinte *Miron Cristea*, primul Patriarh al României. Prea Fericirea Sa a fost însoțit la această ceremonie de Prea Sfințitul Episcop titular al Constanței Ilarie Teodorescu, cât și de P.P.S.S. Episcopi Grigore Comșa al Aradului și Visarion Puiu al Hotinului.

La această ceremonie au participat, de asemeni, ministrul cultelor, Al. Lapadatu; ministrul instrucției publice, C. Anghelescu; prefectul județului Constanța, Nicolae Negulescu; prefectul județului Durostor, Tașcu Pucerea; primarul orașului Constanța, Virgil Andronescu și alte oficialități de seamă din conducerea administrației locale.

Cu o înaltă trăire și simțire creștinească și românească, a participat un număr mare de preoți, călugări și credincioși, toți dând slavă lui Dumnezeu, care prin vreaa Lui, după vremi îndelungate și de mare răstriește, abătute asupra poporului dobrogean, se va ridica, după cuviință, Palatul arhiepiscopal – Reședință pentru Episcopia Tomisului – Constanța, renăscută după multă vreme de așteptări.

În cuvântul său, Prea Fericitul Părinte *Miron Cristea*, - Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, a implorat ajutorul lui Dumnezeu, ca să reverse binecuvântarea Sa asupra lucrărilor care au început.

Totodată, Prea Fericirea Sa, în atmosferă plină de semnificații, a scos în evidență rolul și valoarea Bisericii Dobrogeane, unde a propovăduit Sf. Ap. Andrei, apostol care a adus și sădit în sufletele oamenilor credința cea nouă a lui Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu.

Aici, unde Sf. Ap. Andrei a sfințit episcopi, preoți și diaconi, mărturie stând zecile de bazilici creștine, atestând că în ele s-a continuat lucrarea lui Dumnezeu pe pământ dobrogean, adusă de Iisus Hristos prin apostolii Săi și în mod direct prin Sf. Ap. Andrei.

Biserica dintre Dunăre și Mare – unde au existat și un număr însemnat de Episcopii ce depindeau de centrul lor de la Tomis ca Mitropolie – reprezintă apostolicitatea creștinismului la români, de unde și prin transferarea primului mitropolit la anul 1359, a lui Ioachint de Vicina la Cetatea Domnească de la ARGEȘ.

Marele Patriarh al României, *Miron Cristea*, a subliniat în cuvântul său atât prezența cât și cultura poetului latin Ovidius Naso, care în scrierile sale ne lasă întreaga literatură – istorică, literară și tradițională a strămoșilor noștri în ținutul danubiano-pontic, scrieri care sunt de o rară frumusețe, adevărate capodopere literare – apreciate de toți și în toate timpurile.

În această atmosferă sărbătorească - Prea Fericitul Părinte Patriarh *Miron Cristea*, a invocat prezența lui Dumnezeu prin cuvintele scripturistice care zic: „Fie Doamne, ochii Tăi pururea deschiși asupra casei acesteia, a cărei temelie s-a sfințit astăzi, precum și a întregii Episcopii, cu toate așezămintele ei și asupra întregului popor din acest ținut istoric, ca în frățesca legătură cu toți românii, să formeze «chinga» puternică și indisolubilă care să închege și să garanteze integritatea țării și unitatea neamului românesc“.

Aceste cuvinte ale venerabilului Patriarh *Miron Cristea*, reprezintă adevărul testament lăsat nouă, dobrogenilor, de a-l păstra întreg de unde să radieze, sublim, lumina vie și lucrătoare a vieții creștinești.

Se face precizarea că interiorul Palatului arhiepiscopal cuprindea și Paraclisul (capela) episcopal unde, în momente de taină, se rosteau rugăciuni de zi și de noapte de către Ierarhul locului și obștea clericală, pentru binele credincioșilor și ocrotirea pământului strămoșesc.

Reînnodând firul tradiției bisericești, Întâiulstătător al străvechii Arhiepiscopii a Tomisului, Înalt Prea Sfințitul Arhiepiscop *Lucian*, însoțit de colaboratorii direcți, P.P.C.C. Consilieri și slujitorii Catedralei Arhiepiscopale „Sf. Ap. Petru și Pavel“, a oficiat slujba de târnosire a capelei din cadrul Palatului Arhiepiscopal, cu hramul „Sf. Mare Mucenic Gheorghe“ – Purtătorul de Biruință, în ziua de 21 septembrie 1997.

Evenimentul istoric în sine, constă în faptul că după aproape cincizeci de ani, în care „Capela“ a fost practic desființată și dată spre alte folosințe, cu vrerea Bunului Dumnezeu și a osteneții directe a Înaltului nostru Arhipăstor, după anul 1990 cu precădere și mai ales în cursul anului 1997, s-a putut concretiza prin amenajarea și darea în folosință a acestui lăcaș sfințit de slujbă și de meditație, atingându-și menirea inițială.

Față de acest moment înălțător, nu se poate trece cu vederea partea negativă a evenimentelor care s-au succedat cu Palatul Arhiepiscopal, sfințit la terminarea lucrărilor. La executarea lucrărilor și la utilizarea Palatului Arhiepiscopal au contribuit toți preoții din cele patru județe aparținătoare Arhiepiscopiei Tomisului, depunând salariile personale cât și daniile parohiilor și ale enoriașilor acestora – din cele patru județe. Configurația

arhitecturală, printre puținele edificii ale urbei constănțene la acea vreme, a devenit ca un adevărat centru de cultură și istorie ecleziastică, reliefând prin aceasta importanța saunului tomitan.

Tocmai această construcție monumentală a devenit obiectul care a atras după sine reachiziționarea de către puterea vremii de atunci, ducând la schimbarea totală a destinației sale: Piscicultură, Muzeu de Arheologie și apoi Bibliotecă Județeană.

Fiecare parte ocupantă a impus chiar și structura Palatului, după interesele lor. Istoria nu va putea uita cum Întâistătătorul Bisericii dobrogene, demnitar prin funcții, a fost silit să părăsească reședința arhiepiscopală, adică Palatul, obligându-l să-și găsească alte spații de locuit și administrative, total neadecvate: mai întâi pe str. Revoluției nr. 28, apoi în str. Castanilor nr. 7 și 20. Pentru toate spațiile locuibile și de serviciu, fosta Episcopiei era obligată să plătească chirie.

Prin rânduiala lui Dumnezeu, care toate le împlinește, începând cu anul 1989, luna decembrie, istorica Dioceză tomitană își reia de drept și de fapt activitatea, ca Eparhie de sine stătătoare. Cu spijinul oamenilor de bună credință și înțelegere, și-a început activitatea administrativă Arhiepiscopia Tomisului, în anul 1990 intrând - în parte, în propriul ei așezământ, conviețuind și astăzi cu Biblioteca Județeană ce ocupă o parte din palat până ce își va termina propriul sediu. Odată cu intrarea în posesia întregului spațiu al Palatului arhiepiscopal se vor amenaja: biblioteca eparhială, cu literatura specifică ei, tipografia și nu în ultimul rând muzeul ecleziastic, obiecte de mare importanță muzeistică ce sunt dispersate necorespunzător, în diferite locuri.

Suntem încredințați că, în curând, Biblioteca Județeană Constanța își va ocupa locul ei propriu.

Astfel, prin aceasta, Arhiepiscopia Tomisului să fie înălțată la valoarea ei inițială, atât în țară cât și în străinătate.

Pr. GHEORGHE I. CERNICA

VIII. BISERICA ȘI ȘCOALA

FESTIVITATEA DE DESCHIDERE A ANULUI ȘCOLAR 1998-1999 LA SEMINARUL TEOLOGIC ORTODOX DIN BUCUREȘTI

Eveniment de referință în viața și activitatea școlii noastre, ca de altfel, și a altor școli, deschiderea anului de învățământ 1998-1999, la Seminarul teologic ortodox din București s-a făcut oficial în ziua de 14 septembrie a.c., când după săvârșirea, în paraclisul școlii, de sfinteii liturghii închinată praznicului Înălțării Sfintei Cruci – a avut loc, după datină, stropirea cu aghiasmă a sălilor de clasă, a cabinetului directorial și a cancelariei.

După aceea, corpul profesoral participant la slujbă a mers la palatul patriarhal, unde a primit Înalta binecuvântare din partea Prea Fericitului Părinte Patriarh TEOCTIST, care a făcut urări de sănătate, deplin succes cu roade cât mai bogate în activitatea didactică și educativă în noul an școlar.

Joi 17 septembrie 1998, a avut loc deschiderea festivă a noului an de învățământ, care corespunde cu împlinirea a cincizeci de ani de existență și activitate neîntreruptă a actualei școli teologice bucureștene.

În dimineața acestei zile, în paraclisul Radu Vodă a fost oficiată sfânta liturghie de un sobor de slujitori condus de P.S. *Teodosie Snagoveanul*, episcop vicar al Arhiepiscopiei Bucureștilor. Din sobor au făcut parte Prea Cucernicii: Pr. prof. Mihai Plătică, Pr. prof. Constantin Sârbu, Pr. prof. Gheorghe Dogaru, Pr. prof. C. Dragomir, Pr. prof. Dorin Zarioiu, Pr. prof. Filip Sorin, Ierom. Varsanufie Gogescu, Pr. prof. D. Barbu, Pr. prof. Aurel Bundă, Diac. prof. Stelian Ionașcu ș.a.

În timpul slujbei a sosit și Prea Fericitul Părinte Patriarh TEOCTIST, însoțit de: P.C. Diac. Octavian Nicu, consilier patriarhal, P.C. Pr. Mihai Hau, consilier cultural al Arhiepiscopiei Bucureștilor, P.C. Pr. Alexandru Armand Munteanu, inspector general bisericesc. La intrarea în biserică a fost întâmpinat cu imnul patriarhal.

Mai erau prezenți ca persoane oficiale: P.C. Pr. Nicolae Iodăchescu, inspector din partea M.E.N., dna Adriana Bedreagă, inspector general adjunct I.S.M.B., dna Maria Erhan, inspector coordonator sector IV, dna Ruxandra Regalia, inspector școlar IV - Grădinițe, dl Nicolae Nuțu, inspector Personal-Salarizare și dl director I. Tion din M.E.N.

În afară de corpul profesoral în frunte cu P.C. Diac. prof. Aurel Mihai, directorul Seminarului teologic și de părinți și rude ale elevilor, în biserică erau prezenți numeroși alți credincioși, printre care mulți tineri.

Răspunsurile stranei au fost date de elevii seminariști.

Spre sfârșitul slujbei, Părintele Director a rostit o scurtă alocuțiune, în care, în numele celor de față, a exprimat sentimente de aleasă bucurie pentru participarea Prea Fericitului Părinte Patriarh TEOCTIST la sărbătorirea acestui eveniment școlar. După aceea, a prezentat o scurtă dare de seamă statistică a efectivului de elevi și cadre didactice ale Seminarului acum la începutul noului an școlar. În cei cinci ani de studii vor funcționa 14 clase paralele la Seminar, plus 3 clase la Școala de cântăreți bisericești. Numărul elevilor înscriși este de 481 la Seminar și 64 la Școala de cântăreți bisericești. Numărul cadrelor didactice angajate în acest an școlar este de 40, din care 17 sunt profesori titulari. Peste 200 de elevi sunt găzduiți în internatul școlii.

După prezentarea acestor date statistice, Părintele Director a adresat Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist rugămintea de a rosti obișnuitul său cuvânt de învățătură.

Cu o tematică variată, de conținut doctrinar bisericesc, moral-social și ecumenic, - vom reține din acest cuvânt mai cu seamă idei, opinii, sfaturi și îndemnuri legate de deschiderea acestui an școlar, care face, de fapt, obiectul reportajului nostru.

Pornind de la cuvintele Părintelui Director că, „începutul anului școlar înseamnă o renaștere, o înnoire din punct de vedere intelectual, adică al dobândirii cunoștințelor“, Prea Fericitul Părinte Patriarh TEOCTIST, referindu-se la specificul structural și la finalitatea ei, a precizat, ca și altă dată, că „prin rânduilele ei, prin menirea și scopul ei instructiv-educativ, prin organizarea și programul ei de activitate, școala noastră nu este ca orice școală obișnuită cu menirea de a da numai un titlu și a asigura o existență de trai în viață, ci această școală trece dincolo de limitele acestea pământești, trece spre zărilor veșnice ale Împărăției lui Dumnezeu. Ea este o școală care pregătește preoți slujitori ai voii și tainelor dumnezeiești, trece spre zărilor veșnice ale Împărăției lui Dumnezeu. Ea este o școală care pregătește preoți slujitori ai voii și tainelor dumnezeiești, dar și slujitori ai oamenilor. Ca activitate, un preot nu este doar un slujbaş al parohiei, al Bisericii de care aparține religios, un slujbaş la catedră sau în altă slujire, ci dobândind harul Sfântului Duh prin hirotonire, este investit prin aceasta, să fie legătura harică, sfântă între pământ și cer“.

Folosind idei din gândirea Sfinților Părinți, despre preoție, în deosebi din Sfântul Ioan Gură de Aur, Prea Fericirea Sa a apreciat că nici o altă valoare nu poate depăși în viața noastră, valoarea aceasta a preotului, care se învrednicește să fie purtătorul atâtor haruri dumnezeiești: să poarte în brațe la sfânta liturghie – Trupul și Sângele Domnului nostru Iisus Hristos, să-l răspândească apoi în sufletul credincioșilor despre care mulți dintre Sfinții Părinți se minunează la ce înaltă treaptă de sfințenie poate ajunge omul pe pământ“. În spiritul acestor opinii patristice despre preoție ca taină și misiune, referindu-se la impunătorul sobor de slujitori ai sfintei liturghii festive de deschidere a noului an școlar, încântat și mulțumit sufletește, Prea Fericirea Sa a apreciat că „este foarte frumos că la sfânta liturghie de azi participă atâția părinți profesori“.

În altă ordine de idei, dar în același context al necesității și importanței slujirii preoțești ca cea mai înaltă slujire, Prea Fericirea Sa a spus în continuare: „După pilda Mântuitorului Hristos, în Biserica noastră se cere o permanentă jertfire, o dăruire de sine a celor care slujim la altar. O dăruire de sine care să fie atât de intensă încât să anuleze propria noastră persoană, să o desființeze în favoarea Bisericii și învățaturii Domnului Hristos, a ființării ei în permanență; acea stare spirituală de care se învrednicise Sfântul Apostol Pavel, care spunea despre sine: „Nu mai trăiesc eu, ci Hristos trăiește în mine“, sau „mie a vieții îmi este Hristos“. Cu cât lucrul acesta este o realitate practică mai vie, cu atât roadele Bisericii noastre sunt mai bogate, mai pline de consistență spirituală. Fără aceste valori, fără această necesitate și dăruire, fără această jertfă în Biserică și pentru Biserică nu putem să realizăm mare lucru“.

Vorbind despre „dimensiunea unității bisericești“ și a „misiunii creștine la sfârșitul acestui mileniu și în mileniul trei“, Prea Fericirea Sa s-a referit și la recenta adunare de la București „Oameni și religii“, prezentând pe scurt coordonatele desfășurării, conținutul tematic și concluziile acestei adunări: unitatea religioasă trebuie să meargă paralel cu unitatea lumii, după dezideratul biblic „o turmă și un Păstor“ sau „ca toți să fie una“.

Într-o altă parte a variatului său cuvânt de învățătură, Întâistătătorul Bisericii noastre a reluat idei, sfaturi și îndemnuri cu caracter mai practic, mai direct legate de școala noastră, de atitudinea și mentalitatea unor elevi și părinți ai acestora care văd în școala aceasta un mijloc ușor și sigur de realizare materială în viață fără prea multă muncă: „Cine dintre voi, care acum pășiți aici în această școală pentru prima dată, sau sunteți elevii ei de mai mulți ani, cine dintre părinții voștri socotesc că, dându-și copiii la Seminar așteaptă de la această școală de pregătire a preoților confort, muncă ușoară, stare materială bună, cinste mai multă din partea oamenilor – aceia se înșeală. Și este mai de folos pentru ei – lipsindu-le vocația preoțească – să meargă să învețe în altă parte, acolo unde pot dobândi ce le cere inima și spre care îi mână și interesul și șansele materiale pe care le urmăresc. N-are nici un rost să se chinuie aici și, prin comportamentul și dezinteresul lor față de exigențele acestei școli, să ridice grave probleme disciplinare, să tulbure buna rânduială a rostului și înaltei meniri a acestei școli. Calea Bisericii, începând cu învățământul din școlile ei speciale, nu este presărată numai cu flori, numai cu comodități și satisfacții de lumină, cum cred unii, ci calea Bisericii, mai curând, este presărată, cu greutate, cu obstacole, cu capcane chiar. Este o cale strâmtă. Cine și-a ales-o sau și-o alege din vocație și este hotărât să meargă pe ea, își dă seama că această cale este un adevărat „drum al crucii“, cu multe neazuri și suferințe, dar acest drum duce spre Împărăția lui Dumnezeu. De aceea, jertfele adevăraților slujitori ai Bisericii, ale ierarhilor, ale preoților n-au încetat niciodată a se arăta în viața Bisericii noastre.

Ne bucură faptul că avem azi în Biserica noastră preoți și credincioși jertfelnici, ne încântă rezultatele uneori extraordinar de frumoase, lucru pentru Hristos al preoților vrednici, dintre care mulți sunt tineri. Iar faptul acesta, repet, confirmă, că adevărata preoție este o stare de dăruire, de renunțare mai întâi la multe plăceri și tentații, în schimbul dobândirii celor netrecătoare“.

Plecând de la strălucitul exemplu de comportament al Sfinților Vasile cel Mare și Grigorie Teologul, colegi de studii la Atena, care nu cunoșteau decât două drumuri: al Bisericii și al școlii adresându-se special elevilor seminariști, Prea Fericitul Părinte Patriarh le cere acestora ca, „sub îndrumarea profesorilor și a spiritualilor, să-și facă din conduita Sfinților Vasile cel Mare și Grigorie Teologul propria lor conduită, călăuza vieții lor spirituale și intelectuale de toate zilele, atât în Seminar cât și ca studenți la Facultate“.

Subliniind cu satisfacție și mulțumire sufletească prezența la slujba religioasă de azi a autorităților Ministerului Educației Naționale și a reprezentanților Inspectoratului Școlar al Municipiului București, în rândul căruia se găseau și câteva doamne, Prea Fericitul Părinte Patriarh a ținut să scoată în evidență „aportul activ pe care femeia de azi îl aduce în Biserică și pentru Biserică“.

În finalul cuvântului său, Părintele Patriarh, binecuvântând începutul anului școlar 1998-1999, a spus: „Bunul Dumnezeu să facă început bun strădaniilor profesorilor, elevilor și tuturor ostenitorilor Seminarului nostru teologic. Să aveți totdeauna curaj și credința puternică, să vă sporească dragostea și grija pentru creșterea prestigiului acestei școli bisericești.

Binecuvântarea Domnului să fie peste voi toți cu al Său har și cu a Sa iubire de oameni. Amin.“

Corul Seminarului teologic sub conducerea profesorilor de Muzică: Pr. Constantin Sârbu, Pr. Marin Velea și Diac. Stelian Ionașcu a susținut un scurt program muzical alcătuit din cunoscute piese religioase și laice: *Rugăciune* de Anton Ungu, *Ave Maria* de Lodovico da Vittoria, *Cât de mărit este Domnul* de D. Bortrenachi, *Nabucco* de Giuseppe Verdi, *Haz de necaz* și *Mulți ani trăiască* de Gheorghe Cucu.

Prea Fericitul Părinte Patriarh împreună cu unii oaspeți au semnat autografe în „cartea de aur“ a Seminarului teologic.

După sfârșitul micii recepții, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist cu suita sa și cu celelalte persoane oficiale a părăsit sala în acordurile imnului patriarhal.

Prof. ADRIAN N. POPESCU

14 SEPTEMBRIE 1998 – ÎNCEPUT BINECUVÂNTAT PENTRU ȘCOALA ROMÂNEASCĂ DE AZI

Începutul anului școlar 1998-1999, intră în istoria Școlii românești ca un „moment al adevărului“, prin hotărârea cu care factorii de decizie au transpus în fapte primele etape ale marii reforme a învățământului românesc, care schimbă fundamentele întregului proces de învățare.

Această muncă a ostenitorilor din învățământ, de luminători ai sufletelor copiilor, a debutat în ziua de luni, 14 septembrie 1998, zi în care Biserica Ortodoxă prăznuiește Înălțarea Sfintei Cruci. Nu credeam că greșim afirmând că ziua hărăzită pentru începutul de an școlar mărturisește și o biruință pentru cei ce au pregătit reforma în învățământ, dar și o bucurie a Bisericii Ortodoxe Române, pentru faptul că statutul orei și al profesorului de Religie aveau să primească noi măsuri de îmbunătățire.

Și pentru că orice început bun se poate numai prin rugăciune, între evenimentele de seamă ale zilei istorice de 14 septembrie 1998, s-a numărat și vizita Prea Fericitului Părinte TEOCTIST, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, la Grupul Școlar Industrial din localitatea Măneciu-Ungureni, pentru a binecuvânta începutul anului școlar, la inițiativa Conducerii liceului și a Protoieriei Vălenii de Munte.

Firul evenimentelor acestei zile a prins contur încă din ziua de duminică 13 septembrie 1998, când Întâistătătorul Bisericii noastre a tâmosit biserica parohiei „Sfântul Ioan“ din orașul Vălenii de Munte.

În dimineața zilei de 14 septembrie, întreaga așezare a Măneciilor era cuprinsă de febra pregătirilor pentru primirea Înaltului oaspete. De la ordinea și disciplina care domnea pe străzile comunei și până la frumusețea zâmbetului și portului elevilor și părinților, totul arăta bucuria și emoția întâlnirii cu Patriarhul sufletelor lor.

Programul vizitei Prea Fericitului Părinte Patriarh TEOCTIST a cuprins mai întâi participarea la Sfânta Liturghie de la biserica parohiei Măneciu-Ungureni din Măneciu, la sfârșitul acesteia rostind și un duhovnicesc cuvânt de învățătură despre însemnătatea cinstirii Sfintei Cruci, unei impresionante mulțimi de credincioși.

Începând cu orele 12,00 Prea Fericitul Părinte Patriarh TEOCTIST a fost oaspetele Grupului Școlar industrial din Măneciu. În întâmpinarea Prea Fericirii Sale au ieșit elevi, profesori și părinți ai acestei școli renumite în zonă, precum și reprezentanți ai autorităților locale: domnul prof. Petre Goia – directorul liceului, domnul primar Preda Gheorghe, prof. Rodica Șendroi, inspector de specialitate religie. De asemenea, au fost prezenți, cu însărcinări specifice reprezentanți ai

presei locale și județene, precum și reporterul acreditat de Radio-România-Actualități, care a și luat interviu Prea Fericirii Sale, transmitându-l în întreaga țară.

Din suita Prea Fericirii Sale au făcut parte: P.Cuv.Arhim. Grigorie Băbuș, P.C.Pr. Vicar Constantin Pârveu, P.C.Pr. Consilier Cultural Mihai Hau, P.C.Pr. protoiereu Ilie Vasile, PP.CC. Pr. Emil Moiescu, Catrina Aurelian, Preda Constantin, P.C. Diac. Gheorghe Pop – Redactor, și alții.

După primirea tradițională cu pâine și sare, în care au strălucit chipurile copiilor îmbrăcați în portul național, gazdele l-au invitat pe Înaltul oaspete în clădirea liceului, prezentându-i câteva date: școala datează din anul 1858. Are 80 de profesori, 2500 elevi la clasele I-XII, cuprinși în mai multe profiluri.

A urmat, așa cum era și firesc deschiderea oficială a anului școlar 1998-1999, cu săvârșirea slujbei Te-Deum-ului și binecuvântarea acestuia început de către Întâistătătorul Bisericii Ortodoxe Române, harul binecuvântării revărsându-se asupra tuturor, persoane oficiale, preoți, profesori, părinți și elevi, așezați într-o rânduială deosebită în curtea liceului.

Semnificația și importanța vizitei Patriarhului țării pe acele meleaguri au fost subliniate cu măiestrie în cuvântările rostite de domnul prof. Petre Goia, domnul primar Gheorghe Preda și doamna inspectoare Rodica Șendroi, arătându-se totodată și realizările deosebite ale elevilor la concursurile și olimpiadele școlare precum și importanța predării Religiei pentru creșterea tinerelor vlăstare în spiritul moralei creștine.

Cei prezenți au fost impresionați de discuțiile pline de sensibilitate ale elevilor din clasele terminale ca și de frumusețea jocurilor populare românești prezentate de elevi în cadrul programului organizat de liceu.

Cel mai înălțător moment al zilei a fost cel al cuvântului ziditor de suflet rostit de Prea Fericitul Părinte Patriarh TEOCTIST pentru a întări sufletele celor de față spre a urma calea credinței în biserică și a-și însuși valorile morale fără de care societatea nu poate să meargă înainte.

După terminarea programului festiv Înaltul oaspete și suita au fost invitați să vadă câteva săli de clasă în care Prea Fericirea Sa a aflat despre cum decurge procesul de învățare și predarea Religiei, la această unitate școlară; apoi a fost vizitat muzeul liceului care cuprinde mărturii străvechi ale istoriei naționale, dar și ale evoluției localității. În continuare, Părintele Patriarh a fost înconjurat cu multă prețuire de Corpul Profesorat, fiind rugat să scrie în cartea de onoare a liceului slovele nemuritoare prin care se veșnicește frumusețea unei zile de neuitat pentru locuitorii orașului.

Dragostea locuitorilor nu s-a oprit odată cu plecarea oaspeților din pragul școlii. Ca un simbol al comuniunii dintre biserică și școală, oficialitățile locale au oferit Prea Fericirii Sale și însoțitorilor câteva clipe de răgaz, înainte de plecare, la agapa din casa ospitalieră a P.C.Pr. Emil Moiescu. Ne-am despășit cu greu de frumusețea divină a locurilor, înnobilate de semnificația unei zile în care Biserica și Școala Neamului Românesc au mai temeluit o treaptă spre nemuritoare înfrățire.

Diac. Drd. VALENTIN BĂDESCU

PROGRAMA ANALITICĂ PENTRU PREDAREA RELIGIEI LA CLASELE PRIMARE ȘI GIMNAZIALE, ANUL ȘCOLAR 1998-1999

Venind în sprijinul eforturilor de înnoire a procesului de învățământ, Arhiepiscopia Bucureștilor a primit Înalta binecuvântare a Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist pentru a produce schimbări de formă și de fond în conținutul programei analitice pentru predarea Religiei la clasele primare și gimnaziale (aprobată cu Înalta rezoluție nr. 9791/1998).

Rezultatul muncii unui grup de profesori dăruți cu harul predării și experiență recunoscută s-a materializat pe de o parte, atât în ordonarea, restructurarea și chiar renunțarea la unele teme, iar pe de altă parte, la modificarea temelor de la clasele gimnaziale, simplificarea titlurilor lecțiilor, alocarea mai multor ore pentru lecții mai importante, urmărindu-se concordanța și cu alte discipline. Totodată, s-a introdus la clasele gimnaziale, în fiecare semestru și „o oră la dispoziția profesorului“, toate modificările menționate fiind în spiritul recomandărilor venite din partea Ministerului Educației Naționale privind descongestionarea programelor analitice.

Precizăm că programa analitică pentru predarea Religiei la clasele primare și gimnaziale are caracter experimental urmând a fi aplicată în mod unitar și obligatoriu în școlile de stat din cuprinsul Arhiepiscopiei Bucureștilor, începând cu anul școlar 1998-1999. În baza observațiilor din teritoriu, programa analitică va fi îmbunătățită ulterior.

Potrivit noii structuri a anului școlar 1998-1999, pentru planificarea semestrială a lecțiilor de Religie se va ține cont de împărțirea pe semestre, primul semestru având alocate 13 ore pentru predare și 3 ore de evaluare.

Clasa I Semestrul I

1. Sfat bun (Poezia „Sfat bun“, p. 56);
2. Dumnezeu, Tatăl ceresc al tuturor, p. 57;
3. Îngerul păzitor (poeziile de la p. 58 și 59; „Rugăciune către îngerul păzitor);
4. Semnul Sfintei Cruci (poezia „Semnul Sfintei Cruci“);
5. Rugăciune la intrarea în clasă;
6. Rugăciune la ieșirea din clasă;
7. Sfântul Nicolae – prietenul copiilor (poezia „Colind de Sfântul Nicolae“, p. 61);
8. Nașterea minunată;
9. Copiii vestesc nașterea Pruncului Iisus;
10. Anul Nou – „Plugușorul“ – colinde;
11. Dumnezeu iubește lumea și îi poartă de grijă;
12. Sfânta Biserică este casa lui Dumnezeu;
13. Oră la dispoziția profesorului.

Notă: Colindele de Crăciun de la lecțiile 11, 12 și 13 din vechea programă se pot cânta la lecția 11 și la sfârșitul orelor din semestru.

Semestrul II

14. La sfânta icoană – locul de rugăciune în casele noastre (poezia „Nicușor“, p. 63);
15. Rugăciunea de dimineață;
16. Rugăciunea de seară;
17. Mântuitorul Hristos binecuvântează, iubește și ocrotește copiii;
18. Copiii iubesc pe Dumnezeu;
19. Să iubim viețuitoarele;
20. Să iubim florile și natura (poezia „Ochiul lui Dumnezeu“, p. 64);
21. Să ne iubim unii pe alții;
22. Patimile și răstignirea Domnului;
23. Moartea și îngroparea Domnului;
24. Învierea Domnului;
25. Cum sărbătoresc copiii Sfintele Paști;
26. Să ne iubim părinții („Rugăciune pentru părinți“, p. 62);
27. Curățenia sufletului și a trupului;
28. Oră la dispoziția profesorului.

Clasa a II-a*Semestrul I*

1. Cu Dumnezeu la început de an școlar;
2. Rugăciunea Domnească;
3. Dumnezeu este Tatăl nostru (cântare, p. 92, „Doamne miluiește“, „Fie numele Domnului binecuvântat“);
4. Lecție recapitulativă;
5. Viața Sfintei Cuvioase Parascheva;
6. Sfânta Filoftea – copila care iubea pe cei săraci;
7. Nașterea Domnului – darul rugăciunii (Cântarea „Prea Sfântă Născătoare de Dumnezeu“, p. 66);
8. Sfinții Îngeri – ocrotitori ai copiilor;
9. Nașterea Domnului – colinde;
10. Colinde de Crăciun – p. 87, 88, 90, 91;
11. Cei trei Crai de la Răsărit;
12. Fuga în Egipt și uciderea pruncilor;
13. Oră la dispoziția profesorului.

Notă: Lecțiile 11, 12, 13 și 14 din vechea programă se restrâng la o singură lecție sau colindele vor fi învățate la sfârșitul orelor semestrului.

Semestrul II

14. Împlinirea legii – Întâmpinarea Domnului la Templu;
15. Copilăria Mântuitorului nostru Iisus Hristos;
16. Ajutor de preț - „Nunta din Cana Galileii“;
17. Copilul darnic și darul lui Dumnezeu - „Înmulțirea pâinilor“;
18. Frumusețea prieteniei - „Vindecarea slăbănogului din Capernaum“;
19. Recunoștință celor ce ne fac bine - „Vindecarea celor 10 leproși“;
20. Mângâierea unei mame - „Învierea tânărului din Nain“;
21. Învierea fiicei lui Iair;
22. Răsplata prieteniei - „Învierea lui Lazăr“;
23. Floriile – copiii întâmpină pe Mântuitorul cu bucurie;

24. Patimile Domnului;
25. Moartea și îngroparea Domnului - „Prohodul Domnului“, p. 93-94;
26. Învierea Domnului – biruința vieții (poezia „Iisus Hristos Mântuitorul lumii“, p. 81);
27. Devotament și curaj - „Femeile mironosițe“;
28. Datini de Sfintele Paști – ouăle roșii.

Clasa a III-a

Semestrul I

1. Lecție introductivă (prezentarea manualului – poezia „În drum spre școală“, p. 3);
2. Facerea lumii nevăzute;
3. Facerea lumii văzute;
4. Crearea omului;
5. Păcatul strămoșesc și izgonirea din rai – unde duce neascultarea;
6. Cain și Abel;
7. Potopul lui Noe – păcat și pedeapsă;
8. Patriarhul Avraam - om drept;
9. Isaac – ascultarea de părinți;
10. Esau și Iacov – puterea binecuvântării pământești;
11. Iosif și frații săi – păcatul invidiei;
12. Rolul rugăciunii – Nașterea Sfântului Ioan Botezătorul;
13. Nașterea Domnului – colinde.

Notă: Lecțiile 14, 15 și 16 din vechea programă se vor face într-o singură lecție sau la sfârșitul semestrului I.

Semestrul II

14. Botezul Domnului;
15. Dumnezeu salvează viața – Moise;
16. Reguli de bună purtare - „Cele zece porunci“;
17. Să-L iubim pe Dumnezeu;
18. Să-l iubim pe aproapele nostru;
19. Predica de pe munte;
20. Intrarea Domnului în Ierusalim; Floriile (colinde de Florii, p. 107);
21. Cina cea de Taină și trădarea lui Iuda;
22. Rugăciunea din Ghetsimani – prinderea și judecarea Domnului nostru Iisus Hristos;
23. Moartea și îngroparea Domnului (lectura „Salcia“, p.84; Din cântările „Prohodului“, p. 108-109);
24. Învierea Domnului (cântare „Hristos a înviat“, p. 110);
25. Mântuirea omului;
26. Înălțarea Domnului la cer – ziua eroilor, p. 111;
27. Pogorârea Sf. Duh și întemeierea Bisericii creștine (Rugăciune către Sf. Duh „Împărate ceresc Mângâietorul“, p. 110);
28. Oră la dispoziția profesorului.

Clasa a IV-a

Semestrul I

1. Primirea învățaturii – Parabola semănătorului;
2. Cum folosim darurile lui Dumnezeu – Pilda talanților;
3. Să nu disprețuim pe aproapele – Pilda vameșului și fariseului;

4. Să nu fim nepăsători de cei în suferință – Pilda bogatului nemilostiv;
5. Faptă și răsplată – Pilda neghinei;
6. Să fim prevăzători – Pilda celor zece fecioare;
7. Simbolul credinței sau crezul creștinului (I);
8. Simbolul credinței sau crezul creștinului (II);
9. Mărturisirea credinței prin semnul Sfintei Cruci;
10. Duminica și praznicile împărătești. Crăciunul;
11. Biserica, viață tainică în Hristos – Pilda viței și a mlădițelor;
12. Despre însușirile Bisericii;
13. Oră la dispoziția profesorului.

Semestrul II

14. Taina sfântului Botez;
15. Să iubim pe toți oamenii – Pilda samarineanului milostiv;
16. Sfânta Taină a Mirungerii;
17. Sfânta Taină a Euharistiei;
18. Iubirea părintească – Pilda fiului risipitor;
19. Sfânta Taină a Pocăinței;
20. Sfânta Taină a Preoției;
21. Cele trei trepte ale Preoției – arhieria, preoția și diaconia;
22. Sfânta Taină a Nunții. Datoriile față de familie și societate;
23. Taina Sfântului Maslu;
24. Posturile de peste an. Sfintele Paști;
25. Sfânta Biserică, locaș de închinare;
26. Sfânta Liturghie, cea mai mare lucrare și rugăciune a Bisericii;
27. Despre viața viitoare;
28. Sărbătorile Maicii Domnului și ale unor sfinți români.

Clasa a V-a

Semestrul I

1. Biblia sau Sfânta Scriptură. Țara Sfântă – Palestina biblică;
2. Istoria creației – Facerea lumii și a celor dintâi oameni (I);
3. Istoria creației – Facerea lumii și a celor dintâi oameni (II);
4. Urmările invidiei – Cain și Abel;
5. Pedepsa dreaptă și speranța de salvare: Noe și Potopul;
6. Patriarhii – Avraam, Isaac și Iacov (I);
7. Patriarhii – Avraam, Isaac și Iacov (II);
8. Iosif și frații săi (I);
9. Iosif și frații săi (II);
10. Moise. Copilăria și chemarea lui la misiune;
11. Moise și ieșirea evreilor din Egipt;
12. Despre sărbătoarea Crăciunului. Colinde;
13. Oră la dispoziția profesorului.

Notă: Se va folosi Sfânta Scriptură și/sau Mica Biblie.

Semestrul II

14. Cele zece porunci (I);
15. Cele zece porunci (II);
16. Iosua, Samson și Samuel;

17. Dreptatea învinge: David și Goliat;
18. Vrăjmășie și iertare: Saul și David;
19. Domnia regelui David;
20. Înțelepciune și dreptă judecată: Domnia regelui Solomon (I);
21. Domnia regelui Solomon (II);
22. Săptămâna Sfințelor Patimi;
23. Învierea Domnului. Datini de Sfintele Paști;
24. Despre profeți – generalități;
25. Puterea credinței și a rugăciunii: profeții Ilie și Elisei;
26. Statormicia în credința strămoșilor: Profetul Daniel și cei trei tineri din Babilon;
27. Întoarcerea de la păcat la viață: Profetul Iona și ninivitenii;
28. Oră la dispoziția profesorului.

Clasa a VI-a

Semestrul I

1. Împlinitori ai vocii lui Dumnezeu – Sfânta Fecioară Maria și Sfântul Ioan Botezătorul;
2. Nașterea Domnului nostru Iisus Hristos;
3. Botezul și ispitirea Domnului în pustie;
4. Chemarea Apostolilor (Se citește cap. 10 din Evanghelia după Matei);
5. Predica de pe munte (Se citește și se explică – Fericirile, împlinirea Legii, iubirea de vrăjmași – Matei, cap. 5) (I);
6. Predica de pe munte (Se citește și se explică – Rugăciunea Domnească, despre milostenie și post) (II);
7. Predica de pe munte (Se citește și se explică – judecarea aproapei, urmarea binelui și puterea credinței) (III);
8. Despre minunile Mântuitorului – Generalități;
9. Explicarea minunilor din cap. 8. din Evanghelia după Matei;
10. Explicarea minunilor istorisite din cap 9 din Evanghelia după Matei;
11. Înmulțirea pâinilor și potolirea furtunilor (Matei, cap. 14);
13. Oră la dispoziția profesorului.

Notă: Se va folosi Sfânta Scriptură sau Mica Biblie.

Semestrul II

14. Parabola lucrătorilor tocmiți la vie (Matei, cap. 20);
15. Parabola celor doi fii și parabola lucrătorilor celor răi (Matei, cap. 21);
16. Tânărul bogat (Marcu, cap. 10);
17. Parabola despre cina cea mare (Matei, cap. 14);
18. Parabola datornicului nemilostiv (Matei, cap. 18);
19. Schimbarea la față: Descoperirea slavei Sale;
20. Intrarea triumfală în Ierusalim. Sărbătoarea Floriilor;
21. Cina cea de Taină. Trădarea lui Iuda. Rugăciunea din grădina Ghetsimani;
22. Judecata Mântuitorului. Moartea și îngroparea Domnului (Prohodul);
23. Învierea Domnului și importanța ei pentru întreaga omenire;
24. Arătările după Înviere;
25. Înălțarea Domnului Iisus Hristos la cer;
26. Pogorârea Sfântului Duh și întemeierea Bisericii creștine;
27. Folosirea Sfintei Scripturi – exerciții de lucru;
28. Oră la dispoziția profesorului.

Clasa a VII-a*Semestrul I*

1. Sfânta Scriptură și Sfânta Tradiție: izvoarele Revelației Divine;
2. Simbolul de credință (Istoric. Generalități);
3. Dumnezeu Tatăl, Creatorul și Proniatorul lumii;
4. Dumnezeu Fiul, Mântuitorul lumii;
5. Dumnezeu Sfântul Duh, Sfințitorul;
6. Sfânta Biserică, comuniune de viață în adevăr și iubire (Părțile componente);
7. Sfintele Taine, ierurgiile și laudele bisericești (importanța Sfintei Liturghii);
8. Învățătura ortodoxă despre mântuire (jertfa Mântuitorului);
9. Învierea Domnului – nădejdea învierii noastre;
10. Despre sfințenie (despre cinstirea Maicii Domnului, a îngerilor, a sfinților, a moaștelor, icoanelor și a Sfintei Cruci);
11. Nemurirea sufletului. Rugăciunile pentru cei morți. Comuniunea spirituală, între vii și morți;
12. Prin știință la credință;
13. Oră la dispoziția profesorului.

Semestrul II

14. Întemeierea Bisericii și răspândirea creștinismului prin predica Sfinților Apostoli;
15. Alegerea celor șapte diaconi. Martiriul Sf. Ștefan;
16. Minunea de pe calea Damascului. Activitatea misionară a Sfântului Apostol Pavel;
17. Sfântul Apostol Andrei și începuturile creștinismului pe teritoriul patriei noastre;
18. Persecuțiile împotriva creștinilor. Viața Sf. Mc. Gheorghe și a Sf. M.Mc. Dimitrie;
19. Edictul de la Milan. Viața Sfinților Împărați Constantin și Elena;
20. Sinoadele ecumenice (I);
21. Sinoadele ecumenice (II);
22. Creștinarea popoarelor din Răsăritul Europei;
23. Sfinți Părinți și scriitori bisericești trăitori între secolele IV și VIII;
24. Marea schismă de la 1054. (I) (Cauze, desfășurare, urmări);
25. Marea schismă de la 1054. (II) (Diferențe și încercări de unire până azi);
26. Reforma protestantă. (Cauze, desfășurare, consecințe);
27. Unitatea Bisericilor – ideal al tuturor creștinilor;
28. Oră la dispoziția profesorului.

Clasa a VIII-a*Semestrul I*

1. Organizarea bisericească pe teritoriul patriei noastre în primele secole;
2. Martiri și sfinți daco-romani;
3. Înființarea de episcopii și mitropolii în cele trei provincii românești;
4. Începuturile și organizarea monahismului în țările române;
5. Apariția și biruința scrisului în limba română prin manuscrise și tipărituri românești;
6. Uniația (1698-1701). Cauze și urmări;
7. Apărarea credinței străbune. Contribuția ierarhilor din Transilvania – secolele XVIII-XIX;
8. Ierarhii cărturari și rolul în dezvoltarea culturii și a limbii literare românești – Varlaam, Petru Movilă, Dosoftei, Antim Ivireanul, Biblia de la București. (partea I);
9. Ierarhii cărturari și rolul în dezvoltarea culturii și a limbii literare românești – Varlaam,

- Petru Movilă, Dosoftei, Antim Ivireanul, Biblia de la București. (partea a II-a);
10. Autocefalia Bisericii Ortodoxe Române și ridicarea ei la rangul de Patriarhie (1925);
11. Patriarhii Bisericii Ortodoxe Române la făurirea României Mari (1859-1918);
12. Patriarhii Bisericii Ortodoxe Române și organizarea actuală a Bisericii Ortodoxe Române;
13. Oră la dispoziția profesorului.

Semestrul II

14. Sărbătorile creștine, popasuri duhovnicești;
15. Rugăciunea și postul;
16. Milostenia, semnul dragostei creștine;
17. Libertatea și responsabilitatea morală;
18. Virtute și păcat (definiții, împărțiri și aspecte practice);
19. Rolul familiei creștine în societate (Exemplificări și discuții);
20. Raporturile dintre tineri în lumina învățaturii creștine (Discuții);
21. Raporturile dintre generații. (Exemplificări);
22. Cinstirea eroilor. O acțiune practică;
23. Sfaturi creștinești pentru viață (Aspecte practice);
24. Oră la dispoziția profesorului.

Notă: Pentru absolvenții clasei a VIII-a, promoția 1998, în primul semestru se pot studia temele din sem. al II-lea de la clasa a VII-a.

IX. MEDALION

UN PREOT FĂRĂ REVERENDĂ - PROFESORUL ACADEMICIAN DR. DOC. ALEXANDRU ELIAN

« Eu aş dori ca tinerii teologi să aibă această
insignă: *Onoarea teologului este fidelitatea faţă de
Mântuitorul, Biserica şi tradiţiile româneşti* »

(Alexandru ELIAN)

Personalitate proeminentă a culturii şi spiritualităţii române de la sfârşitul mileniului nostru, profesorul Elian rămâne una din minţile cele mai luminate pe care această naţiune le-a avut. Providenţa divină a făcut ca cea mai mare parte din activitatea sa didactică să şi-o desfăşoare la *Institutul Teologic de grad Universitar* din Bucureşti. Spirit enciclopedic şi hipercritic, cercetător scrupulos, pedagog neîntrecut, profund credincios şi evlavios, academicianul Alexandru Elian a copleşit generaţii de preoţi şi teologi cu personalitatea sa complexă şi harismatică. El este *ultimul mare din pleiada magiştrilor*¹ cum îl caracterizează peste timp unul dintre foştii lui studenţi. Deşi s-a mai scris² cu alte ocazii aniversare sau

1. Preot prof. Ion BUGA, *Profesorul academician Alexandru Elian a trecut Bosforul spre Bizanţul cel de sus*, în *Vestiitorul Ortodoxiei*, anul X, nr. 196, nr. 15-31, ianuarie 1998, p. 6.

2. Cea mai mare parte din datele biografice sunt extrase din Dosarul personal al Academicianului Alexandru ELIAN, dosar aflat în Arhiva Academiei Române, Secţia de Ştiinţe Istoric şi Arheologice. Prima prezentare biografică a profesorului Alexandru Elian aparţine domnului profesor dr. Emilian POPESCU, succesorul la Catedra de Bizantinologie de la Facultatea de Teologie din Bucureşti, într-o cuvântare omagială la aniversarea a 75 de ani de la naştere, organizată de Institutul Teologic de grad Universitar din Bucureşti, la 21 ianuarie 1986. Textul cuvântării este publicat de Pr. Prof. Dr. Nicoale Necula, *Aniversarea d-lui prof. dr. Alexandru Elian la împlinirea vârstei de 75 de ani*, în ST, XXXVIII, nr. 21, 1986, pp. 113-118 şi Prof. Dr. Emilian POPESCU, *Le prof. Alexandru Elian à 75 ans*, în *Romanian Orthodox Church News*, XVI, 1986, pp. 27-31. O altă prezentare este întocmită de Vasile MERTICARU, de la Facultatea de Teologie din Iaşi: *Omagiul academicianului Alexandru Elian*, în *Biserica şi problemele vremii*, Iaşi, nr. 2, 1998, pp. 15 şi 18. Vezi de acelaşi autor şi schiţa biografică din *Candela Moldovci*. Schiţe sumare aparţin lui Alexandru IONITĂ, *Prof. Dr. Doc. Alexandru Elian, la 75 de ani de viaţă*, în ST, XXXVII, 1985, nr. 9-10, pp. 737-740; Idem, Prof. Dr. Doc. Alexandru Elian - membru corespondent al Academiei Române, în BOR, CIX, 1991, nr. 4-6, pp. 33-36; şi Părintelui Acad. Prof. Dr. Mircea PĂCURARU, *La moartea unui mare istoric Prof. Alexandru Elian*, în *Telegraful Român*, Sibiu, an 146, nr. i-4, 1-15 ianuarie 1998, p. 6. De curând, în onoarea Profesorului Elian, a fost redactată şi susţinută, la Catedra de Istoria şi Spiritualitatea Bizanţului de la Facultatea de Teologie Ortodoxă a Universităţii Bucureşti, o teză de licenţă sub conducerea ştiinţifică a Domnului Profesor Dr. Emilian Popescu: PÎSLARU Cătălin, *Bizantinologul Alexandru Elian. Viaţa şi Opera*, Bucureşti, 1998.

imediat după trecerea la Domnul a celui ce a fost profesorul Alexandru Elian, găsim cu cale a creiona un medalion acestei mari personalități care a liturghisit la Altarul Istoriei și Culturii ecclesiastice³.

Marele profesor a văzut lumina zilei la 27 octombrie 1910, în urbea Bucureștiului, într-o zi de mare sărbătoare, *Cuviosul Dimitrie cel Nou*⁴. Studiile primare și gimnaziale le urmează în condițiile dramatice ale primului război mondial, iar cele liceale, în perioada de după acesta, la una dintre cele mai apreciate instituții de învățământ din capitală: *Spiru Haret*, la care au mai studiat printre alții «nëmuritori» și: Constantin Noica și Mircea Eliade. Apreciat de profesorii și conducerea acestui Liceu, Alexandru Elian a fost nominalizat printre premianți, iar numele său a fost încrustat pe placa de marmură ai celor mai iluștri absolvenți. Din 1928 urmează cursurile *Facultății de Filozofie și Litere a Universității București* și obține două licențe în Istorie și Filozofie. Pe parcursul studiilor universitare a audiat cursurile unor mari savanți ai vremii: Nicolae Iorga, Demostene Russo, George Murmu, P.P. Negulescu, Constantin Rădulescu-Motru. Ca student a obținut premiul I la concursul *Rolul românilor în istoria universală*, redactând cea mai bună lucrare, ocazie cu care a primit *Cupa Ligii asociațiilor românilor din străinătate*, înmănată de însuși Nicolae Iorga, pe atunci și prim ministru. Acesta împreună cu Demostene Russo îl trimite la studii în capitala Franței, unde între anii 1932-1934 Elian a fost membru al *Școlii Române* din această țară, de la *Fontenay-aux-Roses*, perioadă în care a audiat cursuri de filologie bizantină, mai ales în cadrul celebrei *Ecole des Hautes Etudes*, a efectuat cercetări în arhive și biblioteci. La Veneția face de asemenea cercetări în arhive și biblioteci unde studiază și pregătește material atât pentru Teza sa de doctorat cât și pentru o serie de studii pe care le va elabora ulterior.

Întors în țară își începe activitatea didactică într-o instituție de învățământ a Bisericii - *Seminarul Central din București* - unde a funcționat ca profesor suplinitor de latină și franceză în anul școlar 1935-1936. La 26 de ani, în 1936, și-a început cariera universitară ca asistent al profesorului Demostene Russo la *Catedra de Bizantinologie de la Universitatea din București*, funcționând, totodată, ca paleograf la *Cabinetul de manuscrise al Bibliotecii Academiei Române*. La *Cabinetul de manuscrise* și-a desfășurat activitatea pe parcursul a două decenii neîntrerupte, până în anul 1956, unde a îndeplinit și funcția de *șef de Sector* la această secție de manuscrise. Aici a adus o contribuție esențială la organizarea *Secției de Manuscrise a Academiei* și la alcătuirea fișierului

3. Expresia aparține lui Vasile Merticaru, *Omagiu academicianului Alexandru Elian*, p. 15.

4. Tatăl, Mihail-Andrei a lucrat un timp ca director de Bancă la Brăila, ca mai apoi să se transfere la București. Mama, Elena, născută Mănciulescu, avea să-i transmită fiului ei nu numai întruchiparea fizică dar și o încărcătura sufletească deosebită, o naturală și o finețe în comportament. În decursul vremurilor între fiu și mamă a existat o conlucrare și o colaborare deosebită. A mai avut o soră Ecaterina, de care se va îngriji până la moartea acesteia.

manuscriselor românești și grecești. Această activitate ca și aceea de profesor de *Paleografie greacă*⁵ de la Școala Superioară de Arhivistică din București, la care a funcționat mai bine de un deceniu, 1937-1948, l-a pus în contact direct cu manuscrisele grecești pe care le-a studiat și din care a adunat multe informații pe care le-a valorificat ulterior într-o serie importantă de studii fundamentale pentru cunoașterea trecutului românesc⁶.

În anul 1938, la numai 28 de ani profesorul Elian își susține Teza sa de doctorat în *Filozofie și Litere* intitulată *Doi umaniști greci în Italia: Mihail Sophianos și Teodor Rentius (sec. XVI)*⁷, o teză care a reflectat erudiția, dar și scânteietoarea sa inteligență. Din 1942 este concentrat și apoi mobilizat la *Marele Stat major* al Armatei Române.

În 1943 a fost numit și consilier la *Institutul de Studii și Cercetări Balcanice*, bucurându-se de deosebita prețuire a celui ce a fost profesorul Victor Papacostea⁸. Aici el a colaborat și a avut colegi pe Emil Condurachi - de la București, Radu Vulpe și Petre Caraman - de la Iași, Emil Petrovici (slavist) și Silviu Dragomir - de la Cluj. Trei ani mai târziu devine membru în *Comisia Examenului de Capacitate pentru profesori secundari, specialitatea Istorie*⁹.

În anul 1947 îl găsim pe tânărul Alexandru Elian participând la Mănăstirea Antim din București la reuniunile grupului *Rugul Aprins*. Academicianul Virgil Cândea un apropiat al prof. Elian mărturisește că a participat personal la o reuniune a acestui grup în 1947 când tânărul Alexandru Elian a ținut o meditație despre *Hristos Soarele Dreptății*¹⁰.

Urmează apoi o activitate de patru ani, din 1948, în cadrul Universității București, la *Facultatea de Istorie*, ca profesor la catedra de *Bizantinologie*. Aici i-a avut ca studenți pe Șerban Papacostea, Paul Cernavodeanu, Petre Diaconu, Petre Șerban Năsturel. Deși cursurile sale erau audiate cu fascinație de un număr impresionant de studenți și chiar dacă prin activitatea sa prodigioasă dăduse strălucire nouă *Catedrei de Bizantinologie*, cariera sa la această Facultate s-a întrerupt brusc în 1952¹¹.

În calitatea de colaborator științific al *Institutului de Istorie*, în ani de grea apăsare, din 1952, profesorul Elian, anunță în 1955, în *cadrul Sesiunii anuale de Comunicări a Academiei*, descoperirea și identificarea manuscriselor, socotite pierdute, din biblioteca lui Mihai Eminescu, comunicare ce se va publica ulterior¹².

5. *Dosarul personal de la Academia Română*, p. 1. A se vedea și Dr. Dorina N. RUSU, *Membrii Academiei Române 1866-1996. Mic Dicționar, Fundația Academica «Petre Andrei»*, Editura A92, Iași, 1996, p. 120.

6. Datorită acestei activități va apare mai târziu studiul *Manuscrisele grecești din Biblioteca Academiei Române*, publicat în *Studii și cercetări de documentare și bibliologie*, nr. 2-3, 1967, pp. 271-276.

7. *Dosarul personal de la Academia Română. Curriculum Vitae*, p. 1.

8. A se vedea Acad. Dan BERINDEI, *Academicianul Alexandru Elian la 85 de ani*, în *Memoriile Secției de Științe Istorice și Arheologie*, seria IV, tomul XX, 1995, Editura Academiei Române, București, 1996, p. 191.

9. *Dosarul personal de la Academia Română, Curriculum Vitae*, p. 1.

10. PISLARU Cătălin, *Bizantinologul Alexandru Elian...*, p. 20 și anexa.

11. Lector Vasile MERTICARU, *Omagiul academicianului Alexandru Elian*, p. 15.

12. A se vedea *Dosarul personal...Curriculum Vitae*, p. 2.

Datorită calităților sale de cercetător a devenit în 1956, șef de sector și apoi șef de Secție în *Institutul de Istorie*, care în 1965 a primit numele ilustrului său dascăl *Nicolae Iorga*. Timp de 12 ani, el a reprezentat pentru Institut cărturarul de rar orizont, îndrumătorul tinerilor specialiști, cel care a reușit să continue, în vremuri grele, tradițiile de Istorie Universală¹³.

Vrednicul de pomenire, patriarhul Iustinian a fost inspirat de Providență să înființeze o *Catedră de Bizantinologie la Institutul Teologic Universitar* din București. Comentând eliminarea din Universitatea București a profesorului Alexandru Elian, atunci când o reparație istorică era necesară și utilă pentru istoriografia românească, academicianul Dimitrie M. Pipidi, nimeni altul decât ginerele marelui Iorga, afirma: «cariera sa universitară, începută la *Școala Superioară de Arhivistică* în 1937 și continuată pentru scurtă vreme (1949-1952) la *Facultatea de Istorie din București*, a fost întreruptă de o epurare politică nefastă, urmând apoi a fi adăpostit de *Institutul Teologic*»¹⁴.

Începând cu anii 1960, profesorul Elian a fost solicitat să țină conferințe la *Universitatea Populară - București*, și în același timp a fost solicitat să întocmească referate de specialitate cerute de diferite *Edituri*. În luna martie 1962, într-o ședință a *Societății de științe istorice și filologice București*, anunță descoperirea operei literare (rămasă necunoscută) a Mitropolitului Dosoftei, împreună cu identificarea izvoarelor. Comunicarea se va publica ulterior.

În cadrul schimburilor culturale participă la câteva sesiuni de comunicări peste hotare, ocazii cu care face și cercetări în diverse biblioteci. Astfel călătorește în 1964 la Praga, și în anii următori la Viena¹⁵, la Oxford¹⁶, la Budapesta¹⁷, la Padova¹⁸.

Activitatea sa științifică deosebită, cunoștințele din domeniul limbilor clasice, și, nu în ultimul rând, activitatea didactică de la Institutul Teologic la Catedra de Bizantinologie, unde a promovat cunoașterea literaturii patristice, va contribui în mod substanțial la *alegerea și numirea sa în Comisia Patristică a Patriarhiei Române*.

Deși forțele sale intelectuale, și mai ales valoarea sa moral pedagogică, de necontestat, permiteau ca și altora rămânerea, în continuare la *Catedră*, în anul 1975, așa cum menționează în *Curriculum Vitae din Dosarul personal de la Academia Română*, «solicită și obține pensionarea». Însă, profesorul Alexandru Elian, *pentru meritele sale deosebite și pentru contribuția adusă în prezentarea*

13. Acad. Dan BERINDEI, *Cuvânt la înmormântare*.

14. A se vedea *Dosarul personal de la Academia Română, Recomandarea Academicianului Dimitrie M. Pipidi*, p.1.

15. În 1965, unde face parte din delegația Academiei la *Congresul internațional de Studii Istoric*. Tot în calitate de cercetător la acest *Institut de Istorie*, Alexandru Elian va participa în anul 1957, în delegația Academiei la colocolviul bizantinistilor din țările socialiste, unde susține o lucrare ce va fi ulterior publicată.

16. În 1966, susține al doilea raport al delegației române la *Congresul Internațional de Studii Bizantine*.

17. În 1967 va participa în calitate de delegat al Academiei Române la festivitățile centenarului *Revistei de Istorie a Academiei Maghiare*, ocazie cu care va citi o adresă omagială.

18. În 1969, în cadrul delegației românești, susține o comunicare la *Comemorarea Stolnicului Cantacuzino*, comunicare care a avut ca temă *Barocul literar în Țările Române*. A se vedea *Dosarul personal de la Academie, Curriculum vitae*, p. 2 cât și *Prezentarea biografică și bibliografie selectivă a profesorilor Facultății de Teologie și Institutului Teologic Universitar din București de-a lungul existenței sale de o sută de ani... Prof. Dr. Alexandru Elian*, în *ST*, XXXIV, nr. 1-2, 1982, p. 108.

valorilor culturale românești, de-a lungul istoriei noastre naționale, a fost distins în acest an cu premiul Vasile Pârvan al Academiei Republicii Socialiste România, și în special pentru volumul III din *Fontes Historiae Daco-romaniae*.

După această retragere, profesorul Alexandru Elian participă, între anii 1977-1979, la unele ședințe și lucrări în cadrul colectivului care elaborează *Tratatul de Istorie a Literaturii Române Vechi*. Redactează cu această ocazie capitolul *Viața și activitatea Mitropolitului Dosoftei*. Datorită contribuțiilor sale în domeniul studiilor de Bizantinologie va fi ales *Președinte de Onoare al Societății Române de Studii Bizantine din România*.

Cu ocazia reeditării într-o ediție omagială, *Patriarhia Română*, inițiatoarea republicării într-o ediție princeps, a organizat o comemorare a tricenarului *Bibliei lui Șerban Cantacuzino*, când profesorul Alexandru Elian, a ținut alături de alți cercetători și ostenitori în ale valorilor literare naționale, comunicarea *Cultura teologică în epoca Brâncovenească*¹⁹.

Nu lipsit de importanță este faptul, că profesorul Alexandru Elian n-a făcut parte din nici un partid politic sau formațiuni afiliate comuniștilor de tip FDUS, așa cum menționează personal și conștient în *Curriculum Vitae din Dosarul său personal de la Academia Română*, ceea ce a contribuit, în mare măsură, să fie respins în anul 1969, în urma propunerilor făcute, de a fi primit în rândul celui mai înalt for de cultură al țării, ca membru corespondent, la *Academia Română*.

Datorită activității sale din domeniul paleografiei profesorul Alexandru Elian a fost ales membru în *Comisia Internațională pentru redactarea Cataloagelor de MMS grecești (Academia de Berlin - secretar prof. Irmscher)*.

După împlinirea vârstei de 75 de ani, la *Institutul Teologic de grad Universitar* din București, conducerea acestui for de cultură, cu binecuvântarea vrednicului de pomenire patriarh Iustin Moiescu, a organizat o sărbătoare aniversară în ziua de 21 ianuarie 1986. L-au omagiat în discursuri: Prea Sfințitul Episcop Dr. Vasile Târgovișteanul, Rectorul Institutului, domnul profesor Emilian Popescu, succesorul la Catedra de Bizantinologie, părintele profesor Constantin Galeriu, fost doctorand al celui omagiat, profesorul Iorgu Ivan. P.S. Episcop Vasile Târgovișteanul a înmănat celui aniversat *Crucea patriarhală pentru mireni*, cu care Patriarhul Iustin Moiescu a cinstit pe distinsul profesor cu ocazia acestui eveniment.

La sfârșit a vorbit cel aniversat, moment în care a subliniat, foarte surprinzător la acea dată și în acea conjunctură politică: «*Sunt vremi în care Biserica prosperă și în care suferă. Sunt cunoscute tribulațiile care apasă asupra Bisericii. Nevoia de sacrificiu este mereu prezentă. Azi serbăm pe Sfântul Maxim Mărturisitorul, care a suferit mutilare pentru că nu a vrut să se despartă de dragostea lui Hristos. E nevoie câteodată de mărturisitori. Dumnezeu ne cruță pentru slăbiciunile noastre, dar e nevoie de credincioșie, cuviință și demnitate... Eu aș dori ca tinerii teologi să aibă această insignă: «Onoarea teologului este fidelitatea față de Mântuitorul, Biserica și tradițiile românești»²⁰.*

19. Comunicarea va fi publicată în *BOR*, CVI, 1988, nr.11-12, pp. 104-115.

20. A se vedea Preot prof. dr. Nicolae D. Necula, *Aniversarea Domnului profesor dr. Alexandru Elian la împlinirea vârstei de 75 de ani*, p. 120.

În ultima parte a vieții profesorul Elian s-a implicat din ce în ce mai puțin în activitatea științifică datorită unei maladii, este vorba de o coxartroză, care l-a imobilizat la pat. După suferințe, trece la Domnul la 06 ianuarie 1998. A fost înmormântat, sâmbătă 09 ianuarie 1998. La biserica *Sfânta Ecaterina* din București, paraclisul Facultății de Teologie, acolo unde vreme de 20 de ani și-a desfășurat activitatea didactică și unde a format generații de teologi, preoți și cărturari, a avut loc slujba de înmormântare. A participat Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, Prea Sfințitul Teodosie Snagoveanul, fost student al marelui cărturar și profesor. L-au condus pe ultimul drum, alături de membrii familiei îndoliate și îndurerate, ucenici de suflet, colegi de o viață, foști studenți și doctoranzi, colegi din *Academia Română* și de la *Institutul de Istorie Nicolae Iorga*, profesori de la *Facultatea de Teologie*, etc. Au transmis de asemenea mesaje de condoleanțe: *Mitropolitul Moldovei și Bucovinei*, Daniel Ciobotea, președintele Secției de Științe Istorice, academicianul Dan Berindei, domnul profesor dr. Emilian Popescu. Condus a fost pe ultimul drum, la cimitir, doar de preoții Mihai Spătărelu și Mircea Goreski.

Foarte important este faptul că *Centrul Internațional Biografic din Cambridge*, Anglia, l-a nominalizat la 10 aprilie 1998 drept omul anului pentru 1997-1998.

ACTIVITATEA LA INSTITUTUL TEOLOGIC

Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române ținând seama de nenumăratele argumente privind importanța cunoașterii istoriei bizantine și a influențelor pe care Bizanțul le-a exercitat asupra culturii și civilizației românești de-a lungul timpului, a hotărât, în anul 1955, înființarea la *Institutul Teologic de grad Universitar din București* a *Catedrei de Bizantinologie*²¹, prin transferarea celei de omiletică și Pastorală ocupată de Preot Prof. Grigorie Cristescu. Profesorul Alexandru Elian devine astfel primul titular al acestei catedre, cu data de 1 septembrie 1956.

Aici profesorul Alexandru Elian a predat 19 ani - cea mai lungă perioadă de timp neîntreruptă de activitate didactică²². *Catedra de Bizantinologie* avea să funcționeze până în anul 1971, ca o disciplină obligatorie numai pentru cei ce urmau

21. *Departamentul Cultelor*, prin *Decizia nr. 15.793 din 3 iulie 1956*, a aprobat înființarea *Catedrei*, iar *Administrația Patriarhală - Cancelaria Sfântului Sinod* putea face cunoscut, prin adresa nr. 6.106 din 10 iulie 1956 ca, de la 1 septembrie al aceluiași an, *Catedra de Bizantinologie* este inclusă printre disciplinele *Institutului Teologic din București*.

22. Prof. Dr. Emilian POPESCU, *Catedra de Bizantinologie*, în *ST*, XXXIII, nr. 7-10, 1981, p. 538-539. De aceea, *Bizantinologia* a fost introdusă ca materie de studiu și la cei patru ani de licență. La doctorat urma să se studieze problemele speciale, numai în cadrul Secției istorice. În felul acesta prof. Elian a alcătuit pentru Licență o programă analitică pe patru ani: în anul I *Istoria Bizanțului până la sfârșitul domniei lui Vasile II Macedoneanul (1025)*; în anul II se continua *Istoria Bizanțului de la Vasile II Macedoneanul până la Căderea Constantinopolului sub turci (1453)*; în anul III se vorbea despre organizarea Bisericii, despre monahism și spiritualitatea în Bizanț; în anul IV *Cultura și arta din Bizanț, rolul Bisericii și al Statului, arta*. Programa analitică cuprindea, pe de o parte, noțiuni generale despre *Istoria Bizanțului*, și pe de altă parte, mai ales, probleme speciale care vizau aspectele fundamentale ale Teologiei, ale Istoriei și ale vieții bisericești din Imperiul Bizantin sau de la noi.

cursurile de doctorat²³, la început pentru toți doctoranzii, mai apoi pentru cei de la secțiile istorică, practică și biblică.

Din 1971 situația studierii *Bizantinologiei* la *Institutul Teologic de grad Universitar din București* s-a schimbat. S-a considerat atunci că noțiunile de *Bizantinologie sunt necesare nu numai unui număr restrâns de teologi, cum era cazul doctoranzilor, ci tuturor*. Alexandru Elian a încercat să creeze o *Școală de bizantinologie la Institutul Teologic*. Numeroase generații de doctoranzi s-au putut împărtăși din bogata sa experiență, dobândind cunoștințe utile de *Bizantinologie*. Unii dintre doctoranzi s-au specializat chiar în această disciplină și au publicat diverse studii, care mai înainte fuseseră analizate în cadrul seminariilor. Temele alese spre studiu aveau totdeauna legătură cu *Istoria României*²⁴.

23. Atunci când *Bizantinologia* a început să fie predată separat la cele patru secții, conținutul prelegerilor vizau problemele specifice ale fiecăreia. Domnul profesor Emilian Popescu, în studiul privind *Catedra de Bizantinologie* la *Institutul Teologic din București*, menționează problemele principale ale expunerilor profesorului Alexandru ELIAN, luând ca model anul universitar 1968-1969.

La *Secția Istorică* au fost expuse următoarele probleme principale: 1. *Introducere în istoria civilizației bizantine (395-1453)*; 2. *Căderea Constantinopolului și răsunetul ei în Europa răsăriteană*; 3. *Grecia post-bizantină și legăturile religioase cu românii înainte de epoca fanariotă*; 4. *Minăstirile Răsăritului ortodox și țările Române în secolele (XV-XVII)*. *Ajutoare și închinări de minăstiri românești*; 5. *Spiritualitatea română ortodoxă și orientală: primele traduceri din grecește. Tipografiile grecești din Moldova și Țara Românească. Artă greacă postbizantină și artă veche românească*.

La *Secția Practică* prelegerile vizau probleme de legislație și literatură juridică, probleme de drept canonic bizantin, și reflexele acestui drept bizantin în literatura juridică românească: 1. *Introducere în istoria civilizației bizantine cu specială privire asupra legislației și literaturii juridice (până în epoca Comnenilor)*; 2. *Dreptul canonic bizantin în epoca Comnenilor (caractere generale, Ioan Zonarar, Alexios Aristenos, Teodor Balsamon, canoniști minori, hotărâri sinodale și actuale ale Patriarhiei Ecumenice)*; 3. *Reflexe ale dreptului canonic bizantin din epoca Comnenilor în literatura juridică românească (până în secolul al XIX-lea)*.

La *Secția Biblică* conținutul prelegerilor vizau literatura exegetică bizantină: 1. *Introducere în istoria culturii și literaturii religioase bizantine*; 2. *Studii exegetice în Bizanț cu exemplificări și analiza de mari exegeți (de pildă: Theophilact al Bulgariei și alții)*.

Frecvențarea cursurilor și seminariilor era obligatorie, iar la finele fiecărui an promovarea se făcea numai în urma trecerii examenelor. La acestea se analizau și se interpretau texte specifice din literatura specifică fiecărei secții. Totodată se prezentau și se analizau lucrările de seminar, pe care doctoranzii erau obligați să le elaboreze în vederea dobândirii tehnicii științifice de lucru sau a publicării lor în revistele teologice.

La doctorat s-a tratat, începând din 1971, numai probleme speciale și exclusiv la secția istorică. Domnul prof. Dr. Emilian Popescu, amintește în studiul său *Catedra de Bizantinologie de la Facultatea de Teologie din București*, că pentru anul universitar 1972-1973 s-a vorbit despre *Civilizația bizantină în epoca Imperiului universal (secolele IV-VI)*. Au fost studiate contextul istoric, instituțiile politice și sociale, Biserica și organizarea ei (patriarhatele, mănăstiri și monahismul, sinoadele, ortodoxia și ereziile), literatura și arta, epoca lui Justinian. La seminarii au fost analizate și interpretate texte din autori bizantini ai perioadei studiate, exerciții de paleografie greacă, prezentări de lucrări de specialitate recent apărute, s-au analizat lucrările de seminar ale doctoranzilor, ulterior publicate în revistele Patriarhiei Române.

24. Menționăm printre doctoranzii profesorului Alexandru Elian, la *Secția istorică*, specialitatea principală *Bizantinologia*, pe următorii: Avramescu M. Ioan, Dima Dumitru, Bradea Constantin, Stănculescu Constantin, Aurel Jivi, Ionescu Virgil, Corugă V. Matei, Munteanu Vasile, Țuțuianu Constantin. Dintre aceștia și-au susținut doctoratul Aurel Jivi, și preotul Munteanu Vasile, astăzi profesor de *Bizantinologie* la *Facultatea de Teologie* din Timișoara. Mulțumim și cu acest prilej domnului Virgil Ionescu care ne-a facilitat obținerea acestor informații.

Astfel doctorandul Avramescu M. Ioan s-a ocupat de *Unirea de la Lyon după studiile doamnei Kappersowa «Une page des relations byzantino-latines» și Iconoclasmul în Istoriografia românească*.

Doctorandul Dumitru Dima, care a suplinat *Catedra de Bizantinologie* la *Facultatea de Teologie*, cu titlul de lector, după pensionarea prof. Elian, a publicat lucrări în privința *Isihasmului și despre poezia religioasă bizantină; Iconoclasmul în operele de bizantinologie; Legăturile Țărilor Românești cu Bizanțul între 1359-1453; Mitropolitul Dinoniste Rally - Paleologul și legăturile lui cu Biserica și țările Române*, în

BOR, LXXXIII, nr. 5-6, 1965, pp. 521-532; *Contribuția românească la cunoașterea isihasmului (secolul al XIV-lea)* în ST, XVII, nr. 9-10, 1965, pp. 571-574; *Mitropolitul Matei al Mirelor și importanța operei sale pentru români*, în ST, XVIII, nr.9-10, 1966, pp. 408-419; *Lucrări românești despre poezia religioasă bizantină* în ST, XVIII, nr. 9-10, 1966, pp. 563-574.

Domnul Virgil Ionescu s-a ocupat în special de relațiile româno-bizantine în preocupările unor mari oameni de cultură români: *Studiile și cercetările lui Nicolae Iorga despre Muniele Athos* în BOR, 89, 1971, nr. 5-6, pp. 634-643; *Bizanzul secolelor XIII-XV în opera lui Dimitrie Cantemir* în ST, XXV, 1973, nr. 3-4, pp. 219-233; *Relațiile româno bizantine în opera lui A.D. Xenopol* în BOR, 92, 1974, nr. 5-6, pp. 717-729; *Încercări bizantine de unire a Bisericii sub Paleologi până la sinodul de la Ferrara-Florența* în GB, XXXVI, 1977, nr. 7-9, pp. 717-729.

Doctorandul Constantin Bradea s-a ocupat despre viața religioasă bizantină în opera lui Giorgios Sphrantzes: *Viața religioasă bizantină în opera lui Nicolae Iorga* în ST, XVIII, 1966, nr. 9-10, pp. 611-621 și *Situația Bisericii Bizantine în opera lui Giorgios Sphrantzes (1401-1477)* în MA, XII, 1967, nr. 6-7, pp. 461-498.

Părintele prof. Aurel Jivi, de la Facultatea de Teologie din Sibiu a fost și el pentru cei trei ani de doctorat ucenicul Prof. Elian. Redactează sub îndrumarea domnului Elian lucrări precum: *Operele teologice bizantine editate în Principate în epoca lui Constantin Brâncoveanu; Organizarea Bisericii din Bizanț după cercetările bizantinologului francez Louis Bréhier; Studiile în domeniul Bizantinologiei și al relațiilor greco-române ale preotului prof. Nicolae M. Popescu*. De asemenea, dintre lucrările redactate și publicate sub conducerea științifică a prof. Elian menționăm: *Sfântul Ioan Hrisostom, Arhiepiscop la Constantinopol*, în MB, nr. 4-6, 1969, pp. 216-235; *Literatura teologică bizantină în preocupările lui Nicolae Iorga*, în BOR, nr. 11-12, 1969, pp. 1248-1256, și mai târziu *Operele teologice bizantine editate în Țările Române de către patriarhul Dositei al Ierusalimului*, în ST, nr. 3-4, 1975, pp. 219 et passim. Numai că teza de doctorat a susținut-o, după studii în SUA, la Istoria Bisericească Universală, în anul 1982, având subiectul *Ortodoxia în America și problemele ei*.

Preotul Matei Corugă a redactat sub îndrumarea prof. Elian lucrări precum: *Prezența bizantină în Dobrogea după cercetările arheologice dintre 1960-1970; Urmările Sinodului de la Calcedon în Imperiul Bizantin; și a publicat: Sfântul Teodor Studitul și opera sa în vechea literatură românească*, în ST, XXIV, nr. 9-10, 1972, p. 723 et passim.; *Activitatea de bizantinolog a lui Constantin Erbiceanu*, în ST, XLIX, 1973, nr. 5-6, pp. 341-352; *Teofilact de Ohrida și opera sa în literatura teologică românească*, în ST, XXV, 1973, nr. 9-10, pp. 714-725; *Analele lui Zonaras în Hronicul lui Dimitrie Cantemir*, în ST, XXV, 1973, nr. 5-6, pp. 366-376.

Un alt doctorand apropiat al prof. Elian, părintele Constantin Țuțuianu, a redactat pe timpul celor trei ani de doctorat, sub îndrumarea maestrului său lucrările: *Raporturile între Patriarhia de Constantinopol și patriarhatele apostolice orientale în secolele IX-XI (de la Fotie la Mihail Cerularie)* în GB, nr. 3-4, 1973; *Imperiul Bizantin și Biserica în Bizanț în sec. al XIII-lea* în GB, nr. 7-8, 1973; *Literatura religioasă bizantină în opera lui Demostene Russo; Bizanzul în Hronica lui Gheorghe Șincai* în ST, nr. 7-8, 1974; *Raporturile între Bizanț și Roma sub patriarhul Fotie și papa Nicolae I; Patriarhul Constantinopolului Ioan XIII Glikis (1315-1319); Teologul bizantin Ioan Chiparissiotis, adversar al teologiei isihaste din sec. al XIV-lea; Rolul Patriarhiei de Constantinopol la începuturile organizării mitropoliei Ungrovlahiei*.

Dar singurul doctorand care și-a susținut teza de doctorat sub îndrumarea prof. Elian, încununând astfel o întreagă investiție a maestrului, este părintele prof. Vasile Muntean. Acesta a redactat și publicat lucrările: *Iconoclasmul bizantin din sec. VIII, în lumina noilor cercetări; Pictura religioasă bizantină în epoca paleologilor; Banatul și Bizanzul în secolele XI-XII; Edictele religioase ale lui Teodosie cel Mare*, în MB, nr. 4-6, 1974, pp. 221-232; *Izvoarele bizantine în opera lui Petru Maior*, în MB, nr. 4-6, 1975, pp. 177-187; *Știri despre Biserica bizantină în opera lui Cantemir*, în MB, nr. 7-9, 1975, pp. 368-372; *Bizanzul, românii și Bizanzul în opera lui George Popovici*. Teza sa de doctorat a tratat ca subiect: *Organizarea mîndștirilor românești în comparație cu cele bizantine (până la 1600)*, București, 1984.

Tot la Secția Istorică, prof. Elian a mai avut ca doctoranzi cărora le-a coordonat o serie de lucrări științifice pe: *Georgescu I. Ilie (Studii și articole de Bizantinologie-1957)*; preot Braniște M. Marin (*Jumătatea veacului al XVII-lea*, 1957); Ierom. Vornicescu Nicolae-Nestor (*Strângerea legăturilor bisericești dintre Patriarhia din Constantinopole și Biserica din țările românești în veacul al XVI-lea-1957*); preot Georgescu Gh. Mihai (*Bibliografia articolelor și informațiilor privind Bizantinologia și relațiile greco-române în Mitropolia Moldovei și Sucevei - 1959*); Păcurariu Șt. Iosif Mircea (*Bibliografia articolelor și informațiilor privind Bizantinologia și relațiile române-grecești în revista teologică de la Iași - 1959*); Zamfirescu I. Dan, Seviciu C. Traian (*Studii și informații privind Bizanzul și legăturile româno-grecești în Revista «Candela» - 1954*); Voicu D. Constantin (*Legăturile bisericești ale Brașovului cu Țările Române - 1959; Biserica ctitorită de grecii din Sibiu - 1962*); Bria Vasile, *Știri privitoare la Biserica*

ACTIVITATEA ÎN ACADEMIA ROMÂNĂ

După cum mărturisea profesorul Alexandru Elian, «în anul 1969, Secția de Științe Istorice a Academiei Române l-a propus pentru un loc de *Membru corespondent al Academiei*. Pentru prima oară, însă, în istoria acestei instituții, puterea politică (la cel mai înalt nivel) a intervenit, anulând propunerile tuturor secțiilor și zădărniciind votarea în plenum Academiei»²⁵.

După căderea regimului totalitar, profesorul Elian a intrat acolo unde-i era de mult sortit locul, în Academia Română, la 9 martie 1991, ca *Membru corespondent*. Așa cum afirma în caracterizarea făcută profesorul dr. Șerban Papacostea, directorul *Institutului de Istorie «Nicoale Iorga»*: «Alegerea sa în calitate de membru al Academiei Române ar reprezenta o recunoaștere a acestor merite științifice și didactice deosebite și ar constitui o binemeritată, deși târzie, reparație pentru nedreptățile suferite în trecut»²⁶.

La 31 mai 1993 profesorul Elian este ales *Membru titular* al prestigiosului for de cultură al țării, *Academia Română*²⁷. Este ales în Biroul Secției de Ședințe Istorice, în care calitate, pe lângă alte obligații administrative, a condus, la cererea

română în opera cronicarului Chesarie Daponte; Anuichi P. Silviu (*Procopie Ivacicovici - episcop de Arad (1853-1873) și Mitropolit al Ardealului (1873-1874) - 1961*) și *Istoria Bizanțului după bizantinistul rus M.V. Sevenco - 1962*; Ierom. Florea Simeon-Lucian (*Ortodoxii din Brașov în luptă cu uniafa, în prima jumătate a secolului al XVIII-lea - 1961*); *Viața și activitatea mitropolitului Mitrofan al Ungrovlahiei (1716-1719) - 1961*); Negioță D.Ilie, *Legăturile româno-bizantine și greco-române oglindite în Revista Ortodoxă Română în primul 30 de ani de la apariție*; Cornițescu I. Constantin (*Arhierii greci în Țara Românească - și timpul domniei lui Șerban Cantacuzino și Constantin Brâncoveanu - 1963*); preot Nișcoveanu Mircea (*Locul Bizanțului în istoria Evului Mediu după istoriografia sovietică - 1963*; *Biserica Moldovei și Patriarhia ecumenică în prima jumătate a secolului al XIX-lea - 1967*); Turcu Nicolae, *Legăturile Bisericii din Țara Românească cu Patriarhiile grecești în secolul al XVIII-lea*; Vasiliu Cezar, *date noi privind mișcarea pavliciană în Bizanț*; Bănășeanu Ion, *Țesături și broderii liturgice din Moldova (veac. XV-XVIII) în lumina cercetărilor noi*; Ildem, *Broderii și țesături liturgice din Țara Românească (veac. XV-XVIII) în lumina noilor cercetări*; Manolache Mihai, *Victoria și mitropolia ei în lumina cercetărilor noi*; Caraza Ion, *Sfântul Teodor Studitul în cercetările teologilor români*; Iana Constantin, *Opere ale Sfântului Maxim Mărturisitorul traduse în limba română*; Coravu Dimitrie (zidire sufletească traduse din grecește și tipărite de Mitropolitul Grigore Dascălu; Voinea I. Vasile, *Traduceri de opere teologice din grecește și tipărite de Mitropolitul Grigore Dascălu și ale călugărului Gherontie*; Ioniță M. Alexandu, *Patriarhia de Constantinopol și împăratul Manuel I Comnenul (1143-1180) - 1975*).

Dintre aceștia, în lucrarea *La Bizantinologie dans les préoccupations de la théologie orthodoxe roumaine* îl citează pe Dan Zamfirescu cu studiile: *Probleme teologice și hagiografice legate de supranumele Sf. Simion Noul Teolog* în *Ortodoxia*, X, 1958, pp. 395-429; și *Preocupări de bizantinologie și relații româno-neogrecești în revistele din cuprinsul Patriarhiei Române*, în *Ibidem*, XII, 1960, pp. 116-135. Tot acest doctorand a mai redactat și publicat: *Bizanțul lui Nicoale Iorga - 1957*, cu specificarea că în acest timp marele istoric era interzis; *Preambulurile documentelor grecești emanate din cancelariile voievozilor români - 1958*; *Manuscrise slavone și românești cu traduceri din scrierile Sfântului Simeon Noul Teolog - 1959*.

25. Din *Dosarul personal de la Academie... Curriculum Vitae*, p. 3.

26. Caracterizare în *Dosarul personal de la Academie*.

27. Situația în care a ajuns Secția de Științe Istorice impunea o substanțială sporire a numărului

Președintelui - prin delegare - ședințe de comunicări. A fost de asemenea delegat să reprezinte Secția în comitetul de redacție al Revistei *Institutului de Studii sud-est europene*. De asemenea, a întocmit un referat pentru lucrarea Dorina RUSU, *Istoria Academiei Române. Repere cronologice*, care se publică în 1992. A făcut parte din Comisia de concurs pentru ocuparea postului de Secretar științific.

Ține o seamă de comunicări, ulterior publicate. Se disting *Academiile din Bizanț și cultura română* - septembrie 1991; *Nicolae Iorga și gândirea istorică a epocii sale* - ținută în ședința solemnă de comemorare a ilustrului savant²⁸.

Boala și bătrânețea începeau deja să-și spună cuvântul din 1993. La adresa președintelui Secției, din 17 decembrie 1993, prin care i se cerea să-și prezinte activitatea pe anul 1993, academicianul Alexandru Elian răspunde: «datorită unei maladii (coxartroză, cu complicații) care m-a imobilizat, sub continuă supraveghere medicală, vreme de peste șapte luni, accesul la Bibliotecile publice și participarea la eventuale manifestații științifice mi-au fost interzise, ceea ce cred că explică activitatea mea foarte modestă, în cursul anului 1993.

Menționez, totuși: un referat privind personalitatea revoluționarului macedo-român Riga din Veleștin, difuzarea la *Radio București*, (cultural) a conferinței mele despre *Psaltirea Mitropolitului Dosoftei* (cu prilejul centenarului morții sale) și elaborarea în bună măsură, a comunicării mele anunțate, privind *Teoria istoriei la cercetătorii britanici din a doua jumătate a secolului nostru* (Karl R. Rahner, Is. Berlin, David Thomson, Paul Connerton, Edward Carr, etc.)»²⁹.

OPERA ȘTIINȚIFICĂ

Discipol al lui Iorga și Russo, Elian a știut să armonizeze în el înclinarea primului spre sinteză și a celui al doilea spre analiza izvoarelor istorice. Ca Istoric și filolog în același timp, el este și un filozof hrănit la cele mai bune surse ale gândirii europene și inițiat în subtilele taine ale spiritualității bizantine prin experiența trăită³⁰.

---

membrilor titulari, neapărat necesară pentru o funcționare normală. De aceea, Academicianul Dimitrie M. Pippidi, Președintele Secției de Științe Istorice, mărturisirea în caracterizarea făcută la 27 septembrie 1992, pentru a-l promova în calitate de Membru Titular: «Cred că această mișcare - de sporire a numărului membrilor titulari n.n.- trebuie să asigure și echilibrul în cadrul Secției între specialitățile cele mai bine reprezentate, care sînt istoria modernă și medievală.

Pentru acest din urmă domeniu, după pierderea dureroasă a Mariei Holban, colegul căruia avem, în primul rând, datoria de a-i oferi locul care i se cuvine este domnul profesor Alexandru Elian. D-sa reprezintă printre noi continuitatea al cărei reazem este firesc să-l căutăm: a fost elevul lui N. Iorga. Atît prin opera sa de erudit, cît și prin atitudinea demnă de la care nu s-a abătut niciodată în timpuri grele pentru societatea noastră, D-sa a purtat cu vrednicie această moștenire. Convingerea mea este că, alegându-l Membru titular al Secției Istorice, ne îndeplinim mai întîi față de noi înșine și doar apoi față de Domnul Alexandru Elian, datoria de a repara nedreptatea unei situații căreia, prin merite și vîrstă, îi este mult superior.

28. A se vedea: *Dosarul personal de la Academia Română. Curriculum Vitae pentru perioada 9.03.1991-15.09.1992*

29. A se vedea *Dosarul personal de la Academie*.

30. *** *Hommage au professeur Alexandru Elian a l'occasion de son 75e anniversaire*, în RRH, tome XXIV, nr. 3, 1985, p. 180. (Articolul a fost conceput de către domnul Nicolae Șerban Tanașoca).

Originalitatea operei sale o constituie utilizarea, mai ales a limbii grecești, datorită căreia a adus o inedită și originală contribuție. Utilizarea, în primul rând a izvoarelor, în detrimentul preluărilor, citărilor sau compilației îl recomandă ca un spirit hiper critic. De aceea, cum și-l amintește domnul Virgil Ionescu, profesorul Elian era «*temut de cei ce mimau cultura și știința, sau făceau parte din categoria colportorilor de cultură și știință*³¹.

Preocupările științifice ale profesorului Elian s-au axat asupra câtorva teme principale, «fără să fie o separare netă între ele»³²: I. *Editarea unor izvoare privind Istoria României, izvoare bizantine și românești*; II. *Bizanțul și legăturile cu Țările Române*; III. *Cultura veche românească: Dosoftei, Antim Ivireanul, Eminescu, Nicolae Iorga*.

* *
*

Vastele sale cunoștințe de paleografie greacă, cunoașterea excelentă a limbilor clasice, precum și îndelungata sa activitate la Secția de manuscrise a Academiei Române și la școala de Arhivistică, care l-a pus în directă legătură cu numeroase documente și manuscrise originale, i-au oferit posibilitatea elaborării unor deosebit de importante lucrări științifice, caracterizate prin *inedit și originalitate*³³. El a îmbogățit Bizantinologia românească cu cel mai bun *Corpus*³⁴ de izvoare bizantine ale *Istoriei Românilor*, inedit, instrument de lucru indispensabil cercetărilor Evului mediu românesc.

Pe linia acestei trude de publicare și cercetare a izvoarelor grecești se înscrie studiul *Elemente de paleografie greco-române*³⁵ precum și o altă operă monumentală: *Inscripțiile medievale ale României, vol. I. Orașul București*³⁶.

În ceea ce privește relațiile dintre Bizanț și Țările Române - cum sublinia domnul profesor Emilian POPESCU - «Profesorul Elian înțelege în spiritul aceluia *Bizanț după Bizanț*, după expresia fericită a lui Nicolae Iorga, o perioadă mai îndelungată de timp a raporturilor reciproce decât se face în mod obișnuit în literatura de specialitate, și anume prelungește pentru România faza de sfârșit a

31. PÎSLARU Cătălin, *Bizantinologul Alexandru Elian*, p. 44.

32. Preot prof. Dr. Nicolae NECULA, *art. cit.*, p. 113.

33. Vasile MERTICARU, *Omagiu academicianului Alexandru Elian...*, p. 15.

34. *Fontes Historiae Daco-Romanae. III Scriptores Byzantini Saec. XI-XIV - Izvoarele Istoriei Românilor III Scriitorii Bizantini (sec. XI-XIV)*, publicate de Alexandru Elian și Nicolae Șerban Tanașoca, București, 1975. Coordonatorul volumului prof. Elian a revizuit în totalitatea lor textele, traducerea și notele, prezentate de Nicolae Șerban Tanașoca, aducând prețioase îmbunătățiri atât versiunilor românești, cât și, pe alocuri, textelor grecești la care a sugerat unele modificări. Introducerea la acest volum este semnată de profesorul Elian și constituie un model de viziune istorică, de înțelegere a modului de interpretare și utilizare a izvoarelor bizantine. Volumul cuprinde izvoare literare bizantine privitoare la Istoria poporului român și a teritoriului locuit de el în secolele XI-XIV. El acoperă perioada cuprinsă între prima atestare a românilor ca entitate etnică net individualizată în conștiința contemporanilor străini, sub numele de vlahi (la Kedrenos) și cea dintâi consemnare bizantină a existenței țării Românești ca formațiune statală proprie a românilor la nord de Dunăre (la Ioan Cantacuzino).

35. Studiu apărut în volumul I din *Documente privind Istoria României (Introducere)*, București, 1956, pp. 359-381.

36. București, 1961, 935p.

Bizanțului până la începutul secolului al XIX-lea (1821)»³⁷. În această viziune despre Bizanț și Țările Române se înscriu și primele lucrări științifice ale sale: *Conspiratori greci în Principate și un favorit mavroghenesc: Turnavitu*³⁸, *Ioan Vilaras și românii din Siraco*³⁹ și *Un dicționar neogrec-românesc*⁴⁰.

Cu profesorul Elian raporturile bizantino-române primate în raport critic au caracter rescriptiv. Într-o manieră mai nuanțată verbal, dar tinzând tot către reducerea până la zero a marjei rezervate acelei *influențe directe* admise de Vasile Grecu, punctul de vedere a lui Steven Runciman⁴¹ devine axa operei de bizantinolog a profesorului Alexandru Elian, care s-a concentrat aproape în exclusivitate, ca bizantinolog, asupra întrebării: *care au fost natura, amploarea și rezultatele relațiilor românilor nord-dunăreni cu Bizanțul până la dispariția acestuia din Istorie?* Profesorul Elian a adus în examenul problemei un ascuțit spirit critic, preocupat să determine ce se poate reține și ce trebuie respins, ca legendă sau simplă ipoteză, din tot ceea ce un secol de cercetări bizantino-române a reușit să ne spună de la Melchisedec la Nicolae Iorga, și până la istoriografia recentă a subiectului⁴².

Rezultatele și concluziile la care a ajuns profesorul Alexandru Elian au fost înfățișate în două comunicări adresate străinătății. Mai întâi în *Les Rapports byzantino-roumains* profesorul Elian fixează începutul relațiilor Bizanțului cu Moldova prin întemeierea Mitropoliei Moldovei, iar sfârșitul lor o dată cu căderea Constantinopolului (1453)⁴³.

Arătând totodată și căile de pătrundere a influențelor bizantine prin lumea slavă sud-dunăreană, lucrarea profesorului Alexandru ELIAN, în esență o replică la tot ceea ce o anumită euforie bizantină a lui Iorga afirma sau exagera, va fi continuată de un amplu studiu *Moldova și Bizanțul în secolul al XV-lea*⁴⁴, ce va supune unei critici extrem de aspre legendele vechi și slăbiciunile istoricilor moderni față de străvechile legături bizantino-moldovene ce ar fi existat pe vremea lui Alexandru cel Bun. Viziunea de sinteză formată în urma unor îndelungate cercetări și meditări asupra a ceea ce a reprezentat *Bizanțul și Românii*, a fost pusă în circulație internațională de prof. Elian și prin studiul *Byzance et les Roumains a la fin du Moyen Age*⁴⁵, care vine să completeze și să elucideze relațiile bizantino-

37. Preot prof. dr. Nicolae NECULA, *art. cit.*, p. 115.

38. Rev. Ist., XXI, nr. 10-12, 1935, pp. 337-372.

39. *Ibidem*, VII, 1937, pp. 170-179.

40. *Ibidem*, pp. 180-184.

41. A se vedea Steven RUNCIMAN, *La Civilisation Byzantine, 330-1453*, traduit de l'anglais par E. J. Lévy, Paris, 1934, p. 304 unde afirmă: « En Valachie et en Moldavie, des Etats constitués apparemment seulement pendent la décadence de Byzance, qui n'agit sur eux qu'indirectement, par l'intermédiaire des Bulgares et des Serbes ».

42. A se vedea Ciprian ZAHARIA, Iosif I Mușat. Întâiul mare icrarh român. *Noi mărturii privind viața culturală și spirituală a Moldovei în secolele XIV-XV*, Editura Episcopiei Romanului și Hușilor, 1987, nota 51, pp. 154-155.

43. Alexandru ELIAN, *Les rapports byzantino-roumains; Phases principales et traits caractéristiques. Communication présentée à la Conférence des Etudes Byzantines (Prague, 27 octobre - 2 novembre 1957)*, în *Byzantinoslavica*, an XIX (1958), fasc. 2, pp. 218-219.

44. Alexandru ELIAN, *Moldova și Bizanțul în secolul al XV-lea*, în *Cultura Moldovenească în timpul lui Ștefan cel Mare*. Culegere de studii îngrijită de M. BERZA, Editura Academiei, București, 1964, pp. 98-99.

45. *Supplementary Paper by Alexandru Elian in Proceedings of the XIIIth International Congress of Byzantine Studies. Oxford 5-10 september 1966*, Edited by J.M. Hussey, D. Obolensky, S. Runciman, London, Oxford University Press, New-York-Toronto, 1967, pp. 195-203.

române. Relevând caracterul precar al mărturiilor privind relațiile Bizanțului Paleologilor cu Țările Române își explică ascendentul civilizației bizantine la români în timpul și după Evul Mediu nu datorită contactelor directe dintre Bizanț și români, cărora li s-a acordat adesea, în trecut importanță nemeritată ci mai degrabă «prin sinteza bizantino-slavă» care se realizase mai înainte într-o lume la care românii se găseau atașați prin legături deosebit de puternice⁴⁶.

Autoritatea prof. Alexandru Elian a impus pe plan internațional o imagine restrictivă a relațiilor bizantino-române. Ultima oară profesorul Alexandru Elian și-a expus sintetic punctul de vedere, cu unele completări și nuanțări, în articolul *Români despre bizantini, bizantini despre români*, apărut în *Lumea Bizanțului*⁴⁷.

* *

*

Multe din studiile profesorului Elian au abordat și probleme religioase, teologice. Preocupările în această direcție au început mai înainte ca acesta să activeze în cadrul *Institutului Teologic*, când acestea au căpătat o pondere mai

46. *Ibidem*, p. 199: « Nous pensons quant à nous que les traits byzantins qu'on retrouve dans la civilisation roumaine médiévale s'expliquent moins par les contacts directs entre Byzance et les pays roumains que par la synthèse byzantino-slave, qui s'était réalisée auparavant dans un monde balkanique auquel les Roumains se trouvaient attachés par des liens particulièrement puissants ».

47. Volum pregătit în întâmpinarea celui de-al XIV-lea Congres internațional de studii bizantine (București, 6-12 septembrie 1971) de către Revista Magazin Istoric, coordonator dr. Cristian Popișteanu, București, 1972, p. 144-152. Importantă, pentru concepția sa privind raporturile româno-bizantine este și postfața la traducerea cărții lui Steven Runciman, *Căderea Constantinopolului*, București, 1971.

De foarte tânăr prof. Elian s-a ținut la curent cu publicațiile de bizantinologie din România și din alte părți și și-a format o concepție proprie despre rolul Bizanțului în Istoria Românilor și despre fazele principale ale legăturilor bilaterale. Chiar din 1940 el era capabil să publice o lucrare amplă intitulată: *Byzantinische Studien in Rumänien. Bemerkungen und Ergänzungen zu einem « Abriss der rumänischen Byzantinistik (Studiile bizantine în România. Observații și completări la proiectul lucrării: «Bizantinologia Românească») »* în *Balcania*, V, 1946, pp. 33-79, studiu în care privea critic nu numai lucrarea reputatului bizantinolog Vasile Grecu, cu titlul de mai sus, ci și alte studii apărute în România până la acea dată. Aceeași preocupare i-a prilejuit publicarea în Revista *Byzantinoslavica* de la Praga a lucrărilor: *Les études byzantines en Roumanie, 1939-1945* în *Byzantinoslavica*, vol. IX, 1948, pp. 393-405. În studiul *Bizantinologia în preocupările teologiei românești* în ST, XXIII, 1971, pp. 340-352 (Studiul a fost republicat și în volumul *De la Théologie Orthodoxe Roumaine des origines à nos jours*, Bucurest, 1974, pp. 195-210) profesorul Elian expune, din perspectiva relațiilor *româno-bizantine, domeniile în care prezența Bizanțului este mai vizibilă în vechea cultură și artă religioasă românească*, precum și cercetările românești dintre 1950-1970 privind Biserica și spiritualitatea Imperiului Bizantin. Un ultim studiu de sinteză privind relațiile româno-bizantine, de după căderea Constantinopolului, de fapt o comunicare susținută la Academia Română și publicată ulterior il reprezintă *Academiile din Bizanț și cultura română* publicat în *Academica*, anul I, 12, 1991, p. 8. După ce trece în revistă rolul cultural deosebit jucat de unele Academii în Bizanț, profesorul Elian arată că: «... sfârșitul veacului și începutul celui următor - este vorba de veac. XVII și XVIII n.n. - cunosc un eveniment destul de însemnat pentru cultura din Principatele române, fundarea Academiiilor domnești din București și Iași, care au început să funcționeze cu descăli veniți din Noul Bizanț. Aceste Academii au familiarizat tineretul român, dar și pe mulți veniți de peste hotare, cu literatura, filozofia și filologia clenică, dar n-au nesocotit nici progresele gândirii europene prin avântul luat de științele profane din Occident... Rolul istoric al Bizanțului, de mijlocitor între cultura clasică și noua civilizație europeană, se dovedește mai activ ca oricând, la finele unui Ev Mediu care s-a sfârșit mai degrabă în Apus, și în deosebi în frământata Italie, mai târziu în Țările Române care se vor desprinde mai ușor de ceea ce a însemnat veacul de mijloc pentru sud-estul cotoplit de otomani. Acțiunea genetică a Vechiului și a Noului Bizanț, într-o parte, apoi într-alta a continentului, merita, credem să fie reamintită »

mare. Menționăm în această privință amplul studiu: *Contribuția grecească la Mărturisirea Ortodoxă*⁴⁸.

Rodul experienței căpătate în studierea problemelor legate de Sinodul de la Iași și de *Mărturisirea Ortodoxă* s-au concretizat, mai târziu, 1981, în publicarea cărții *Mărturisirea de credință a Bisericii Ortodoxe - 1642 - Introducere și Traducere*⁴⁹.

Spre deosebire de studiul anterior dedicat *Contribuției grecești la această Mărturisire*, unde nu pune la îndoială existența unui *Sinod la Iași în 1642*⁵⁰, de această dată în *Introducere* nu mai utilizează termenul de *Sinod* pentru întâlnirea de la Iași, ci doar pe cel de «*întâlnire*», «*reuniune de experți*», «*conferință teologică*». În schimb, fără echivoc, rămâne considerația autorului despre valoarea *Mărturisirii de credință*: «... însă *Mărturisirea Ortodoxă*, opera unui român și - în forma sa definitivă - cristalizată pe pământ românesc, rămâne o neegalată carte de învățătură și de zidire sufletească creștină»⁵¹.

* *

*

De asemenea, profesorul Elian aduce contribuții de seamă la *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*. Cu prilejul împlinirii a 600 de ani de la întemeierea Mitropoliei Ungrovlahiei, prof. Elian a publicat studiul: *Legăturile mitropoliei Ungrovlahiei cu Patriarhia de Constantinopol și cu celelalte Biserici ortodoxe de la întemeiere până în anul 1800*⁵².

În studiul *Biserica Moldovei și Muntele Athos la începutul veacului al XIX-lea*⁵³ prof. Elian subliniază, o dată în plus, binefacerile primite de atoniți de la români și în acest context el a încercat a desluși în ce situații ortodoxia românească a fost aproape să-și dobândească, la Athos, o poziție la care era îndreptățită și, dacă se poate, din ce pricini această poziție nu a putut fi niciodată până acum dobândită.

Cultura teologică, care trebuia să pătrundă întreaga societate creștină a românilor a fost una din preocupările sale. Starea deplorabilă a nivelului intelectual al majorității preoților de mir din Țările Române fusese adesea semnalată de cei ce

48. Balcania, V, 1, 1946, pp. 79-138 în care autorul arată rolul deosebit de important jucat de teologul Meletie Sirigul și de Porfirie al Niceii la Sinodul de la Iași - din 1642 - și la alcătuirea *Mărturisirii Ortodoxe*. Dar tânărul bizantinolog de atunci n-a ezitat să facă observații critice unor lucrări semnate de Nicolae M. Popescu și Ghe. Moiescu.

49. București, 1981, 182p. A se vedea și cuvântarea omagială a domnului prof. Emilian Popescu la aniversarea domnului Elian, în ST, nr. 2, 1986, p. 116.

50. Balcania, V, 1, p. 84 et passim.

51. *Ibidem*, pp. 20-21.

52. BOR, nr. 7-10, 1959, pp. 904-935.

53. ST, XIX, nr. 5-6, 1972, pp. 391-402. Chestiunea îndreptățirii românilor de a avea o mănăstire proprie la Muntele Athos, ca și alte popoare ortodoxe, a fost, de fapt, ridicată în împrejurări până în prezent necunoscute, la începutul secolului al XIX-lea și anume de către un grec: Theodorit, egumenul Mănăstirii Esfigmenu. Theodorit ia împreună cu soborul Mănăstirii Esfigmenu hotărârea să facă din locașul lor o chinovie moldovenească. Iar ca înțelegerea să fie limpede pentru ambele părți, se hotărăște să se formuleze, pe puncte, deslușit întocmite, condițiile acestei schimbări în așezămintele, de veacuri statomnicite, ale mănăstirii, și să i se comunice mitropolitului Veniamin Costachi, printr-un înscris, pe care autorul studiului îl redă într-o traducere cât mai aproape de original. Prof. Elian consideră în încheiere că: «Arhimandritul Theodorit, și-a dat seama - cu mai bine de un veac și jumătate în urmă - căt de îndreptățiti erau românii să-și dezvolte nestingheriți - într-unul din cele douăzeci de locașuri atonite, consacrate de tradiție - o viață monastică proprie, legată de viața duhovnicească din propria lor patrie și neamenințați de o întrerupere a acestor legături, care ar duce nu numai

ne vizitau țara. Din această perspectivă epoca brâncovenească are meritul de a fi promovat cultura la toate nivelurile societății. Din această perspectivă prof. Elian sublinia în studiul său *Cultura teologică în epoca brâncovenească* rolul promovării acestei⁵⁴.

Un ultim studiu asupra culturii vechi românești l-a realizat prof. Elian în anul 1992, când publică în limbile română și engleză *Introducerea: Cultura românească în secolul al XVII. Câteva note*, la lucrarea *De la Matei Basarab la Constantin Brâncoveanu*⁵⁵.

De asemenea, menționăm contribuția deosebită a profesorului Elian la formarea duhovnicilor noștri prin traducerea lucrării Sfântului Nicodim Aghioritul, *Carte foarte folositoare de suflet. Sfătuire către duhovnic*⁵⁶.

* *

*

Un rol deosebit de important îi revine profesorului Elian în profilarea personalității teologice, filologice și literare a Mitropolitului Dosoftei al Moldovei (1624-1693). Este cunoscut deja faptul, că profesorul Elian încă din martie 1962 era preocupat de personalitatea mitropolitului Dosoftei și de preocupările sale patristice căci, în acel an, într-o ședință a *Societății de științe istorice și filologice* din București anunță descoperirea *operei literare rămasă necunoscută și a identificării izvoarelor*.

În studiul *Mitropolitul Dosoftei și literatura patristică*⁵⁷, domnia sa scoate la lumină aspecte noi în privința cunoștințelor, preocupărilor și realizărilor smeritului mitropolit, demonstrând pe baza unor manuscrise mai puțin cunoscute ori chiar inedite, descoperite de autorul însuși, că Dosoftei - a fost nu numai un bun teolog angajat în controversa euharistică a veacului său ci și un bun cunoscător al limbii grecești și al literaturii patristice din care a tălmăcit cu iscusință (în limba slavă - rusă și limba română) lucrări menite să contribuie la lămurirea chestiunilor teologice la ordinea zilei.

la ofilirea acestei spiritualități inesei, dar până în sfârșit, la degradarea înaltei originalități a vieții aghiorice în întregul ei».

54. «Cultura teologică, care cunoscuse o înflorire neobișnuită în epoca brâncovenească, nu putea rămâne însă - după cuvântul Evangheliei - făcîc sub obroc. De ea trebuia să se folosească, după puterile lor, și pături mai largi și mai smerite ale turmei cuvântătoare. O comunicare a unora măcar din înfăptuirile sale cu reducățiile și îngustările necesare, trebuia să ajungă și până la poporeniî bucuroși negreșit, să se împărțasească din admirabila trudă a atător tălmăcitori și mănuitori ai teascurilor tipografice. Mai ales, însă, ei aveau dreptul să se pregătească, potrivit unor străvechi și neclintite rânduieli, la primirea Sfintelor Taine, și să se întegzeze, astfel, după cuviință, în viața harică a Bisericii. Aproape întreg veacul al șaptesprezecelea - și mă gîndesc acum, în primul rând, la Țara Românească - răsună de plîngerile străinilor, dar și ale localnicilor luminați cu privire la ignoranța și deplorabilul nivel moral al slujitorilor din Bisericile de enorie, și nu este vorba de străini eventuali, potrivnici ortodoxiei, ci de ierarhi sau clerici drept credincioși, ca un Matei al Mirelor, cronicar și fost egumen la Dealul, în primul sfert al veacului sau de un Paul de Alep, către sfârșitul domniei lui Matei Basarab.

Este meritul epocii brâncovenești că a înțeles că o cultură, inclusiv cea teologică, trebuie promovată la toate nivelurile societății, mai ales atunci când progresele limbii naționale, pe de o parte și ale tiparului pe de alta, înlesneau acest indispensabil proces de înnoire și ridicare a societății».

55. Publicată în Catalogul Muzeului Național, București, 1992.

56. Editura Mitropoliei Banatului, Timișoara, 1986; cu o nouă ediție în anul 1997.

57. BOR, nr. 11-12, 1974, p. 1350-1375.

Dorința profesorului Elian a fost aceea că, la comemorarea a trei sute cincizeci de ani de la nașterea marelui mitropolit, să fi fost pus în evidență acest aspect mai puțin cunoscut al operei sale.

De asemenea, contribuții de seamă aduce și în alte studii despre activitatea Mitropolitului Ungrovlahiei Antim Ivireanul (1708-1716): *Antim Ivireanul - apărător al prerogativelor scaunului mitropolitan al Ungrovlahiei*⁵⁸, *Antim Ivireanul luptător împotriva opresiunii otomane*⁵⁹.

O altă personalitate care a făcut obiectul cercetărilor profesorului Elian a fost și Nicolae Iorga. Fost ucenic al marelui istoric, *Elian a căutat să-i păstreze recunoștință o viață*, chiar dacă uneori a manifestat rezerve față de unele aspecte ale operei magistrului său. În studiul *Nicolae Iorga și Istoria universală*⁶⁰, autorul analizează modul cum a evoluat și cristalizat gândirea istorică a lui Iorga, ajungând la concluzia că trebuie încadrat alături de marii istorici. Într-un alt studiu *Histoire et sociologie d'après Nicolae Iorga*⁶¹ autorul scoate în evidență concepția lui Iorga despre raporturile dintre istorie și sociologie, încadrând-o în curente europene despre această problemă.

58. ST. XIII, nr. 9-10, 1966, pp. 519-530. Autorul scoate în evidență lupta Înaltului Ierarh față de orice încercare de limitare a drepturilor Bisericii Ungrovlahiei și ale sale, care ar fi venit, fie din interiorul, fie din afara Țării Românești. Nicăieri însă ele nu apar într-o lumină mai vie ca în scrisoarea - de fapt, un adevărat memoriu - adresată de ierarhul Ungrovlahiei patriarhului Constantinopolului, la 26 decembrie 1710, în împrejurări pe care caută în studiu să le deslușească. Pentru, că așadar scrisoarea lui Antim către Patriarhul ecumenic Athanasie este textul care grupează laolaltă toate argumentele pe care mitropolitul Ungrovlahiei a socotit că le poate invoca pentru apărarea drepturilor sale canonice, amenințate de către unul din patriarhii apostolici, Hrisant Notara. Patriarhia Ierusalimului și-a câștigat o poziție deosebită în Țările Române mai ales după acțiunile întreprinse de patriarhul Dositei, un adevărat patron spiritual al țărilor noastre în a doua jumătate a veacului al XVII-lea. Hrisant Notara urmaș, în 1707, al unchiului său Dositei, în scaunul apostolic al Ierusalimului, a întreprins un demers către Patriarhul Athanasie al Constantinopolului, necunoscut în totalitate. Dar patriarhul ecumenic semnează o scrisoare sinodală în 1709 (scrisoare pe care prof. Elian o socotea la data publicării studiului inedit, el indicând locul unde se află în manuscrisele Academiei Române - ms. rom. 603), în care arată că respectivul patriarh apostolic li ceruse să întărească cu autoritatea lui, un obicei care era din vechime în vigoare în mănăstirile, bisericile și metocurile închinat Ierusalimului, în Țara Românească și în Moldova. Acest obicei prevedea că igumenii aghiotafii și toți cei ce aveau vreo funcție ecleziastică în acele sfinte locașuri să pomenească, fără încetare, la sfințele sărbători, la ectenii și la celelalte slujbe de peste an, numele patriarhicesc al lui Hrisant, și nici un alt nume de arhieru să nu fie rostit laolaltă cu acela, ca să nu se introducă în biserică o îndoită conducere, ceea ce ar fi în nepotrivire cu buna rânduală bisericască. Patriarhul și sinodul său sunt deci solicitați să întărească această datină. Pus în această situație, Antim, trimite patriarhului Athanasie scrisoare în cauză, un document de o netăgăduită însemnătate. Prof. Elian îi face o scurtă analiză sub raportul întemeierii ei juridice. Antim ia atitudine pentru dreptul pozitiv împotriva celui consuetudină, cel dintâi fiind reprezentat de canoane și de dreptul justinian. «Dreptul ctitoricesc - afirmă reputatul profesor - își află temelia în stipulațiile Codului și Novelelor din Corpus Juris civilis, care nu pot fi amendate de legiuri sau de practici mai noi. Stavropighiile având o bază șubredă canonică sunt mai degrabă îngăduite decât recunoscute drept canonice de un ierarh ca Antim, care trebuie să se plece în fața unei practici adoptate de Inuși Constantin Brâncoveanu, pentru ctitoria sa de la Hurezi. Drepturile episcopului locului asupra minăstirilor din eparhie sunt sublinate cu o intransigență, pe care epoca postjustiniană știuse să o tempereze considerabil. Această simplă enumerare arată interesul argumentării juridice a lui Antim, care trebuie - desigur - cercetată pe larg, în lumina experienței pe care ne-o furnizează practica juridică bizantină și post-bizantină, ca și din punctul de vedere propriu al minăstirilor închinat al căror statut canonic e departe de a fi pe deplin elucidat».

59. GB, XVII, nr. 11-12, 1968, pp. 1165-1169.

60. GB, XVII, nr. 11-12, 1968, pp. 1165-1169.

61. Studii, XVIII, 1965, 6, pp. 1261-1274.

Un ultim studiu consacrat lui Iorga: *Nicolae Iorga și gândirea istorică a epocii sale*⁶² i-l datorăm prof. Elian în timpul activității sale ca academician, el reprezentând mai exact o comunicare ținută în ședința solemnă de comemorare a ilustruului savant.

Descoperiri asemănătoare, pe care le datorăm prof. Elian pe timpul activității sale la Biblioteca Academiei Române, se referă la Mihai Eminescu. A reușit să descopere și să identifice o bună parte din biblioteca lui Eminescu, în care a constatat numeroase manuscrise vechi românești, colecționate de marele poet cu pasiune și care au stat la baza unei părți a operei sale. Studiul său *Eminescu și vechiul scris românesc*⁶³ «reprezintă o răscruce în cercetarea formării stilului lui Eminescu»⁶⁴.

* *

*

Încheiem prezentul studiu dedicat marelui bizantinolog încercând a pune în lumină câteva din amintirile rămase în conștiința posterității după trecerea acestuia la Domnul, așa cum l-au văzut și apreciat ucenicii lui.

Personalitate marcantă a vieții culturale românești, prof. Elian a avut desigur și prieteni, care îl reprezintă. Printre prietenii acestui om de cultură «cu memorie de elefant» și văr al lui Ioan Marin Sadoveanu, se numărau: Mircea Vulcănescu, Sandu Tudor, Mircea Eliade, Eugen Ionescu, Vladimir Loski, părintele Constantin Voicescu. Permanent a fost fascinat de Nae Ionescu, antipodul său ca structură spirituală.

Cea mai veche amintire, consemnată în scris, despre activitatea de la catedră a profesorului Elian se referă la perioada de la *Seminarul Central* (1935-1936) și o datorăm unui fost elev, azi Arhiepiscopul Vadului, Feleacului și Clujului și scriitor de mare talent, Bartolomeu -Valeriu Anania, și menționată de domnul profesor Emilian Popescu în cuvântarea omagială de la aniversarea a 75 de ani. Evocând emoția terifiantă pe care o trăiau copiii seminariști, atunci când profesorii le apăreau în ținuta unor oameni sobri, academici, cu ticuri profesionale, dominanți pe buza înaltă a prăpastiei, ce despărțea catedra de bănci, Înaltul Ierarh descrie și întâlnirea cu profesorul Elian: «Emoția acelei întâlniri avea să mai fie trăită de promoția mea o singură dată, în anul următor, când, pentru limba latină, a venit tânărul Alexandru Elian, cunoscutul bizantinolog de mai târziu. În timp ce el plimbându-se prin fața noastră ne făcea cunoștință cu *a, ab, absque, și de, coram, clam, cum, și e*, tocul unui coleg din banca întâi probabil stârnit de o mișcare neatență, a căzut pe parchet, cu zgomot lăbărțat și s-a rostogolit până către picioarele profesorului. Clasa a înghețat, vinovatul aștepta cu resemnare torentul mâniei. Nu. Întrerupându-se pentru câteva secunde, Elian s-a aplecat, a luat tocul cu două degete fine și, cu o mișcare tot atât de elegantă, l-a reșezat la locul lui,

62. *Revue roumaine d'histoire*, 4, 1965, pp. 1091-1100.

63. În *Memoriile Secției de Științe Istorice*, seria IV, tomul XV, 1990, București, 1993, pp. 11-25. Prof. Elian încearcă în studiul său să amintească «câteva din aspectele problemei, cărora le acordăm o importanță precumpănitoare, căci «a încerca să situezi gândirea istorică atât de complexă a lui Nicolae Iorga în cadrul gândirii și speculațiilor așa-numitelor științe umane contemporane cu dânsul înseamnă o sarcină uriașă pe care va trebui să și-o asume tânără generație de istorici români».

64. Publicat în *Studii și cercetări de bibliologie*, I, 1955, pp. 120-160.

după care, imperturbabil, a continuat *sine, tenus, pro și pre...* Cu acest simplu gest profesorul ne-a câștigat pentru totdeauna. Nu numai că i-am învățat pe loc și pe viață toate prepozițiile cu ablativul, dar la sfârșitul trimestrului întâi l-am rugat să ne dea adresa ca să-i trimitem felicitări de Crăciun, fapt cu totul neobișnuit pe atunci în relațiile elevilor cu dascălii lor, când indulgenței nu i se oferea buchete de flori...»⁶⁵.

Dan Zamfirescu, unul dintre foștii săi doctoranzi, îl prezintă peste timp astfel: «Lovitura primită de învățământul nostru teologic prin răpirea celor mai prestigioși dascăli ai săi a fost compensată, într-un fel, de reușita Patriarhului Justinian de a crea o catedră de *Bizantinologie*, pentru început numai la cursurile de doctorat, ulterior extinsă însă și la cele pentru licență. Aceasta se petrecea într-un moment în care disciplina reprezentată cândva de Demostene Russo, Iulian Ștefănescu, Nicolae Bănescu, Vasile Grecu pierduse dreptul de *cetate la Universitate* iar titularul *Catedrei* desființate, profesorul Alexandru Elian, fusese exclus pentru convingeri religioase și atitudini «mistiche» (și-a găsit adăpost, câțiva ani, la secția de manuscrise a Bibliotecii Academiei Române).

Am avut marele privilegiu să devin doctorandul și ucenicul acestui elev și urmaș al lui Demostene Russo și student al lui Nicolae Iorga, învățat de talie și reputație internațională, cu o formație de savant, de filozof și de degustător de poezie într-o duzină de limbi antice și moderne, un adevărat Titu Maiorescu al istoriografiei românești prin rigoarea metodei, perfecțiunea stilului și oroarea de impostură și improvizație. Îi datorez tot ceea ce am reușit să fac după aceea în domeniul studiilor de literatură română veche, spre care m-a îndrumat, recomandându-mă și omului care putea să-mi asigure pregătirea de specialitate - profesorului Dan Simionescu»⁶⁶.

Domnul Virgil Ionescu, secretar șef la Facultatea de Teologie Ortodoxă a Universității București, ucenic iubit, apreciat și de suflet al profesorului Elian, omul plin de recunoștință pentru magistrul său, ne declara de curând următoarele: «Să se rețină că a venit în Facultate la chemarea expresă a Patriarhului Justinian. N-a avut copii, dar cărțile erau pentru domnia sa mai mult decât niște copii. Cunoscut de mai toți anticarii de renume din București, își făcuse un ritual din a cerceta rafturile anticariatelor. Aceasta a dus la crearea unei Biblioteci considerabile, și lucru de subliniat, cu lucrări care nu se mai regăseau altundeva prin țară.

Era iubit și temut. Iubit de cei care știau să-i prețuiască bogata sa cultură și felul în care transmitea generațiilor de tineri teologi din experiența sa, nu numai ca istoric, filolog, filozof. Temut de cei care mimau cultura și știința, sau făceau parte din categoria colportorilor de cultură și știință. A rămas un modest toată viața, fără a ieși în scena vieții științifice dacă nu a fost solicitat, și cred că avea ce spune de fiecare dată. Celebrul poet și mare matematician, Ion Barbu îi spunea Domnului Elian, pe când îl avea elev în liceu: *Mă Eliane, tu trebuie să faci matematica, ești foarte dotat pentru științele exacte. A suferit pentru că venea din zona mistică, dar nu s-a încovoiat în fața unor autorități științifice vândute unui sistem totalitar*»⁶⁷.

65. A se vedea cuvântarea domnului Emilian Popescu din ST, XXXVIII, nr. 2, 1986, p. 117.

66. Valeriu ANANIA, *Rotonda ploilor aprinși*, București, 1983, p. 99-100

67. Dan ZAMFIRESCU, *Ortodoxie și Romano-Catolicism în specificul existenței lor istorice*, Editura Roza Vinturilor, București, 1992, pp. 330-331.

Părintele prof. Ion Buga ni-l recomandă astfel: «Dacă nu mă înșel, el este ultimul Mare din pleiada magiștrilor. Și nu vom exagera dacă vom spune că a fost cununa tuturor distincțiilor pe care le aveau ei toți, fiecare în parte. Dacă în urma fiecăruia rămâne încă stăruind acel ceva inconfundabil - de la Ioan Coman, elocința patetică; de la Dumitru Stăniloae, aureola dogmatică; de la Liviu Stan, imperiul inteligenței și al subțirimmii răsăritene; de la Nicolae Lungu, gingășia ludică; de la Ioan Rămureanu; filigranul cuvântului poetic; de la Petru Rezuș, savantul hâtru, entuziasmul bine temperat; de la Vladimir Prelipceanu, haosul adorabil; de la Nicolae Chițescu, bonomia savantă; de la Iorgu Ivan, luciditatea fără de moarte... zic, dar, că profesorul Alexandru Elian îi cuprindea pe toți, așa cum îmbracă universul tot ce se mișcă în interiorul lui. Dacă toți ar fi lipsit și l-am fi avut numai pe el, aproape că nu am fi priceput că lipsește ceva. Dar că i-am avut pe toți și l-am avut și pe el, aceasta traduce pentru noi, fericiții văzători ai acestor minuni prea înalte, pleromatica formulă ioaneică «har peste har».... Deși cu adevărat colos la vedere, exprima în fața ascultătorilor săi o delicatețe atât de fragilă, o timiditate sacră, pe care sunt sigur că nu puțini au sesizat-o după cuviință.

Prostia omenească, oportunismul, impostura, delicvența spirituală îi făcea un rău imens. Era pur și simplu alergic la ticăloșie.... Asemi dreptului Simeon care supraviețuise aproape trei secole, tocmai pentru a slobozi o lume veche la întâlnirea cu cel nou, Alexandru Elian trăitor în secolul XX se născuse, negreșit, în Bizanț. De ce mai era încă viu, împreună cu tot imperiul slavei ortodoxe la jumătate de mileniu după Cădere.... Aceasta rămâne taina lui Dumnezeu și bucuria noastră nesfârșită»⁶⁸.

Părintele prof. dr. Petre David ni-l prezintă astfel: «Alexandru Elian - «drăguțul» a fost exenplu și model. Exemplu de muncă și seriozitate și model de comportare și viață creștină. Și așa au fost profesorii academiei mireni (nu laici), cel puțin pe cei pe care i-am «prins» noi nevrednicii: Tudor M. Popescu, Nicolae Chițescu, Constantin Pavel și alții ce au trăit vremuri grele... În vremuri tulburi, a refuzat complicațiile politice înainte de 1940 și acceptarea unor ideologii absurde și atee după 1945. A participat la grupul «Rugul Aprins» de la Antim. Așa se face că tânărul dascăl a fost evitat și izolat. Și-a găsit totuși, «pâine» la Biblioteca Academiei și la Institutul de Istorie Nicolae Iorga unde și-a demonstrat vocația de istoric.... Era alături de studenții în suferință. Exigența sa era didactică, dar avea un suflet ales. Când am fost exmatriculat de la doctorat în 1963 (securitatea nu ne-a dat viza de flotant pentru capitală), singurul dintre profesori care a mai stat de vorbă cu noi a fost Elian și ne-a spus: «... drăguților, eu am trecut prin aceste situații. Aveți credința că se va rezolva și încredere în Patriarh...»). Și așa a fost. Profesorul Elian și-a rânduit viața familială mult mai târziu, Justinian-Patriarhul dorea să-l ridice în trepte ierarhice, dar el a evitat»⁶⁹.

68. PÎSLARU Cătălin, *Bizantinologul Alexandru Elian...*, pp. 87-88.

69. Preot prof. Ion BUGA, *Profesorul Academician Alexandru Elian a trecut Bosforul spre «Bizanțul cel de sus»*, în *Vestitorul Ortodoxiei*, anul X, nr. 196, 15-31 ianuarie 1998, p. 6.

Încă la vârsta de 85 de ani, cum îl omagia la aniversarea acestei vârste academicianul Dan Berindei, președintele *Secției de Științe Istorice și Arheologie a Academiei Române*, «academicianul își păstra - n.n. - mai departe tinerețea spiritului său scânteietor. Domnia sa se afirmă ca om de cultură umanist cu rare însușiri și reprezintă un model pentru tinerii generațiilor actuale și viitoare»⁷⁰.

* *

*

Ca o încheiere a acestui capitol dedicat comportamentului profesorului Elian față de credință, Biserică și studenți, dorim a reaminti că două au fost temele sale preferate de meditație atât în predicile sale de la *Catedrală* sau de la biserica *Sfânta Ecaterina*: conceptul de fidelitate și de onoare. Acestea două concretizate în fraza: «*onoarea teologului este fidelitatea față de Mântuitorul, Biserica și tradițiile românești*»⁷¹.

Aceste cuvinte sunt reluate în ultimii ani ai vieții, când în 1990, Pavel Chihaiia, de la *Radio Europa Liberă*, îi solicită un interviu privind *Restabilirea valorilor morale*. Întrebat fiind ce părere are asupra reformei intelectuale și morale care ar trebui să stea la temelul noii României, academicianul Elian răspunde: «... Îmi permit ca vechi educator să socotesc că lucrurile trebuie să pornească și pe o bucată foarte întinsă de timp, de la vârsta cea mai tânără a copiilor noștri, care urmează să intre în școlile primare, în învățământul elementar. Trebuie să ne străduim ca încă de acolo să-i punem pe un astfel de fâgaș care să-i scutească de porniri nerecomandabile iar pe noi de dezamăgiri. Eu socotesc că românii noștri foarte tineri, chiar, dovedesc că au capacități excepționale, capacități intelectuale și capacități de progres în ordinea morală. Ori ei au fost într-o vreme, pe care o socotim stinsă pentru totdeauna, amenințați să cadă pradă unor slăbiciuni - ca să nu spun mai mult - care s-au dovedit nocive pentru ei la o vârstă mai înaintată, atunci când intră în viața publică. *Este vorba de duplicitate, de servilism, de corupție și de o sumă de scăderi asemănătoare. Ori ei trebuie să fie dirijați încă dintru început pe o cale pe care o consider firească*. De fapt, tot ce s-a inițiat până acum în această privință, nu au fost decât încercări de a li se silui viitoarea personalitate. *Deci trebuie să punem accentul pe educație, educație prin Biserică, prin școală, prin familie. Eu socotesc că trebuie făcută această încercare de a restabili anumite valori morale în ordinea religioasă, în ordinea laică, cu ajutorul, în primul rând, al Bisericii*. Am fost timp de 20 de ani profesor la Facultatea de Teologie. Desigur, și familia trebuie să aibe un rol din ce în ce mai mare.. Fără îndoială, pentru liceu... avem nevoie de un nou *Spiru Haret*, care să organizeze, pe baze solide, învățământul nostru... De câte ori am

70. Diac. prof. Petre David, *Alexandru Elian eminent profesor, dascăl și preot fără reverendă, membru al Academiei Române*, în *Vestitorul Ortodoxiei*, anul X, nr. 196, 15-31 ianuarie 1998, p. 6.

71. A se vedea Academician Dan BERINDEI, *Academicianul Alexandru ELIAN la 85 de ani*, în *Memoriile Secției de Științe Istorice și Arheologie*, seria IV, tomul XX, 1995, Editura Academiei Române, București, 1996, p. 191.

vorbit tineretului, am dat sugestii esențiale în ceea ce privește fidelitatea, sugestii preluate de la Gabriel Marcel. Trebuie să preluăm de la Occident ceea ce este bun și să evităm aspectele mai puțin luminoase. Nu credeți?»⁷².

Profesorul Elian a dat dovadă de o rară corectitudine, neacceptând compromisurile. Așa se explică și refuzul său când patriarhul Justinian a dorit a-l propune pentru ierarhie. Spirit enciclopedic, pedagog neîntrecut, Alexandru Elian a slujit *Biserica Neamului Românesc* prin «*liturghisirea sa la Altarul!*» formării multor generații de preoți și teologi. De aceea, oridecâte ori era aniversat mărturisirea cu sinceritate și smerenie bucuria pe care o trăiește atunci când vede slujind pe foarte mulți dintre foștii săi studenți: «Unii s-au simțit, spre jena mea - mărturisirea distinsul profesor - obligați să mă prezinte ca fostul lor profesor. În Moldova, la Mânăstiri ca Neamțul, Sihăstria, Putna, Secu stareții mă primesc și mă găzduiesc cu mare bucurie. Am avut cinstea să am elevi pe unii care, prin meritele lor s-au înălțat la funcții mari administrative sau didactice. Acestea sunt amintirile mele cele mai prețioase din cariera mea de profesor la acest Institut »⁷³.

* *

*

Pronia divină a făcut ca după trecerea sa la Domnul, biblioteca în care a pus multă pasiune și dragoste să ajungă tot la o instituție a Bisericii. Interesat de aceasta, Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Daniel al Moldovei și Bucovinei a reușit ca să fie cedată Mitropoliei pe care o conduce. După discuțiile de rigoare pe care Domnul prof.dr. Emilian Popescu, ca delegat al Înalt Prea Sfinției Sale, le-a avut cu familia marelui bizantinolog, și după o vizită întreprinsă la locul unde se afla biblioteca, la care am participat personal, Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Daniel a reușit să o obțină. Așa se face că în data de 25 mai 1998 biblioteca profesorului Elian a plecat spre o nouă destinație, Centrul mitropolitan Iași. Acolo specialiști bibliofili urmează să o catalogheze, să-i stabilească atât valoarea materială dar mai ales cea spirituală, care va ajuta de acum înainte, de acolo, de la *Centrul Ecumenic al Mitropoliei* - sau de unde se va considera că vor fi unele cărți necesare - la pregătirea generațiilor de tineri teologi sau de altă formație, după cum și marele ei patron și-a îndeplinit misiunea.

Tot Mitropolitul Moldovei intenționează crearea în cadrul *Bibliotecii Centrului Ecumenic Mitropolitan din Iași* - a unui fond Alexandru Elian, unde va fi așezat biroul de lucru al profesorului, o fotografie și alte obiecte personale utilizate în scrisul său. Toate acestea vor reuși, credem, la păstrarea imortalității valorice a celui ce a fost la noi academicianul profesor Alexandru Elian.

72. Din cuvântul său la a 75-cea aniversare, preluat de Preot prof. Dr. Nicolae NECULA, *art.cit.*, p. 20.

73. Alexandru ELIAN, *Restabilirea valorilor morale*, în Pavel CHIHAIA, *Faja cernită a libertății*. București, 1991, p. 27-32.

LISTA LUCRĂRILOR PROFESORULUI ELIAN

1. *Conspiratori greci în Principate și un favorit mavroghenesesc: Turnavitu*, în *Revista Istorică*, 21, 1935, pp. 337-372.
2. *Ioan Vilaras și aromânii din Siraco*, în *RIR*, 7, 1937, pp. 170-179.
3. *Un dicționar neogrec-românesc manuscris și modelul său grecesc*, în *RIR*, 7, 1937, pp. 180-184.
4. *Demostene Russo. Notiță bio-bibliografică*, în *CL*, 71, 1938, pp. 390-394.
5. *Notă asupra Proschinitariilor grecești ale Ierusalimului din Biblioteca Academiei Române*, în *Analele Academiei Române - Dezbaterile*, 59, 1938-1939, pp. 65-67.
6. *Cu privire la traducerile franceze ale lui Eminescu*, în *CL*, 72, 1939, pp. 1469-1537.
7. *Iulian Ștefănescu*, în *Hrisovul*, 1, 1941, pp. 476-481.
8. *Contribuția grecească la Mărturisirea Ortodoxă*, în *Balcania*, 5, 1946, pp. 79-138.
9. *Die Byzantinische Studien in Rumänien. Bemerkungen und Ergänzungen zu einem «Abriss der rumänischen Byzantinistik*, în *Balcania*, 5, 1946, pp. 33-79.
10. *Les études byzantines en Roumanie*, în *BS*, 9, 1948, pp. 393-505.
11. *Eminescu și vechiul scris românesc*, în *Studii și cercetări de bibliologie*, I, 1955, pp. 129-160.
12. *Elemente de paleografie greco-romană*, în *Documente privind Istoria României*, vol. I, București, 1956, pp. 359-381.
13. *Epigrame funerare grecești în epoca fanariotă*, în *Studii și materiale de istorie medie*, București, 1956, p. 9.
14. *Primul manual de paleografie chirlică românească*, în *Prima sesiune științifică de Bibliografie și documentare*, București, 1957, pp. 181-190.
15. *Les rapports byzantino-roumains. Phases principales et traits caractéristiques*, în *BS*, XIX, 2, 1958, pp. 212-225.
16. *Legăturile Mitropoliei Ungrovlahiei cu Patriarhia de Constantinopol și cu celelalte Biserici Ortodoxe de la întemeiere până la 1800*, în *BOR*, 77, nr. 7-10, 1959, pp. 904-935.
17. *Din legăturile mitropolitului Moscovei Platon cu clericii români*, în *BOR*, 12, 1960, pp. 179-196.
18. *Recenzie la «Bizantinoturcica» ed. II, de Gy. Moravcsik*, în *Studia et Acta Orientalis*, III, 1960-1961, pp. 235-242.
19. *Sur la circulation manuscrite des écrits politiques de Rhigas en Moldavie*, în *RRH*, 1, 1962, pp. 487-497.
20. *Dezvoltarea culturală în perioada destrămării feudalismului*, în *Istoria României*, III, Ed. Academiei, București, 1964, pp. 1038-1090.

21. *Moldova și Bizanțul în secolul al XV-lea, în Cultura moldovenească în timpul lui Ștefan cel Mare*, sub redacția lui M. Berza, București, 1964, pp. 97-179.
22. *Inscripțiile medievale ale României, I, Orașul București*, sub redacția lui... plus *Introducerea*, pp. 11-14, București, 1965, 935p.
23. *Pribegia mitropolitului Ignatie al Ungrovlahiei la Viena*, în *Almanahul parohiei ortodoxe române din Viena*, 1965, pp. 55-63.
24. *Histoire et sociologie d'après Nicolae Iorga*, în *RRH*, 4, 1965, pp. 1091-1100. Textul a fost reprodus în *Hommage a Nicolae Iorga*, București, 1972.
25. *Nicolae Iorga și istoria Universală*, în *Studii*, 18, 1965, pp. 1261-1274.
26. *Antim Ivireanu - apărător al prerogativelor scaunului mitropolitan al Ungrovlahiei*, în *ST*, 18, 1966, pp. 519-530.
27. *Byzance et les Roumains a la fin du Moyen Age*, în *Proceedings et he XIIIth Int. Congrees of Byz. Studies*, Oxford, 1967, pp. 195-203.
28. *Manuscrisele grecești din Biblioteca Academiei*, în *Studii și cercetări de documentare și bibliologie*, nr. 2-3, 1967, pp. 271-276.
29. *Biserica Moldovei și Muntele Athos la începutul veacului al XIX-lea*, în *ST*, 29, 1967, nr. 7-8, pp. 391-402.
30. *Antim Ivireanu ca luptător împotriva agresiunii otomane*, în *GB*, 28, 1968, pp. 1165-1169.
31. *Clerul ortodox român și răscoala lui Tudor Vladimirescu*, în *GB*, 29, 1970, pp. 734-748.
32. *Atitudinea Bisericii Vechi-Catolice față de sinoadele ecumenice*, în *Ortodoxia*, 22, 1970, pp. 373-381.
33. *Nicolae Iorga et le Sud-Est européen*, în *Bulletin de l'Association Intern. d'Etudes du Sud-Est européen*, 9, 1971, pp. 12-21.
34. *St. Runciman. Căderea Constantinopolului - 1453*, traducere, note, postfață (pp. 269-307) și îngrijirea științifică a ediției românești de... București, 1971, 334 p., Ed. a II-a, București, 1991, 301 p.
35. *Români despre bizantini, bizantini despre români*, în vol. *Lumea Bizanțului*, București, 1972, pp. 144-152.
36. *Mitropoliul Dosoftei și literatura patriotică*, în *BOR*, 92, 1974, nr. 11-12, pp. 1350-1375.
37. *Iulian Ștefănescu (1880-1937)*, în *ST*, 26, 1974, pp. 582-591.
38. *La byzantinologie dans les préoccupations de la théologie roumaine*, în vol. *De la Théologie orthodoxe roumaine des origines a nos jours*, București, 1974, pp. 195-210.
39. *Fontes Historiae Daco-Romane, III, Scriitori bizantini (sec. XI-XIV)* publicate de Al. Elian și N. Ș. Tanașoca. *Introducere* (pp. VII-XXVIII) de prof. Elian, București, 1975, 570 p.
40. *Mărturisirea de credință a Bisericii Ortodoxe - 1642. Cuvânt înainte* (pp. 5-22), București, 1981, 184 p.
41. *Sfântul Nicodim Aghioritul. Carte folositoare de suflet*, Timișoara, 1986, 184 p.; și o nouă ediție în 1997, 184 p.

42. *Cultura teologică în epoca brâncovenească*, în *BOR*, 106, nr. 11-12, 1988, pp. 104-115.
43. *Academiile din Bizanț și cultura română*, în *Academica*, an. I, 12, 1991, p. 8.
44. *Cultura românească în secolul al XVII. Câteva gânduri*, în *De la Matei Basarab la Constantin Brâncoveanu*, publicat în *Catalogul Muzeului Național*, București, 1992.
45. *Nicolae Iorga și gândirea istorică a epocii sale*, în *Memoriile Secției de Științe Istorice*, seria IV, tomul XV, 1990, București, 1993, pp. 11-25.

Lucrări în manuscris (depușe la Instituții):

46. *Doi umaniști greci în Italia: Mihail Sofianos și Theodor Renties*, 1938, (la Institutul de Studii Sud-Est European).
47. *Traduceri din istoriografia greco-română: (Stavrinos, Palamedes, Matei al Mirelor, Const. Ches. Daponte, Mitrofan Grigoraș, Chiparissa, Mihai Cantacuzino-Banul)* la Institutul de Istorie Nicolae Iorga.

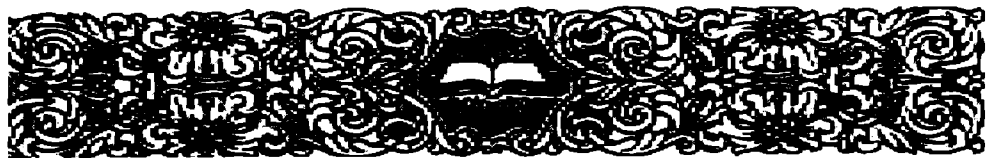
Listă de abrevieri

BOR - Biserica Ortodoxă Română
BS - Byzantinoslavica
CL - Convorbiri Literare
GB - Glasul Bisericii
MA - Mitropolia Ardealului
MB - Mitropolia Banatului
MMS - Mitropolia Moldovei și Sucevei
MO - Mitropolia Olteniei
RIR - Revista Istorică Română
RRH - Revue Roumaine d'Histoire
ST - Studii Teologice

Asist. Univ. Dr. ADRIAN GABOR

X. MELOS

„SUS SĂ AVEM INIMILE”

Lansarea unei noi casete audio a formației corale „Psalmodia”

În seara zilei de 14 iulie 1998, în preajma deschiderii lucrărilor Sfântului Sinod și a Adunării Naționale Bisericești, în prezența Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, a unor cunoscuți ierarhi ai Bisericii noastre strămoșești din eparhiile Argeș (P.S. Calinic), Râmnicu-Vâlcea (P.S. Gherasim), Dunării de Jos (P.S. Casian), Sloboziei și Călărașilor (P.S. Nifon), Alexandriei și Telcormanului (P.S. Galaction), Caransebeșului (P.S. Laurențiu), Germaniei (P.S. Serafim), preoți, compozitori și dirijori, pecum și a unui numeros public, prestigioasa sală rotundă a Palatului Patriarhiei Bisericii Ortodoxe Române (care, până în ultimii ani, a constituit sala de ședințe a Camerei Deputaților) a găzduit o excepțională manifestare muzicală de suflet: lansarea în primă audiție a celei de-a VIII-a casete audio ce cuprinde cântări psaltice selectate, în mod inspirat, din Liturghia Sfântului Ioan Gură de Aur – pentru slujba cu arhieru, în excepționala interpretare a minunatei formații corale „Psalmodia”, condusă de eminentul muzicolog-bizantinolog, compozitor și dirijor, Prea Cuviosul Arhidiacon prof. univ. dr. Sebastian Barbu-Bucur.

Realizarea unei suite de casete audio menite a pune în valoare adevăratele comori, este o remarcabilă inițiativă și o constantă preocupare a Patriarhiei Bisericii Ortodoxe Române, personal a Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, care a binecuvântat și sprijinit direct această nobilă acțiune, deosebit de benefică pentru întregul sistem educațional din țara noastră ca și pentru uzul tuturor comunităților românești de peste graniță.

Cuvântul de deschidere a fost rostit de P.S. Teodosie Snagoveanul, Episcop Vicar al Arhiepiscopiei Bucureștilor, care după ce a subliniat semnificația majoră a manifestării și sprijinul generos primit din partea Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, s-a referit la importanța capitală pe care o reprezintă Sfânta Liturghie ca moment culminant în structura serviciului religios oficiat de preoți sau arhieriei în Biserica Ortodoxă Română.

„Slujba și rugăciunea liturgică sunt un mijloc de expresie a actului de adorare a lui Dumnezeu și de venerare a persoanelor sfinte, sunt sublimul imn de slavă și laudă adus lui Dumnezeu pentru măreția sa” – a precizat P.S. Episcop Vicar Teodosie Snagoveanul.

„Imprimarea unui număr apreciabil de casete audio care să redea prin limbajul sonor cântările psaltice, muzica bizantină din Biserica noastră reprezintă o valoroasă inițiativă a Patriarhiei Ortodoxe Române“, a menționat în cuvântul său maestrul de sunet al casetei, doamna Camelia Andreescu, director al I.S. Electrecord. Nu au lipsit din intervenția sa deosebitele aprecieri adresate direct formației corale „Psalmodia“ și prof. univ. dr. Sebastian Barbu - Bucur, personalitate binecunoscută în muzicologia și bizantinologia românească de la sfârșitul acestui veac cu care a colaborat exemplar, de fiecare dată, zile la rând, pentru a realiza, la un nivel artistic cât mai înalt, interpretarea cântărilor psaltice selectate și propuse a face parte din structura acestor casete, inclusiv a celei de a VIII-a, sugestiv intitulată „*Muzica bizantină VIII. Liturghia Sfântului Ioan Gură de Aur – pentru slujba cu arhiereu*“.

Locul și rolul de seamă al muzicii bizantine și de tradiție bizantină în viața noastră spirituală, în cultura și arta românească, au fost reliefate, pe larg de reputații muzicieni: prof. univ. dr. Iosif Czire, prof. univ. dr. Grigorie Constantinescu – președinte al Uniunii Criticilor Muzicali „Mihail Jora“ și prof. univ. dr. Gheorghe Firca – secretar al Uniunii Compozitorilor și Muzicologilor din România.

După cum se știe, Biserica noastră ortodoxă a exercitat permanent un rol dominant în educarea credincioșilor ei în spiritul moralei creștine și a respectului și prețuirii culturii și artei naționale. Această sacră misiune s-a făcut potrivit specificului ei mai ales prin rugăciune, cântec, predică și activitate pastorală.

Cântarea psaltică a reprezentat, din cele mai vechi timpuri, hrana spirituală a acestui neam, greu încercat de-a lungul istoriei.

Apreciind inițiativele și eforturile Patriarhiei Ortodoxe Române, ale Electrecordului, și ale formației corale „Psalmodia“ și cu deosebire a mentorului său, prof. univ. dr. Sebastian Barbu – Bucur, neobosit cercetător al culturii muzicale bizantine și animator, promovarea valențelor tezaurului muzicii noastre psaltice, muzicienii oaspeți au propus, printre altele, continuarea, cu succes, a acțiunii începute de imprimare a noi casete, care să cuprindă cele mai reprezentative cântări psaltice din tezaurul muzicii bizantine românești, casete care să fie difuzate credincioșilor prin diferite modalități, inclusiv prin biserici și mănăstiri. Ar fi o inițiativă binevenită ce ar putea stăvili invazia de așa zise „creații muzicale“, imprimate pe casete audio și video ce se vând fără nici o barieră prin toate piețele orașelor și târgurilor, adesea prin încălcarea legislației în vigoare privind drepturile de autor.

Comunicările prezentate în cadrul manifestării au fost însoțite de splendide cântări psaltice selectate cu grijă și profesionalism de la Sfânta Liturghie a Sfântului Ioan Gură de Aur și imprimate pe această nouă casetă, cântări de o rară frumusețe artistică adevărate bijuterii ale genului, care au emoționat profund pe toți cei care au avut fericirea de a fi prezenți la acest veritabil act de cultură. Iată titlurile cântecelor: Prima piesă aflată în topul casetei este Psalmul 102, glas VIII, „*Binecuvântează suflete al meu pe Domnul*“, de Nectarie Frimul. Au urmat apoi *Răspunsurile după vohodul mic*, scrise în două dintre cele mai utilizate glasuri din cadrul serviciului religios – glas V și glas VIII:

- *Veniți să ne închinăm*, glas V, de Gherontie Nicolau
- *Doamne mântuiește*, glas V, de Gherontie Nicolau
- *Și ne auzi!*, glasul VIII, de Sebastian Barbu-Bucur
- *Sfinte Dumnezeule*, glas II, de Gherontie Nicolau și Evghenie Humulescu

În partea a doua au fost interpretate cântările:

- *Vecernie*, glas VIII, de Sebastian Barbu-Bucur
- *Ca pre Împăratul*, glas VIII, de Ștefanache Popescu
- *Răspunsurile mari* – glas V, adaptate pentru inedite formule melodice de

Sebastian Barbu-Bucur

- *Axion*, glas V, de Macarie Ieromonahul, părintele bizantinologiei românești

Finalul audiției a adus în atenția noastră răspunsurile ultime de la Sfânta Liturghie, compusă de prof. univ. dr. Sebastian Barbu-Bucur:

- *Bine ești cuvântat*, glas V
- *Am văzut lumina*, glas V
- *Apolisul*, glas V

Caseta mai cuprinde și cântările de o rară frumusețe muzicală:

Psalmul 145 „*Laudă suflute al meu*“, de Sebastian Barbu-Bucur

Unule născut, glas VIII, de I. Popescu-Pasărea după Nectarie Frimul

Iubite-voi, Doamne, glas V, de Sebastian Barbu-Bucur

Prin îmbinarea cu evidentă măiestrie artistică a cuvântului și sunetului muzical, întreaga manifestare a impresionat adânc inimile celor prezenți. Mulți dintre participanți, după audierea unora dintre cântările psaltice, aveau lacrimi în ochi, iar alții, după cum a observat P.S. Calinic, în semn de profund respect s-au ridicat în picioare și s-au închinat.

Cuvinte de laudă privind această operă realizată de formația corală „Psalmodia“ și Electrecord-ului, a transmis din partea Societății Naționale de Radiodifuziune doamna Sorina Goia.

În această atmosferă de sărbătoare, cu firească emoție, prof. univ. dr. Sebastian Barbu-Bucur a ținut să exprime, în caldul său cuvânt, sentimente de grație, în primul rând, Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist – cel care a binecuvântat, a aprobat și sprijinit realizarea acestei serii de casete audio.

Mulțumiri au fost aduse ierarhilor Bisericii Ortodoxe Române, Electrecord, muzicienilor care au onorat prin cuvântul lor manifestarea: prof. univ. Iosif Czure, prof. univ. dr. Gheorghe Firca, precum și celor aflați în sală, Radioteleviziunii, slujitorilor bisericilor noastre din parohiile Capitalei, presei, și, nu în ultimul rând, formației corale „Psalmodia“ și valoroșilor săi soliști: preoților Mihai Stavăra și Cristian Deheleanu, ieromonahului Sebastian Pașcanu, diaconi Gabriel Oprea și Cristian Mirea. În același timp, au fost exprimate sincere elogii, celui ce patronează cu mult interes și dragoste activitatea „Psalmodia“: P.S. Episcop Vicar Teodosie Snagoveanu, care, în cadrul slujbei imprimate pe casetă, a susținut impecabil, din punct de vedere muzical, complexa particulară a recitalului liturgic.

Neprecupețind nici un efort, zile și săptămâni, formația „Psalmodia“, împreună cu compozitorul și dirijorul Sebastian Barbu-Bucur, au trudit din greu pentru a realiza această splendidă operă artistică, și de educație morală și estetică a tuturor fiilor Bisericii noastre ortodoxe, mai ales în această dificilă perioadă de tranziție.

„Cântarea noastră psaltică este monodică și nu armonică. Interpreții trebuie să dovedească deosebite calități vocale, în primul rând atunci când, aflați în grup, toți trebuie să cânte ca unul singur. Și cu cât grupul este mai numeros, această activitate devine din ce în ce mai grea pentru dirijor, dar nu imposibilă“, a precizat P. Cuv. Arhidiacon prof. univ. dr. Sebastian Barbu-Bucur.

Este foarte adevărat. Știm foarte bine, din practica muncii noastre cu formațiile corale, că pentru a atinge cote cât mai înalte în domeniul complex al artei interpretative, pe lângă talent și o foarte bună tehnică vocală, trebuie foarte multă muncă cu fiecare interpret, apoi pe voci și cu toate compartimentele împreună pentru a obține echilibrul și culoarea sonoră impuse de partitură. Situația devine și mai grea când componenții unei formații corale nu cunosc notația muzicală.

Totdeauna sunetul muzical trebuie să fie în acord total cu textul liturgic, în spiritul evlaviei creștine. Numai astfel, „cântarea poate să pătrundă adânc în sufletul omenesc, aducându-i mângâiere“. „... Dulceața cântării în comun este extraordinară când se realizează cu măiestrie artistică“. „Prin forța ei educativă, cântarea reprezintă și un important „mijloc de comunicare cu Dumnezeu“, remarca, cu peste un mileniu și jumătate în urmă, Sfântul Niceta de Remesiana (336-416).

Aceste virtuți ale cântării psaltice sunt admirabil puse în valoare de formația corală „Psalmodia“, prin capacitatea și arta mentorului său prof. univ. dr. Sebastian Barbu-Bucur. Frumusețea glasurilor și evidenta știință a conducerii expresive sunt performanțe care ne îndreptățesc să afirmăm, fără echivoc, că formația corală „Psalmodia“ a devenit deja „privilegiul cântării psaltice din muzica românească“.

Responsabilitatea conducerii întregului film al desfășurării manifestării a revenit Prea Cucernicului Părinte C. Drăgușin, cunoscut dirijor al coralei „Nicolae Lungu“ a Patriarhiei Române, care a reușit, cu brio, să parcurgă programul stabilit, intervenind – la timpul potrivit – cu interesante aprecieri și precizări binevenite pentru publicul mai puțin avizat asupra unor termeni specifici sau referitor la semnificația principalelor momente din tainele proprii serviciului religios și cu deosebire a Sfintei Liturghii.

În final, în numele Bisericii Ortodoxe Române și a Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, P.S. Calinic, Episcop al Argeșului, a apreciat în cuvintele pline de har și înțelepciune, această nouă și deosebit de benefică inițiativă a Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, ce s-a dovedit practic, de bun augur pentru istorica misiune educativă a Bisericii noastre.

Gânduri de sinceră prețuire au fost adresate Electrecordului, prestigioasei formații corale „Psalmodia“ și, cu deosebire, ilustrului muzicolog-bizantinolog, compozitor și dirijor, prof. univ. dr. Sebastian Barbu-Bucur, sub a cărui autoritate am asistat, în ultimii ani, la o importantă și amplă operă de valorificare a tezaurului muzicii bizantine din țara noastră, tezaur mult timp pe nedrept neglijat sau chiar uitat.

„Patrimoniul nostru liturgic este deosebit de bogat. Noi trebuie să-l cercetăm cu atenție și să-l punem în valoare, pentru a fi cunoscut atât de fiii Bisericii noastre strămoșești, cât și de cei din zona de activitate a Bisericilor Ortodoxe surori și, de ce nu, de credincioșii ce aparțin altor religii. Este o sfântă datorie la care trebuie să ne angajăm cu toții, slujitori ai Bisericii noastre, muzicieni, Electrecord, toți cei care avem o îndatorire de îndeplinit în frontul culturii și educației naționale”, a subliniat P.S. Episcop Calinic.

Remarcând, încă o dată, cu deplin temei și cu o nespusă bucurie, dimensiunile valorice ale acestei excepționale manifestări muzicale de suflet, se cuvine să adresăm, în numele asistenței, întreaga noastră grațitudine și prețuire pentru cei ce au inițiat și realizat o asemenea operă binefăcătoare pentru viața și sufletele noastre.

Este un mare și fericit câștig pentru muzica românească, pentru cultura națională română.

De aceea, apelul și îndemnul din finalul cuvântului reputatului muzicolog, prof. univ. dr. Grigore Constantinescu, trebuie reținut cu toată atenția: „Acum, toți oamenii din țara noastră caută un medic pentru salvarea vieții, un medic al familiei. Este foarte bine. Dar, în același timp, trebuie să ne gândim și la doctorul sufletului fiecăruia dintre noi, la duhovnic, care să se ocupe permanent de sănătatea sufletului și, să nu uităm, nici o clipă, vibrantul îndemn adresat nouă de preot sau arhieru, din fața Sfântului Altar **SUS SĂ AVEM INIMILE!**”

Prof. Drd. Al I. BĂDULESCU

FORMAȚIA DE MUZICĂ BIZANTINĂ „PSALMODIA“

Aș dori să aștern câteva cuvinte, însă nu din punctul de vedere al muzicologului, nici din punctul de vedere al radiofonistului, ci pur și simplu – din postura unei foste membre a formației „Psalmodia”. Sunt fericită să pot afirma – acum – că mă număr printre primii absolvenți ai Secției de Muzică religioasă din cadrul Universității de Muzică din București.

Timp de mai bine de cinci ani, am trudit la descifrarea „pa-vu-gadi”-ului neumatic din soarțele Anastasimatarului Sfintei Mânăstiri Neamț. Propediile psaltichiei ne-au stat căpătâi, nouă, cei neștiutori atunci, însă pe măsură dornici în a deprinde semnificațiile fiecărei neume ținătoare și mărturii. Gramatici semnate de Macarie Ieromonahul, Anton Pann, Ion Popescu-Pasărea, Lungu-Costea-Croitoru ne-au luminat cugetul, deschizându-ne ușile științei către calea muzicii sfinte.

Însă ce este o carte fără cititor sau o partitură fără cântăreț? Rămân învățătură neîmpărțită, cuvânt nerostit sau gură pecetluită.

Grele au fost cursurile primului an. Grele dar nesfârșit folositoare. Și când s-a considerat că noi – proaspeții ucenici ai muzicii bizantine – am adunat un minimum, suficient ca să nu ne mai împiedicăm după două oligoane, maestrul nostru părintele profesor Sebastian Barbu – Bucur ne-a pus la alt „Canon”: cel al cântării în formația „Psalmodia”. Rodul muncii s-a văzut abia după multă vreme, cuprins între copertile unor discuri sau pe banda casetelor audio.

Dar „canonul” amintit a fost îndelung și n-a fost numai al nostru. L-a împărțit și maestrul Bucur. Eterna geantă ce trona pe catedră s-a dovedit o replică modernă a „cornului abundenței”. Din ea izvorau nesfârșit partituri. Axioane, polielee, dogmatici, prochimene și stihove, poposeau pe băncile noastre, așteptând să fie cântate.

În prima promoție a Secției de Muzică religioasă studenții au fost mai diferiți – între ei – decât în anii următori. De la tineri necopti de 18 ani până la familiști cu copii, de la curioși veniți să studieze exotismul unei muzici religioase până la absolvenți de Teologie. Fiecare cu năzuințele, fiecare cu problemele lui.

Și totuși, la repetițiile „Psalmodie” toți deveneau *unul*. Soliști sau isonari, preoți sau mireni, cu toții căpătăm o unitate de simțire, o stare de rugă. Oricât de zburdalnic ar fi fost careva, la primul ison se producea *transformarea*. Intram în lumea curățeniei, a liniștii, a limpezimii sufletești. Altfel nu am fi putut intona „Cuvine-se cu adevărat” dacă – cu adevărat – n-am fi crezut ceea ce cântăm.

Pentru toate acestea, doresc să-i mulțumesc – încă o dată – maestrului Barbu-Bucur. Pentru că ne-a arătat și ajutat pe drumul în care fiecare neumă devenea o altă poartă către lumină; fiecare cadență, fiecare final de vers – o satisfacție că nu greșim tactul și glasul; fiecare mărturie – un stâlp al certitudinii, un sfârșit transformat în început.

Și îi mulțumesc maestrului Barbu-Bucur pentru perseverența cu care – ani în șir – a dorit și dorește să se cânte „în stil psaltic”. Formația „Psalmodia” este – și nu greșesc atunci când afirm acest lucru – unul dintre *bastioanele* cântatului monodic, al veritabilului cânt psaltic adus la noi din fascinantul Bizanț. Acest cânt s-a conservat secole întregi în strănile bisericilor. Au existat școli celebre care au menținut nestinsă candela psaltichiei prin negura vremii.

A existat (în acest frământat secol XX) și o Academie de Muzică religioasă. Firul vieții i-a fost îngropat de mersul istoriei.

„Anastaseos Imera” a venit abia în 1990, cu reînființarea unei Secții de Muzică religioasă, care a dus, ani buni, o grea cruce. Mulți au încercat să-i micșoreze importanța și chiar să o desființeze. Credința curată în rosturile sale, în menirea sa a fost mai puternică. Rezultatele obținute de-a lungul anilor, înregistrările realizate sunt argumente *forte*, pavăze sonore împotriva răuvoitorilor.

A fost Golgotă pentru toți. Însă mântuirea este aproape și cei care au îndrăznit să arunce piatra cuvântului necredincios se vor rușina de nedreptatea gestului lor.

Pentru încheiere am păstrat o altă amintire dragă. În mai 1995 formația „Psalmodia” a fost invitată la Iași. În cadrul zilelor muzicale ieșene se organizase – printre altele – un simpozion de bizantinologie, un concurs de interpretare a muzicii psaltice și un concert pe care „Psalmodia” urma să-l susțină în sala Filarmonicii. Mi-aduc aminte cum, la concurs, ne tremurau în mâini scoarțele Liturghierului, din dorința de a cânta mai bine și a nu ne dezamăgi profesorul. Mi-aduc aminte cu câtă dăruire am cântat cu toți în acel concert, fiind răsplățiți prin șuvoiul sincer de aplauze.

Prin ani, mi-aduc aminte de extenuantele ședințe cu înregistrări la Electrecord, în care și o respirație necuviincioasă putea să năruie atmosfera unui „Doamne strigat-am”. Sunt fericită că astăzi, cu binecuvântarea Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, alături de sprijinul moral și material al Mănăstirii Cernica, putem să ascultăm casetele VI și VII cu muzica bizantină, interpretate în stilul cel mai autentic de formația „Psalmodia” fondată și condusă de arhid. prof. dr. Sebastian Barbu-Bucur.

Doresc, din tot sufletul, ca șirul celor care vor deschide Liturghierul (în cadrul Universității de Muzică) să fie nesfârșit. Iar copiii celor care au cântat și cântă acum să predea moștenirea „Psalmodieii”.

SORINA GOIA

XI. SEMNAL

O APARIȚIE EDITORIALĂ DE EXCEPȚIE

ISTORIA MUZICII BIZANTINE ȘI EVOLUȚIA EI ÎN SPIRITUALITATEA ROMÂNEASCĂ

Recent, la cunoscuta editură *INTERPRINT* din București a văzut lumina tiparului o amplă lucrare de excepție; „*ISTORIA MUZICII BIZANTINE ȘI EVOLUȚIA EI ÎN SPIRITUALITATEA ROMÂNEASCĂ*” (două volume), semnată de renumitul muzicolog și bizantinolog, VASILE VASILE.

Continuând cu exemplar profesionalism și o imensă capacitate de muncă strălucită opera de cercetare a complexului fenomen al tradiției bimilenare a muzicii bizantine în lumea ortodoxă și pe teritoriul României de către ilustre personalități ale bizantinologiei românești din acest secol (Ioan D. Petrescu, George Breazul, Gheorghe Ciobanu, Grigore Pantiru, Titus Moiescu, Sebastian Barbu-Bucur), conf. Univ. Vasile Vasile – de la Catedra de Muzică psaltică, Istoria muzicii bizantine și Cânt religios a Universității de Muzică din București, dr. în științe educaționale și în muzicologie, după o serioasă activitate de investigare, de studiere și cercetare a numeroase documente din vechi și diverse arhive, a izbutit, cu deosebit succes, să publice în ultimii douăzeci și cinci de ani, în țară și în străinătate, importante studii și volume de certă valoare științifică și documentare, unanim apreciate de specialiști și presa de profil. Iată numai câteva titluri: „*Muzica în viața lui Eminescu*”, „*Enescu și Caudella*”, „*Figura lui Ștefan cel Mare în muzica românească*”, „*Deșteaptă-te române (istorie și legendă)*”, „*Autenticitate și înnoire în muzica bisericească în concepția lui Constantin Brăiloiu*”, „*Gavriil Galinescu*”, „*O perspectivă fenomenologică asupra muzicii bizantine*”, „*Recviemul – parastas de Marțian Negrea*”, „*Ion Popescu – Pasărea*”, „*Protopsaltul Dimitrie Suceveanu*”, „*Două destine pe un drum comun: Macarie Ieromonahul și Anton Pann*”, „*Profiluri de muzicieni*” (volumul I), etc.

Acestor lucrări de referință li se adaugă acum o nouă și reprezentativă apariție editorială ce încununează, cu brio, bogata și neobosita sa activitate de atent și remarcabil cercetător al drumului evoluției bizantinologiei muzicale – una dintre cele mai prețioase comori ale tezaurului științific și cultural artistic cu care ne putem mândri, pe bună dreptate, pe plan european și mondial.

Sunt relevante, în cele două volume – prin bogăția informațională, valoarea lor științifică și documentară – studiile cuprinse în capitolele ce reliefează date și momente esențiale din istoria evoluției muzicii bizantine din cele mai vechi timpuri ale religiei creștine și dintr-o largă arie geografică din zonele Orientului și Occidentului (exemplu:

„Vechi izvoare ale muzicii bizantine reflectate în Vechiul Testament“, „Muzica religioasă în perioada nou-testamentară“, „Muzica primelor veacuri ale creștinismului și cei dintâi creatori de cântări creștine“, „Perioada clasică a muzicii bizantine și principalele forme ale cântărilor bizantine“, „Rolul Athosului, al țărilor slave și al celor românești în păstrarea tezaurului de muzică bizantină“, „Reforma hrisantică și evoluția semiografiei muzicale bizantine“ etc.) ca și din România („Rădăcini ale muzicii bizantine în spiritualitatea românească a primului mileniu creștin“, „Practica cântării bizantine în țara noastră și primele școli muzicale pe teritoriul patriei“, „Începuturile cântării în limba română“, „Reprezentanți de seamă ai muzicii psaltice din sec. XV-XX“, „Integrarea melosului bizantin în creația corală și în formele vocal-simfonice“) etc.

Pentru prima dată în istoria culturii și a artei românești sunt grupate între copertile celor două volume momentele dominante ale muzicii bizantine din țara noastră – parte integrantă a istoriei muzicii universale și românești.

Născut creștin, poporul român se poate socoti printre cele mai fericite din lume, întrucât a primit direct noua religie de la unul dintre cei doisprezece apostoli ai Mântuitorului, respectiv Sfântul Apostol Andrei, „cel dintâi chemat“. Tributul de sânge cerut de noua credință a fost plătit scump de primii creștini ai țării noastre, prin unul dintre vrednicii săi fii, Sfântul Sava Gotul (334 – 372), care a fost înecat în apele râului Buzău „pentru că a cântat psalmi.“

Pornind de la sursele cele mai autorizate, sunt laudabile eforturile autorului pentru a aduce în prim plan o seamă de date și fapte de incontestabilă valoare din remarcabila evoluție a muzicii bizantine românești în context european; contribuția multor cărturari și slujitori de seamă ai Bisericii Ortodoxe Române la nobila activitate de promovare și afirmare a culturii noastre bizantine în spațiul geografic românesc și peste hotare (Coresi, Dosoftei, Antim Ivireanul, Veniamin Costache, Petre Efesiu, Ieromonahul Macarie, Anton Pann, Dimitrie Suceveanu, Naum Râmniceanu, Petru Movilă, Dumitru Stăniloae, Ioan D. Petrescu, George Breazu, Gheorghe Ciobanu, Titus Moiescu, Barbu Sebastian-Bucur etc.). Se remarcă, pe bună dreptate, preocuparea constantă a numeroși compozitori români din ultimul veac și jumătate pentru a prelua și integra, cu grijă și măiestrie, melosul bizantin în reprezentative lucrări corale și vocal - simfonice (exemplu: Oratoriile bizantine de Paul Constantinescu, Recviemul – parastas de Marțian Negrea, Liturghii corale – ce au la bază melodii bizantine) etc.

Împletind armonios bogăția de cunoștințe de specialitate cu dificila muncă de elaborare a celor două volume din valoroasa lui lucrare de istorie a muzicii bizantine în care, între altele, impresionează și se impune bogata bibliografie cercetată precum și modul în care sunt comentate temele abordate, - muzicologul și bizantinologul Vasile Vasile, autorul lucrării, merită toate felicitările.

Prof. Drd. Al. I. BĂDULESCU